POMPONII MELAE

DE

SITV ORBIS

LIBRI TRES

AD PLVRIMOS CODICES MSSTOS VEL DENVO VEL PRIMVM CONSVLTOS ALIORVMQVE EDITIONES RECENSITI

CVM NOTIS CRITICIS ET EXEGETICIS

VEL INTEGRIS VEL SELECTIS

HERMOLAI BARBARI, IOACH. VADIANI, PETRI IO. OLIVARII, FREDENANDI NONII PINTIANI, PETRI CIACCONII, ANDR. SCHOTTI, IO. OPORINI, PETRI IO. NVNNESII, IS. VOSSII, IAC. ET ABR. GRONOVIORVM, ET IAC. PERIZONII, NEC NON MSSTIS IO. GEORG. GRAEVII, IAC. GRONOVII, ET PETRI BVRMANNI, CONLECTIS PRAETEREA ET ADPOSITIS DOCTORVM VIRORVM ANIMADVERSIONIBVS

ADDITIS SVIS

A

CAROLO HENRICO TZSCHVCKIO

A. M. SCHOLAE REGIAE MISNENSIS RECTORE, ET SOCIETATIS LATINAE IENENSIS SOCIO.

PARTES SEPTEM.

CVM I TABVLA AENEA.

LIPSIAE 1807

SVMTIBVS SIEGFRIED LEBRECHT CRVSII.

POMPONII MELAE

DE

SITV ORBIS

LIBRI TRES

AD PLVRIMOS CODICES MSSTOS VEL DENVO VEL PRIMVM CONSVLTOS ALIORVMQVE EDITIONES RECENSITI

CVM NOTIS CRITICIS ET EXEGETICIS

VEL INTEGRIS VEL SELECTIS

HERMOLAI BARBARI, IOACH. VADIANI, PETRI IO. OLIVARII, FREDENANDI NONII PINTIANI, PETRI CIACCONII, ANDR. SCHOTTI, IO. OPORINI, PETRI IO. NVNNESII, IS. VOSSII, IAC. ET ABR. GRONOVIORVM, ET IAC. PERIZONII, NEC NON MSSTIS IO. GEORG. GRAEVII, IAC. GRONOVII, ET PETRI BVRMANNI, CONLECTIS PRAETEREA ET ADPOSITIS DOCTORVM VIRORVM ANIMADVERSIONIBVS

ADDITIS SVIS

A

CAROLO HENRICO TZSCHVCKIO

A. M. SCHOLAE REGIAE MISNENSIS RECTORE, ET SOCIETATIS LATINAE IENENSIS SOCIO.

VOLVMEN I.

LIPSIAE 1807

SVMTIBVS SIEGFRIED LEBRECHT CRVSII.

LECTORI

AEQVO ET BENEVOLO.

Cum primum Melae editionem adparare instituissem, minime futurum esse putavi, ut in eam illa molem excresceret, quae, ut me ipsum subinde delassatum obruit, ita, si alios, qui uno tenore et sine mora eam emetiri et subigere conentur, deterruerit, haud equidem mirabor. Nempe quo longius in ipso operae cursu progressus eram, eo magis magisque usu edoctus intellexi, quantum hic liber inde a prima aetate a typographis et editoribus per varius

ſormas verſatus disiectusque eſſet, ſic ut in plerisque locis plane alius videatur, verusque Mela vix dignoſci poſſit. Ne igitur ſimpliciter nudeque idem neglectaque exploratione et perſcrutatione redderetur, ad remotiſſima tempora redeundum erat, quae ſcriptis codicibus eum exhibuerunt. Neque tamen in his licebat adquieſcere. Quod enim dolendum eſt, etſi ſingulari liberalitate virorum doctorum, quorum nomina in ipſo codicum recenſu gratus adpoſui, exceptus adiutusque ſat magnum eorum numerum conquiſiveram, alios ex adnotationibus interpretum cognoveram, pauciſſimi tamen aetatem tulerunt et ultra ſaeculum 15 *aut* 14 *adſurgunt, omnes autem ita vitiis turpiſſimis inquinati ſunt et corrupti, ut ex eorum lectionibus vera populorum et regionum nomina ſaepe aegre extricare aut exquirere poſſis, ſed ſaepiſſime ad coniecturas relabi cogaris.*

Quae quidem ut certa lege regerentur, in consilium adhibendi erant auctores veteres, qui de regionibus et locis vel data opera accuratius exposuerunt, vel per connexum aliarum rerum et quasi in transitu aliqua adsperserunt. Audiendi denique erant viri eruditi, qui in emendando et restituendo Mela desudarunt, ex quorum omnium comparatione ea exquirerentur et iudicarentur, quae ad instaurandam Melae integritatem aliquatenus valerent. In quibus quidem digerendis et accommodandis, si qua parum cavit incuria, vel graviora muneris negotia interpellarunt, vel somnus aut taedium fatigato obrepsit, vel, si quid durius habes, negligentia multa effudit, humaniter id, aeque lector, excuses vel leniter moneas. Sin vero ad veteris Geographiae, ex ipsis fontibus haustae, usum plura transferri posse intellexeris, iis ita utaris, ut ad compensandos,

vel redimendos errores, in tam vaſto per terrarum orbem curſu vix evitabiles, revocari lubenter patiaris. Ut vero laboris ſuſcepti fructus etiam a iuvenibus, noſtrarum rerum ſtudioſis, percipi poſſint, providebitur editione minori, quae potiora in ſummam contracta dabit. Ita vale, et meis conatibus ſave. Scr. Miſnae in Regia ſchola Miſnenſi d. 28. *Maii* 1807.

DISSERTATIO

DE POMPONIO MELA EIUSQUE LIBRO.

AUCTORES PRAECIPUI, QUI DE EO EXPOSUERUNT.

PETRUS IO. NUNNESIUS in epiſtola de patria Pomponii Melae ad Andr. Schottum, quam repetendam curavit A. Gronovius in ed. P. Melae an. 1748. p. 521 ſqq.

C. I. VOSSIVS de hiſtoricis Latinis Lib. 1. c. 25. pag. 42.

NICOL. ANTONIUS in bibl. Hiſp. vet. Lib. 1. cap. 11. Tom. 1. p. 65. ed. Bayerii.

I. ALB. FABRICIUS in bibl. Lat. T. 2. cap. 8. p. 75 ſqq. ex ed. Erneſtii.

IO. NIC. FUNCCIUS de imminenti L. L. ſenectute cap. 9. §. 34 ſqq. p. 526 ſqq.

G. E. MÜLLER in libro Einleitung in die Lat. Schriftſteller T. 5. P. 2. p. 415 ſqq.

GE. CHRISTO. HAMBERGER in libro: Zuverläſſige Nachrichten — T. 2. p. 53 ſqq.

IO. GE. HAGER in libro: Geographiſcher Bücher-Saal T. 2. P. 7. p. 483 ſqq.

Praeterea editores, ut VADIANUS, VINETUS, SCHOTTUS, KAPPIUS in praefationibus.

CAP. I.

DE MELAE NATALIBUS.

[1]) Pomponius mela et de gente, et de patria, et de tempore quo vixit, multas excitavit doctorum virorum disputationes, nec, cum vetuſti auctores de eo nihil ſcriptum reliquerint, ultra coniecturas, et ea, quae ex ipſius libro conlatis indiciis efficiuntur, progredi licet. Nomen *Pomponianam* gentem praefert, quae cum clara et [2]) equeſtri ſplendore ornata fuerit, eandem et Noſtro tribuunt dignitatem, adoptionis legibus vel ipſi, vel maioribus tributam, ita ut ex Hiſpanica origine ad Romanae civitatis iura tranſierit. Sunt, qui Annaeorum genti adſcribant, et vel Marci Annaei Senecae, rhetoris, filium, vel ex Luc. Annaeo Seneca, philoſopho celeberrimo, nepotem [3]) faciant. Qui priorem ſententiam amplectuntur, adminicula quaerunt ex libris M. Ann. Senecae, rhetoris, decem controverſiarum libris celebrati, quippe qui reliquit tres filios, *M. Annaeum Novatum*, *L. Annaeum Senecam*, praeclarum illum Senecam, et *L. Annaeum Melam*, quorum etiam nominibus librum 1. et 5. controverſiarum inſcriptum

1) Codices et veteres editiones ſcribunt plerumque *Pomponius Mella.* Plinius in indice auctorum libri tertii inverſis nominibus vocat *Melam Pomponium,* quae ratio in aliis etiam ſaepe notatur.

2) V. Corn. Nepos in vita Attici cap. 1. et Patinus de familiis Rom. p. 223.

3) Cf. Hager p. 484 ſq. c. l. Dietz in praefat. ad interpretationem German. Melae p. 18.

esse [4]) constat. Nec, si temporis rationem ineamus, huic sententiae inesse videtur, quod adversetur et repugnet. Notum est enim, Senecam philosophum puerum Romam deductum fuisse a. u. 772. annos fortasse, quod sumere, hac data aetate, liceat, circiter 10 natum, ex quo fratri minori 8 annorum aetas tribui potest. Cum vero Imperator Claudius de domita Britannia [5]) triumphum egerit a. u. 797. attigit tunc Noster annum aetatis 30. eoque librum suum [6]) conscripsit, et, si a. u. 820. ipse se [7]) trucidavit, vixit annos 50.

At, ne quid dissimulem, sunt tamen alia, quae huic sententiae refragentur. Nec enim dicendi forma et ratio Annaeae gentis orationem et instituta refert, nec, si quis leve hoc argumentum in diversis fratrum naturis, sensibus et ingeniis existimet, cum [8]) frater in exsilium a Claudio missus apocolocyntosin effudisset, [9]) laudasse hic videatur illum imperatorem, ut taceam, non *Melam* a Ta-

4) Cf. Opsopoeus ad lib. 1. in. et in primis Lipsius in vita Senecae descripta cap. 2.

5) A. u. 796. A. Plautius exercitum in Britanniam traiecit, (Dio 60, 19.) anno post Claudius triumphavit. (Id. 60, 23.)

6) Unde orationis vigor, verborum ornatus et rerum descriptarum colores facilius intelliguntur.

7) Vid. Tacitus Annal. 16, 17.

8) Adtigit Kappius in praefatione; infringere studuit Hager c. l. P. 3. p. 300.

9) Nempe Seneca primo imperii anno in exsilium a Claudio missus est, expeditio Britannica, quam cum laude eius commemorat Noster 3, 6, 4. suscepta est anno tertio.

cito produci, ſed *Mellam,* quae forma etſi etiam in priſcis libris de Noſtro reperiatur, ſcribendi potius vitium videtur, vel quod Mellaria ortum eum [10]) crederent.

Graviſſimam vero dubitationem obiicere videtur nomen Pomponii, omiſſo Annaei. Si enim, quod de maximo natu fratre legitur, et hic adoptionis iure in aliam gentem, Pomponiam, migravit, eius tamen legibus et inſtitutis Annaei certe nomen non abiicere, ſed novae familiae inferre debebat. Quod factum eſſe cum nusquam reperiatur, et hiſtoria plane hanc coniecturam deſtituat, ſed Mellae nomen in bonis libris obvium a Noſtro Mela potius avocet, vaga illa eſſe, quivis intelliget.

10) Non enim ſolum plurimi codices, ſed et editiones ante ſaec. 15. et initio 16. praeferunt *Mella,* et ſic Ptolemaeus Romae 1508. f. in cuius editione multa ex Noſtro repetuntur, exhibet *Mella,* ut Boccatius de genealogiis 9, 53. 10, 12. et paſſim, etſi etiam Mela legitur. Nempe τὸ *l* geminare ſolent librarii in multis nominibus, ut exemplis adpoſitis docet Cannegieter. ad Aviani fab. 10, 9. p. m. 76. *Melam* tamen hac forma protulerunt olim etiam alii, qui eius mentionem iniecerunt, ut Freculphus Chronicor. T. 1. lib. 2. cap. 16. ubi locum eius ex lib. 3, 6, 7. de Scanza (ſic) ſiſtit, et de 30 Orcadibus ex proxima narratione Scholiaſtes Iuvenalis ad 2, 160. Melam etiam ſic agnovit Hermolaus Barbarus et poſt recentiores omnes ſecuti Plinium ſupra indicato loco n. 1. Quod ſi vero a Mellaria patria nomen ſortitus eſſet, non Mella adpellandus erat, ſed *Mellarius,* ut recte monet praeter alios, grammatica lege ductus, Vadianus, quidquid contra moliatur Nunneſius.

At nullo fundamento altera ſententia nititur, licet id ponat [11]) Fabricius, et [12]) Hagerus non ſolum recte id et probabiliter ſtare poſſe adfirmet. Quae enim in hanc rationem disputantur, nihil ea evincere arbitror, cum hiſtoria nihil eiusmodi adferat, immo [13]) Seneca philoſophus Marcum filium unice inducat. Porro ſi Seneca pater, triumphante Claudio, [14]) annum circiter 30. demum agebat, tunc filius 10 fere annos natus eſſe poterat, in quam aetatem non cadunt libri et rebus impediti et ſcribendi forma graves. Quae denique de morte Mellae apud [15]) Tacitum et [16]) Plinium narrantur, licet discrepent aliquantum, ſi ad unum referas, nec [17]) emendationibus ſuccurras, ad illum Melam, vel Mellam pertinent, de quo primo loco eſt expoſitum.

Ex Pomponia gente celeberrima eius originem derivandam cenſet [18]) Müllerus, quod tamen hinc refutat [19]) Hagerus, quod Mela ipſe ſe non Roma-

11) In bibl. Latina Vol. 2. p. 475. At recte id ſubmovit Erneſti, qui fratrem illius fecit.

12) c. l. His vero momentis impulſus ad opinionem de Senecae filio propendet: Senecae fuerunt Hiſpani, Mela item; illi ex Baetica orti, hic etiam; Seneca rhetor filium habuit nomine Melam, cur non et philoſophus; poteſt a patruele, Annaeo Mela, adoptatus eſſe.

13) In conſolat. ad Helviam cap. 16. f.

14) Cf. ſuperior ratio et computatio.

15) c. l.

16) 19, 33. f. 6.

17) Ut ſuadet Hagerus T. 2. c. l.

18) Einleitung — der alten Lat. Schriftſteller T. 5. p. 417.

19) P. 490. c. l.

num, ſed Hiſpanum referat, et Pomponia gens a [20]) Pompone, Numae regis filio, ducatur; in quo quidem, quid ferrent [21]) adoptionis leges, parum curaſſe videtur. Praeſtat igitur in re incerta et in varias partes agitata ignorantiam fateri, quam dubio pede huc illuc vagari.

CAP. II.

DE MELAE PATRIA.

Aliam disputationem illa quidem aliquanto graviorem et impeditiorem movit quaeſtio de Melae patria. Licet enim [1]) ipſe mentionem eius faciat, tot tamen tantisque et lectionum varietatibus et opinionum concurſibus ille locus iactatur, ut, ubi conſiſtere poſſis, vix reperias. Quam enim quisque lectionem ſuſtinendam putat, eam etiam ad Melae natale ſolum accommodat, ita ut ab aliis praeferatur [2]) *Tingentera*, alii, iidemque maiori numero malint [3]) *Mellariam*. Aliis placet

20) V. Plutarch. in Numa cap. 21.

21) Cf. Sigonius de nominibus Romanor. Opp. Vol. 6. pag. 40. Harduinus in operr. ſel. p. 691. praeter alios.

1) Lib. 2, 6. f.

2) Vid. ad c. l. not. crit. p. 455 ſqq. ubi et aliorum diverſas ſententias habebis expoſitas.

3) Sic ſtatuit cod. Lipſ. auctor in margine, etſi in ipſo contextu legitur *Mellana*, quod et oſtendunt alii codices. Poſt plures alii eandem opinionem foverunt, in quibus Hermolaus, Vadianus, Pintianus, Nunneſius, Vurſtiſius, Caſaubonus ad Strabon. lib. 3. p. 96. f. 140. (ubi leg. cenſet *Tingi e regione ſita Mellaria*) Vaſconcellus ad Reſendii antiqu. Luſitan. lib. 5. p. 10. Ambroſius Moralis 9, 6. Io. Mariana 4, 2. Io. Vaſaeus in Chron. Hiſpan.

[4]) *Tarteſſus*, quam poſt *Cartejam* dixerunt, nunc *Algeziram*. *Tariſſenſes* hodie, notante [5]) Olivario, civem ſuum iactant. Nempe *Tariſſa* olim *Belo* dicta eſt. Plerique in *Tingi* haerent, etſi vario modo eam urbem deſignant. Sic [6]) aliis ſimpliciter eſt *Tingi*, h. *Tanger*, aliis [7]) *Tingi Ibera*, vel [8]) *Tingi altera* ſ. *Cetraria*, quam eandem putant *Iuliam Traductam*, *Iuliam Iozam*. Sententiam [9]) alii cohibent, nec liquere pronuntiant.

Etſi difficile eſt, lites illas componere, natalique Melae urbi ſuum nomen adſerere, loco tamen iſto adtente conſiderato, preſſiusque librorum veſtigia ſecutus, eam opinionem propius ad verum conlineare exiſtimo, quae *Tingenteram*, vel *Cingenteram* praeferat. Illa enim lectio non ſolum ex

ſ. a. Chriſti 44. Brietius in parallelis Geogr. P. 1. lib. 1. cap. 3. Hager p. 497. c. l. ubi de ſitu disquirit, alii.

4) Uti Schotto, Sanctio, Clementi in ſpecimine bibl. Hiſpano-Majanſianae pag. 13. quippe qui 2, 6. f. legendum cenſet: *atque inde nos ſumus.*

5) In praefat. ad Melam. Sed quae ex narrationibus incolarum monumenta innuit, non adtulit.

6) Cf. Belley in Memoires — de Paris T. 38. p. 116.

7) Sic Nicol. Anton. in bibl. Hiſpan. vet. Tom. 1. lib. 1. cap. 11. p. 50.

8) De Tingi altera vid. Salmaſ. cap. 27. ſ. 24. p. m. 204. Bochart. in Chanaan 1, 24. qui eandem faciunt Iuliam Iozam Strabonis c. l. Iuliam Traductam Prideaux ad marmora Oxon. n. 57. p. 190. ed. an. 1676. Mazochius ad tab. Heracl. T. 1. pag. 66. T. 2. pag. 544. quae eſt Caetraria Voſſii, qui Caetrarienſem natione, genere Poenum facit. Cf. ad Melam c. l.

9) Sic Gonzalez de Salas in noticia tercera ad calcem interpretat. Hiſpan. Hamberger c. l.

codicum ſcriptura facile eruitur, ſed et olim in priſcis editionibus adnexa ſyllaba *tum* ſtetit, donec Hermolaus Barbarus primum inverteret, et, ut Melam Mellariae alumnum, nominis forte ſono adlectus, reddere poſſet, inde *cingente freto* effingeret, quod in alios deinceps libros migravit. Ita vero, ſi lectionem illam, *atque unde nos ſumus*, teneas, urbis nomen, quod deſideratur, optime ſubiicitur, Noſtroque uſitata orationis forma redditur, quam in ſimili nexu ſequi ſolet. Saepe enim ille eodem modo dicit, *atque unde*, ut nomen regionis, urbis et loci ſententiam [10]) claudat. Quam facile autem adhaerere potuerit *tum* voci *Tingentera*, vel *Cingentera*, nemo eſt, quin intelligat, in primis ſi lectionis uſu edoctus cogitaverit, quam lubenter Mela in progreſſione curſus ad nova loca commemoranda variandi cauſa particulis *poſt*, *exin*, *inde*, *dein*, *deinde*, *tum* uti ſoleat. Licet vero obſcurum et humilem locum, ſive *Tingenterae*, ſive *Cingenterae* nomen geſſerit, quivis facile largiatur adverſantibus, non tamen, ſi reliqua apto ordine et nexu ſtent conligata, id impedit, quo minus patriam facta eius mentione gratus praedicaverit, et apud poſteros quaſi nobilitaverit.

10) Cf. 1, 8, 2. 1, 19, 8. 2, 2, 5. 2, 3, 1. 2, 5, 2. 2, 6, 6. 2, 7, 13. V. Kappius in praefat. ad Melam, ubi iſta loca indicavit, quae et aliis augeri poſſint.

CAP. III.

DE AETATE MELAE.

Hinc vero clarior lux effulget et luculentiora ſigna adparent ab ipſo Mela expreſſa, ex quibus non tam coniectura fieri, quam iudicio certo evinci poteſt, quo tempore ille vixerit. Quod enim in deſcriptionibus regionum et urbium ſaepe uſu venire ſolet, ut, ſi temporum comparationem ingrediamur, multa immutata, aut novata deprehendamus, id in Mela etiam certiſſimis indiciis comprobatum intelligemus. Cum igitur *Solorum* mentionem iniicit ita, ut *Pompeiopolis* nomen ſua aetate geſſiſſe [1]) adfirmet, ante Pompeium certe vixiſſe non potuit, quo adſignante nominis illa mutatio demum innotuit. Eadem fere tempora adtingit aetas Cornelii Nepotis, cuius auctoritatem et fidem [2]) laudat. Commemoratur porro [3]) *Iol*, quam ſuo tempore *Caeſaream* vocitatam ſcribit, unde [4]) quidam Iulii Caeſaris aetate vixiſſe exiſtimarunt; minus tamen recte, cum novum illud nomen ſpectet potius Auguſtum, cuius liberalitate in regnum reſtitutus erat [5]) Iuba. Tum adiecta verba, *quia Iubae regia fuit*, poſteriora Iulio Caeſare vel etiam ipſo Auguſto tempora indicant.

1) 1, 13, 2.
2) 3, 5, 8. 3, 9, 3.
3) 1, 5, 1.
4) Sic Voſſius de hiſtor. Latin. 3, 1. Crenius in animadverſionibus p. 19. omninoque Cocleus in epiſtola dedicatoria, Gonzalez, interpres Hiſpanus.
5) Ut docet Strabo lib. 17. p. 571. ſ. 831. Cf. ad Melam c. l.

Accedit alia notatio in ſtatuendo ad Anconam Gallicarum Italicarumque gentium termino, qui olim fuit Aeſis, poſt Rubico Caeſaris aetate, ut ex eius rebus in bello civili geſtis [6]) adparet. Auguſti aetatem ſpectant porro [7]) *turris Auguſti titulo memorabilis* in Hiſpania, [8]) *tres arae* in eadem, quas *Seſtianas* vocarunt, *Auguſti nomine ſacrae*, nomen ibidem urbis [9]) *Caeſarauguſta*, quam illo tempore conditam fuiſſe adfirmat [10]) Strabo, [11]) *Auguſta* in Treveris, etſi, quod putat [12]) Petrus de Marca, inde minime conſequitur, ſub Auguſto Melam floruiſſe. Alii alia ſigna ad Tiberii tempora transferunt. Ita cum quidam olim tradiderint, teſte [13]) Euſtathio, *Typhonem* mutato nomine a Tiberio *Orontem* adpellatum fuiſſe, qualem producit [14]) Noſter, eum etiam ultra Auguſti aetatem annis provectum fuiſſe; quod tamen male refutat [14*]) Ballu, dum Melam multis ante natum Tiberium annis vixiſſe putat, itemque [15]) Schottus, quia Mela Tiberii aequalis nihil de eo adtingat, quod tamen eum facturum fuiſſe veriſimile ſit ex narratione de Britannia. Nec magis

6) Cf. Cellarius in Geogr. ant. 2, 9, 35. et notata ad Melam II. 2, 4, 2. et 5. p. 563. et 591.

7) 3, 1, 8.

8) 3, 1, 9.

9) 2, 6, 4.

10) Lib. 3. p. 104. f. 151.

11) 3, 2, 4.

12) In Marca Hiſpan. 1, 4, 3. qui tamen ſimpliciter hoc et ad viam quaſi notat.

13) ad Dionyſ. v. 919.

14) 1, 12. extr.

14*) Ad Oppiani Cyneget. 2, 116. p. 279.

15) Ad Melam c. l.

probari poteſt, quod ſcribit [16]) Ciacconius, multa Strabonem de India ex Noſtro ad verbum fere repetiiſſe, cum contra aliis indiciis evinci poſſit, Strabone mortuo Melam vixiſſe. Sic, ut aliqua adferam, quam urbem [16*]) Strabo Κρούνους vocat, in [17]) Noſtro dicitur *Dionyſopolis*. Quae Melae tempore interciderat *Bizone*, [18]) Strabo terrae motu conquaſſatam quidem fuiſſe et abſorptam, non tamen penitus exſtinctam refert.

Longe autem certiſſimum aetatis indicium exſtat in eo [19]) loco, ubi triumphi meminit, quem acturus ſit de Britannia tunc demum aperta principum maximus. Quod etſi quidam, ut Voſſius, [20]) Crenius, ad Iulium Caeſarem referunt, probari tamen nequit. Hic enim expeditione ſuſcepta Britanniam adtigit potius, quam aperuit, nec de ea unquam triumphavit, quod rectius tribuitur Claudio, quippe de quo diſertis id verbis narrat [21]) Suetonius. Immo ipſe Mela ſatis clare priorem expeditionem indicat verbis: *mox certiora magis et explorata dicentur*. Quod vero Claudium *principum maximum* vocat, nil mirum eſſe debet ex illius temporis more, qui magnifica quaevis de imperatoribus praedicabant,

16) Ad Melam 3, 7, 2.
16*) Lib. 7. p. m. 436.
17) 2, 2, 5.
18) c. l.
19) 3, 6, 4.
20) V. not. 4.
21) In vita cap. 17. Plura notavi ad Melam c. l. II. pag. 195. Conferri etiam poteſt, qui prolixius de hoc diſſeruit, Vadianus in Catecheſi in Geographiam Melae. Acrem quidem nactus eſt adverſarium, Hiſpanum interpretem, at parum validis armis pugnantem.

et effufis adulationibus omnia in maius augebant. Cum vero Claudius illam expeditionem fufceperit imperii anno 3. a. u. c. 796. coniectura haud incerta fieri poteft de tempore, quo Mela hunc librum confcripfit. Recte igitur primus Vadianus, quod notavit [22]) Antonius, Claudii aequalem fuiffe Melam contendit, quem et fecuti poftea funt Vinetus, Voffius, alii. Ad Claudii imperium ducunt etiam narrationes de [23]) abolitis Druidarum facrificiis, et de [24]) phoenice, qui Claudii tempore adparuit Romamque deportatus eft, unde infolentiores etiam digreffiones in hac libelli brevitate intelligi poffunt. Nec obftat, quod [25]) Orcades memorat, quas ante Vefpafianum et Titum incognitas fuiffe tradit [26]) Tacitus, cum [27]) alii contra imperio R. Claudium adieciffe adfirmant. Male igitur aliquis ad Flaviorum tempora aetatem Melae proferat. Gravius aliquanto aberravit a vero auctor editionis Saling. a. 1538. in praefatione, qui Melam Ptolemaei facit aequalem, quia vixerit ante Plinium et Solinum, nec conftare putat principem illum, qui Britanniam fuerit adortus. Quam vero diu vixerit, et an quinque imperatorum aetatem inde ab Augufto ad Neronem viderit, uti [28]) Müllerus exiftimat, parum liquet, cum nec ad coniecturam aditus detur.

22) In bibl. Hifpana vetere T. 1. lib. 1. c. 11. p. 50.

23) Lib. 3, 2, 3. ubi cf. notata.

24) Lib. 3, 7, 10. V. ibi p. 371.

25) Lib. 3, 6, 7.

26) In Agricola c. 10.

27) V. ad Melam p. 214. c. l.

28) P. 421. c. l.

CAP. IV.

DE LIBRO MELAE EIUSQUE ARGUMENTO.

Inclaruit Mela libro quamvis brevi, elegantiſſimo tamen et utiliſſimo, in quo orbis deſcriptionem Latinorum auctorum primus propoſuit. Titulus, quem praeferunt codices et editiones, maxime quidem variat, ſed, ſi rem ſpectes, ad idem fere redit. Modo enim legitur *Geographia*, modo *Chorographia*, uti etiam adnotatum eſt a viris doctis. Illa quidem hic ſenſu latiori intelligitur, cum etiam mathematica requirat; haec minus recte adponitur, quia Noſter non orbis terrarum partem, ſed totum complexus eſt, et duo illa verba differunt, ut pars a toto, ex ſententia etiam [1]) veterum. Alii codices in fronte praeferunt inſcriptionem *de ſitu orbis*. Sic et in editis libris maxime olim variatum eſt, quippe quibus praeponitur [2]) *Coſmographia*, *Geographia*, *deſcriptio ſitus orbis*, vel *de ſitu orbis libri tres*, in quo titulo inde a longo tempore conſenſerunt editores. Quae quidem varietas ſatis declarat, librarios manus admoviſſe, et, concepta libri imagine, utcunque libuiſſet, titulum adieciſſe, quem ex Graeca in primis lingua petitum doctiorem putaſſent; niſi velis, Graeco verbo a Mela Latinum ſubiectum fuiſſe, quod tamen in hac etiam varietate minus credibile videtur.

1) Vid. Ptolemaeus lib. 1. in.

2) Ita ſolet Boccatius, ubi Melam refert, in Genealogiis, v. c. 1, 13. 9, 33. 10, 12. 12, 25. 13, 1. et alibi paſſim.

Ipſe *de orbis ſitu* ſe dicturum in aditu operis adfirmat, quae et cauſa videtur, cur a plerisque haec inſcriptio probata fuerit et recepta.

Librum autem integrum et immutilato corpore ad noſtram aetatem perveniſſe, et exordium finisque et ipſa narrationis ſeries videtur docere, etſi ſunt, qui [2*]) aliter ſtatuant. At, quod dolendum eſt, ita a ſaevis imperitorum et barbarorum librariorum manibus vexatus eſt, ut miſere disiectus distortusque in populorum maxime et locorum nominibus ultimam cladem effugeret. An praeterea maius opus aut ſcripſerit vere, aut commentatus ſit, [3]) quaeſitum eſt et disputatum a viris doctis, cui cauſam dederunt verba in praefatione poſita: *Dicam autem alias plura et exactius*, quae tamen commode ad uberiorem explicationem eorum referri poſſunt, de quibus ſtrictim breviterque in prioribus 4 capitibus dixerat.

2*) Sic Pintianus ad Melam 1, 8, 7. non opus integrum, ſed eius tantum fragmentum ad noſtra tempora deſcendiſſe putat, idemque ad 1, 9, 2. vix umbram eius ad nos perveniſſe credit. Certe Servius ad Virgil. Aen. 9, 31. ex Mela de Gange 3, 7, 6. adfert aliqua, quae libri noſtri ignorant. Cf. ad c. l. Sic noſtra aetate Bährens in Anzeige der Gr. und Lat. Schriftſteller p. 220. et Eſchenburg in Handbuch der klaſſiſchen Literatur p. m. 246.

3) V. ad praefat. I. p. 9 ſqq. Sic *alias* de maiori opere intelligit Andres dell' origine, progreſſi — d'ogni letteratura (1787) T. 3. p. 424.

Qualem autem librum hunc hodie habemus, ita in regionum et locorum descriptionibus institutus est et compositus, ut aptam rerum seriem iustumque ordinem vix, aut raro desideres. Cum enim primo summam totius praecipuasque terrarum orbis partes paucis complexus adtigit, inde a Mauretania egressus circumvectusque maritimo cursu singulas regiones, litora earum legens, potiora loca interius exteriusque sita, adspersis passim iis, quae in ipsis incolisque memorabilia essent, persequitur, donec eo, unde cursum instituerat, revertitur. Cum enim, ut ipsa libri expositio docet, in animum induxisset, insigniora tantum loca stringere, quare etiam multa aliis memorata praeteriit, et nosset, maritima loca et frequentiora semper fuisse et magis exculta, hoc cursu uti et, ut litora procurrunt, quaecunque adtigisset, ea etiam calamo sequi et notare maluit. Duobus igitur libris prioribus oram interni maris utpote frequentiorem et celebriorem describit, tertium iis regionibus tribuit, quos cingit Oceanus.

Ut autem summa totius libri, et quas complectitur terrae partes, in uno conspectu positae, adpareant, hunc ordinem tenuit Mela: In libro 1. facta terrae partitione partiumque brevi descriptione a *Mauretania* orditur, ultima maritimae Africae in occasum et fretum Gaditanum regione. Inde in ortum Asiam versus egressus *Numidiam*, *Africam* proprie sic dictam, *Cyrenaicam*, *Aegyptum*,

Arabiam, *Syriam*, *Phoenicen*, *Ciliciam*, *Pamphyliam*, *Lyciam*, *Cariam*, *Ioniam*, *Aeolida*, *Bithyniam*, *Paphlagoniam*, et quae inde prope Pontum, Bofporum Cimmerium et paludem Maeotida expofitae funt regiones et gentes ad Rhipaeos usque montes, qui Afiae terminum ftatuunt, profequitur.

Libro 2. inde digreffus ripam Tanais et oram Maeoticae paludis Europaeam, et qui eam occupant, *Scythas Europaeos* perftringit, altero latere a Taurica Cherfonefo Euxini litus ad Byzantium usque pervectus, ubi Thracia obverfatur, quam excipiunt deinceps inftituti curfus ferie *Macedonia*, *Theffalia*, *Hellas*, *Peloponnefus*, *Epirus* et *Illyricum*. Subfequuntur gemina Italiae litora, *Gallia Narbonenfis* et Hifpaniae litus ad fretum usque, unde coeperat. Hinc ad Tanais oftia iterato curfu reverfus infulas in interno mari fitas recenfet.

Libro 3. internum mare egreffus oram Hifpaniae occiduam et feptemtrionalem perfequitur, quatenus Oceano adtinguntur. Hinc *Galliarum* ad Oceanum, *Germaniae*, *Sarmatiaeque* tractum in *Scythica* usque *litora marisque Cafpii* in terras ingredientis fauces defcribit, gentibusque aliquot enumeratis Oceanique infulis per Eoa litora *Indiae* ad Gangis oftia vertitur. Cuius maritimo tractu luftrato per *Carmaniam*, *Perfas*, *Arabas*, quatenus oras habitant, in interiora Africae loca exfpatiatur. Sic prope omnibus, quae innotuerant, expofitis in

occidentalem Libyae oram verſus Aethiopas Heſperios progreditur, tandemque, unde coeperat, in *Mauretania* ad *Ampeluſiam* promontorium ſubſiſtit.

Ex quo ſatis adparet, maiori ſtudio et prolixiori narratione oram interni maris eum deſcripſiſſe, ut hominibus et rebus inluſtriorem, unum eumque tertium librum externis regionibus dediſſe.

Opus illud ipſum iam olim antiquiſſimae editiones cum codicibus in tres libros diviſum exhibebant, quorum primus ſine numero tamen capitum ſegmentis factis inſcriptisque tres orbis terrarum partes indicat, cum Aſiae et Africae particulari deſcriptione, reliqua diſpertitis tantum libris ſeparatisque paullum regionibus uno fere tenore ad finem usque procedunt. Hinc poſteriores capita numerarunt, praefixis potiorum regionum titulis, plura modo, modo pauciora, quae variatio ſatis declarat, librariorum illa et editorum ingenio et arbitrio eſſe [4]) invecta, ut taceam, aliqua verba aetatem Melae nondum tuliſſe, in quibus ſunt *particularis*, [5]) *mediterraneum mare*, quod Romani ad-

4) Sic recte indicat Schottus ad 1, 1. in. Voſſius tamen ad 3, 10. in. capitum diviſiones et inſcriptiones ad remotiora tempora et ad ipſum Melam videtur reiicere, quod ibi in titulo fuerit ſcriptum: *Atlas et Atlanticum pelagus*, quare non opus fuerit, vocabulum *Atlantis* repetere.

5) *Mediterraneus* per ſe quidem vox eſt proba et paſſim obvia, at in hoc nexu apud poſteriores demum occurrit, veluti Iſidor. orig. 13, 16. in. Sic *Pontus mediterraneus* legitur in inſcriptione apud Murator. inſcrr. 695, 1. Cf. ad Melam I, 1, 1, 4. p. 46.

pellare ſolent *Noſtrum mare*, vel omnino *internum*. Hinc vero factum eſt, ut editores capitum numero inter ſe discreparent, pauciora alii, alii plura [6]) deſignarent.

An ipſum librum Romae ſcripſerit, ut putat [7]) Voſſius, quod citra Tiberim in eo latere loca perſequatur, quorum ſitus aliter conſtare nequeat, non eſt quidem a vero alienum, etſi certi aliquid ſtatui nequit.

CAP. V.

DE PRAECIPUIS LIBRI VITIIS ET VIRTUTIBUS.

Cum in tam vaſto terrarum orbe non labi paene monſtri ſimile ſit, uti recte pronuntiat [1]) Reſendius, in primis ſi cogitemus, quam parum ille veteribus fuerit exploratus, nec ſingulas regiones et loca ab ipſo Geographo adiri et perluſtrari poſſe, quam porro difficile fuerit in ea, quae tunc fuit, librorum penuria et caritate, aliorum narrationes et deſcriptiones conquirere et percipere, nemini mirum videri poterit, ſi Mela, nimis illorum auctoritate confiſus, vel incurioſe re-

6) Recentiores fere libri primi faciunt capita 19. Reinoldius etiam 22. cum antiquiores habeant tantum 6. vel etiam plura 20. et 21. Idem obſervatur in reliquis libris. Equidem retinui ordinem a Gronoviis inſtitutum, quia non tanti erat, facta immutatione libri huius uſum turbare, vel impedire.

7) Ad 2, 4, 9.

1) In antiquitatt. Luſitan. lib. 1. p. 10.

rum expofitarum delectu habito, a vero in multis aberraverit. Cuius quidem culpa cum in illos auctores maximam partem transferri poffit, tum ipfe folus reprehendi debet, fi parum certam et conftitutam rationem in hoc argumento tractando fequitur, nec, quae profeffus eft, ipfa re praeftat.

In quo primum hoc notandum videtur, quod cum fingat maritimum curfum, non tamen eum femper tenere, fed fubinde confiftere, egreffumque navi et exfpatiatum vicinas terras obiiffe et inviſiffe, cuius vel unum exemplum in [2]) Graeciae defcriptione commemoraffe fufficiat, ut ex urbibus praeteream [3]) *Pellam* aliasque plures. Si tamen hoc vitium, leve illud fit et excufabile, cum ad certum ordinem tenendum feriemque rerum perfequendam expeditior illa via pateat, nec, qui navibus vehuntur, ubi memorabilia fe in vicinis terris deprehenfuros effe noverint, ab earum aditu et inveftigatione exclufi fint. Attamen inde gravius oboritur, quod, cum ita inftituiffet, a fuo ipfe confilio defcivit, et, cum clariffima quaeque fe ftrictim dicturum effe [4]) adfirmaffet, multa tamen loca praeteriit, quae propter celebritatem indicare recte poterat, aut potius debebat, in quibus funt *Cannae*, *Munda*, *Ecbatana*, *Hierofolyma*, *Pharfalus*, *Perfepolis*, *Leuctra*, *Mantinea*, *Stagira*, quod

2) Lib. 2, 3. 3) Lib. 2, 3. in.
4) In praefatione.

nomen pro *turri Calarnaea*, satis ignobili, reponebat [5]) Pintianus, et in textum recepit Schottus. Sic *Nicopolin* desiderat [6]) Ciacconius, miraturque neglectam, ut [7]) *Cajetam.* Sic celebres fontes silet, ut *Aganippen*, *Castalium*, *Hippocrenen*, cum obscuriores etiam commemoret, quod idem fecit in locis et fluminibus. *Scandile* humilis et tenuis insula inferitur, quare eum etiam notat [8]) Vossius, deest *Pactolus*, ex montibus *Helicon*, *Tmolus*, alii. Alia tamen videtur caute silentio praeteriisse, quod gravioris calamitatis memoriam in Romanis excitare nollet, ut *Carras*, *Cannas*, *Trebiam* fl. *Trasimenum* lacum. Ne tamen ultra modum proferatur illa reprehensio, notandus est mos Auctoris, quo multa loca tecte indicat sub regionibus cognominibus, ut [9]) *Antiochiam*, [10]) *Smyrnam*, [11]) *Damascum*, urbesque alias plures, de quibus notae monent. Cum *Helvetii* absunt, Gallis eos complexus est, ut *Peucetios* Calabris, tanquam synonymos, ut putat [12]) Mazochius.

Verum enim vero, unde multa melius intelligi et lenius iudicari possunt, non tam suae aetatis geographiam exhibuit, sed ultra Alexandrum M. et Philippum descendit, adeoque antiquiora illis passim

5) Lib. 2, 2, 9.
6) Ad 2, 3, 10.
7) Ad 2, 9, 9.
8) Ad 2, 7, 8.
9) Lib. 1, 12. extr.
10) Lib. 1, 17. extr. ubi cf. Vossius, passimque I. Gronovius.
11) Lib. 1, 11, 1.
12) Ad tab. Heracl. P. 2. p. 544.

captat, et, quae olim fuerit locorum facies, qui fuerint incolae eorumque mores, commemorat.[13]) Hinc in recenſum producit *Styra*, *Lycaſium*, *Olynthum*, *Marathon*, alia, uti ſolent, qui aliorum idei ſua debent, nec omnia [14]) ipſi tentarunt et explorarunt. Hinc quae ex Herodoto transtulit, etiam tunc ipſius tempore ſtrident [15]) *Troglodytae*, nudi ſunt [16]) *Gamphaſantes*, armorumque omnium gnari, in [17]) *Arethuſa* fonte ſpectantur iacta in Alpheum, [18]) *India*que alit formicas non minus maximas canibus. Sic [19]) *Phaeaces* et [20]) *Pyraeos* in priſtinas ſedes reducit, aliosque, qui olim viguerant.

Porro antiqua nomina retinet, ubi nova ſucceſſerant, cuius exempla ſubminiſtrant *Myrlea*, *Cios*, *Seſamus*, *Potidaea*, alia contra, duobus nominibus deceptus, tamquam diverſa adfert, quo nomine notatur de [21]) *Boryſthenide* et *Olbia*, de [22]) *Cruno* et *Dionyſopoli*, etſi in eo ab aliis defenditur.

Praepoſtero alia ordine recenſet, ut [23]) *Lyciam* *Pamphyliam*, [24]) *Arabicum mare* et *Perſicum*,

13) V. ad 2, 7, 9. et alibi.

14) V. Dodwell. in diſſert. Scylace §. 15. pag. 59. de Marciano §. 4. p. 148 ſq. in Hudſoni Geogr. minor. Vol. 1. Voſſius ad Melam 1, 11. extr.

15) Lib. 1, 8, 6.

16) Lib. 1, 8, 9.

17) Lib. 2, 7, 16.

18) Lib. 5, 7, 2. Cf. Iac. Gronov. in Geogr. antiqu. p. 58.

19) Lib. 2, 3, 11. et 13.

20) Lib. 1, 19, 5. 4. et 8. 2, 2, 11.

21) Lib. 2, 1, 6.

22) Lib. 2, 2, 5.

23) Lib. 1, 2, 6.

24) Lib. 1, 2, 1.

[25]) *Hyrcanos* et *Cadusios*, [26]) *Achajam* et *Elida*, [27]) *Calatin* et *Tomos*. Idem in singulorum situ observatur, vel in disceptationem venit, de [28]) *Beryto*, [29]) *Azoto*, [30]) *Cossentia*. Sui oblitus fuisse videtur, cum [31]) *Leucada*, oppidum Leucadiae, in Acarnania recenset, cum postea Leucadiam ipsam insulis seorsum adnumeret.

Confusiones tamen aliquas in locorum situ notando intulisse videntur librarii, qui male mult: disiecerunt, nomina etiam ita deformarunt, u vera scriptura vix erui possit, aut etiam depravata lectiones ab editoribus quibusdam receptae. Hin [32]) Cluverius non recte Nostrum in [33]) *Senogallia* situ erroris incusat, quem non admisit. Glossa vero in textum irrepsisse, satis aperte aliqua loc manifestant. Sic temere in multis [34]) libris obtru ditur *scilicet*, et [35]) alibi *pecorum*, narratio etiam d [36]) *Antandri* nomine, quod videtur, integra. Se haec non proxime pertinent ad Geographicam de scriptionem, quae hic in primis spectatur. Quanta tamen clades et iniurias tulerit etiam in ea, quar

25) Lib. 1, 2, 5.

26) Lib. 2, 3, 4.

27) Lib. 2, 2, 5. Cf. ad I. 1, 2, 6. p. 95.

28) Lib. 1, 12. f. ubi cf. Perizonius idemque de aliis ad 1, 2, 6.

29) Lib. 1, 10.

30) Lib. 2, 4, 8. ubi cf. not. crit. p. 558.

31) Lib. 2, 3, 10. et 2, 10.

32) In praefat. ad Germa antiquam.

33) Cf. ad I. 2, 4, 6. pa 308 sq.

34) Lib. 1, 9, 6.

35) Lib. 2, 1, 11.

36) Lib. 1, 18, 2.

taque librariorum commenta acceperit, luculenter et ad faſtidium usque docere poſſunt notae criticae, ex quibus adparet, ſi quis alius, Melam miſere iactatum fuiſſe et vexatum. Exempla eiusmodi multa notavit paſſim cum aliis Pintianus, plura etiam largiori copia [37]) congeſſit, ut *Murranos* et *Vegetos* in ora maris interni, in Gallia *Eluſaberrim*, in Thracia *Tritonicen*, in Scythia *Terreſtriam*, *Sexolitas*, in Leſbo *Ciravam*, in Oceano ſeptemtrionali *Satmalos*, quorum monſtrorum numerus facile magno cumulo augeri poſſit, etſi poſt pleraque ad probabilem et veriorem formam revocata ſunt.

Ubi tamen vere aperteque in ſtatuendo ordine erravit, ita eum excuſandum putant, in quibus [38]) Ciacconius, quod ornatum orationis nominum confuſa citatione impedire noluerit, etſi parum id valet ad excuſandam ordinis negligentiam in opere maxime geographico, cuius haec praecipua virtus exiſtimatur. Videtur id ipſe Mela ſenſiſſe, et errorum in eo admiſſorum gratiam praeoccupare voluiſſe, dum de *perplexo ſatis locorum ordine* lectores in praefatione monet, et [39]) alibi Tenedum aliasque inſulas, eo quo dicturus ſit ordine, ad Tauri montis promontorium expoſitas eſſe, adfirmat, cum tamen omnino ſe litora ordine, quo iaceant, ſtricturum eſſe, [40]) profiteatur.

37) Vid. ad 1, 2, 5. Contra idem paſſim, ut 1, 8, 7. Melam ex Herodoto 4, 180. auget.

38) V. ad Lib. 1, 18, 2.

39) Lib. 2, 7, 4.

40) Lib. 1, 4. extr.

Sed progrediendum nunc eſt ad libri virtutes, quae non compenſant ſolum vitia, ſed et longe ſuperant, alia, quae adſperſa reperiuntur, ſi non plane eluunt, at certe levant.

Si enim prima lex eſt eorum librorum, in quibus res hiſtoricae, aut geographicae traduntur, ut vera adferant, et fabuloſa falſaque a certis et indubiis, diligenter et quatenus licet, ſeparent, non privandus eſſe ſua laude videtur Pomponius. Licet enim regiones et maria adire ipſe omnia non potuerit, vel, ut Strabo, plurima perluſtraverit, quippe cuius peregrinationis aut nulla exſtant, aut ſaltem incerta [41]) veſtigia, adhibuit tamen graviſſimos, quos nactus erat, auctores, atque ex iis conquiſivit, quae prodeſſe ſibi crederet. In quibus ipſe nominatim producit [42]) *Homerum*, [43]) *Hannonem*, [44]) *Hipparchum*, [45]) *Cornelium Nepotem;* alios

41) Adſunt enim in hanc ſuſpicionem virorum quorundam doctorum coniecturae, quas petunt ex inluſtrioribus locorum deſcriptionibus, veluti *antri Corycii*, *Garumnae*, de quibus cf. 1, 13, 3. et 3, 2, 5. Ita indicat Beckmann. ad Ariſtotel. de mirab. auſcult. cap. 91. p. 187. de Salſulis 2, 5, 7. ut antea Voſſius, hic et omnino de Gallia. Tum vero etiam Idam adſcendit, Araxen tentavit.

42) 1, 9, 9. 2, 7, 6. 3, 5, 8. Ex Homero etiam 2, 3, 4. quae ſola novit oppida et pauci praeterea commemorant, *Cynon* et *Calliarou* petiiſſe videtur.

43) 3, 9, 3. et 5.

44) 3, 7, 7.

45) 3, 5, 8. 3, 9, 3. Praeterea narrationem de Britanniae indole 3, 6, 5. ex Nepote repetiiſſe, adparet ex Iornande de reb. Get. cap. 2. qui cum eadem habet, diſerte Nepotem auctorem adlegat.

vel ſilentio praeterit, forte ne in diſertam quaeſtionem raperetur brevis deſcriptio, aut locorum ſeries crebra auctorum iactatione interpellaretur, vel in univerſum omninoque tantum oſtendit, ut *Graecos*, quibus et [46]) *Romanos* addit, aut ſic dicere ſolet: [47]) *ita veteres tradidere*, [48]) *praeter phyſicos Homerus*, [49]) *ut doctioribus placet*, [50]) *auctores, quos ſequi non pigeat*, [51]) *ut experti tradidere*, [52]) *ut fabulis traditur*. Paſſim etiam his formulis innuit: [53]) *ut quidam putant*, [54]) *ut alii aiunt*, [55]) *ut dictitant*, [56]) *ut ferunt*, [57]) *accepimus*, [58]) *dicuntur*, [59]) *memorantur*, et ſimilibus, ex quibus aliquae dubitationem, vel fabuloſam narrationem indicant.

Neque uno duce ſemper contentus alios etiam audit et ſequitur, illorumque narrationes et monita profert, ne temere et caeco quaſi obſequio credidiſſe videatur, et ut lectores facta comparatione ipſi iudicare resque ipſas exploratius intellectas teneant. Sic [60]) ubi de Oceani acceſſu et receſſu paullo prolixius propter rei mirabilem cauſam, quam pro conſilio libri disſerit, varias recenſet opiniones, quid de priſcis Cariae incolis

46) 2, 5, 7.
47) 3, 7, 7.
48) 3, 5, 8.
49) 3, 1, 2.
50) 3, 6, 8.
51) 1, 13, 4.
52) 2, 7, 2.
53) 2, 6, 9. 2, 7, 9.
54) 1, 9, 9. 1, 19, 7.
55) 2, 2, 4.
56) 1, 11, 3. et alibi ſaepius.
57) 1, 2, 3. 1, 19, 2. et alibi.
58) 1, 7, 5.
59) 1, 8, 5. 3, 10, 1.
60) 3, 1.

ſtatuerint diverſi auctores, [61]) adfert, in Antandri nomen ,eiusque originem ex aliis [62]) inquirit, [63]) de terra Oceano circumflua praeter phyſicos et Homerum Cornelii Nepotis narrationem refert, [64]) de Thebis Aegyptiis cum Homero alios producit, [65]) de vaſto et incognito Africae tractu aliis ſubiungit Hannonis teſtimonium. Hinc vero cauſa intelligitur, cur in recenſu regionum diverſorum temporum res et facta deinceps poſita commemoret, notata etiam locorum intervalla modo paſſibus, modo ſtadiis, modo navigationum curſibus deſignet, nec in aliis quibusdam certum tenorem ſervet, prout alii alia, vel eadem, vel diverſa, vel plura, vel pauciora ſubminiſtrabant.

Quos vero praeter ſupra nominatos auctores conſuluerit, cum vel ex Pliniano catalogo adpareat, quam pauci ad noſtra tempora ſervati ſint, difficilius erui poſſit, nec niſi coniecturis aliorumque indiciis teneri, cum de iis, qui etiam nunc exſtant, certius ferri poſſit iudicium. In quorum quidem numero primus poni debet *Herodotus*, quod data opera et inſtituta multorum locorum comparatione evicit [66]) Schottus, licet, ut in aliis, Graeca non ſemper conſtanti fide reddiderit, quod

61) 1, 16. in.
62) 1, 18, 2.
63) 3. 5, 8.
64) 1, 9, 9.
65) 3, 9, 3.

66) V. eius geographica et hiſtorica Herodoti ſeparatim edita 1581. poſt etiam adnexa Melae A. Gronovii 1748. pag. 530 ſqq.

docent loca a Schotto [67]) indicata. In rebus Gallicis et Britannicis, liberius tamen paſſim immutatis, multis leviter excerptis, ducem ſequitur [68]) *Iulium Caeſarem;* in Aethiopicis fabuloſos quamvis maxime *Megaſthenem* et *Deimachum*, quod conligi poteſt ex iis, quae [69]) Strabo refert, ſi [70]) Melam compares. An ipſum Strabonem reddiderit, incertum eſt, etſi quidam contendunt. Sic [71]) Salmaſius antri Corycii deſcriptionem ex Strabone ſumtam putavit, refutatus ideo graviter a [72]) Voſſio; de interiori Theſſalia ipſa eius verba interpretatum [73]) Caſaubonus, quod tamen dubium eſt, cum eandem, brevem in primis ſententiam, iisdem paene verbis edere auctores diverſi poſſint; in narratione de litore Galliae lapideo et piſcibus foſſilibus ante oculos habuiſſe [74]) Aſtruc. Remota ſunt etiam alia indicia tenuioribus veſtigiis expreſſa, quibus conſpectis viri docti plurium aliorum auctorum greſſus praevios ſibi deprendiſſe viſi ſunt. *Ephorum, Hecataeum, Hellanicum* oſtendit [75]) Voſſius, ut contra Pintianum ἀγάλματα Herodoti in Melae poculis vindicet. [76]) *Ephorum* ſecutus videtur in Aeolidis

67) Cf. in primis notata paſſim ad 1, 8. et 2, 1.

68) V. Mela 3, 5. et Iul. Caeſ. de B. G. 6, 21 ſq.

69) Lib. 2. p. 48. ſ. 70.

70) 3, 10.

71) Ad Solin. c. 38. p. m. 544. Idem etiam omnino putat Hagerus in libro Hiſtor. Bücher-Saal Vol. 2. P. 7. p. 501.

72) Vid. ad Melam II. 1, 13, 3. p. 414.

73) V. ad Strabonem lib. 9. p. 296. ſ. 430. conl. Mela 2, 3, 2. a verbis: *Terrae interiores ad ferunt.*

74) Vid. ad Melam II. 2, 5, 4. p. 478.

75) Cf. ad II. 2, 1, 9. p. 48.

76) Vid. ad II. 1, 18. in.

finibus ſtatuendis, et [77]) Tibarenorum moribus deſcribendis; [78]) *Theagenem* de Cydna, ſaepius *Artemidorum* reddidiſſe putat [79]) Hermolaus Barbarus; *Eratoſthenem* [80]) Mannertus, etſi in diviſione terrae in tres partes [81]) ab illo diſcedit; *Polybium* in eodem argumento [82]) Schottus, disſentiente Nunneſio; *Callimachum* [83]) de Hyperboreorum legatione Delphos miſſa [84]) Stephanus; [85]) *Diodorum Siculum* in ſpecioſa deſcriptione orientis ſolis in Ida Voſſius et Weſſelingius, quorum tamen ille communem auctorem ferri poſſe monet; *Apollonium Rhodium* diligenter legiſſe ex multis narrationibus, ut [86]) de Moſſynorum regibus, [87]) de Dyſceladi mentione Voſſius; *Metrodorum* in terminatione Philoteris ſecutum eſſe [88]) Pintianus. Ex *Metrodoro* duxiſſe videtur narrationem [89]) de immanibus ad Rhyndacum anguibus, quod non obſcure diſcitur ex [90]) Plinio, qui, dum eandem iisdem verbis exhibet, eius auctoritatem praefert. In quibusdam ita ab aliis auctoribus, quorum vel libri vel fragmenta exſtant, recedit, ut, quos repetierit, ex-

77) Vid. ad II. 1, 19, 10. pag. 605. ubi addi poteſt Bochartus in Phaleg 3, 12. qui eandem opinionem fovet.

78) Lib. 2, 3, 1.

79) Ad libr. 2, 7, 8. de Cicynetho.

80) In libro Geographie der Griechen und Römer T. 1. p. m. 122.

81) V. ad II. 1, 1, 6. p. 50.

82) V. ad c. l.

83) Lib. 3. 5, 2.

84) In praefat. ad Melam.

85) 17, 7. V. ad Melam II. 1, 18, 4. p. 541.

86) Lib. 1, 19, 10.

87) Lib. 2, 7, 13. Vid. ad loca citata.

88) V. ad I. 3, 8, 7.

89) Lib. 1, 19, 3.

90) Lib. 8, 14.

quiri non poſſit. Sic [91]) a Themiſtagora Mileſio Phaſin urbem conditam ſcribit, cuius originem alii ad Mileſios omnino referunt. Lubenter tamen eum antiquiores Graecos ſequi ſolere, [92]) ex multis locis intelligitur.

Neque tamen, cum in tanta diverſarum rerum congerie ſibi ipſe ſolus minime ſufficeret, ſed aliorum ſubſidiis egeret, quaecunque parata habuiſſet, temere corripuit, ſed et iudicium, diligentiam et [93]) prudentiam in delectu adhibuit. Quod manifeſtis ſignis declarant voces et formulae, quas dubiis rebus vel fabuloſis [94]) ſaepe interpoſuit. Praeterea ipſe [95]) fabulas indicat, [96]) barbara et a Romanae linguae uſu aliena nomina cognovit, [97]) nominum cauſas et origines diiudicat, de incolarum vetuſtate [98]) disputat, mores mutatos [99]) comparat, locorum [100]) converſiones adtingit, prolixius fere et quaſi lubentius in rerum naturalium cauſas [101]) inquirit, vel dubitanter aliorum narrationibus ſuam opinionem [102]) ſuperſtruit.

91) Lib. 1, 19, 12.

92) V. Voſſius ad 1, 17. f. et alibi.

93) Quas virtutes in multis narrationibus praedicat et tuetur H. Stephanus in praef. ad Melam.

94) V. c. *ſi fidem res capit, ſi credere libet, ſic creditur, ut ferunt,* aliaeque plures, quas ſupra notavi.

95) Ut Lib. 2, 7, 2. et 12. 3, 6, 8.

96) Lib. 3, 1, 10.

97) Lib. 1, 18, 2. 3, 7, 7.

98) Lib. 1, 16. in.

99) Lib. 3, 2, 3. et 4.

100) Lib. 2, 3. extr.

101) Vid. de Nilo 1, 9. de maris motibus alternis 3, 1.

102) Lib. 2, 7, 6.

Si qua tamen adhaeſerunt, quae fabuloſa, incerta et vana eſſe nemo inſitiabitur, aetatis illius inſcitiae, rerum obſcuritati auctorumque aliorum [103]) malae fidei tribuenda ſunt. Talia ſunt, quae de [104]) *phoenice*, [105]) *formicis*, ea quidem magnitudine, [106]) *Panotis*, [107]) *Himantopodibus*, [108]) *Blemyis*, [109]) de *hominibus mutis orisque uſu carentibus* aliisque monſtroſis formis narrat, quas Africae Aſiaeque regionibus quibusdam tribuit. In Aethiopicis quidem et Indicis, uti ſupra notavi, deluſus eſſe maxime videtur commentis *Deimachi*, *Megaſthenis* et aliorum quorundam, quos diſerte [110]) Strabo ψευδολόγους vocat, ex quo autem certiora cognoſcere, et exploſa negligere potuiſſet, ſi aut voluiſſet eum conſulere, aut conſulendi per rei librariae difficultatem copiam habuiſſet.

Alia, quod ſit in moribus hominum et ſitu locorum, poſtea ſunt immutata, ita ut priorem formam fruſtra requiras; alia navigationibus et itineribus peregre factis vel diligentius explorata, vel rectius cognita; quaedam adeo confirmata, multa, ut nunc, admirationis iniiciendae, aut delectationis alendae cauſa verborum ornatu praeter rem in maius aucta. Sic, quantum ipſa Germania mutata eſt ab illa, quam veteres oſtentant; quantae

103) Cf. 2, 5, 7.
104) 3, 8, 10.
105) 3, 7, 2.
106) 3, 6, 8.
107) 3, 10, 3.
108) 1, 8, 10.
109) 3, 9, 4.
110) Lib. 2. p. 48. ſ. 70.

criminationes in eius incolas conlatae, quarum caufae vel plane nunc funt abolitae, vel cum aliis communicatae. Nec fagaciffimus [111]) Buffonius Ariftoteli ftatim fidem derogandam exiftimat, fi, quae hodierno ufu nondum probata funt, aut explorata, tradat.

Alia libri virtus cernitur in magna orationis brevitate, qua ampliffimam rerum copiam concludit, quas inter fe apte connexas tenet. Neque culpa cupide in Melam transferatur, fi quas gentes et urbes ab eo omiffas effe animadvertamus, quas fama etiam vulgaverat, contra ignobiliores et tenuiores productas. Conftat enim, faepe librarios imperitas manus inieciffe, remotiora nomina et obfcuriora depravaffe, alia etiam ex vitiofa vel male excepta pronuntiatione variaffe, quod in nomine *Minyes* notavit [112]) Brunckius, et plurimis aliis exemplis doceri poteft. Accedit rerum humanarum viciffitudo, quae furfum deorfum omnia fert progrediente tempore, difficilemque reddit rerum commemoratarum diiudicationem.

Ex iis tamen, quae hactenus disferui, varia enata funt de Mela virorum doctorum [113]) iudicia

111) V. ei. Naturgefchichte der vierfüfsigen Thiere, ed. Berol. T. 2. p. 134.

112) Ad Apollon. Rhod. 1, 378.

113) Conlegit aliqua Thomas Pope Blount in cenfura celebriorum auctorum pag. 104 fq. Alia ab editoribus edita exftant.

vel [114]) laetiora, vel [115]) triſtiora. Quid veteres de eo cenſuerint, ignotum eſt, quippe quibus minime innotuiſſe videtur, et, ſi qui poſterioris aetatis ſcriptores eius mentionem faciunt, nullum interponunt iudicium, in quibus produci poſſunt [116]) Servius, [117]) Iornandes, [118]) Freculphus, [119]) Boccatius.

Nemo autem in Noſtro recte reprehendat obſcuritatis vitium, ſi quando vividiori oratione adſurgat, condenſatis et conſertis verbis ſententias contrahat, fluxamque et diductam ſeriem coerceat, quippe quae non tam ſenſum et intelligentiam impediunt, quam interpretandi moleſtiam augent,

114) Sic Voſſius ad 1, 13, 3. neminem Latinorum accuratius de Geographia ſcripſiſſe indicat. Andres dell' origine, progreſſi — d'ogni letteratura T. 3. p. 424. laudat *sceltezza nelle notizie, giudizio nel riferirle et da per tutto ſapere ed erudizione.* Cluverius in praef. ad German. ant. eum Geographum agnoſcit, quem ſequi non pigeat.

115) Qualia tulerunt Verderius in cenſione auctor. antiqu. p. 7. in primis Penzelius ad Strabonis interpretat. German. Vol. 2. pag. 856. n. 15. Sic negligentem imperitumque in multis vocat Gatterer in commentatt. — Goettingenſ. Vol. 12. p. 194.

116) Cf. ad Virgil. Aen. 9, 31. ubi locum ex lib. 3, 7, 6. de Gange refert, etſi codices multi pro Mela Melonem ſubſtituunt. Sic ex Mela 2, 1, 10. narrationem de Agathyrſis refert.

117) De rebus Get. cap. 3. ex cod. quidem Ambroſiano, cum in aliis Melae nomen non legatur, qui ex eo in ſinu Codano memorat *Scandzam*, ubi vulgo hodie 3, 6, 7. legitur *Codanonia* ſ. *Scandinovia.*

118) In Chron. T. 1. lib. 2. cap. 16. qui ex eodem Melae loco repetit *Scanza.*

119) In locis pluribus, quorum ſupra notavi aliqua.

quamvis non negem, in tam tenui libello, in quo adumbratur potius, quam exprimitur plena Geographiae imago, qui non viris, ſed adoleſcentibus ſcriptus videtur, dicendi genus planius, apertius et tenuius facile deſiderari poſſe.

Denique quae ſingularis libri dos eſt, taediumque et ſatietatem legentium depellit, effecit, ut non mera ſemper nomina locorum et gentium legerentur, ſed et rerum dulciſſima condimenta adſpergerentur. Quis enim eſt, quin capiatur et elegantiſſimis et vividiſſimis fluminum, antrorum, mariumque deſcriptionibus? Quem non delectent de rerum memorabilium cauſis, etſi prolixiores, quam libri conſilium ferre videatur, disputationes, et ad Nili exuberantis fontes marinorumque motuum inveſtigationes lubentem detineant? Quis faſtidiat rerum memorabilium, clarorum hominum, conditorum, pugnarum, victoriarum mutationumque ubivis obviarum notationes, nec plures memoratas cupiat? Ex quo non temere [120]) Schottus indicare videtur, ne ipſum quidem Ciceronem, [121]) ſi Geographica, quae ſcribenda ſuſceperat, abſolviſſet, elegantius ſcripturum fuiſſe.

120) In praefat. 121) Cf. ad Attic. 2, 4. et 2, 7. in.

CAP. VI.

DE FORMA ORATIONIS.

Hinc vero, in tenui licet campo, largiſſima meſſis obiicitur, ex qua, ſi non omnia avare corradere, at potiora diligentius excerpere liceat. Qui enim Melam aliquoties manibus verſavit, animumque adtentum ad eius lectionem adtulit, facile, ni fallor, cognovit, multa ineſſe, quae eum in hoc quidem vel ſimili ſcripturae genere ab aliis ſecernant et ſingulari elocutionis forma diſtinguant. Quod cum ipſo uſu ſenſuque melius intelligatur, ita dictum velim, ut de ſingulis, ſicubi apud alios reperiantur, minime contendam.

Sunt autem primum verba Noſtri vel plane propria, vel antehac in bonis aeque auctoribus nusquam, aut rarius obvia, in quorum numero ponenda arbitror haec: 1) *brevis*, (vadoſus) 2) *cinctorium*, 3) *transiugare*, 3b) *innavigo*, 3c) *amplexus*, 3d) *generatrix*, 4) *pervetus*, 5) *pernoxius*, 6) *perſaevus*, 7) *perfervere*, 8) *pernitere*, 9) *perviridis*, ex quibus exemplis adparet, quantopere delectatus Mela fuerit in au-

1) 1, 19, 6.
2) 2, 1, 13.
3) 2, 2, 10. Quod verbum non accepit Geſnerus in theſauro L. L. in aliis etiam ex Mela ſupplendus.
3b) 2, 1. in. Agnoſcit quidem Geſnerus, ſed ſine idonea auctoritate.
3c) 3, 2. in.
3d) 1, 9, 1.
4) 1, 5, 2.
5) 1, 19, 10.
6) 2, 5, 8.
7) 1, 8, 1.
8) 3, 9, 2.
9) 2, 5, 7.

gendis rerum notationibus vocula *per*, quare etiam Gronovius non reiiciendum putat vocabulum [10]) *perpaulatim*, quod in uno codice invenerat, et [11]) *permeatibus* ex codice Gudiano pro ſimplici aliorum *meatibus*, etſi id ego in illo non vidi.

Occurrunt quidem alia, at rariori conſpectu, ante Melam certe, in quorum numero poni poſſunt [12]) *diu* et [13]) *aliquamdiu*, (de ſpatio et curſu fluminum) [14]) *capulari*, [14b]) *archium*, [14c]) *promiſce*, [15]) *faſtigare*, [16]) *cuneare*, [17]) *circumluere*, [18]) *praenavigare*, [19]) *famigeratus*, [20]) *fabre*, [21]) *anguſtare*, [22]) *retroagere* et alia quaedam.

Rariorem alia habent minimeque vulgarem uſum in ea, quam Noſter ſubiicit, ſignificatione, ut [23]) *cauſa* pro res, [24]) *vitrum* pro glaſtum, [25]) *orans* pro orator, [26]) *aegritudo* de morbo, [27]) *genus* de gente, [28]) *principia*, ut Graeci ἀρχαὶ, de fontibus,

10) 1, 8, 1. ubi cf. disputata p. 279.
11) 3, 1, 2.
12) 1, 2, 3. et alibi ſaepe.
13) 1, 13, 3. et alibi.
14) 2, 5, 7.
14b) 3, 8, 10.
14c) 1, 19, 10.
15) 1, 4, 1. et alibi.
16) 3, 6, 4.
17) Praef. 1.
18) 2, 3, 6.
19) 2, 7, 12.
20) 2, 1, 9.
21) 3, 1, 10.
22) 3, 1, 1.
23) 3, 9, 6.
24) 3, 6, 5.
25) Praef. 1.
26) 3, 7, 3.
27) 1, 16, 1.
28) 1, 9, 4.

[29]) *ſcatere* pro abundare, quod reprehendit [30]) Verderius, falſo quidem, [31]) *ſtatim* de locorum vicinia.

Alia per ſe quidem et ſimpliciter ſatis ſunt nota et frequentata, ſed ex nexu et coniunctione inſolentiorem formam induunt, veluti *alia mira*, [32]) *opes aliae virtutum*, uti quidem vulgo legitur, [33]) *aliter a ceteris agunt*, *Graecia vecta in meridiem*, *fruſtrari navigia et ventos*, *ſaeva nomina*, *immanis fama*, *rata terra* pro tuta.

Mirifice amat captatque terminationes Graecas verborumque ſtructuras. In illis numerari poſſunt *Europe*, [34]) *Europen*, *Palaeſtine*, *Crete*, *Armene*, *Scione*, *Mende*, *Theſſalonice*, *Perſis*, *Androphagoe*, *Tyros*, *Cypros*, *Gnoſos*, *Delos* et ſimilia, etſi in his, quod quidem codices docent, perpetua et immutabili lege adſtringi noluit. Hinc *Hermiona*, *Scarpha*, *Ciſthena* et quaedam alia; hinc *Pyramus*, *Peloponneſus*, *Ophio-*

29) 1, 9, 3. et alibi.

30) In cenſione antiqu. auctor. p. 7. Putat enim, non niſi de humectantibus et redundantibus latrinis dici. At ineptam eſſe eam reprehenſionem docuit Voſſius de arte Gramm. lib. 1. c. 47. et Rezzonicus in disquiſit. Plin. T. 1. p. 221. imberbem eum cenſorem vocat, cui non tam audaciam, quam amentiam tribuit.

31) 1, 12. extr. Quae praeter ea adferri poſſint, dabit index.

32) 1, 9, 1. ad quem locum v. notata.

33) 1, 9, 6. Aliorum verborum deinceps memoratorum ſedem index oſtendet.

34) 1, 1. f. 2, 6. extr. In reliquis caſibus Latinam terminationem ſervare videtur. Quare *Palaeſtine* dicitur in caſu recto, in obliquo ablativo *Palaeſtina* 1, 13, 1. 3.

phagi, Chelonophagi, Macrocephali, Harmatotrophi. Idem obſervatur in terminatione caſuum obliquorum ad Graecam rationem informata, cuius exempla ex multis ſunt *Halicarnaſon, Acritan, Europen, Albiona,* [35]) *Seras, Sepiada.*

Ex eodem fonte Graeco manarunt ſtructurae variae. Sic cum adiectivo neutrius generis coniungere ſolet genitivum, quod docent haec: *ſaeva hiemis, eminentia et obpoſita cautium, immania gentium, brevia vadorum, idem ingenii, ima montis, quod terrarum.* Inde infinitivus cum adiectivo coniungitur, ut *adſpici digniſſimum, facilis navigari, perſpici, potari pulcherrimus;* quo etiam referri poſſunt *nihil ſolliciti, alia quoque verum et, quem perſequi longa eſt materia, quae taceri — dispendium eſt, in ſinu quem maximum eſt eloqui, calcatum Herculi ſolum,* [36]) *Rheſo regnata pars Thraciae.*

A Graecorum tamen forma paſſim recedit in multis locorum et populorum nominibus, quorum et aliqua parum uſitate efferuntur. Sufficiat produxiſſe *Gyrtona, Dertona, Hermione, Antronia, Brauronia,* [37]) *Bargylos,* et quae praeter bonorum auctorum morem, Graecorum etiam exemplum, diverſo

35) Quod ex MSStis hac de cauſa praetulerunt viri docti 1, 2, 3. ubi cf. notata.

36) Eundem dativi uſum in aliis etiam locis praeferunt viri docti. V. ad I. 1, 11, 3. p. 395.

37) Cf. ad I. 2, 4, 5. p. 297.

numero, genere et caſu effert, ut *Megaram, Pataram*, [38]) *Aſtyram*, etſi hoc dubia auctoritate, *Tauroin*.

In notandis locis peregrinis aut barbaris, quantum licet, adhibet fere terminationes Latinas. Sic *Sardabale*, *Ruſgada*, *Barbeſula* dicit, etſi nec illas reſpuere videtur, quod codices innuunt nominibus *Iader*, *Suel* et quibusdam aliis.

Occurrunt porro verba quaedam, verborumque et formae et ſtructurae notandae, in quibus [39]) Livium et Salluſtium, ut paſſim alibi, imitatus eſſe videtur, atque hinc *mortales*, *tempeſtas*, *ferme*, *praealtus* excepta ſunt.

Praeteriti tertiam perſonam pluralis in *ere* ſolet flectere, alias contrahit, ut [40]) *habitarant*, *Deum*, *duum*, *triceuum*, *quis*, *cognoſſe*.

Tum ablativos abſolutos ſaepe ponit, ut *medio*, *imbre*, *ripis*, *latere*, qualia conlegit in indice

38) Vid. ad I. 1, 18, 2. p. 548. Ipſe quidem repoſui *Aſtyra*. Cf. ad I. 2, 5, 7. p. 225.

39) Cf. ad 3, 9. in. De Salluſtio id notarunt Voſſius ad Melam 2, 4, 1. I. Gronov. MS. ad 2, 6, 6. p. 538. et Corte ad Salluſt. p. 510. b. An praeterea Virgilium aliquot in locis Italiae in primis imitatus fuerit, quod putat Voſſius ad Melam 2, 4, 9. dubium exiſtimetur.

40) Unde motus forte Venetus contra codices 2, 7, 4. poſuit *occuparat*.

[41]) Kappius; ſingularem pro plurali, ut *piſcem, pecore, fruge, veſte,* [42]) *habitator.*

Alia ſunt quidem magis uſu frequentata et obvia, ſed a Noſtro maxime adamata, in quibus *late, vaſtus, vaſte, infeſtus, infeſtare, agere, ferre, aperire, qua.*

Notanda tamen ex iis maxime videntur verba in ipſo geographiae connexu et ſerie adpoſita, quae vel proprie, vel improprie adhibentur, inſignemque ſaepe et ſuavem efficiunt orationis varietatem, ut de curſus progreſſione, *tum, dein, deinde, inde, exin, ultra, ſuper* et ſimilia; de locorum ſitu et plaga *ſpectare, proſpicere, proſpectare, reſpicere, contueri, vergere, verti ad, obiicere latera, obiacere, obiecta, obpoſita, adverſus, contra;* de incolis regionum praeter hanc ipſam vocem *cultores, accolae, habitator,* (de quo antea monui) *alumnus, expoſiti, adpoſiti ad, effuſi, ſedes* et *ſedere, adſidere, colere, incolere, circuire, circumdare, exercere agros;* de locis praeter aliqua ex illis *cingi, incingi, amplecti, complecti, circumſidere, includi, adponi, imponi, ſitum, poſitum eſſe, iacere, ferre, ſuſtinere, adlui;* de tractu et finibus *fundi, effundi, extendi, porrigi, patere, exponi, permitti, pertinere, expandi, procedere, excurrere ad, pergere;* de partibus *flexus, gremium, dorſum, tergus, caput, cervix,*

41) S. v. ablativus abſolutus, etſi omnia huc equidem non retulerim.

42) Ut quidam legunt 1, 16. in.

ſupercilium, frons, os, fauces, cornua, radix —; de forma *procurrere, exporrigere ſe, converti, evehi in, prominere, excedere, exire, excurrere, exſtare, eminere, extrudi, abire in, progredi in, faſtigare ſe, litus impellere,* contra *recedere, retrahi, abduci, refugere, abscedere, amplecti, ſubmoveri, reduci;* de iis, quae continent et ferunt, *clarus, inſignis, inluſtris, inclutus, notiſſimus, memorabilis, nobilitari, inluſtrari,* ut contra *ignobilis, obſcurus, ſine nomine;* item *occupare, tenere, poſſidere, alere, ferre, ſtare, ſuſtinere, adtollere, erigere, ſurgere;* de locorum conditoribus *condere, ſtatuere, conſtituere, ponere, oriundus;* de fluminum, in quibus notandis mire variat, ortu *oriri, exoriri, ſurgere, exſurgere, concipi, naſci, edi, emergere, extollere ſe, aperire fontes, mitti ex;* de curſu *agere alveum, adluere, alveo ſtringere, decurrere, decidere, defluere, degredi, deiici, delabi, demitti, deſcendere, devolvi, diffundi, diſpergi, ferri, inſurgere, interfluere, intrare, ire, irrumpere, labi, praecipitat unda, praeterfluere, procedere, ſecare agros, ſimplex, ſolidus, ruere, venire —;* de exitu *conſociare ſe pelago, deſinere, devenire in mare, effluere, effundere ſe, egredi, elabi, emitti, emittere undam, erumpere, evadere in pelagus, evolvi, exire, infundi, os aperire, permeare in, profluere, vergere in oceanum;* et contra de mari *patere, aperire,* cuius etiam omnino variae ſunt notationes, ut *adfluere, adluere, amplecti, aperire terras, cingere, circumluere, contingere, effundi, incidere latus orae, immitti, impellere, intrare terras, irrumpere, ſubire, ſubmovere terras, ripam, refluere, tangere.*

Sed praeter geographicam rationem ſua habet verba verborumque formulas, modos et ſtructuras, quibus delectari videtur. Sic frequentativa lubenter ponit, ut *vocitare*, *oſtentare*, *proſpectare*, *coniectare*, *imperitare*, [43]) *acceptare*.

Multum porro tribuit *comparationibus*, *relationibus*, et *moderationibus*, quibus oratio eleganter vel inflectitur, vel propellitur. Sunt autem fere haec: Varius uſus comparativi aut abſolute poſiti, aut ſeparatim, facta periphraſi, ut *magis cultus*, *horribilis*, *capax*, ſubiuncta particula *quam*. Alterius formae *ita ut*, inverſo etiam ordine, *ſic ut*, *ubi ibi*, *nunc*, *quondam* ſ. *olim*; denique *niſi ubi*, *niſi quod*, *qua*, *quae*, *cum*, *praeter id quod*, *praeterquam ubi* — quibus ſimiles amplificandi formulae Noſtro uſitatae adpendi poſſunt, *quod cum quia*, *ſed quia qua*, *quod ubi*, *atque unde*. Inde etiam verbum vel nudum, vel auctum aliquoties refert, quod fit in rerum et cauſarum progreſſione; vel in rerum diverſarum ex ipſo connexu ſimilitudine, unde verbum *obiacet* [44]) alicubi ferri nequit. Ea vero, qua dixi, lege occurrunt repetita [45]) *eſt*, [46]) *tangit*, [47]) *facere*, [48]) *parva oppida*, *parva flumina*, [49]) *diverſis frontibus diverſa maria proſpectant*, [50]) *urbs*

43) Cf. ad I. 1, 10. p. 380.
44) 2, 5, 5.
45) 2, 2, 7. ſepties quidem.
46) 2, 5, 3.
47) 2, 3, 10.
48) 2, 6, 5.
49) 1, 17. f.
50) 1, 17. in.

inclutis civium ingeniis incluta, [51]) *dicta ora, dictae inſulae*, [52]) *mire amant, mireque cuſtodiunt*, [53]) *grandis litoris flexus grandem inſulam includit*, [54]) *vaſta omnia vaſtis praeciſa montibus.* Cum augmento redeunt *vaſtum vaſtius, nota notior, grandis grandior, late latius, altus altius.*

Suaviſſima ſunt exempla efficaciſſimae illius brevitatis, qua unum verbum pluribus iisdemque diverſis rebus adponit, ex quorum numero haec ſunt: *ita nominibus, ut locis differens, Utica fato Catonis inſignis, Carthago ſuo, ſolo quam viris melior, ſitis coeli terrarumque, humi quies epulaeque capiuntur, ſe ac tuguria promovent, equos ſeque velant, copias, quia numero non poterat, ſpatio menſum ferunt, non mare, ſed commeatus deficit, cauſas bellorum et bella contrahere, fama, quam natura, maiora flumina, regio nec coelo laeta, nec ſolo, ſoli quam coeli melioris, fide et aerumnis urbs incluta, ut coeli aſperioris, ita ingenii, facie et fabula ſimilis, immanes corporibus et animis, gentium, nunc regnorum terminus, operis huius et Atlantici litoris terminus.*

In magna tamen brevitate non adſpernatur ſynonymica, et copiam quaſi effundit, vel ut explicet praecedens, vel ut ſonantiorem reddat orationem, etſi reſecare illa in multis maluerunt viri

51) 3, 1. in.
52) 2, 1. in.
53) 3, 9, 5.
54) 3, 9, 3.

docti, Pintianus in primis, quod notae criticae docent. Sic [55]) Phoenice *opes maris atque terrarum facili commercio permutat ac miſcet;* [56]) *caput atque exordium eſt promontorium;* [57]) *ſigna atque veſtigia;* [58]) *parma nulli nunc uſuro habilis;* [59]) *ad ferociam et numerum, ut multi immitesque ſint;* [60]) *Abdera magis id memorandum habet, quod Democritum Phyſicum tulit, quam quod ita condita eſt;* [61]) *Athos perfoſſus transiugatusque eſt, et factus freto navigabili pervius;* [62]) *operibus eius inſignia multa ſunt: duo maxime excellunt;* [63]) Phoenices *claſſe confligere, imperitare gentibus, regnum proeliumque commenti;* [64]) *et intimo in ſinu atque ubi Pontus alterum ſui flexum angulo finit magno,* cum praecedat *quod praetervectos alter Ponti angulus accipit;* [65]) *peſſum et penitus*, et ſimilia, a quibus [66]) alii etiam auctores brevitatis ſtudioſi minime abhorrent.

Qua arte eiusdem rei notationem variet, vel ex iis, quae ſupra conlecta poſui, intelligitur, quibus facile alia addi poſſint. In primis autem obſervatur, quando eam repetit, vel referre deinceps debet, ut in luculentiſſima illa [67]) deſcriptione fon-

55) 1, 12, 4.
56) 1, 5. in.
57) 1, 6. f.
58) 1, 5, 2.
59) 2, 2, 1.
60) 2, 2, 9.
61) 2, 2, 10.
62) 1, 11, 2.
63) 1, 12, 1.
64) 2, 2, 5.
65) 3, 9, 2.
66) Cf. ad I. 1, 12, 4. pag. 416.
67) 1, 8, 1.

tis, quem Solis vocabant, et ubi poſſeſſionem loci indicat. Mirum autem quantum variat in deſcribendo curſu et itinere, v. c. *litora legere, ſtringere, praenavigare, egredi, ingredi, remeare, accipi, excipi, ad introeuntium dextram, oras ſequi, occurrere* — Ita varie in progreſſionibus exprimit gentium ſedes et locorum continuatam ſeriem addita ſubinde notatione aliqua, ne idem ſemper, vel ſaepius obſtrepat. Sic *Aethiopes ultra ſedent, vici tenent ulteriora, Syria late tenet litora,* et alia quam plurima, quae facile reperiuntur. Quam variat regionum incolas et opes, ſinuum formas, maris vel recedentis, vel irrumpentis modos, orae maritimae ſpeciem, fluviorum curſus, omninoque locorum naturam et famam, ita ut non ſolum ſatietatem arceat, ſed et verbis exquiſite delectis coloribusque adſperſis ſenſus mulceat captosque teneat! Vulgaria enim verba, et quibus res nude et ſimpliciter indicentur, ſpernit, veluti *eſſe, facere, habere, ſequi,* et commutat cum iis, quae vividam quaſi ipſarum imaginem exhibent. Ex multis hic adponantur *adtolli, ſurgere, exſurgere, in altitudinem abire* de montibus locisque editioribus, *urbes ſtant, ſedent, nives ſedent, terra pabulo alit viros, ſuſtinet, fert urbes, ſilvas, ſpecus grandi hiatu patet, viret, aperitur fons, mons, pelagus, ſpecus, mare litus ſindit, terra ſluminibus impedita, montibus aſpera, paludibus invia, terram ſilvae cautesque exaſperant,* quorum illa ex tanta copia delibaſſe ſufficiat, alia etiam ex ſuperioribus huc referri poſſunt.

Saepe etiam, ut plenior et inluſtrior rerum deſcriptio in artiorem quaſi formam contrahatur, participia, ſubſtantiva vel adiectiva, quae ſpeciem declarent, inſerit. Exempla ſunt: *mare abigit vaſte cedentia litora, ſubmotas vaſtius terras magno impetu inflectit, ſubmotas terras — ambitu circumagit, anguſto tramite Helladi Peloponneſum adnectit, ingenti ambitu incurvat, magno impetu inflectit, ſinum inflexo tractu litoris accipit, ſpecus auſos penitus admittit, immiſſis lateribus inde ingens ſinus eſt, Alpes verſo impetu abeunt in orientem, foſſa navigabili alveo effundit amnis partem, caſtra late iacentia oſtenduntur, campus ſtagno ſubeunte ſuſpenſus, Eteſiae obvii adverſo ſpiritu, curſum deſcendentis Nili impediunt, mortuos limo obliti plangunt, ex ſpatio ſit adductior, ex nidore hilaritas —*

Sic ſaepe verbis praefert ſubſtantiva, ut graviorem reddat orationem et feſtiviorem, v. c. *inter marinas aquas dulcium hauſtus eſt, potus, cibus, veſtis eſt populis, curſus circumvectus redit, locus magni discriminis — ſpectator ac teſtis, nandi non ſolum patientia eſt, ſed et ſtudium; inſula tota oppidum.*

Tum inverſa forma orationem inluſtrat et erigit, ubi, quae in terris inveniuntur, vel notantur, ab ipſis terris effecta dicit, vel rebus tribuit, quae proprie in homines cadunt, v. c. *Haemos ex ſummo vertice Hadriam oſtendit, mons ſolem oſtentat, Euboea promontorium extrudit, terra portum admittit, recipit, accipit mare* aut alia, *emittit fluvium —*

Ex quibus vero facile intelligitur, quantum coloris et ornatus Nofter a poetis traxerit, quod praeterea non in fingulis folum verbis, fed et in plenioribus dictionibus adparet. Sic *Graji, caput,* (de fonte) *cervix,* (de infula) *altum,* (de mari) *generatrix,* (de origine) *domus Circes,* (pro fedes) *odores, tergus, venti,* (in notandis mundi plagis) *laetus,* (de rebus) *pubentes luci,* (ut quidam [68]) legunt) *nafci, emori,* (de fluviis) *piger, macer, atrox, faevus,* (de fluviis et aquis) *federe,* (de nivibus perpetuis) *exaeftuare, refugere,* (de terra) *demergere,* (de fole et luna) *dicere,* (pro defcribere) — Ex connexis haec: *fitis coeli et terrarum, moles montium, caeca tempeftas* et *alveus, immanis fama, piger fedentibus aquis, fuffufus nocte, luxuriofa herbis, calcatum Herculi folum, fol noctem fugat, os aperire,* (de exitu fluminum) *exhaufto fluctu, coelum et fidera vertice tangere, incidere litora, lacerare oram, in cornua findi, ftringere* et *legere litora, nubes imbre praecipitant, Ioniis fluctibus obiacere, rupes extrudere, terras adnectere,* et quae funt alia, paullo etiam audaciora et altius repetita.

In primis Melae ingeniofus vigor enitet in defcriptionibus prolixioribus, quibus paffim aridum locorum recenfum diftinguit, ut *antri Corycii, labyrinthi perplexis ambagibus, maris exaeftuantis, Nili inundationum, Nili, Garumnae, Euphratis, morum* item

68) 1, 13, 3.

et *rituum*, ubi insolentiora passim captare et rerum involucra quaerere videtur.

Item narrationem neglectis saepe connectendi vocibus per brevissima membra et segmenta deducit, in primis ubi diversa narrat, vel ad nova progreditur, ita tamen saepe, ut eleganter superiora adtingat, vel monstret, ut *populi dites circumsident; situs efficit; nomen insulae, illa ostio dedit; his necesse, illis liberum est; partibus differt, suis locis illa referentur; ipsis in faucibus oppidum, in ore templum est; oppidi nomen Calchedon, auctor Archias; templi numen Iupiter, conditor Iaso; Heraclea vocitatur; id famae fidem adiicit;* quare etiam male multi, Vadiano duce, [69]) *quod* inferciunt, aut [70]) ablativos consequentiae, invitis libris, obtrudunt.

Quando plura connectit, saepe in medio orationis cursu paullum consistit, et vel formulas, vel sententias adspergit, quales sunt *ut solent, sicut dictum est, ut diximus, ut proditum est, ut aiunt, ut praedicant*, aliaeque, quas supra [71]) adtuli. Sententias autem rebus miris, vel inlustribus interponit, ut adtentionem excitet et contineat, v. c. de Hellesponto ponte iuncto, *mirum atque ingens facinus*, de Colchorum conversione, *in quantum res transeunt*,

69) V. ad I. 3, 7, 4. p. 230.

70) 1, 1, 2. 1, 19, 5. 3, 42. V. Perizon. ad I. 1, 1, 2. p. 29.

71) Cf. etiam ad I. 2, 1, 3. p. 23.

de Philaenorum vivorum ſepultura, *mirum et memoria digniſſimum facinus*, quo et referri poſſunt adpoſitiones, eadem fere de cauſa inſertae, ut *impeditum opus; alterum opus; Phidiae, Artemiſiae opus.*

Cum etiam ſaepe adpellationes externae, vel Graecae proferendae eſſent hominum et locorum, illorum origines, cauſas et rationes ſolet ſubiungere, Graeca Latinis verbis commutare, aut explicare.

Quae quidem eo conſilio conlecta exhibui, ut continuo oculorum obtutu oratio Melae perſpiceretur, et ipſa eius explicatio magis expediretur.

CAP. VII.

DE CODICIBUS HUIUS LIBRI, QUI IN BIBLIOTHECIS SERVATI NOTANTUR, VEL OMNINO AB VIRIS DOCTIS COMMEMORANTUR.

Pariſienſes.

Recenſentur hi in catalogo codd. MSS. bibliothecae regiae P. 3. Tom. 4. Pariſ. 1744. f. Sunt autem hi:

P. 2. n. 4800. Codex chartaceus, quo continentur 1. Pomponii Melae de ſitu orbis libri tres: ad calcem ſubiicitur index rerum alphabeticus. 2. Nomina regionum cum provinciis ſuis et de urbibus

Gallicis. Huius auctor anonymus. Is codex saeculo 15. exaratus videtur.

P. 6. n. 4852. Codex membranaceus, olim Puteanus. Ibi continentur Pomponii Melae cosmographiae, sive de situ orbis libri tres. Is codex saeculo quinto exaratus videtur.

P. 6. n. 4833. Codex membranaceus, quo continentur 1. Pomponii Melae de situ orbis libri tres: praemittitur epitaphium Caroli VIII. Francorum regis — Is codex saeculo 15 exaratus videtur.

P. 283. n. 6834. Codex chartaceus, olim Puteanus. Ibi continentur 1. Solini Polyhistor. 2. Pomponii Melae cosmographia, sive de situ orbis libri tres. Is codex anno 1450. exaratus est.

— Pars 3. Tom. 3.

P. 13. n. 152. Codex partim membranaceus, partim chartaceus, olim Baluzianus. Ibi continentur — 6. Libri primi Pomponii Melae caput secundum: saeculo 14 scriptum.

In literis ad me datis notatur etiam codex 7489 recentioris aetatis et parum probabilis.

Tum Montfaucon in bibliotheca bibliothecarum MSS. nova (1739.) T. 2. pag. 1374. memorat codicem Melae e bibl. S. Victoris Paris.

Lugdunenses.

V. catalogus bibliothecae publ. Universitatis Lugduno-Batavae 1716. f.

P. 325. Pomp. Melae Cosmographia finiens hoc carmine:

Europam Libeam atque Asiam Pomponius edit
Orbis describens ordine Mella situm.

Liguria per quendam Ianuensem in charta 19.

P. 377. ex bibliotheca Vossiana. Pomponius Mela (adnexis aliis) in membr. 11.

P. 383. ex bibl. Voss. Pomp. Mela de cosmographia mondi, (sic) sed nitidissime scriptus in membr. 88.

P. 384. ex biblioth. Vossii. P. Melae Cosmographi viri Illustr. liber. Recens codex. In membr. 97.

P. 385. ex bibl. Vossii. Pomp. Mela de cosmographia. Vib. Sequ. in charta 124.

P. 390. indidem. Geographiae fragmentum, quod est P. Melae, incipiens ab generali descriptione Europae, *Britannicum Oceanum,* desinens: *diutius pasta dissiliant. Cultores,* quae sunt libro 3.

P. 494. ex legato Perizoniano. Pomp. Mela in charta 7.

P. 376. ex bibl. Vossii. Liber de situ orbis, quem pro Venerabillimo Regique gloriosissimo D K G servorum Di extimus in rubrica dicitur scripsisse, ubi sunt excerpta ex Mela. Codex vetus et ex variis geographis connexus. In membr. 115.

Britannici.

Catalogi librorum MSStorum Angliae et Hiberniae in unum collecti Oxon. 1697. fol.

P. 37. n. 1244. Eutropius — Victor — Pomp. Melae Cosmographia e biblioth. Collegii novi in Oxonia.

P. 65. n. 2410. — P. Mela. In MSStis Vossii recensetur, sed tantum indicatur.

P. 66. n. 2474. Pomp. Melae Cosmographia; ex bibl. Vossii.

P. 66. n. 2485. Pomp. Mela; indidem.

P. 67. n. 2552. P. Mela; indidem.

P. 71. n. 2758. Pomp. Mela Andr. Schotti cum MSS. collatus manu Gerardi Vossii, Gerardi filii; indidem.

P. 71. n. 2787. Pomp. Mela Olivarii cum variis lectt. indidem.

P. 74. n. 2904. P. Mela de orbis situ; e bibl. Norfolciana in Collegio Greshamensi apud Londinium.

P. 228. n. 7544. Mela e bibl. Eduardi Bernardi.

Vol. 2. P. 2. p. 4. n. 6. P. Mela quarto, nitido charactere in membr. e bibl. Henrici Comitis Clarendonii Hiberniae pro Rege Gubernatoris.

Bibliothecae cleri Londinensis in Collegio Sionensi Catalogus, Lond. 1714. f.

Eb. IX. 9. P. Mela cum Solino.

In bibliotheca Musei Britannici, quod literis significaverat Woidius, bibliothecarius eius, codex servatur papyraceus, qui Melam complectitur simulque conlationem cap. 10. libri 1. miserat.

Vaticani.

Horum recensum debeo officiosae humanitati Frider. Adelungii, qui a Patruo, Io. Christoph. Adelungio, excitatus, dum Romae commoratus erat, eum egit.

Cod. 1915. p. 81. Codex pergamenus in fol. exaratus saeculo 15. Complectitur Libros 3 Cosmographiae.

Cd. 2952. Cod. pergam. in 8. Saeculi 14. Idem opus.

Cd. 3409. Cod. chartac. in 8. Saeculi 15. Idem opus.

Cd. 3901. p. 47. Cod. chartac. in fol. Saeculi 15. Excerpta ex eodem.

Cd. 3906. p. 36. Cod. chartac. saec. 15. Excerpta ex eodem de Plinii locis circa mensuras.

Cd. 4929. p. 150. Cod. pergam. in quarto quadrato elegantissimus saeculi circiter 9. cui titulus: *Pomponii Melai de Chorographia.* Fuit Cardinalis Sirleti.

In bibliotheca Reginae Suecorum.

Cod. 581. p. 23. Cod. pergam. in fol. saec. 14. Idem opus. Fuit bibliothecae Nicotianae.

Cd. 678. p. 77. Cod. chartac. in 8. Saec. 15. Idem opus.

Ottoboniani codices.

Cod. 604. p. 81. Cd. membran. in fol. Saec. 13. Idem opus.

Cd. 1455. p. 20. Cd. chartac. in fol. Saec. 15. Idem opus.

Cd. 1549. p. 217. Cod. chartac. in 4. Saec. 16. Est exemplar codicis Vaticani 4929.

Cd. 1808. p. 83. Cod. membran. in 8. exaratus Bononiae per Paulum Crottum Cremonensem mense Dec. 1461.

Cd. 2845. et 2848. Codd. chart. in 8. Saec. 15. Fuerunt bibliothecae Equitis Philippi de Stosch. Idem opus.

Palatini Codices.

Cd. 1567. Cod. chartac. in fol. saec. 15. exaratus Bononiae. Fuit primo Ludovici de Monte Cavaloro civis et Notarii Mantuani, deinde Canonicorum Moguntiae, postremo bibliothecae Palatinae. Idem opus.

Bibliothecae Urbinatis.

Cod. 1173. p. 56. Cod. chartac. in 8. exaratus an. 1454. Idem opus.

Aliquos illorum codicum notavit etiam Montfaucon in bibliotheca bibliothecarum MSS. nova Paris. 1739. Tom. 1. Ex illo addi hi etiam possunt:

P. 158. Pomp. Melae cofmographia cum vitis Alex. et Caefaris ex Plutarcho, ex bibliotheca Romana.

P. 178. 163. Pomp. Mela de f. o. indidem.

Praeterea idem p. 237. 301. ex Laurentiana Medicea 4 Melae codices indicavit, quorum numerum poft auctum fuiffe ex Bandinii defcriptione adparet et me literae eius docuerunt, etfi earum conlationem impetrare propter obiectas a laboris compenfatione difficultates non potui.

Notantur porro T. 1. p. 434. P. Mela de f. o. ex bibl. Cefenatenfi.

P. 485. Pomp. Melae Cofmographia ex bibl Patavina.

P. 487. P. Mela indidem.

P. 488. P. Mela Cofmogr. indidem.

P. 522. P. Mela de f. o. cum notis ex Ambrofiana Mediolan.

Adfervatur praeterea codex Melae chartaceus exeunte faec. 15. vel ineunte 16. fcriptus in bibliotheca Auguftinorum, cuius ego conlatione in multis locis ufus fum, adiuvante Weigelio, Dresdenf medico celeberrimo mihique amiciffimo.

Bibliotheca D. Marci Veneta codicem Melae poffidet Beffarionis olim in 4. membranaceum folior. 185. faec. 15. uti difcitur ex bibliotheca codd MSStorum Latina D. Marci 1741. fol. pag. 157 n. 389. et ex eius conlatione humaniffimi aequ

ac doctiſſimi Morellii ad me miſſa. Mancus eſt ab initio.

Exſtabat etiam Mela manuſcriptus in bibliotheca Pinellii, quod docet catalogus T. 3. p. 357. n. 7931. ubi ſic notatur: P. Melae Coſmographia. Poſt eundem cum ſociis libris in Angliam migraſſe audivi.

Neapolis in bibliotheca Auguſtinianorum S. Ioannis ad Carbonariam poſſidet codicem, qui in fronte praefert inſcriptionem, Pomp. Melae de ſitu orbis libri tres, et hinc verba ſubiicit: Pomponii Mele de Coſmographia liber primus incipit. Codex eſt membranaceus in folio cum multis notis margini adſcriptis, (Iani Parrhaſii) et continet folia 22. Ad calcem nomen poſſeſſoris legitur Antonii Seripandi ex Iani Parrhaſii teſtamento. Hoc nomen omnes fere codices manuſcripti huius bibliothecae ferunt. Intellexi hoc ex literis Frider. Adelungii.

Bibliotheca Regis Daniae ſervat codicem chartaceum ita notatum: P. Melae de ſitu orbis libri 3 per Victorem Bergomenſem Guarini Ver. (onenſis) oratoris noſtrae aetatis clariſſimi diſcipulum anno 1446. exarati. Teſtis fuit Suhmius, liberaliſſimus olim literarum in maius provehendarum adiutor, eiusque auctore Nyerupio ad me miſſa conlatio, quae puerilia ſaepe diſcipuli vitia adtulit.

Polonia olim iactare poterat codicem in Zaluſciana bibliotheca, in cuius etiam catalogo pro-

ducitur, Varſoviae repoſitum, cuius aliquae lectiones bonae ad me venerunt.

Hiſpaniam codicibus minime orbam eſſe, teſtantur notae Nunneſii et Ciacconii in Melam, de quibus infra dicendum erit, ſed quales ſint, accuratius deſcribere, nec, ubi hodie conditi lateant, indicare poſſum.

Tranſylvania gloriari poteſt praeſtantiſſimo codice, qui Cibinii ornat bibliothecam L. B. a Bruckenthal, quem ut ipſe inſpicere et conferre poſſem, nominis auctoritate perfecit Adelungius. Membranaceus is eſt in fol. ſingulis paginis bifidis, ſcriptus literis minusculis quidem, ſed luculentis, quae ſaeculum produnt 13. aut initium 14. Initio haec leguntur: Incipiunt pomponii de corografia libri tres. Sequuntur notationes 7 miraculorum mundi, quae vocant, quas excipit ipſe Mela. In fine libri primi verba haec leguntur: *Feliciter emendavi caecilius et ſlicius helpidius dommilus et adnotavi vicario rabenne.* Concinit fere cum Voſſ. 1.

Sequuntur codices Germaniae, ex quibus mihi uſu etiam ipſo innotuerunt:

Vindobonenſis ex Palat. bibliotheca, nunc in Imperatoria publica, cum inſcriptione: Pomponii mela de coſmografia.

Guelpherbytana bibliotheca accepit Gudianum, quem Gudius ex itinere redux adtulerat et I. Gronovio conſulendum tradiderat. Eſt membran. in 4.

ſacculi 15. ineuntis, aut exeuntis 14. ſplendide adornatus, et incipit a verbis: *Pomponii Melae de Coſmographia prooemium incipit.* Uſum eius debui Langeri doctiſſimi et officioſiſſimi liberalitati.

Rehdigerianus ex legato Rehdigeri, quem continet Vratislavia, et ad contextum Melae editum comparandum promta humanitate ad me transmiſit Scheibelius, eius bibliothecae praefectus doctiſſimus. Eiusdem videtur eſſe aetatis, quam in proximo notavi.

Lipſienſis membranaceus forma octonaria, foliis 54. Ex bibliotheca Io. Chriſt. Wagenſeilii, cuius inſigne et nomen in adverſa involucri parte conſpicitur, in Senatoriam transiiſſe videtur. Inſcriptionem gerit: Pomponii Melle de Coſmografia libri tres incipiunt feliciter. Literae ſunt luculentae, ipſa vocabula uſitatis compendiorum notis ſcripta, quaedam eraſa, et ex raſura ſunt emendata, delenda ſubiecto puncto indicantur, omiſſa vel inter contextus lineas, vel in margine ſubplentur, qui etiam repetebat rubro colore ſignata nomina locorum, vel paſſim varias lectiones, et verborum explicationes, v. c. eteſiarum. Ad verba libri 1, 16, 1. *ut aliena etiam bella mercedibus agerent* adſcripta haec ſunt: Qui aliena bella mercede ſuſcipiunt, hodie aput noſ nos. (ſic.) Lectiones ſaepe exhibet minime contemnendas. Eius aetas revocanda videtur ad ſaec. 14.

Pragenfis bibliothecae Clementinae, quem indicavit Hirfching in libro Befchr. der Biblioth. Vol. 3. p. 257. infpiciendum conceffit Ungarus, bibliothecae illius praefectus doctiffimus et humaniffimus. Recentioris ille eft aetatis fetus et multis vitiis fcatet.

Commemorantur paffim alii codices, qui in privatis bibliothecis latuerunt, nec ad publicos ufus exierunt. Sic Melae codicem poffedit Laurentius Pignorius, uti adfirmat in eius vita p. 90. Tomafinus ad calcem libri de initiis Magnae Deum matris Idaeae. Omnino autem, fi fides habenda eft A. Gronovio in praefatione ad Melam ed. 1748. larga eft copia MSS. Melae in variis bibliothecis adfervatorum, adeoque tanta, ut fere omnes Abbatiarum et Monafteriorum praecipuae Pomponii Melae exemplaribus inftructae fuerint.

Ut autem uno obtutu codicum fubfidia profpectari poffint, quibus uti in hac editione contigit, fuerunt codices hi:

Parifienfes 3. n 4800. 4832. et 4833. quorum conlationem ut haberem, auctoritate motus Geisleri, praefecti bibliothecae Gothanae et de me et de Mela egregie meriti, providit Cauffin de Perceval, praefectus bibliothecae MStae Parifienfis. Qui operam praeftitit Thory, ita illos codices defcripfit. Primus 4800. faeculi eft 15. fcriptura parum elegante, fed nitida, ceterum optimae notae, et praeftantiffimis lectionibus ornatus. Alter 4832.

membranaceus, omnium antiquiſſimus, exaratus ad finem ſaec. 14. literarum ductibus compendiariis et impeditis. Tertius 4833. in membrana nitide et luculenter ſcriptus, literis auro et minio pictis ſplendide ornatus. Conlati erant hi tres codices ad editionem Voſſii.

Havnienſis ad editionem Venet. 1478.

Zaluſcianus ad ed. Voſſii parcius conlatus.

Auguſtinorum codex Romae ſervatus, olim Paſſionei, a Teckero, bibliothecario, paſſim conlatus in locis difficilioribus.

Venetus ad ed. Venet. 1482.

Vindobonenſis ad ed. Gronov. 1748.

Accedunt, quos ad eandem editionem ipſe contuleram, Lipſienſis, Gudianus, (quo antea iam uſus erat I. Gronovius, Abrahamus paſſim minus vere reddiderat) Rhedigerianus, Cibinienſis, Pragenſis, de quibus ſingulatim antea dixi.

Praeterea uſus ſum editione Florentina an. 1526. in cuius margine lectiones ex 5 codicibus Vaticanis erant adſcriptae;

Editione I. Gronovii an. 1685. 8. cuius margo ferebat multas lectiones ex codice Bononienſi notatas. Haec ſubſidia ex bibliotheca Senatoria Lipſienſi ad me venerant.

Bibliotheca Univerſitatis Havnienſis poſſidet exemplar editionis Voſſianae an. 1658. in quo I. Alb. Fabricius notaverat lectiones ex Florentino

et Vaticano codice depromtas; quibus ut uti possem, effecit officiosa Nyerupii humanitas. At ultra caput 6. Fabricius progressus non erat.

Ad hos codices accesserunt illi, quos ante me viri docti inspexerunt suis locis commemorandi. Nec defuerunt subsidia plurima editionum, quas undique conquisivi singulari aliorum benevolentia exceptus et dotatus, quorum omnium copiam auxerunt adnotationes etiam manuscriptae, ut ex ipso recensu subiecto clarius adparebit.

C A P. VIII.

DE EDITIONIBUS POMPONII MELAE.

Aetas I.

1. S. l. anno et editoris nomine. Haec editio, quam Ernesti in Fabricii bibliotheca Latina Tom. 2. p. 76. omnium antiquissimam, certe in principiis artis typographicae in Italia factam existimat, in thesauris bibliothecae Senatoriae Lipsiensis praecipuum locum tenet, ex qua, adnuente Müllero, Consule olim eius civitatis, multis nominibus celebrati, excitata domi meae per aliquot hebdomadas Melae usibus inserviit. Formam habet octonariam maiorem, quam vocant, et quae ad quaternariam fere accedat; chartam fert literasque nitidas, scribendi notas aliorum librorum saeculi 15. usus probat. Omisso titulo statim incipit a verbis Melae: *Urbis*

(v. deinceps) *ſitum dicere* — In fine leguntur haec: *Pomponii Mellae Coſmographiae liber explicit.* Capita non numerat, ſed narrationem in parva ſegmenta, praeviis etiam inſcriptionibus, dividit. Nec in margine, nec usquam alibi adſcripta eſt nota. Graeca ſemel literis Graecis exprimit 1, 1, 5. etſi adſperſo vitio ποϑρμὸς; ita enim exſtat, non ποδρμὸς, uti refert Panzer in Annal. typogr. Vol. 4. p. 160. reliqua Latinis ſemper reddit. Vitiis ſcribendi ſcatet gravioribus verborumque corruptionibus, quales tulit codex, quem repetit. Paſſim tamen etiam ſubminiſtrat lectiones bonas et reconditas. Eam fere ſemper et tantum non in omnibus ſiſtit Toriniana, Pariſ. 1507. quamvis haec etiam, ut 1, 2, 4. continet, quae in illa deſiderantur, unde iſta vel aliunde depromſit, vel eundem codicem diligentius ſecuta eſt. Quod docuit comparatio, quam lubentiſſimo ſtudio adiuvit Deniſii humanitas, eadem editio repoſita exſtat in [1]) bibliotheca Caeſarea Vindobonenſi, tantum quod ſic incipit: *Orbis ſitum dicere* — ex quo intelligitur, primam literam, uti tunc ſolebat, artificis manu imperite quidem in exemplari Lipſienſi eſſe adpictam, nec ad typothetae ignorantiam, vel negligentiam referri poſſe, quod exiſtimabat Erneſti. Commemorat eandem Alter in nota ad librum: Ueberſicht verſchiedener Ausgaben der Gr. und Röm. Klaſſiker mit Anmerkungen von Harvood, Vindob. 1778. 8.

1) Cf. Denis ſupplement. in Maittairii Annales T. 2. p. 615.

p. 259. At Ernesti narrationem, non ipsam editionem ante oculos habuisse videtur. Ceterum de eius vetustate, quam Ernesti praedicat, dubitationem movit [2]) Periergus Deltophilus, qui in bibliotheca Gr. et Lat. — Berolini 1784. 8. p. 71. haec scribit: „Pomponii Melae Cosmographia, editio primaria princeps 4. Mediolani 1471. Opinio Ernesti de editione quadam vetere in bibliotheca Senatus Lipsiensis hac forsan antiquiori, cum nullo fundamento nitatur, pro mera coniectura est habenda.“ Equidem, quae vidi et cognovi, retuli, litem dirimere, vel eius causam definire nequeo. Perizonio in notis est optima anonyma ad 1, 6, 2. et alibi, etsi diserte eam in recensendis Perizonii subsidiis Lipsiensibus Dukerus non indicavit, quod et miratur Ernesti. Miscet eam Panzer c. l. cum editione alia, quae infra post annum 1488. commemoratur, uti adparet ex eo, quod praemitti scribit Hermolai Barbari praefationem ad Alex. 6. Pontificem, quae in hac non comparet.

2. Mediolani 1471. 4.

Pomponii Mellae Cosmographia s. de situ orbis. Ita eam commemorat de Bure in bibl. instructive T. 1. p. 49. et sic describit: Le volume commence par le texte de l'ouvrage sans aucun intitulé, ni autre distinction quelquonque, et on lit à la fin du dernier feuillet la souscription suivante imprimée tant

2) Comes a Rewiczky.

en lettres capitales, qu'en lettres ordinaires: *Pomponii Mellae cosmographiae liber explicit Mediolani septimo Kalendas Octobres millessimo quandringentessimo septuagessimo primo.* Eadem etiam inde verba repetit Deltophilus in bibl. Gr. et Lat. p. m. 71. (ed. 1.) tantum quod numeros simplici *f*, minus tamen recte scribit. Eandem plures etiam vel indicarunt, vel descripserunt, in quibus di Blasi in lettera terza intorni ad alcuni libri di prima stampa del Secolo XV. quae legitur in Opuscoli di autori Siciliani T. 14. p. 336. Maittairius in annal. typograph. T. 4. p. 304. Funccius in tractatu de imminente Lat. L. senectute p. 536. Orlandi in origine della Stampa p. 399. et in primis Saxius in historia literaria typographiae Mediolanensis, quae praemissa est Philipp. Argelati bibliothecae scriptorum Mediolanensium T. 1. p. 117. eamque servari scribit in bibliotheca Ambrosiana, sed ita destitutam omnibus praeviis adnotationibus, quibus dignosci possit, e quo penu prodierit, aut quem habuerit editionis patronum, ut vix in calce impressionis locus, Mediolanum videlicet, innotescat. Post p. 559. procul dubio ab Antonio Zaroto, quo etiam auctore anno ante Terentius vulgatus erat, impressam existimat, cum per illud tempus Mediolanensem typographiam solus ille exerceret. Idem tamen etiam in numeris simplex *f* ponit. Vossius eam male ad annum 1472. profert, ut ab eo decepti Fabricius in bibl. Lat. T. 1. p. 545. et Harwood p. 259. c. l. Primus hanc editionem, etsi prave, typothetae forte

vitio, an. 1470. notat, quantum quidem licuit, ad Melae usum adhibuit Abr. Gronovius. Nempe quod ipse queritur in praefatione ad edit. 1748. ab Hannibale Cruceo (della Croce) singulis fere paginis in eius exemplari plurimae voces scalpello erant erasae inque earum locum substitutae emendationes Hermolai Barbari, ut parum inde fructus perciperetur. Videtur illud ipsum exemplar fuisse, quod notatur in catalogo bibliothecae librorum MSStorum Angliae et Hiberniae. (Oxonii 1697. f.) Ita enim ibi T. 2. p. 71. n. 2771. legitur: Pomp. Mela editionis Mediolanensis 1471. a Cruceio emendatus. Rarissima editio, et quae in paucissimis bibliothecis reperiatur. Fuit olim in libris Ducis de la Vallière, ut docet catalogus T. 3. p. 20. [3]) magnoque pretio post venditam fuisse, notat Deltophilus p. m. 72. c. l. In libris Pinellii producit etiam catalogus Vol. 1. p. 362. n. 2180. Equidem eius lectiones ex bibliothecae Caesareae Vindobonensis exemplari descriptas habui singulari benevolentia Denisii, operam dante viro docto, cui conlationis curam demandaverat. At quod postea, quam eadem editio in bibliothecam Electoralem Dresdensem inlata fuerat, cognovi, saepe vel oculi, vel manus aberrarunt, ut falsae inde lectiones enotarentur, quas, ne quis in errorem inducatur, in erratis indicabo. Ceterum raro discrepat a superiori editione, quod ex notis criticis adparet.

3) 163 livres.

3. Venetiis 1473. 4.

Pomp. Melae Cosmographia cum comment. Cocchi. Ita eam produxit Maittairius T. 4. p. 331. c. l. ubi in nota legitur: biblioth. Norib. Sauberti p. 123. ipsa editio in iis ponitur, quas plerasque omnes (sic) bibliotheca Noriberg. sibi vendicet. Eandem commemorant Beughemius in incunabulis typogr. p. 111. *cum commento Cocchi*, Orlandi in Origine della Stampa p. 390. *cum comment. Cocchii.* Cf. etiam Denisius in supplemento — Maittairii T. 2. p. 776. qui addit *per Nic. Ienson in f.* Omnes tamen referunt ad annum notatum, quare errat Labbeus in bibl. nova MSSt. p. 357. qui proximum annum adponit. Quod in Cocchi nomine paullum discrepant viri docti, intelligitur ex litera finali *i*, quae antiqua et lapidaria forma solet pingi, et duplex *i* reddit. Equidem de hac editione, quam nec videre, nec exquirere potui, iudicare nequeo. Panzer certe in annalib. typogr. T. 3. p. 95. ex Maittairio et Sauberto commemorat, sed cum dubitatione. Cocchum idem censet esse Cochleum, cuius editio prodiit 1512. At tum scribendum erat Cocleus. Vid. ad annum 1512.

4. Venetiis 1476.

Ita simpliciter nec addita forma hanc editionem memorat Orlandini pag. 28. c. l. eorundem opera curatam, qui deinceps nominantur.

5. Venetiis 1477. 4.

P. M. Coſmographia. In fine legitur: *per Bernardum Pictorem et Erhardum Ratdolt de Auguſta una cum petro Loslein de Langencen correctore ac ſocio.* Vid. Maittaire T. 4. p. 374. Orlandini p. 28. Catherinot ars imprimendi apud Wolfium in monumentis typogr. T. 2. pag. 943. Antonius in bibl. Hiſpan. vetere T. 1. lib. 1. c. 11. p. 52. ex Labbeo in bibl. MSStor. p. 357. Zapf in annalibus typographiae Auguſtanae p. 98. Panzer in Annal. Typogr. T. 3. pag. 133. Secundam hanc Melae editionem, ut an. 1482. factam tertiam, falſo putat Harwood p. 259. c. l. Primum hic correctoris nomen adpoſitum adparere monet Loeſcherus in Stromateo ſect. 11. p. 286. etſi correctores ante adhibitos fuiſſe lubenter largitur. Ex tot virorum doctiſſimorum teſtimoniis, quibus accedunt diſerta eius mentio facta a Perizonio p. 889. in ed. Gronov. Melae an. 1748. et catalogus bibliothecae Bodlejanae Vol. 2. p. 166. vix dubitare de hac editione liceat, cuius impetrandae ſpes etiam laeta adfulſerat, cum Norimbergae eam ſervari cognoviſſem ex Murrii memorabilibus bibliothecarum publ. Norimbergenſium P. 1. p. 282. At brevi poſt plane illa evanuit, cum de Murr, quem ideo literis adieram, reſcripſiſſet, inveniſſe ſe, facta diligentiori exploratione, in numerorum lectione erratum fuiſſe, quod et ipſe poſt publice monuit. Niſi igitur etiam alii ſic erraverint, vere exſtat haec editio.

6. Venetiis 1477. 8.

Adfert eam Maittairius T. 1. P. 1. p. 374. ſic: *P. Mela d. XV. Nov. Venetiis* 1477. 8. Commemorat etiam Orlandi p. 390. c. l. qua fide uterque, equidem iudicare et conſtituere nequeo.

7. Venetiis 1478. 4.

Praefixus titulus hic eſt: (alium enim ignorat) *P. Mellae Coſmographi de ſitu orbis liber primus*, cui proxime *prooemium* rubro colore ſcriptum ſubiicitur. In fine haec leguntur: *Impreſſum hoc opusculum Venetiis per Bernardum pictorem et Erhardum* — *ſocio* (ut in ed. 5.) MCCCCLXXVIII. *Laus Deo.* Charta eſt craſſa ac nitida, literae conſpicuae et probe tinctae, ſyllabae rarius notis expreſſae, nec certe obſcuris, *ae* et *z*, uti ſit in illius aevi codicibus, efferuntur per ę et *c*, Capita omnino non habet, tantum in margine potiora argumenta regionum et locorum notat, quae ipſo uſu cognovi. In pluribus haec editio bibliothecis invenitur.

8. Venetiis 1478. 4.

Haec editio vix ſemel iterumque, nec niſi in literis ſingulis a priori discrepat, quod utriusque uſus docuit. Sic 1, 9, 3. illa habet *hyppopotamos*, haec *hippopotamos*. Conſentiunt etiam verſiculorum numero paginae cum ipſis verbis usque ad lib. 3. cap. 4. unde haec uno verſiculo augetur et discrepantia infertur. In fine haec ponit: *Impreſſum*

hoc opusculum Venetiis per Franciscum renner de Hailbrun MCCCCLXXVIII. *Laus Deo.* De Murr in Memorabilibus bibl. publicar. Norimbergenſ. P. 1. p. 282. ubi eam commemorat, habet: *per Ioh. Renner.* Quam vere, ignoro. Equidem prius legi et notavi. Venetam editionem anni 1478. omnino plures producunt, in iis Fabricius, Erneſti, Orlandi p. 30. et 590. c. l. di Blaſi p. 555. c. l. omiſſo modo, modo addito eius auctore. Utramque tamen novit Panzer in annal. typogr. T. 3. p. 138. et 142. et commemorat Eckhard in Nachrichten von einigen ſeltnen Büchern der Eiſenachiſchen Bibliothec p. 20. 21. Ego etiam utramque manibus oculisque verſavi, illam ex bibliotheca Senatoria Lipſienſi, hanc ex Goettingenſi Heynii ſingulari benevolentia ad me transmiſſam, notatasque lectiones adpoſui. Ne tamen cui mirum videatur, eodem anno in eadem urbe bis eundem auctorem tunc emiſſum typis fuiſſe, idem etiam in aliis animadvertitur, ut in Livio, qui bis eodem anno non ſolum, ſed et auctore Moguntiae 1518. ſ. 1519. levi tantum cum varietate 4) impreſſus eſt. Idem ex uſu ſuo monet Dukerus in praefatione ad Thucydidem haud procul ab initio, editionem Hervagii Baſileenſem utramque anno 1540. factam in quibusdam locis diſcordare. Similia exempla dabit Mela ann. 1536. 1540. et 1666. Alterutram vero adhibuit iam Perizonius, forte, quod vero eſt ſimilius, priorem, quia

4) Vid. Schummel Bibl. von ſeltnen — Büchern.

Lipſienſis bibliothecae ſubſidiis uſus eſt. Haec altera nuper in bibliothecam Electoralem Dresdenſem inlata eſt.

9. Venetiis 1482. 4.

Titulum praefert hunc: *P. Mellae Coſmographi Geographia: Priſciani quoque ex Dionyſio Theſſalonicenſi de ſitu orbis interpretatio.* In fine: *Erhardus ratdolt Auguſtenſis impreſſit Venetiis* — 1482. *Laus Deo.* Praefixa eſt tabula lineis ſigniſque diſtincta, qua cernitur expreſſa Europa, Aſia et Africa et pelagus Indicum; in ipſo circuitu venti adpoſita hac inſcriptione: *Novellae etati ad geographie ūmiculatos calles humano viro neceſſarios flores aſpiranti votū bñmerēnti ponit.* Diviſus eſt Mela in ſegmenta inſignioris argumenti praemiſſis inſcriptionibus, v. c. in libro primo *prooemium, mundi in quatuor partes diviſio, ſumma Aſiae.* — In reliquis libris ipſe tantum liber indicatur ſic: *P. M. de ſitu orbis liber ſecundus. P. M. Coſmographi liber tertius.* Externam eius ſpeciem deſcribit bibliotheca Firmiana (Mediolani 1783. 4.) Vol. 4. ſic: caracteribus ſemigothicis grandioribus nitidisque, ſimulque monetur ignotam eam fuiſſe Langleto du Fresnoy et de Burio. Commemoravit eam Maittaire p. 167. c. l. Seemillerus in incunabulis typogr. Faſcic. 2. p. 113. Conſpirat fere cum editione Veneta ſuperiori utraque, nec niſi raro discrepat. Conſulendi copiam liberaliſſime conceſſit bibliotheca Dresdenſis. Poſt in multis aliis bibliothecis repoſitam etiam eſſe intellexi.

10. Venetiis 1488. 4.

P. M. cosmographia cum commento Cocchi, de quo supra dixi. Ita vero commemorat Maittairius in annal. typogr. T. 1. P. 2. p. 501. et in nota adlegat testem bibl. Noriberg. Sauberti p. 163. ex quo fonte notitiam manasse putat etiam Panzer in annal. typograph. T. 3. p. 264. cum nulla omnino sit, et Cocchum de Cochlaeo intelligit. Vid. ad ann. 1473. Notatur quidem in catalogo impressorum librorum in bibliotheca Bodlejana Vol. 2. p. 166. P. Mela — Venet. per Francisc. Renner de Hailbrun 1488. 4. sed ex vitio operarum 1488. prodiisse videtur pro 1478. Ego ipse nec vidi, nec exquirere potui.

Aetas secunda.

Conditore Hermolao Barbaro, cuius emendationes proxime sequentes editiones tantum non omnes reddiderunt.

11. S. l. et anno 4.

Ponenda hic videtur editio ea, cuius auctor vulgo Hermolaus Barbarus fertur. In fronte gerit tantum haec verba: *Pomponius Mela.* In aversa parte legitur praefatio Hermolai Barbari ad Alexandrum VI. Pontificem maximum, quam plures repetierunt, constatque foliis 38. Literae sunt luculentae, charta satis candida. Hanc eandem censeo esse editionem, quam Kappius in catalogo editio-

num, editioni ſuae alteri praepoſito, remittit ad annum 1488. et Romae forte factam addit. Circa idem tempus vulgatam eſſe putat Hagerus in Geogr. Bücher-Saal T. 2. P. 7. pag. 511. Romamque illi locum natalem tribuit cum Erneſtio apud Fabricium p. 77. c. l. etſi hic melius ad annum 1493. profert. Nempe cum exhibeat notam illam praefationem, quia Alexander VI. regnavit ab anno 1492. ad 1503. intra hoc ſpatium certe prodiit. Porro cum prima ſequatur emendationes Hermolai Barbari, paucis quibusdam exceptis, quae forte librarii negligentia omiſſa ſunt, illis certe vulgatis demum adparata eſt. Neque ſolum Hermolaus ipſe in caſtigationibus ad 2, 5. f. certo indicio declarat, quo eas anno ſcripſerit; refert enim illo anno Granatam in poteſtatem Hiſpaniae principum conceſſiſſe, quod factum eſſe conſtat anno 1492; ſed et ex hiſtoria literaria diſcitur, ſecundis caſtigationibus Plinianis has fuiſſe adiectas et Romae formis Eucharii Argentei, Germani, Idibus Febr. 1493. fol. exſcriptas, quam quidem editionem ipſe ad Gronovianam repetitionem, vitioſam ſaepe, ex Dresdenſis bibliothecae gazis conferre licuit. De aliis caſtigationum editionibus, in quibus Maittairius aliique paſſim errant, cf. Denis Merkwürdigkeiten der Garelliſchen Bibliothek p. 217 ſq. ubi etiam ipſas deſcribit. An vero haec Melae editio ipſum Hermolaum habeat auctorem et moderatorem, cum omnes, qui de eo aliquid tradiderunt, adeoque Mazzuchelli in libro: Scrittori d'Italia Vol. 2. P. 1. p. 256 ſqq.

ſileant, evinci et ſtatui non poteſt. Vero tamen eſſe ſimillimum addita facit praefatio Hermolai, eiusque rei famam ſatis fuiſſe pervulgatam, comprobant editiones proximae, quae illum auctorem in fronte gerunt. Deſcripſit eam Freytagius in apparatu literario T. 1. p. 127. qui illi etiam Italiam natalem adſignat eandemque putat, quam adfert Fabricius in bibl. Lat. (ed. 1.) Vol. 2. lib. 2. c. 8. p. 476. Perizonius tamen ad I. 1, 2, 3. p. 69. Venetam eandem adpellare videtur. Eius uſum conceſſit liberalitas Heynii, poſt etiam exemplar eius ad me miſit humaniſſimus Langerus, in cuius margine antiqua manus non ineptas emendationes adleverat. Charta, ſi quis deſcriptionem deſideret, minus eſt candida, quam Venetarum, quas omnino nitore externo minime aequat. Textus parvis tantum ſegmentis diſtinguitur, nullis vel capitibus, vel capitum numeris adpoſitis. Graeca Latinis literis reddit. In fine haec leguntur: *P. Melae Coſmographi libri tertii et ultimi ſinis.* Ex ipſa praefatione potiora adponere hic liceat: *Melae lectio ad hunc diem usque adeo mendoſa ferebatur, ut nec agnoſcere autorem ſuum poſſet, nec agnoſci. Trecenta in eo, quae manabant ulcera, vel cicatrice, vel ſplenio conteximus.* Neque iſta temere iactavit. Sunt enim eius emendationes adſtrictae quidem et breves, ſagaces tamen plerumque et probabiles ita ſaepe, ut poſterior aetas in iis adquieſcere non dubitaverit. Videtur in iis ante oculos habuiſſe lectiones ed. Venetae 1482. Adſperſa tamen fert vitia typographica plura,

ut 2, 4, 5. *picta* pro *dicta*; §. 9. *perae* pro *petrae*; 3, 4. f. *ferile* pro *ferire*; 3, 8, 1. *fonitum frabricant* pro *fontium fabricant*, aliaque. Accepit Hermolai emendationes in notis propofitas, etfi vitiata paffim feriptura; attamen etiam in nonnullis recedit. Sic 2, 6. f. Hermolaus emendabat *cingente freto*, ubi textus fervavit acceptum nomen *Cingenteratum*.

Bononiae 1497. 4.

P. M. — ad calcem: *impreffum Bononiae per Benedictum Hectoris bon. Anno Domini* MIIID *Eid. Decembr. Io. Bentivolo feliciter regnante.* Indicat hanc editionem Denis in fupplemento Annal. Typographic. Maittairii P. 1. pag. 451. At nulla eft haec editio. Nempe, quod poftea vir doctus a me monitus literis fignificavit, adpenfus erat Melae alius liber, primo intuitu neglectus, uterque uno volumine comprehenfus, ad cuius initium pertinet P. Mela, ad finem reliqua verba. Quod cum ignoraffet Panzerus, hanc editionem inde repetiit in annal. typogr. T. 1. p. 234.

12. Salmanticae 1498. 4.

P. Melae Cofmographi de fitu orbis libri tres. Ad extremum haec leguntur: *Opus praeclariffimum Pomp. Melae Cofmographi cum introductionibus et aliis tantopere neceffariis per Francifcum* Nuñis *de la Yerva, Medicinae Profefforem, elaboratis. Explicit feliciter. Impreffum vero Salmanticae (cuius loci elongatio ab Occidente* IX *et ab aequinoctiali* XLI *gradibus conftat)*

anno Domini MCCCCXCVIII. *Sole Tauri punctum gradiente primum.* 4. Adnexum reperitur Aelii Antonii Nebrissensis Grammatici in Cosmographiae libros introductorium. Ipsa Pomponii Cosmographia, quae praecedit, figuras exhibet et summariam descriptionem tabulae nostri orbis. Rarissimam hanc editionem, et quae vix egredi Hispaniae limites ausa videtur, possedit Majansius et in specimine bibliothecae Hispano-Majansianae descripsit Davides Clemens (Hannov. 1753. 4.) pag. 12 sq. Tantum haec porro addit Majansius: Pomponii Melae libri multis mendis scatent, sed, prout sunt, aestimari debent, ac si manu exarati essent, propter variantes lectiones. Usus est illa editione Petr. Io. Nunnesius in adnotatis, quae protulit in editione Melae 1748. A. Gronovius inde a p. 521. et varias eius lectiones saepe adfert. Ignoravit eam, quod mirum recte videatur, Nicol. Antonius in bibliotheca Hispanica, quem omnino saepe deceptum falsa prodidisse scribit Majansius p. 3. at indicant Denis in supplemento typogr. Maittairii P. 1. p. 450. ad an. 1498. et Panzer in annal. typogr. T. 3. p. 2. Eo igitur magis contenderam, ut eius subsidiis frui possem, contigeratque etiam, ut invenirem, cuius ope illa Madriti exquireretur et sat lauto pretio emta in manus meas perveniret. At spes eventu caruit. Cum enim Hispaniae et Franco-Galliae confinia adtigisset, in medio cursu cum Sanctii editione, illius comite, belli tunc grassantis voragine intercepta et absorpta est.

13. Venetiis 1499. 4.

Variant auctores in huius editionis mentione. Ernesti c. l. Parisiis factam scribit. Orlandi in origine della stampa p. 390. Bernardum Venetum auctorem memorat. Maittairius T. 4. p. 709. c. l. sic producit: *P. Mela — per Bernardum Venetum de Vitalibus* XXIII April. Venet. 1499. 4. Equidem, cum ipso usu eam cognoscere non licuerit, dirimere eam controversiam et verum adserere nequeo. Si recte adfirmavit Cocleus in edit. an. 1512. cum una tantum ante hunc annum editio Melae in Gallia adparata fuerit, (an. 1507. 4.) Venetis illa tribuenda est, et falsa tradidit Ernesti. Suspectam et fictam habet Panzer T. 3. p. 463. c. l.

14. S. l. 1501. 4.

Haec editio, quam diu desideraveram, innotuerat primum ex descriptione, quam exhibet Hummel in libro Neue Bibliothec — von seltnen Büchern P. 1. N. 8. p. 42 sq. qui raram dicit parumque notam. Titulum praefert hunc: *Pomp. Mela Cosmographus de situ Orbis Hermolai Barbari fideliter emendatus.* Charta candida, literarum formae conspicuae et nitidae. In fronte sub titulo expressa est figura, cui inscriptae sunt literae I. B. S. quae indicant nomen typographi, qui fuit Io. Baptista Sessa, ut ipse profitetur plenis verbis ad libri calcem, ubi etiam est brevis adlocutio ad lectorem de reviso et diligenter emendato Mela. Textui prae-

fixa eſt Hermolai Barbari praefatio ad Alexandrum VI. Liber I. habet capita 6. II. 5. III. 4. quae textu finito in tabula capitulorum ſummatim referuntur. Adlocutionem in fine repetit editio proxima. Hummel c. l. repetitam eam eſſe putat in illa, quae ſ. l. et a. emiſſa foliis conſtat 38. Atqui eadem eſt Hermolai Barbari ante deſcripta, cuius etiam lectiones amplectitur, iisdem ſaepe adeo adſperſis vitiis, ut *picta*, *ſonitum*, *frabricant*, *perae* et ſimilia. Rariſſimam eſſe, inde adparet, quod ignorant Maittairius et Fabricius Erneſtii. Quo gratius accidit, quod eius copiam fecit bibliotheca Schwartziana Altdorfii. Poſſidet eam etiam bibliotheca Caeſarea Vindobonenſis.

15. S. l. 1502. 4.

P. Mela Coſmographus de ſitu orbis Hermolai Barbari fideliter emendatus. Averſa pagina legitur Hermolai praefatio ad Alexandrum VI. Sequitur textus ad eandem Hermolai editionem conformatus, repetitis etiam paſſim vitiis, ita tamen, ut deſcripta ſit potius ex praecedente, ex qua etiam in fine repetit capitulorum tabulam et adlocutionem ad lectorem, quae ultimam paginam occupat, his quidem verbis additis: *nunc reviſa et fideliter emendata miraque arte impreſſa per Albertinum de Liſona Vercellenſem Foelici auſpicio tibi nunc impartitur. Vale. Anno Domini* MCCCCCII. *Die* XIIII *Mai.* Praeter vitia, quae traxit ex ſuperioribus, admiſcet alia multa eaque ſatis gravia, ut *marae*, (mare) *ſigne*, (ſine)

pinget. (piget) *procus.* (procul) Alia communia habet tantum cum editione an. 1501. unde ex illa praecipue repetita videtur. Porro coniungenda ſaepe divellit, ut *inter ius;* Graeca, ut tunc fere ſolebat, Latinis literis effert. Duo puncta illi ſunt, quae nunc commata, vel inciſa minima, ut etiam in ſuperioribus illis. Perizonius, qui illa uſus erat, vocat Vercellenſem, cuius cauſa ex dictis diſcitur; at minus recte Vercillenſem Fr. Otto Menckenius, qui eam tanquam Fabricio Maittairioque ignotam deſcripſit in Miſcellaneis Lipſienſibus novis Vol. 6. p. 143 ſq. etſi de textu nihil adfert, tantum monitum ad lectorem repetit. Idem Venetiis adparatam exiſtimat; nec temere, quia ibi illo tempore artem typographicam Albertinus de Liſona exercuit. Eius uſum adnuente Schroeckhio, praeceptore quondam venerabili, conceſſit bibliotheca Univerſitatis Vitembergenſis.

16. Pariſiis 1507. 4.

P. Mela de totius orbis deſcriptione. Author luculentiſſimus Nunquam antea 5) *citra montes impreſſus.* Subiicitur his inſigne typographi Iohannis Petiti. Averſa pagina legitur epiſtola dedicatoria Godofredi Torini Biturici ad Philibertum Baboum, civem Bituricum Sereniſſimi Gallorum Regis diſpenſatorem — in qua Melam de mendis querentem ex Virgilii Aen. 2, 270 ſq. (pro *Hector* poſitum eſt

5) Cf. ad edit. 1499.

author) inducit, ſubiunctis aliis ſimilibus poetarum locis. Deinde, quod graviſſimum et difficillimum iactat, de emendationis cura adhibita loquitur. Scripta eſt Parrhiſiis (ſic) VI. No. Decembr. MCCCCCVII. Verba textus ſat luculenter ſunt expreſſa, textus ipſe in capitula diviſus, quorum numeros margo adponit. Liber I. habet capita 7. II. 5. III. 4. Adiecta ſunt rerum potiorum indicia, adtinguntur etiam Hermolai Barbari correctiones, quibusdam locis vox *attende* eſt adpoſita. Textum excipit brevis epiſtola ad eundem Philibertum de Mela emendato, ſcripta *Parriſiis Nono Calend. Ianuarias* et interiectis paucis verſibus index in Melam. In fine notantur vitia typographica, etſi plurima deſunt omiſſa. Tandem haec leguntur: *Anno* — MDVII *decima die Ianuarii Impreſſum eſt hoc opus per Egidium Bituricum diligentiſſime recognitum Parrhiſiis*, quibus verbis ſubiecta eſt tabula ligno inciſa, in qua infima haec: *Gilles de gourmont*. Haec editio ſcatet vitiis et erroribus, quorum parvus tantum numerus ad libri calcem indicatur, in primis in ſcriptura locorum etiam notiſſimorum omnia fere corrumpuntur et miſcentur. At reddit tantum non in omnibus, uti ex comparatione, cuius copiam fecerat bibliotheca Electoralis Dresdenſis, intellexi, editionem illam antiquiſſimam, quam ſupra primo loco poſui, ita quidem, ut inſigniora quaedam eius vitia emendet, etſi haec bona novis ſubinde deprimit. In aliis tamen contra discrepat, et Mediolanenſem 1471. reddit, uti conligi poteſt

ex lib. 1, 16. paſſim et alibi. Perizonius, qui ea etiam uſus erat, adpellat Torinianam.

17. Wittembergae 1509. 4.

Titulus nudus: *Pomponius Mela.* Averſa pagina legitur epiſtola Magiſtri Bartholomei Steni Brigenſis ad clariſſ. — reformatores ſtudii Wittenburgenſis, (ſic) in qua exponit conſilium de Mela, auditoribus explicando ideoque nunc edito; quae fere prolixius repetuntur in praelectione in libellum Pomponii textui finito ſubnexa praeter Geographiae laudes. In fine haec: *Impreſſum Wittemburgii per Ioannem Viridimontanum* Anno MDIX. Textus in omnibus plane refert editionem Hermolai Barbari antea recenſitam, nec niſi rariſſime ab illa diſcedit, et ubi Stenii manum expertus eſſe videtur, uti 1, 16, 2. habet *Euthanae*, §. 3. *Iaſio.* Cf. 2, 6, 5. 2, 7, 11. et alibi. Interiorem cognitionem huius editionis debeo inſigni benevolentiae Geisleri, bibliothecae Gothani quondam praefecti, qui et omnino in Melae ſubſidiis conquirendis promtiſſimum ſtudium et operam praeſtitit.

18. Norimbergae 1512. 4.

Coſmographia P. M. *authoris nitidiſſimi — parvo quodam compendio Ioannis Coclei adaucta.* Averſa pagina legitur epiſtola Coclei ad Antonium Kreſs I. V. D. — Laurentiane eccleſie prepoſitum, in

quâ primum prolixius disserit de Geographiae praestantia, unde progreditur ad Melam, quem Iulii Caesaris aequalem fuisse putat; tum queritur, se necquidquam diu exemplaria ex Colonia exspectasse, ideoque nova imprimenda fuisse. Scripta est sexto Id. Octobr. 1511. Sequitur deinceps Mela, qui in capitula cum numeris divisus est, sic ut primus liber contineat capp. 10. secundus 12. tertius 15. Subiuncta est peroratio in Melam ad lectorem, in qua dicit, Gallos [7]) semel excusisse, (sic) Venetos in lucem protulisse, ambos [8]) absque capitum titulorumque distinctione; Gallicum exemplar esse mendosum punctisque male distinctum, etsi nec ipse semper meliora dedit. Tandem, praemissa epistola ad Bilibaldum [9]) Pirckheimer, additur compendium Geographicum, cui adnexa est epistola Benedicti Chelidonii ab Io. Cocleum 1512. 10 Calend. Febr. Hoc igitur demum anno prodiit, quod notandum est propter eos, qui ad annum 1511. reiiciunt. Sequitur fere editionem Torinianam (a. 1507.) et, ubi discedit, Venetarum aliquam, teste etiam Dukero in illa epistola, quae in ed. Melae A. Gronovii a. 1748. p. 822. legitur, reddit.

7) V. ad ann. 1507.

8) At vid. antea.

9) Cf. Heumanni documenta literaria varii argumenti, (Altdorf 1758. 8.) ubi p. 9. haec de Io. Cochlaeo (sic) scribit: Pomponii Melae Geographiam excudendam curavit, eamque anno 1511. Pirckheimero nuncupavit; (vid. opera Pirckheimeri p. 327.) sed vel Pirckheimeri hortatu, vel scholae fastidio satiatus pristinum consilium mente sua revolvebat. — Italia nimirum visenda erat.

Vitia, quae irrepſerant typographica, in fine indicata emendat, quod neglectum eſſe vidi a Dukero ad Perizonii notas, ut 1, 9, 6. etſi emendatis aliquanto inſunt plura. Reizii beneficio eius lectiones notare licuit. Ceterum Erneſti in Fabricii biblioth. Lat. T. 2. p. 77. editorem minus accurate, ut alii quidam, nominat Cochlaeum, uti iam monuit Seyboldus in proluſione ſcholaſtica, cui inſunt correctiones et ſupplementa bibl. Lat. Fabricio-Erneſtianae p. 6. (Buxovillae 1790. 4.)

19. Viennae 1512. 4.

P. M. Geographiae Libri **III.** *Hermolai Barbari in eundem integrae caſtigationes.* Titulum ſequitur praeter indicem epiſtola Io. Camertis (qui ab urbe patria Camerina ſic dici maluit, cum verum nomen gereret Io. Ricutius Vellini) ad Theobaldum Offenburgenſem, ſcripta 1512. in qua hunc laudat, quod ipſo ſuadente plurimum pariter et iuvante Mela nuper caſtigatius, quam alias, impreſſus fuerit; ſe indicem auctoris addidiſſe, cui ſubiicit tetraſtichon. Indicem excipit ipſe Mela, in capita ſine numerorum tamen notis diviſus, quae a Gronoviana diſtinctione discrepant. Sic cap. 19. libri 1. apud Gronovium in plures hic eſt disſectum particulas, *Aeolis, Bithinia, Paphlagonia, Chalybes,* ut et poſt multi alii fecerunt. Textum excipit Hermolai Barbari praefatio ad Alex. VI. cum eius caſtigationibus. In fine haec: *Viennae per Hieronymum Victorem Philovallem et Ioannem Singrenium de Oeting Calcographos*

diligentissimos pridie nonas Septembres anno 1512. Inde vero adparet, cur et qua ratione Camertis haec editio adpelletur. Amplectitur plerumque emendationes Hermolai Barbari, de quo ex lectionibus prolatis iudicare licet. Diligenter eam descripsit Denis in Wiens Buchdrucker-Geschichte p. 71 sq. qui putat, primam esse saeculi 16. cui proxima repugnant, post Lips. 1521. 4. redditam a Lothero. An vero Io. Camertus (sic) etiam scholia ad Pomponium Melam scripserit, quorum mentionem facit Salvator [10]) Vitalis in dedicatione Annalium Sardiniae ad Ferdinandum magnum Hetruriae ducem, et si scripsit, an typis fuerint vulgata, ignoro et dubito.

20. Parisiis 1513. 4.

P. Mele scriptoris luculentissimi maxima cura recogniti Cosmographia. In fronte cernitur figura ligno incisa, in qua media adparent literae I. P. infra Iohan Petit legitur; extrema pagina *venalem apud Ioannem parvum reperies in vico Divi Iacobi sub Lilio aureo.* Hinc sequitur dedicatio his inscripta verbis: *liber P. Phoenix Amanaeo Fuxensi protonotario Candalensi quam illustrissimo Ac regis Navarrae nepoti S. P. D.* Fert autem in aliis haec, *Io. Parvum bibliopolam ad se misisse Melam lacerum et mancum, ut, si non omnino sanari posset, valeret aliquanto melius.* Tum: *Recognovi quidem, non quasi per Transennam*

10) V. thesaur. Siciliae Vol. 15.

aſpicerem, ideoque minus voluptatis, laboris plus mihi attulit. Subiungitur textus, cuius lib. 1. habet capita 7, ſecundus 5, tertius 4. In fine textus haec: *P. Mela ſinitus impreſſus ac iterum reviſus et emendatus* (et vere differt ab edd. Hermolai et Camertis) *ſumptibus Iohannis parvi bibliopole alme univerſitatis Pariſienſis* — 1513. Ea perluſtrata cognovi ex prioribus editionibus maxime ſequi Torinianam an. 1507. etſi novas etiam paſſim adfert lectiones. In locis, quae auctori eius graviora viſa eſſent, ad marginem legitur *attende*, ut 5, 6, 10.

21. Lipſiae ſ. a. 4.

P. M. *de ſitu orbis ab Hermolao Barbaro et Io. Camerte caſtigatus cum indice.* Infra: *Lipſiae ex aedibus Wolffgangi Monacenſis.* Hic varie nomen ſuum libris, quos equidem vidi, ſubiecit, veluti *Baccalaureus, Wolfgangus Stoeckel Monacenſis Calchographus* et *Wolfgangus Molitor.* Facit huc, quod tradit Goetzius de bibliotheca Senatus Lipſienſis pag. 4. „Wolfgangus Molitor alias Stoecklin dictus de Monaco, Baccalaureus Erffurtenſis et civis Lipzenſis, unde ſua de illo deſcripſit Vogel in annal. Lipſ. p. 1042. Wolfgang Müller, ſonſt Stoecklein genannt, von München bürtig." Solebant enim omiſſo nomine gentilicio praenomen ponere illique adnectere patriam, uti Renner vocatur Franciſcus de Hailbrun. Exercuit autem artem ſuam Lipſiae ab anno 1495. ad 1517. de quo v. Leich annales typographiae Lipſienſis pag. 70 ſq. qui libros per

illud ſpatium ab eo editos profert, Maittairius in annal. typogr. T. 1. p. 303. qui etiam anni 1495. documentum exquiſivit, ſed et Goetzius c. l. an. 1492. quo Priſcianum edidit, itemque Panzer in Annal. typogr. Vol. 1. p. 485. Circa annum 1519. Dresdam commigravit, ubi typographus factus eſt Georgii, Saxoniae Ducis, de quo cf. Geſsner Buchdrucker-Kunſt (1740.) pag. 70. et 91. et Mülleri incunabula typographiae Lipſ. p. 12. In fine ſubiicitur hic mallei inſigne additis literis B. M. S. Porro in hac editione averſa pagina prima et duabus fere proximis legitur Tranquilli [11]) Parthenii carmen Aſclepiadeum, in quo ſummam libri elegantiam praedicat, licet adſperſis paſſim vitiis proſodicis. Ita vero praeter alia de Mela: *Auro Pomponius pulchrior Indico, Hortis Pomponius Mela beatior, Seu vis Heſperidum, ſeu mare quos vagum Latis Ionium fluctibus abluit.* In editione etiam Vadiani Tranquilli Parthenii, Raguſini, breve carmen legitur, quem eundem eſſe puto. Reddit autem haec editio, quam nusquam commemoratam inveni, Melam Camertis, et, ni fallor, brevi poſt emiſſa eſt, licet, quo anno id vere ſit factum, conſtitui nequeat. Servat eam bibliotheca Univerſitatis Lipſienſis et ſcholae Zviccavienſis, ex qua benevole transmiſſam conſului.

11) Qui et ſimpliciter in Sylla dialogo Tranquillus dicitur, notante Adelungio in Zuſätzen — zu Jöchers gel. Lexicon Vol. 1. p. 839.

22. Florentiae 1517. 8.

Mela hic adiunctos habet alios Geographos veteres, in quibus ipſe primum locum occupat, Iulium Solinum, Antonini itinerarium, Vibium Sequeſtrem, P. Victorem de regionibus urbis Romae, Dionyſium Afrum de ſitu orbis, Priſciano interprete. Prodiit apud Phil. Iuntae heredes, et adparata eſt ab Antonino Francino, qui in textu caſtigando libro antiquiſſimo literis Langobardicis ſcripto uſus erat. Equidem ea potiri nullo modo potui, neque tamen, quin vere exſtet, cum crebro commemoretur, dubitare licet. Vid. ad an. 1519.

III. *Aetas Vadiani, immiſtis ſuperiorum editionum repetitionibus.*

23. Viennae 1518. fol.

P. Mela de ſitu orbis libri III. *cum Io. Vadiani commentariis.* Praeponitur privilegium Maximiliani I. Imperatoris an. 1517. Sequitur index, quem excipit dedicatio ad Franciſcum coenobii St. Galli abbatem, tum Vadiani catecheſis in Geographiam et de aetate et patria Melae brevis diſſertatio. Poſt textum praeter alia quaedam legitur epiſtola ad Agricolam de locis quibusdam auctorum et rebus geographicis. Hinc alia ſequitur Vadiani ad Gregelium Viennae 1518. In fine libri haec: *Impreſſus eſt Pomponius Viennae Pannoniae expenſis Lucae Alantſe civis et bibliopolae Viennenſis per Io. Singrenium* —

1518 Diligenter hanc editionem descripsit Denis in Wiens Buchdrucker-Geschichte pag. 186 sq. ubi simul Schotti errorem in praefatione de Pintiani aetate durumque Vossii iudicium de ea castigat. Nempe acerbum experta est iudicium Vossii, et antea Camertis bilem moverat, de quo cf. infra ad an. 1522. ubi etiam plura de Vadiani commentario dabo. In textu procudendo Hermolai Barbari, quem unice laudat, emendationes fere amplectitur; multas tamen passim novas easque bonas lectiones protulit, passim etiam sine codicibus quaedam temere intulit, ut 1, 8, 4. *degunt*, etsi codicem a Collimitio acceptum alicubi memorat. Cum Vadiana opera libris prohibitis omnino [12]) adnumerarentur, hi tamen commentarii [13]) postea sic exemti sunt, si purgarentur. Ceterum Melae adnexi praecedunt Solinus, Florus et Cebetis tabula.

24. Venetiis 1518. 8.

Prima pagina enumerat Geographos, quos continet, eodem, quo ed. 22. ordine, Mela praemisso. Tum sequitur brevis Franc. Asulani ad lectorem praefatio, in qua mendas multas, quibus obsiti fuissent illi Geographi, sublatas esse adfirmat. In fine: *Venetiis in aedibus Aldi et Andreae soceri mense Octobri* MDXVIII. Textum exhibet nudum in pauca capita divisum, et nitide, quales sunt libri

12) Vid. Rom. 1664. 4. p. 157. Madriti 1583. 4. p. 61.
13) Madriti 1667.

Aldini, expreſſum. Repetit autem fere Florentinam an. 1517. a qua non niſi raro disſentit, veluti 3, 9, 8. — Falſo eam olim Morhoſius in Polyhiſtore 4, 12, 11. p. 886. antiquiſſimam crediderat. Quod in bibliotheca Kulenkampi pag. 354. notatur Aldina editio an. 1519. ſine dubio ex vitiato numero ortum eſt. De eius raritate monuit Crevenna in Catalogue raiſonné de la collection des livres Vol. 5. p. 21. In lectionibus rarioribus et quas ignorant alii, ſequitur fere codicem Venetum, ut, niſi fluxiſſe ex eo, certe adiuta eſſe videatur. Cf. 1, 6, 2. 1, 7. in. 1, 19, 14. 2, 2, 7. 2, 5, 8. 3, 7, 6. — Uſus ſum etiam exemplari, quod olim poſſederat Daumius, nunc tenet bibliotheca Zviccavienſis, paucis notulis in textum, et levioribus.

25. Cracoviae 1519. 4.

P. Melae Geographia Cracoviae in officina geographica Victoris 1519. Commemorat eam Bauerus in bibliothecae librorum rariorum ſupplementis Vol. 3. pag. 164. eiusque notitiam videtur petiiſſe ex Pray indice rariorum librorum bibliothecae univerſitatis regiae Budenſis, Budae 1780. 1781. P. 2. p. 102. Victoris nomen facit, ut videatur eſſe repetitio editionis Camertinae an. 1512. quod et exiſtimabat Heyne, quem de ea conſulueram. Equidem ipſam non vidi.

26. Florentiae 1519. 8.

Repetit ſuperiorem an. 1517. *apud Philippi Iuntae haeredes menſe Aprili.* Complectitur etiam eos-

dem Geographos, quos antea notavi. Commemorant eam Crevenna Vol. 4. pag. 7. c. l. Maittairius T. 2. p. 335. c. l. Eius exemplar, conciliante Herrichio, Saxonicae legationi a ſecretis, miſit Ratisbonenſis bibliotheca. Ex eius comparatione vidi, codicem plerumque ſequi Venetum, quod de Aldina antea monui.

27. Viennae 1520. 4.

Exhibet plane titulum, praefationem et epiſtolam Camertinae editionis an. 1512. cuius etiam in margine numerat paginas, ut index ex ea repetitus, qualis legitur, numeris et paginis ad eam accommodari et prodeſſe poſſit. Ipſe tamen textus eſt Vadiani ex editione 1518. deſcriptus, praeter leviora quaedam, quod ipſo uſu expertus teſtor. In fine haec: *Viennae — per Ioannem Singrenium. Expenſis Lucae Alantſe civis* Vien̄. Finito textui haec, quae annum indicant, ſubiecta ſunt: *Pomponii Melae libri* III *finis* an. XX. Cf. Denis Wiens Buchdrucker-Geſchichte p. 213.

28. S. l. 1521. 16.

Titulus idem, quem in ed. an. 1517. notavi. In fine: *Alexander Paganinus menſis Auguſti* 1521. ex quo non ſolum, ſed et ex forma literarum, quae tamen ſunt paullo obtuſiores, Venetiis impreſſa videtur. Vid. Hager Geographiſcher Bücher-Saal Vol. 1. P. 3. p. 196. Tuſculanum tamen natalem eius locum putat Morellius in literis ad me miſſis,

quod a Paganino an. 1519. Aldi Manutii inſtitutiones Grammaticae Latinae ibi editae ſint et 1522. Ambroſii Calepini Dictionarium, quos libros ipſe viderit. Eſt vero Tuſculanum agri Brixiani oppidum iuxta Benacum, officinis chartariis quodammodo inluſtre.

29. Lipſiae 1521. 4.

P. Melae ſcriptoris eruditiſſimi tres Geographiae libri multo caſtigatius, quam antehac excuſi. Hermolai Barbari in eundem integrae caſtigationes. Index — copioſiſſimus Io. Camerte auctore, cuius etiam dedicatio averſa pagina legitur. Indici ſubnexus eſt textus eleganter expreſſus. Capita numerorum notatione carent. Vitia habet admiſta graviora, v. c. *Aeuropa*. Tandem ſequuntur Hermolai Barbari caſtigationes praemiſſa eiusdem dedicatione. In fine haec leguntur: *Lipſiae apud Melchiorem Lottherum* 1521. pro quo in aliis libris ab ipſo impreſſis reperitur *per Melchior Lotter.* Reddit autem editionem Camertinam, a qua raro tantum discrepat, ut 1, 17. extr. (*Phocaea*) 1, 18, 1. (*Archeſilaum*) et alibi.

30. Venet. 1521. 16.

Producit hanc Erneſti in Fabricio p. 77. a ſuperiori, (n. 28.) cuius etiam facit mentionem, diverſam, et adpellat Venetam auctore Aldo, adiunctis Solino, itinerario Antonini et reliquis. Addit eam cum Florentina in lectionibus notabilioribus et novis conſentire, velut iis, quas Gronovius ſtatim

lib. 1. cap. 1. indicaverit et in textum receperit. Mihi quidem eam exquirere et uſurpare non contigit.

31. S. l. et a.

In media figura expreſſus legitur hic titulus: *P. M. de ſitu orbis libri tres cum indice.* Averſa pagina quaeſtio agitatur, *quo tempore Melam floruiſſe veroſimile ſit, et quae eius patria*, unde ſtatim agnoſcas Vadianum, quippe quem totum refert. Cur in hoc loco ponerem, quae me moverunt cauſae, hae ſunt. Quae in illa disputatione ſuper hoc argumento leguntur, conſentiunt plane cum iis, quae Vadianus in ed. 1. adtulit, nec mutationes ab ipſo Vadiano in ed. 1522. factas accepit. Porro ante indicem priſca illa et contorta literarum numerorumque forma expreſſa legitur Camertis epiſtola an. 1512. Hinc enim coniici poſſe putavi, ante annum 1522. poſt Camertis editionem vulgatam eſſe. Differt tamen multis in locis a Camerte aeque ac Vadiano, quod lectiones inde depromtae declarant. In aliis modo Camertem, modo Vadianum ſequitur. Dukerus in epiſtola ad Dorvillium Perizonii notis in ed. Gronov. 1748. praemiſſa p. 881. adeo Camertis et Viennenſem vocari putat. Certe alterutra earum intelligi debet in nota Dukeri Perizonianis ſubiecta p. 902. ubi utramque ſ. l. et anno a Perizonio conſultam Camerti tribuit, quod vere dictum docent notae Perizonii ad 1, 1. in. et alibi. Idem tamen Perizonius obſcure, aut vage Camertis editio-

nem producit, et ex illa lectiones adfert, quae in hac ſola reperiuntur. Sic 1, 3, 1. Camerti dat *Boſporum*, quod habet haec editio, cum in Camertina an. 1512. exſtet *Ponticum*. Et ſic alia plura ex notis cognoſci poſſunt. Equidem duas ſ. l. et a. editiones, quae ad Camertem recte referantur, ignoro. Inſigne bibliopolae in fine expreſſum, ex quo coniectura de loco certa fieri poſſit, apud Rothſcholtzium de inſignibus bibliopolarum fruſtra quaeſivi. Exemplum huius editionis non admodum obviae indicatur, ni fallor, in indice ſecundo librorum ex bibl. Berolinenſi Regia venalium an. 1797. p. 29. Excerptas inde lectiones adpoſui.

32. Baſileae 1522. fol.

P. M. cum commentariis Ioach. Vadiani, ut ſupra an. 1518. Praefationem, quae primum locum tenet, addidit Grebelius, in qua plenis manibus in Vadianum laudes effundit. Hinc index ſequitur, quem excipit Vadiani catecheſis in Geographiam praemiſſa praefatione, tum quaeſtio de Melae aetate et patria. Poſt textum hic primum ſubiicitur Vadiani locorum aliquot ex ſuis in Melam commentariis explanatio; (contra Camertis dubitationes.) Inde repetitur epiſtola ad Rud. Agricolam. Sine dubio eadem haec eſt editio, quam cum aliquot codicibus ab Iſ. Voſſio comparatam et a ſe adhibitam Cratandri vocat Perizonius, quia apud Cratandrum an. 1522. prodiit. Poſt id comprobatum vidi in catalogo bibl. publicae Univerſit. Lugduno-Batavae

an. 1716. p. 200. Commentarius ampla et frugifera eruditione refertus eſt, et ad intelligentiam Melae et geographicam doctrinam multa utiliter confert, at idem luxurioſe ſaepe evagatur, et maxime aliena a re immiſcet, pias meditationes, purionis doctrinae commendationes, doctorum virorum elogia, commentationes prolixiores de ſomniis et ſimilibus aliaque plura, ut garrire lubenter bonus Vadianus videatur. Sic ad lib. 3. cap. 3. de Germania, halace (ita) ſalito crudo cum aceto et cepe (ita) nihil vel ſuo ſtomacho eſſe gratius adfirmat, qui ipſum elegantiſſimis conviviis exceperint, ad 3, 6. narrat. Inſunt tamen plurima bona et inique duriterque iudicavit Voſſius in praefatione ad Melam, eius adnotationes rus et ſtivam olere, quo nomine Voſſium notarunt Morhofius in Polyhiſt. P. 1. lib. 1, 22, 16. qui ruſticum id iudicium vocat, et Denis in Wiens Buchdrucker-Geſchichte p. 187. Quod titulus praedicat, caſtigationes in multis locis factas eſſe auctiores, recte habet uſusque docet. In quo adiutum ſe fuiſſe ſcribit in adloquio ad lectorem pag. 221. non privata ſolum diligentia, ſed et in primis exemplaris ſcripti ſide, cuius ſibi ex Andreae Stiborii, Mathematici, libraria ſupellectile copiam fecerit Georgius Collimitius, [14]) Stiborii olim diſcipulus. Quod enim ad 3, 9, 8. codices commemorat, quos viderit, an fuerint ſcripti, incertum eſt. Quibus tamen in locis

14) Sic reponendum eſt in Fabricio Erneſtii p. 78.

eius remedia adhibuerit, ex more ſaeculi ſui non indicat, etiam ubi aperte priorem lectionem emendat novamque tuetur, etſi id ſit rarius, nec omnino de codicis eius indole aliquid adfert. Nec magis quo ille poſtea fuerit delatus, et quem nactus ſit dominum, dici poteſt. De una certe lectione, quam primus invexit, mihi eſt perſuaſiſſimum, codicis auctoritatem praeiiſſe. Invenitur illa 3, 9, 1. ubi ſtatim in ed. 1. repoſuerat *alumni;* quod cum ex tanto codicum numero ſolus Varſovienſis, nunc Petropolitanus, praeferat, videtur hic idem eſſe Collimitii, quem comes Zaluskius coemtum ſuae bibliothecae inſeruerat. Si textus huius editionis ſpectetur, et quae nova illi bona acceſſerint, utique emendatior non ſolum eſt, ſed et plures adfert emendationes. In notis tamen retractandis parum ſaepe curioſus fuiſſe videtur, quia ex edit. a. 1518. repetit, quorum mutationem res ipſa tempusque adeo ſuadebant, ut 3, 8, 5. *ſe ante tres menſes in alia ſententia fuiſſe.* Lectiones adpoſui in notis.

33. Florentiae 1526. 8.

Titulus eodem ordine veteres illos Geographos ſiſtit, quos in cognata editione ſupra indicavi. Uni Dionyſio adduntur haec: *iterum caſtigatus et cum Graeco exemplari collatus.* Sequitur deinceps Antonii Francini Varchienſis dedicatio, ſeu epiſtola ad Petrum Victorium — Patritium Florentinum, in qua emendatum a ſe Melam ait ex codice antiquiſſimo, literis Langobardicis ſcripto, ſimulque Melam

emendatiorem promittit, ſi melior datus fuerit codex. Uſus ſum exemplari egregie dotato, quod ex libris Sirleti, Cardinalis, in bibliothecam Senatus Lipſienſis translatum erat, mecumque liberaliſſime communicatum. In eo enim adſcripſerat vel Sirletus ipſe, homo doctiſſimus, vel alius [15]) aliquis luculenta praeterea manu conlationes codicum Vaticanorum quinque, quorum tres priores fuerant membranacei, tunc quidem annorum circiter 800, uti notatum erat, quartus papyraceus 250. circiter annorum, de quinto nihil adſcriptum inveni. Singuli ita ſignis adpictis diſtincti erant, ut facile dignoſci poſſent, praeterquam ubi geminata praeter morem ſolitum difficultatem obiecerunt. Largiſſimam meſſem tulerunt codex 1. optimae notae, et 5. peſſimae, iudice etiam Perizonio ad 1, 2, 5. Pragenſis aut parens, aut ſuboles. Ceterum in fine huius editionis leguntur verba *Impreſſum Florentiae per haeredes Philippi Iuntae anno* MDXXVI. Inde vero discrepantia opinionum expendi et definiri poteſt, quae paſſim reperitur. Erneſti enim et Kappius in ed. Melae altera notant annum 1527. Fabricius in Solini editionibus recenſitis p. 628. et Hagerus c. l. referunt ad annum 1526. Priorem igitur annum ſi qui indicent, recte reprehendit Crevenna in Catalogue raiſonné — Vol. 5. p. 22. etſi iniuriam facit Maittairio, qui in indice recte notat annum

15) Perizonius ad 1, 9, 7. et alibi Goetzium nominat, de bibliotheca illa meritiſſimum, dubia tamen fide.

1526. Differt paſſim ab aliis Iuntinis, uti 3, 9, 1. ubi haec dedit *aequi corporis* et *alumni*, cum aliae habeant *et qui corporis* et *alii*, utrum ex codice poſterius, an Vadiani auctoritate, ignoro. Ceterum proſpera ſorte factum eſt, quod exemplar illud, in quo aliorum etiam Geographorum variantes lectiones adſcriptae ſunt, Hiſpaniam non intravit, quippe Sirleti bibliothecam Philippus II. Hiſpaniae rex Romae emtam in bibliothecam Eſcurialenſem avexit. Vid. Plüer von Spanien in Büſchings Magazin — T. 4. n. 2. p. 388.

34. Pariſ. 1530. fol.

Vadianae editionis an. 1522. repetitio, quod ex eius comparatione in Dresdenſi bibliotheca facta cognovi. Tantum paginae discrepant. Nam in ed. 1522. textus Melae a pag. 1. profertur ad 220. hic ad pag. 196. ſubſiſtit finitus. Quare nihil praeterea addo.

35. Baſil. 1531. 12.

Hanc editionem ex aliorum tantum indiciis, nudioribus quidem, novi, qui et Solinum additum eſſe ſcribunt. Vid. Fabricii bibl. Lat. Vol. 2. p. 628. ed. 1. et Hager in Geogr. Bücher-Saal Vol. 1. P. 3. p. 197. et Vol. 2. P. 7. p. 519.

36. Pariſiis 1532. 8.

P. M. de ſitu orbis libri tres cum indice copioſiſſimo; excudebat Chriſtianus Wechelus. In media fronte ad-

paret arboris figura, quam ambit tortilis chartae scida his verbis inscripta: *unicum arbustum non alit duos erythacos.* Editoris nullum exstat vestigium. Textus, cuius varietatem notavi, plerumque est Vadiani; nam passim ab illo recedit. Capita numerantur ex ordine superiorum quarundam editionum, quo liber primus habet 21. secundus 7. tertius 11.

Friberg. 1533. 4.

Mentionem huius editionis facit Wilischius in bibliothecae Altenburg. indice (an. 1721.) p. 196. unde etiam alii commemorant, ut Hagerus, Kappius. Eam cum diu quaesiissem, et, ut Altenburgo ad me mitteretur, rogassem, tandem gravissimo testimonio edoctus intellexi, nusqam ibi comparere, et Wilischium bibliothecae illius catalogo adscripsisse, se multos libros absentes tamquam praesentes produxisse ad complendas eorum classes, si qua forte spes iis potiundi adfulsisset. Lepide sane.

IV. *Aetas Olivarii.*

37. S. l. et an. 8.

P. M. cum Petri [16] *Olivarii, viri in Geographia doctissimi scholiis;* sine mentione loci et anni, quae ex dedicatione ad Gulielmum Mainum, filiorum

16) Vulgo *Oliver.* Vid. bibl. Valentin. p. 385. ubi eius vita legitur.

Chriſtianiſſimi regis Francorum praeceptorem ſcripta diſcuntur. Subiecta ſunt pauca in vitam Melae. Deinceps ſequitur index, qui et paſſim notas adtingit, indicem textus ipſe, cuius ſingulis capitibus, qui ſuperiori ordine, adpoſitis praeterea numeris, procedunt, ſubiuncta ſunt ſcholia Olivarii, auditoribus antea dictata. In fine leguntur definitiones aliquot geographicae, vulgares quidem, quas tamen repetierunt Gronovii, et adlocutio ad geographiae ſtudioſos. Inde repetitae leguntur Hermolai Barbari caſtigationes, quas excipit Solinus. Se autem curaſſe ait Olivarius in illa adlocutione, ut Mela nusquam non mendoſus prodiret caſtigatior, deinde, ut veteribus nominibus nova redderet; quae quidem iudicari debent ex aetate reique difficultate; loci etiam, a Vadiano neglecti, vel praeteriti, ſe magnis ſudoribus effeciſſe, ut eſſent clariores. In textu conſtituendo ſaepius certe a Vadiano discrepat, at Pariſinam an. 1532. tantum non ſemper ſequitur. Si commentarios, quos adiecit, ſpectes, breves ſunt, et qui parcius, aut levius orationis veram rationem et indolem adtingant, maximeque in geographicis comparandis verſentur, in quibus quidem ſummam ei fidem tribuendam eſſe adfirmat Gonzalez de Salas ad Melae interpretationem Hiſpanicam 1, 5. pag. 18. ſi de locis Africae exponat, quippe quae ipſe adierit; licet alibi (p. 263.) parum eum frugiferum [17]) interpretem adpellet. At longe triſtiorem ſententiam de eo tulit Voſſius in praefa-

17) *Hombre docto, aunque poco util interprete.*

tione; *imi* nempe *subsellii magistrum* eius commentarium prodere. Alii, quamquam sine laude dimittunt, clementius tamen iudicant. Multi etiam textum eius repetierunt, quidam in iis adiecto commentario, quod me movit, ut aetatem Olivarii constituerem. Quod vero Ernesti in Fabricii bibl. T. 2. pag. 79. praeeunte quidem Schotto in praefatione, dicit, eius emendationes, in priori editione (quam intelligat, ignoro) factas, Pintiani fere esse, cum annorum ratio ferre minime videatur, et Pintiani emendationes serius emissas esse omnes referant, id ita intelligendum est, Olivarium antea clam Pintiano subreptas opes, aut in scholis exceptas pro suis postea temere venditasse. Ipse quidem Pintianus ad Melam 1, 19, 15. queritur, quod correctiones ipsius, ab auditoribus vulgatae et subinde in multorum aures transmissae, dominum mutaverint. Quibus verbis subpresso nomine Olivarium perstringi, monet ibi Schottus. Recte quidem, quod res ipsa docet. Nempe eandem illius loci emendationem suae sagacitati tribuerat Olivarius aliamque ex lib. 2, 2, 4. quam exempli loco adposuit Pintianus. Adfirmat autem hic ad priorem locum supra notatum, se istas, cum quarto decimo anno ante, quam Pomponium Salmanticae enarrasset, proposuisse, testemque universam Salmanticensem academiam excitat. Tum vero Pintianus castigationes suas non anno demum 1543. qui [18]) fertur, edidit, quia sic annus exeat 1539. cum

18) Vid. infra de Pintiano.

tamen tribus ante Olivarius emendationes propofuiffet, aut prius editae funt Pintiani caftigationes, etfi de eo certi aliquid exquirere non potui. Repetierunt Olivarii notas etiam Gronovii, etfi non femper, quod animadverti, integras, veluti 1, 7. f. Quod Ernefti in Fabricii bibl. Latina pag. 79. c. l. fcribit, bis ab Olivario Melam editum fuiffe, ita ut in prima editione emendationes fere reperiantur Pintiani, in altera velut doctorem geometriae et geographiae ageret, debebat utriusque annum, fi certa dare vellet, indicare. Equidem ex iis editionibus, quae Parifiis vulgatae funt, praeter hanc in initio defcriptam, Olivarianam aliam non novi. Wecheliana enim an. 1552. quam forte innuit, etfi Olivarianam plerumque aequat, fine ulla tamen nota et textus explicatione eft emiffa. At aliud obfervavi huius noftrae editionis discrimen, cum duo eius exemplaria ad me adportata infpexiffem. Etfi enim in utroque titulus, dedicatio, textusque cum notis fubiectis eandem editionem omnino indicant, funt tamen paffim aliqua, quae inter fe discrepent. Ita ftatim titulus in verbis quidem plane congruit, fed diverfam eorum in aliquot verfibus diftinctionem exhibet, quod idem fit in medio textus curfu, ut p. 104 fq. 171. 191. — Differunt item in paginarum numero et ordine, quae varie non in Mela folum, fed et in Solino adiuncto turbantur, ut p. 152 fqq. 177. 301. — Porro et ipfe textus, etfi leviter, variat. Sic 2, 4. in. unum exemplar fert *Apoenino*, alterum *Apoenio;* 2, 7, 12. *Ariadnae* et

Adriadnae; 2, 7, 9. *Chalcis* et *Chalcis.* Tum unum 1, 2, 3. omittit verba *Indi oramque,* quae habet alterum. Nec ſemper literarum formae eundem ſervant tenorem. Ex quibus coniicere licet, eandem editionem vel typis eſſe repetitam, vel in curſu operae mutatam. Diverſas tamen ipſa re et notis nemo dixerit.

38. Baſileae 1538. fol.

Praemittitur Solinus. Acceſſerunt praeter alia Floridi Sabini apologia pro Plauto. Sic producitur in Antonii bibl. Hiſp. vetere T. 1. lib. 1. cap. 11. p. 52. ſ. T. 1. p. 68. ed. Bayerii, Fabricii bibl. Lat. Vol. 2. p. 477. ed. Erneſtii p. 79. Hageri Geograph. Bücher-Saal Vol. 2. P. 7. p. 522. Ipſe eam non vidi.

39. Baſileae 1538. fol.

Cum Solino. Commemoratur haec editio in bibl. Auguſtanae catalogo a. 1600. fol. p. 483. itemque in Ehingeri catalogo bibl. Auguſtanae ſic: cum ſcholiis et tabulis regionum. Diligentius deſcripſit Hagerus c. l. et Vol. 1. P. 3. p. 198 ſqq. qui rariſſimam vocat. Adiecta habet ſcholia, in quibus tamen hiſtoriae magis, quam criticae habetur ratio, qua de cauſa etiam a Schotto notatur. Inſertae etiam ſunt tabulae geographicae, quibus hic primum Mela inluſtratus eſt. Hagerus recte, quod poſt ex eius repetitione an. 1543. facta intellexi, Münſtero adſeruit, cum antea viri docti ſubiectas textui notas Camerti tribuerent, Freytagius etiam in apparatu

literario T. 3. p. 360. de earum auctore dubitaret. Diſerte enim Münſterus ad Solin. cap. 23. nomen ſuum profitetur. Male igitur, cum ſcholiorum nomine ſuas adnotationes ab Olivarianis diſtinguat, Scholiaſten Melae, quaſi veterem aliquem Grammaticum, commemorat Guesnay in Maſſilia lib. 1. cap. 3. p. 5. et 8. Quae enim ex eo adfert, verba ſunt Münſteri hinc depromta. Praefert quidem palmam Bebelianam, Baſileae tamen apud Michaelem Iſengrinum et Henricum Petri MDXXXVIII. excuſam eſſe, verba in calce conſpicua produnt. Ipſe nec hanc perluſtrare potui.

40. Salingiaci 1538. 8.

P. M. Salingiaci. Io. Soter excudebat. Sic notatam inveneram in catalogo bibl. Thottianae T. 4. p. 316. n. 626. at ſerius, quam ut redimere oblato pretio poſſem. Tandem obportune in bibliothecam Dresdenſem inlata eſt, quae lubens eius copiam fecit. In praefatione breviter de aetate Melae disſerit editor, quem aequalem Ptolemaei facit, quia fuerit ante Plinium et Solinum, etſi quidam ſub Iul. Caeſare, aut Claudio vixiſſe velint. Quis princeps lib. 3, 6, 4. intelligi debeat, obſcurum arbitratur. Tum de patria Mellaria addit, et denique ſtrictim libri argumentum perſequitur. In plerisque, quod vidi, cum Vadiano conſentit, ſed pro illorum temporum ratione emendatiorem et a vulgaribus vitiis mundiorem textum exhibet. Lectiones notatas adpoſui. Ceterum ipſe textus nudus

prodiit, nec in fine quidquam additur. De Salingiaco ipſo magna ante aliquot annos disputatio mota eſt, et ſic tandem evictum, eſſe, quod in noſtra lingua vocatur *Sohlingen*, et *Soter* eſſe noſtrum *Heyl*. Vid. Allgem. Literar. Anzeiger, Lipſ. 1800. in menſe Iulio et Auguſto.

41. Lugduni 1538. 8.

Habet Olivarii adnotationes, cuius et textum cum aliis repetit. Abſunt tamen caſtigationes Hermolai Barbari, et index, qui in Olivarii editione praecedit, hic ad calcem proiectus eſt. Vitia adſperſa fert multa, quae ignorat ed. Olivarii, ut 1, 4. *attulit*, (attollit) *inſtius* (vaſtius); 3, 9, 4. *multi*, (muti) et plura. Miſſa ad me venit ex bibliotheca Ducali Gothana.

42. Pariſiis 1538. 8.

Notat hanc editionem Kappius in catalogo, quem praefixit ed. an. 1781. Dubitaveram initio de illa, eandemque eſſe putaveram, quae hic deinceps ſequitur, ab illo omiſſa, aut quam Funccius pag. 537. c. l. hoc anno cum Petri Olivarii et Hermolai Barbari notis commemorat. Exemit tamen poſtea illam dubitationem catalogus bibl. publ. Univerſitatis Lugduno-Batavae p. 200. ubi producitur addita notatione, a Voſſio cum cod. Vatic. uti quidem auctori videbatur, conlatam fuiſſe.

43. Pariſiis 1539. 8. min.

P. Mela de ſitu orbis libri III. *ſumma ſide atque diligentia recogniti una cum adnotationibus P. I. Olivarii, Valentini, — cum indice copioſiſſimo.* Praemiſſa ſunt ea, quae ſupra ad ann. 1536. notavi. At novo dono dotata exiit. In textus enim margine adlitae ſunt paſſim lectiones variantes, quas ex codice antiquo depromtas eſſe margo diſerte monet. Servatur in bibliotheca Dresdenſi, quae eius uſum benevole conceſſit, et in bibliotheca Ducali Gothana, ex qua b. Geislerus cum pluribus aliis ſubſidiis, ad Melam adornandum comparatis, ad me miſit.

44. Pariſiis 1540. f.

Apud Chriſti. Wechelium ſub ſcuto Baſilienſi. In bibl. Patavina p. 84. ſic indicatur: *cum comment. et epiſtola Fabiani* (leg. Vadiani) *in Agricolam.* Servatur in bibliothecis Dresdenſi, Rehdigeriana, Hamburgenſi. Eſt repetitio Vadianae. Paginae congruunt cum Pariſ. 1530. f. ita tamen, ut paſſim ſingula plura, vel pauciora verba contineant.

45. Pariſ. 1540. f.

Apud Io. Roigny, cuius et inſignia alium eius auctorem, ac praecedentis fuiſſe declarant, etſi omnia, paginae etiam, congruunt. Reperitur illa in catalogo bibl. Thottianae T. 4. pag. 42. n. 724. Utramque in bibliotheca Dresdenſi perluſtrare contigit.

46. Basileae 1543. f.

Titulus summatim hic est: *Solini Polyhistor — huic ob argumenti similitudinem Pomp. Melae — libros* III. *fide diligentiaque summa denuo iam recognitos adiunximus. His accesserunt praeter priora scholia et tabulas Geographicas permultas Petri quoque Olivarii — annotationes — cum gemino indice —* Infra: *Basileae apud Mich. Isingrinium MDXLIII.* Commemoratur illa ab Hagero c. l. Vol. 1. p. 202. contractioribus verbis in catalogo bibl. Loescherianae P. 2. p. 572. n. 8941. Videtur ea esse repetitio editionis an. 1538. Illam videre non contigit, hanc sat magno pretio paratam versavi.

Basileae 1549. f.

Cum commentario Vadiani apud Mich. Isengrinium. Hanc editionem adnotaveram ex catalogo bibliothecae Thottianae T. 4. p. 42. n. 725. Post tamen obportune edoctus humanissimi Nyerupii literis intellexi, vitium irrepsisse, de quo verius ille monere poterat, quod in Regiam bibliothecam editio illa invecta erat. Titulus enim verus ita habet, uti supra in ed. an. 1538. notavi, quo etiam anno prodierat ipsa.

47. Tubingae 1550. 8.

P. Mela de situ orbis libri tres. Praemittitur Vadiani disputatio, quo tempore Melam floruisse verisimile sit, et quae eius patria. Textum etiam Va-

diani plerunique excepit, qualem eum reddidit editio Camertis, quae ſic vulgo dicitur, ſ. l. et anno. Inſerta etiam eſt Camertis epiſtola ex ſuperioribus nota, cui additur index. Haec editio, quam nusquam indicatam inveni, exſtat in bibliotheca Dresdenſi, quae ſolita liberalitate inſpiciendam et perluſtrandam ſubpeditavit. Reddit fere lectiones editionis Camertinae ſ. l. et anno, adſperſis etiam paſſim vitiis.

48. Lutetiae 1551. 4.

P. M. de ſitu orbis libri tres accuratiſſime emendati apud Vaſcoſanum. Ita ſimpliciter memorat Maittaire in Annal. typogr. T. 3. p. 601. Nec quidquam ego ultra addere poſſum.

49. Lugduni 1551. 8.

Cum notis Olivarii et Hermolai Barbari caſtigationibus. Producitur haec editio, quam videre non contigit, in Rodriguez bibl. Valentina p. 385. ſpecimine bibl. Hiſpano-Majanſianae pag. 76. et in catalogo bibl. Thottianae T. 4. p. 316. n. 627.

50. Lugduni 1552. 12.

Mela hic adnexus eſt aliis auctoribus varii argumenti, qui prodierunt Lugduni apud Sebaſt. Gryphium ſub titulo: *Antiquitatum variarum auctores*, in quibus Mela locum duodecimum occupat. Refert autem textum Olivarii cum eiusdem notis ſolis.

Editor latere voluit. Equidem eam verſavi. Hagerus c. l. Vol. 2. P. 10. p. 783. deſcripſit. Cf. etiam ad ann. 1560. de eius repetitione.

51. Baſil. 1555. fol.

Adiectis commentariis Vadiani.

52. Pariſ. 1556. 4.

Cum notis Olivarii, expreſſa typis Iac. Kerneri et dedicata Cardinali Carolo Lotharingiae. Servatur in bibl. gymnaſii Hamburgenſis, quod teſtati ſunt literis Lichtenbergius et Noeltingius, viri humaniſſimi. Forte numeri vitio eadem eſt, quam cum adnotationibus manuſcriptis bibliothecae Burmannianae catalogus in MSS. T. 2. p. 3. refert ad annum 1554.

53. Baſileae 1557. fol.

Cum commentariis Vadiani. Praemiſſus et hic eſt Solinus cum Cebetis tabula, additis notis. Paginae, quod vidi, cum ed. Vadiani 1522. f. ut alia in aliis congruunt. Rarioribus libris adnumerat Bayer in bibl. libror. rarior. P. 3. pag. 58. Servat bibliotheca Rehdigeriana, Wratislaviae, et bibl. Auguſtana. Vid. catal. p. 356.

54. Pariſiis 1557. 4.

Textus eſt Olivarii cum eius notis, et quae praeterea ille addidit. Tantum epiſtola dedicatoria inſcripta eſt ad Carolum Lotharingiae cardinalem

d. 8 Octobr. 1556. Ita notaverat vir doctus in editionibus, quas viderat ipſe, ad calcem ed. Gronovianae 1685. 8. qua ſum uſus. Notatam etiam inveni in Maittairii annal. typograph. T. 3. P. 2. p. 696. et catalogo Pinellii Vol. 1. p. 364. n. 2188. Attamen Rodriguez in bibl. Valentiana p. 385. in edd. Olivarianis ſic producit: Baſil. apud Robert. Winter 1557. 4. Cum eius uſu caruerim, quid verum ſit, adfirmare nequeo.

55. Pariſ. 1560. 4.

P. Mela de ſitu orbis libri III. *ſumma fide et diligentia recogniti cum indice rerum memorabilium copioſiſſimo. Pariſiis ex typographia Thomae Richardi ſub bibliis aureis e regione collegii Remenſis* 1560. De vita Melae eadem leguntur, quae dat ed. Olivarii an. 1536. Conſentit plane cum edit. Pariſina a. 1561. in iis etiam, quae margini ſunt adlita. Tantum *Cyris* haec habet, ubi in altera (a. 1561.) legitur *Cyria.* Ex ea Vinetus ſuam aut confecit, aut profecit, quia eiusmodi lectiones hic in margine adferuntur, quas ille poſtea in ipſum contextum recepit, in primis 2, 7. f. *quod virus procuret.*

56. Lugduni 1560. 12.

Apud haeredes Seb. Gryphii hoc titulo: *Antiquitatum variarum auctores, quorum catalogum ſequens continet plagella.* Primus eſt Myrſilus Leſbius de origine Italiae et Tyrrhenorum; ultimus Feneſtella de magiſtratibus Romanorum. Pomponius Mela eſt

Olivarii cum eiusdem adnotationibus p. 455 — 598. quae ſubiectae ſunt ſingulis capitibus. Fabricius cum Erneſtio hanc editionem ignoravit. Poſſidet eius exemplar bibl. Rehdigeriana Wratislaviae.

57. Pariſiis 1561. 4.

P. Mela de ſitu orbis libri tres ex typographia Thomae Richardi — ut ſupra an. 1560. 4. notatum eſt. Ex bibliotheca Guelpherbytana promtiſſima liberalitate miſſam contuli. Sequitur quidem textum Olivarii, ita tamen ut multas lectiones admittat, quae tantum ad marginem ed. Pariſ. 1539. 8. typis adſcriptae erant.

58. Baſileae 1563. 8.

Cum tabulis geographicis. Ita quidem Hagerus producit p. 525. c. l. in editionum recenſu et ante eum lepidus ille Wiliſchius p. 196. c. l. ex quibus eius notitiam duxiſſe videtur Kappius in ed. 2. Equidem ex ipſo uſu iudicare non poſſum.

59. Baſileae 1564. 8.

Cum Solino. Ita Hagerus c. l. Erneſti apud Fabricium p. 79. adiunctam eſſe dicit Chriſti. Urſtiſii praefationem et tabulas geographicas rudius deſcriptas. Ego manibus verſavi tria exemplaria huius editionibus eodem anno Baſileae apud Henric. Petri factae, in cuius praefatione Mela philoſophus celeberrimus audit. Urſtiſii nomen deſideravi, immo etiam alia omnia fere atque Urſtiſii praefationem

inveni, de qua cf. ad an. 1576. Sequuntur eam quaeſtiones Vadiani de aetate Melae et rerum ordine. Ipſe etiam textus plerumque (nam paſſim recedit) eſt Vadiani, eademque capitum ſine numeris adpoſitis deſcriptio. In margine ſubinde leguntur adpellationes eorundem locorum apud alios, Ptolemaeum maxime, inſertaeque ſunt tabulae geographicae 20, rudiores quidem, quibus Melam hic primum inluſtratum eſſe falſo iactat auctor. Vid. ſupra ad an. 1538. f.

60. Pariſiis 1566. 4.

P. M. — libri tres ſumma fide et diligentia recogniti cum indice rerum memorabilium. Pariſiis 1566. *ex typographeo Dionyſii a prato via Amygdalina ad veritatis inſigne.* Ita hanc editionem, quae antea latuerat, literis humaniſſimis ad me miſſis indicavit Bernhardus, Superintendens Stuttgardinus, indicem tamen abeſſe ſimul monuit, etſi nullum lacunae veſtigium adpareat. Cum ex illis exemplis, quae adpoſuerat, repetitam videri editionem Pariſ. an. 1561. reſcripſiſſem, ita vere habere ſilentio ſuo probavit.

Auguſtae Vindelicorum 1567. 8.

Geographiae veteris et novae epitome, et P. Mela de ſitu orbis cum indice Henrici Georgii Hoeniſchii, medici et mathematici Auguſtani. Ita adfert Draudius in bibl. claſſica p. 1112. Ego nec vidi, nec usquam alibi commemoratam inveni. Facit etiam incerta

Draudii fides, qua ſola nititur, ut editionem potius putem in illa urbe a. 1577. evulgatam, cum numeri hoc vitium facile apud Draudium irrepere potuerit. Numerum igitur praeponere ſupra dubitavi.

V. *Aetas Vineti.*

61. Pariſiis 1572. 4.

Cum animadverſionibus Eliae Vineti, qui et Melam emendatiorem dedit, etſi praeteritis emendationum rationibus et cauſis. Notum eſt elegans Vineti ingenium et iudicii acumen, quare etiam eius emendationibus recte ſuum pretium ſtatuitur et iuſta laus a Schotto tribuitur. At rariſſima eſt haec editio, quam fruſtra diu diligenterque quaeſivi. Tandem cum in bibliotheca Lugduno-Batava ſervari cognoviſſem ex catalogo publico p. 200. precibus, quas efficaciter adiuvit *Voutius*, Paſtor Roterodamenſis, amicus vetus et diſcipulus olim cariſſimus, evici Ruhnkenium, Muſis noſtris cum ſummo omnium dolore nuper ereptum, ut eius conlationem adparandam et ad me mittendam curaret. Quod et ita factum eſt, ut et benevolentiam Ruhnkenii, et conlatoris diligentiam grato animo praedicare poſſim. Inde vero cognovi, in plurimis locis a textu Gronoviano an. 1743. ad quem comparata erat, recedere, multa etiam melius, quam a ſuperioribus, conſtituta eſſe. In fine haec leguntur: *Elias Vinetus Santo emendabam adnotabamque iterum inter praelegendum Burdigalae anno a Chriſto*

nato millesimo quingentesimo sexagesimo octavo, annisque post quatuor Martiali Campano Petrocoro, Medico, harum etiam literarum perquam studioso mihique amicissimo edendum tradidi; si forte Lutetiae, quam post annos duodecim revisebat, ex Petro Pithoco, Petro Daniele aliisque eruditis amicis nostris comperiret, hauddum quemquam post Hermolaum Barbarum optimae geographiae auctori Latino parem operam praestitisse. Lectiones eius dedi in notis criticis.

62. Coloniae Agrippinae 1572. 8.

Titulus hic: *Guilielmi Sooni Vantesdeni auditor, sive Pomponius Mela disputator de situ orbis.* Nempe Anglus hic Melam in scenam quasi produxit; ita ut Guilielmus interroget, Pomponius respondeat. In praefatione hunc laborem sibi minus necessarium fuisse dicit, si Vadianus et Olearius discentium studia suis commentationibus satis adiuvissent; alterum non multum, alterum parum lucis obscuritati rerum adferre; alterum multa promiscue congerere, alterum pauciora; utrumque aperta multis verbis, obscuriora multo silentio tractare, et interdum, quae corrigere voluerint, depravasse. — Promittit hinc magis alacrem, magis illustrem, iucundam magis et minus molestam lectionem, quam antea — se nihil ex auctoris oratione, ordine, stilo, verbis mutasse, aut loco suo movisse, nisi si quando necessitas postulasset, tamen alium fecisse. At haec irrito eventu iactavit. Pauca enim meliora reddidit, aut inlustravit, plura etiam ex suo adposuit,

quae Mela ignorat. Ut ratio textus ſatis illa mira et inſolita, cum paullo rarior ſit haec editio, perſpici poſſit, ſpeciminis loco initium deſcribere non taedet, quod ducitur a cap. 1. omiſſa praefatione, quae eam formam reſpueret. G. *Quae ſunt igitur mundi partes?* P. *Oriens, occidens, meridies, ſeptentrio.* G. *Unde ſumuntur iſtae differentiae?* P. *Unde ſol oritur, qua dimergitur, qua decurrit, ab adverſa parte nuncupantur.* G. *Quo mundi loco ſita eſt terra?* P. *Medio* — G. *Eſtne ulla terrae diviſio?* P. *Dividitur in duo latera.* G. *Quomodo ea nominantur?* P. *Hemiſpheria.* G. *Unde ducuntur iſta latera?* P. *Ab oriente ad occaſum.* Ad marginem adſperſae ſunt paſſim notae breves, quibus Melae verba eorumque ſenſus explicatur. Ipſe textus, qui fere refert Vadiani lectiones, foedioribus vitiis eſt inquinatus. In fine recenſentur, quod et titulus profitetur, orbis terrarum novi incolae cum locorum nominibus ex ordine alphabetico, in quo adiutum ſe fuiſſe dicit opera Abr. Ortelii et Arnoldi Mylii. Miſerat ad me hanc editionem Lindnerus, Rector Arnſtadtienſis; poſt eius exemplar ipſe mihi paravi.

63. Baſileae 1576. 8.

Ex officina Henricipetrina una cum Solino. Praecedit hic praefatio Chriſti. Vurſtiſii. Mela ipſe expreſſus legitur a pag. 1. ad 101. Scholia, quae titulus praedicat, ſpectant Io. Oporini animadverſiones ad calcem Melae, quae fere libri 1. ſeptem priora capita amplectuntur; nam in voce *Clupea*

desinunt; et neglecta textus crisi geographica Melae breviter explicant. Margo textus fert passim locorum quorundam adpellationes ex Ptolemaeo maxime sumtas. Adiectae tabulae ab iis nihil discrepant, quas supra ad an. 1595. notavi. Descripsit hanc editionem Hagerus c. l. Vol. 1. P. 3. p. 204. et Vol. 2. P. 7. p. 526. qui illam inspexerat. Quod usu cognovi, consentit cum edit. Basil. an. 1564. 8. etiam in iis locis, ubi illa a Vadiano, etsi rarius, discedit.

64. Basileae 1577. fol.

Vadiani editionem cum commentariis repetit.

65. Parisiis 1577. 4.

Curavit Henric. Stephanus, qui et alios eiusdem argumenti scriptores adiecit, Dionysium Periegeten, Solinum et Aethicum. Textui subiectae sunt Olivarii adnotationes praemissa praefatione, in qua dicit, se propterea etiam Olivarii editionem maxima ex parte secutum esse, lubenter alioquin discessurum et frequentius, v. c. in nominum scriptura alia aliter, ex vocabulis nomina propria facturum fuisse — Multum inde queritur de depravationibus, quae sint ex vett. libris et aliis auctoribus restituendae, earumque proponit exempla aliqua. Atque ita intelligi debet Fabricius Ernestii p. 79. c. l. cum dicit, textum ab eo aliquot locis emendatum esse ex usu exemplorum manuscriptorum. Nam qualis expressus legitur, si paucissima loca exce-

peris, Olivarianum reddit, quod ufu edoctus adfirmo. Vineti editionem ignoraffe, certe non adhibuiffe videtur, quod dicit in praefatione, fe pro *Inde* poftliminio redire iuffiffe *Indis* 1, 2, 4. quod iam fecerat Vinetus.

66. Parifiis 1577. 8.

Innotuit mihi haec editio ex catalogo impreffo-rum librorum in bibliotheca Bodlejana Vol. 2. pag. 166. ubi fic commemoratur: Parrhif. 1577. 8. apud I. Petit. Ipfe eam non vidi, nec, an recte indicetur, dicere poffum.

67. Auguftae Vindelicorum 1577. 8.

Praemittitur epitome Geographiae veteris et novae. In praefatione Georg. Henifchius, medicus et mathematicus Auguftanus, editor dicit, correctiorem aliquanto, quam vulgo circumferatur, adiunctum a fe Melam. Videtur ipfa effe, quae fupra errore numeri ad an. 1567. reiiciebatur a Draudio. Eft in libris bibliothecae Caefareae Vindobonenfis et Electoralis Dresdenfis, quae eius ufum conceffit. Fert lectiones aliquas bonas, quas enotatas dedi.

68. Burdigalae 1582. 4.

Repetita eft editio Vineti an. 1572. Commemoratam etiam inveni in catalogo bibl. Thottianae, in Geographis p. 94.

VI. *Aetas Schotti et Vossii.*

69. Antwerpiae 1582. 4.

Eius auctor est Andr. Schottus. Post dedicationem legitur Vineti brevis enarratio de Mela. Sequitur ipse textus, qui divisa habet capita prisco more, scilicet in libro primo 21. quorum ultimum *Chalybes* inscribitur. Subiunguntur Herm. Barbari castigationes in Melam, quas excipiunt castigationes Pintiani, adnexis retractationibus, unde sequuntur ipsius Schotti adnotationum spicilegium. In praefatione haec profitetur, se notas in itinere Hispaniensi scripsisse, in quo itinerarii loco Melam adhibuerit. Dedicationi subscripsit: Toleti Carpetanorum 1581. In praefatione ad spicilegium adnotationum excusat inopiam librorum per itineris difficultatem. In epistola ad Ortelium, quae legitur ad calcem editionis, quam claudit, haec profert, se Melam composuisse cum vetusto exemplari calamo exarato, cuius mentionem etiam facit 1, 7, 6. et alibi. Parisiensem vocat 2, 1, 13. depromtum ex bibliotheca Divi Victoris Lutetiae in praefatione, et Lutetiae a se comparatum ad praef. Melae in. Pintiani castigationes in Hispania vix potuisse reperiri adfirmat, et quasi ab interitu vindicatas Ortelio esse missas. Scripta est haec epistola Toleti an. 1580. exeunte. De ipsa editione Vossius, severus ille iudex et acer, ita scribit, successum potius Schottum, quam bonam voluntatem destituisse. Idem etiam ad 3, 9, 4. praetermissa in Pomponium,

quae Pintiani caſtigationibus ſubiunxit, ex Nunneſii et Ciacconii notis ducta, non ex ipſius cerebello prodiiſſe putat, immemor, ſe ipſum tacite Ciacconio bona ſua inſalutato domino ſubripuiſſe. At recte Erneſti pag. 79. c. l. bonam ſane operam Melae eum navaſſe indicat. Servatur eius exemplum cum V. C. diligenter conlatum in bibl. Univerſitatis Lugduno-Batavae teſte catalogo p. 200. aliud in bibl. Oxonienſi. Vid. ſupra p. LI. Omnino autem eam deſcripſit Sincerus (Schwindel) in den neuen Nachrichten von raren Büchern p. 326. etſi ego raram non putem. Eius lectiones a me excerptas ſubminiſtrant notae. Praeterea eodem anno 1582. (in dedicatione legitur 1581.) ibidem etiam edita ſunt eius Geographica et Hiſtorica Herodoti, quae Mela Latine reddidit et poſt utilitatis cauſa editioni a. 1748. inſeruit A. Gronovius.

70. Pariſiis 1588. 4.

Apud Nicol. Nivellium. Fuit in bibl. Thottiana ex indicio catalogi T. 4. p. 121. n. 878. unde eam primum cognovi. Poſt rogatus a me Nyerupius, cuius officioſam humanitatem gratus ſemper venerabor, ſic deſcripſit: In titulo legitur *Pariſiis* 1588. 4. *apud Nicol. Nivellium ſub ſigno Columnarum*, conſtatque paginis 40. Nec praefatione, nec notis inſtructa eſt. Textus tantummodo in margine notatas habet lectiones diſcrepantes, quarum fontem etiam indicat titulus: *Pomponii Melae de ſitu orbis libri tres ad multa nova veteraque exemplaria emendati*

ex Hermolai Barbari et Eliae Vineti lucubrationibus, quibus hac editione accesserunt F. Nonii Pintiani et Andreae Schotti variae lectiones. Adnotationes mſctae, quas Thottianum exemplar habebat adſcriptas, cum ob minutam literarum formam lectu eſſent difficillimae, tum ob ipſas res, quantum viderat Nyerupius, nullius erant pretii.

Baſileae 1591. 8.

Cum notis Oporini. Ita refert Hagerus p. 527. . l. ex Georgii libro: Bücher-Lexicon 1. Supplenent p. 253. Equidem nec vidi, nec alibi notaam inveni, quare numerum adponere dubitavi, itis me feciſſe arbitratus, ſi omnino indicaſſem. 'idetur eſſe ex numeri errore ed. 1595.

S. l. 1591. 8.

Cum Hermolai Barbari et Olivarii notis. Neque anc unquam vidi, aut exquirere potui, ſed ex ıctoribus proxime nominatis novi, quorum etiam de adpoſuiſſe videtur Kappius. Sine numeri nota itur et hanc dimiſi.

71. Roſtochii 1591. 8.

Typis Stephani Myliandri. Conſtat pagg. 104. retque praefatione. Ignorat eam Fabricius; at rvatur in bibl. Rehdigeriana, quod Scheibelius, uius liberalitati inſignia Pomponius debet ſubſidia, teris declaravit non ſolum, ſed et conlatione ultro cta confirmavit.

72. Basileae 1595. 8.

Apud Sebastianum Henricpetri cum Solino, qui Melae adnexus sequitur. Repetit editiones an. 1564. in vitiis etiam, et 1576. Praemittitur etiam praefatio Christi. Urstisii (ita quidem hic scribitur, Wurstcisen Germanice) additis ex Vadiano appendicibus de Mela, Oporini, docti typographi, adnotationibus, quas ignoravit Ioecherus, insertisque tabulis, quarum tamen hic 1, 3. 4. in inscriptionibus variant. Nempe hic est *Libya*, *Aphrica* et *Marmarica*, ibi *Africa*, *Numidia*, *Cyrenaica*. Accurate hanc editionem, quam ipse possideo, descripsit Hagerus p. 527 sq c. l. Capita, quod vidi, carent numeris, praeter eos, qui tabulas adiectas indicant. Caput 19. ex ordine Gronoviano hic etiam inscribitur *Bithynia*, *Paphlagonia*, *Chalybes*. In margine et hic potiora loca notantur, vel cum Ptolemaeo comparantur.

Basil. 1597. 8.

Hanc editionem, quam nusquam investigare potui, producit Io. Clessius in elencho librorum prioris seculi ab anno 1500. ad ann. 1602. sic *Pomp. Mela de situ orbis libri tres et C. Solini Polyhisto uterque scholiis et tabulis elegantibus illustratus*; reliqua, ut supra. Videtur esse praecedens editio, quae et numero orbata prodit.

73. Salmanticae 1598. 8.

Auctore Francisco Sanctio. In dedicatione ad Emanuelem Sarmentum, Theologiae doctorem

dicit, ſe mittere Melam nudum et ſine notis, ſed emendatiorem et nitidiorem illo, quem aut Hermolaus Barbarus Alexandro VI. dedicaverit, aut poſt eum Pintianus expoliverit, etſi Pintiani imitatorem eum adpellat Ortelius in theſ. Geogr. ſ. v. *Gildano.* Subnectit deinde aliquas emendationes, quarum in amplioribus commentariis ſe rationem redditurum eſſe pollicetur; qui an prodierint, neſcio. Dedicationem repetit editio Gronoviana a. 1748. p. 1049. Rariſſima eſt haec editio, quippe quam nec Voſſius, nec Antonius ipſe, Hiſpanus, viderant, nec exquirere potuerat Hagerus. At rara omnino in ipſa Hiſpania eius opera eſſe, teſtatur Gregor. Majanſius in ſpecimine bibl. Hiſpano-Majanſianae, quod edidit Dav. Clemens, qui p. 99. ex ipſo oculorum uſu ſic deſcribit: *P. M. — libri tres per Fr. Sanctium, Brocenſem, in inclyta Salmanticenſi academia Primarium Rhetorices, Graecae linguae doctorem, purgati, correcti et emendati Salmanticae apud Didacum a Cuſſio* 1598. 8. Pauciſſimas tamen eſſe eius emendationes monet. Schottus in praefatione omnibus aliis meliorem praedicat. Ex quo ſimul efficitur, aut in anno aberraſſe Clementem, aut duplicem fuiſſe eius editionem, quarum prior Schottianam praeceſſit. At in anno minime erratum fuiſſe, adparet ex eo, quod I. Gronovius eundem memorat. Nempe hic eius exemplari uſus eſt, quod cum Chiſiano codice erat conlatum, uti adfirmat in praefatione ed. 1696. Cum in eo eſſem, ut illa potirer, in ipſa via belli incurſibus male

intercepta periit, quae iactura iam ſupra ad an. 1498. iuſtas querelas expreſſerat.

74. Lugduni 1605. 12.

Cum adnotationibus Olivarii. Eſt nuda repetitio ſuperiorum editionum, cuius exemplar ſervatur in bibliotheca Ducali Vinarienſi. Chartae et literae minus ſunt cultae et nitidae, textus vitiis turpioribus inquinatus et gravioribus, ut ex eius uſu cognovi.

75. Lugduni 1609. 8.

Praefixus eſt Solinus, quem ſequitur Mela *ex MSStis aliisque optimis codicibus emendatus et illuſtratus* a Io. Iacobo Graſſero, Baſil. poeta Caeſareo. Edidiſſe videtur primum Solinum a. 1604. quod dedicatio innuit, ante ſuſceptam peregrinationem ſine Mela, qui hic demum adiectus eſt, monente etiam titulo. Repetitas exhibet adnotationes Olivarii, cuius et textum refert, etſi multis vitiis contaminatum. Eius uſum liberaliſſime conceſſit bibliotheca Ducalis Vinarienſis.

Baſileae 1615. 8.

Notaveram hanc editionem ex Lucii catalogo bibliothecae publicae Moeno-Francofurtenſis, in cuius libris hiſtoricis prodit pag. 127. At cum propter aliorum omnium ſilentium dubitatione ſuborta magisque in dies firmata diligentius de illa quaeſiiſſem, reſponſum tandem tuli, bonum Lucium

viſus imbecillitate deceptum, qui in fine adſcriptus eleganti manu fuerat emtionis annus, eum pro anno impreſſionis factae habuiſſe, et vere eſſe ipſam editionem Urſtiſii Baſileae apud Henricpetri 1595. vulgatam.

76. Pariſiis 1619. 24.

Nudus eſt Melae textus ex recenſione Schotti. Fides eſt penes Georgium in libro Bücher-Lexicon T. 3. p. 25. ex quo refert Hagerus p. 529. c. l. Ego non vidi.

77. Pariſiis 1625. 12.

Cum Aethico et Henrici Glareani compendiaria deſcriptione orbis terrarum. Hunc quidem annum Fabricius et ex illo Hagerus et Erneſtius notant. Kappius in editione altera ponit annum 1626. Equidem nihil poſſum ſtatuere.

78. Pariſiis 1635. 12.

P. M. — et Aethici coſmographia; Henr. Glareani compendiaria deſcriptio orbis terrarum apud Io. Libert. Ita eam notat Maittaire in annal. typograph. T. 3. P. 2. p. 899. Si titulum inſpicias, eadem videtur eſſe, quae praecedens, et in alterutro numeri indicio vitium ſubeſſe. Neutram ipſe vidi.

79. Helmſtadii 1635. 12.

Repetit nudum textum Schotti.

80. Lugduni Batavorum 1646. 12.

P. M. de ſitu orbis — Solini Polyhiſtor, Aethici coſmographia cum notis variorum. Praemittitur Vineti de P. Mela brevis expoſitio, cui ſubiunguntur H. Stephani prolegomena in Melam et Solinum. Notae variorum pertinent ad omnes illos auctores modo nominatos ſic, ut Mela interpretem habeat Olivarium, Solinus Delrionem, Aethicus Simlerum. Textus eſt plane Olivarii. Multi hanc editionem commemorant, e quibus de Bure in bibliotheque inſtructive T. 1. p. 49. „Jolie edition aſſez recherchée par la commodité du format, qui lui donne entrée dans la collection des Elzevirs." Eius elegantiam laudat etiam Crevenna in catalogue raiſonné p. 22. et in catalogue des livres Vol. 4. p. 7. Ipſe eam uſu cognovi beneficio bibliothecae Ducalis Vinarienſis. Sed et in aliis bibliothecis poſt deprehendi.

VII. *Aetas Voſſii et Gronoviorum ad noſtra tempora.*

81. Hagae Comitum 1658. 4.

Cum Iſ. Voſſii obſervationibus, qui multos codices conſuluerat, licet non certa ſemper tutaque fide, quod poſteriores, nova facta conlatione, vel exploratione, monuerunt, tum plures de aliqua lectione paſſim iactet, quam in uno tantum invenerat, qui poſt Voſſiani 1. nomine frequentatur. Quam quidem maculam a I. Gronovio illi vivo ad-

ſperſam ipſe detergere utcumque contendit in appendice ad 2, 3, 6. altius vero incuſſit teſtimonium Perizonii, qui oculorum uſu edoctus idem adfirmat ad praefat. §. 2. et alibi paſſim. In omnibus autem codicibus, quos vel bibliotheca Chriſtinae, Reginae Suediae, vel Nicol. Heinſius ſubpeditaverant, vel ipſe aliunde nactus erat, tres maxime laudat, Vaticanum omnium antiquiſſimum, Britannicum ex bibliotheca Arundelliana, quam ipſi comparaverat avunculus, Franciſcus Iunius, tertium ſuum, quos ſe potiſſimum ſecutum eſſe adfirmat. Nullum vero accuratius deſcripſit, uti tunc fere ſolebat, eodemque more in proferenda lectione codices omnino praetexit, in gravioribus autem Vaticanum. Iactat tamen etiam ſaepe plures libros e ſuis in tuenda lectione, ubi mendacii convictum produxit Perizonius, qui eiusdem codicibus poſtea uſus erat. Ex iis, qui caſtigationes ediderint, ſolum ſibi ſcribit profuiſſe Pintianum, reliquos, excepto Hermolao Barbaro, ut Vadianum, Olivarium, Schottum, quocumque modo deſpicit, plures Ciacconii notas, quas ſcriptas tenebat, ſibi tacite vindicat, et ſaepe illius verbis reddit, uti praeter alia loca multa docet 2, 7, 7. in verbis *Romana clade.* In fingendo textu ſecutus praecipue eſt Vinetum, cuius etiam editionem, ut ipſe narrat in appendice ad 1, 9. in. typographo deſcribendam tradiderat, at interpolatam. Nempe multas ille emendationes in iisque egregias et probabiles excudit, quibus et adiecit commentarium multiplici doctrina

refertum, qui et rationem mutationum redderet, et Melae narrationem inluſtraret, adſperſis ſaepe disputationibus de aliorum auctorum integritate, lectione et ſenſu. Multa tamen etiam tacite emendavit, aut mutavit, quod quidem in minutis tantum auctoritate meliorum librorum ideo a ſe factum eſſe excuſat, ne faſtidium excitaret. Cf. ad 2, 3, 2. not. 8. 1, 8, 5. n. 11. ubi modeſte adeo de notis ſuis loquitur. At graves lites movit ille commentarius et acriores dedit turbas. Nempe notaverat paſſim acerbius ſubpreſſo quidem nomine, quae Salmaſius ad Solinum disſeruerat, odio in eum actus, de cuius cauſa cf. Menagiana p. 350. et epiſtola Iſ. Voſſii ad Salmaſium ſcripta poſt Gudianas pag. 333 ſq. Etſi enim disputandi cauſa deeſſe ei non poſſit, qui adtente immenſum illud Salmaſianae doctrinae opus excuſſerit, nec ſine idonea cauſa Voſſius ſaepe reprehendat, ut in [19]) literis ad Voſſium fatetur Sam. Bochartus; paſſim tamen etiam temere, nec bona fide agit Voſſius, quod iudicat etiam Perizonius ad Aelian. V. H. 3, 39. At Iac. Gronovius, qui minime ferendum putaret, eas Salmaſiano nomini maculas inuri, iuvenili fervore abreptus acerrimus vindex contra Voſſium ſurrexit. Cum enim poſtea ipſe Melam ederet, multa acerbe in Voſſium, quem tecte *Viri docti* nomine producit, in prima quidem editione, effundit. Quibus cognitis, mota bile exaſperatus Voſſius aeſtuansque con-

19) Vid. Colomeſii bibl. ſelecta p. 172 ſq.

ſcripſit *obſervationum ad Pomponium Melam appendicem Londini* 1686. 4. in quibus ſe non ſolum defendit, ſed et acerrimis morſibus Gronovium compreſſum iactat. Hinc novis conlectis Gronovius *epiſtolam* ſcripſit *ad Io. Ge. Graevium, qua reſpondetur argutiolis, quibus in appendice obſervationum ad P. Melam utitur Iſ. Voſſius Lugd. Batavor.* 1687. 8. Sed et anno ante 1686. ibidem *de Pallacopa epiſtolam* ad Graevium vulgaverat, in qua Iſ. Voſſii explicationem non ſolum impugnat, ſed et multa ex eius Mela vitioſe et incurioſe elapſa exagitat, v. c. pag. 11. et 26. *in omnibus*, quae *vidi*, *codicibus*; p. 48. duo *voces ſunt*; p. 75. *illae* in dativo; p. 164. *fontes* conſpicuae. Tum et aliunde alia ex libris Voſſianis conquirit, ut rependat Voſſii criminationes in Salmaſium coniectas, in quibus μεγάλος ποταμὸς, quod exciderat Salmaſio, et pag. 23. ex Grammatico Graeco vindicare ſtudet. Hanc litem viris doctis plane indignam et cum magnis animorum aeſtibus verborumque contumeliis agitatam conſecuta paullo poſt Voſſii mors ab una quidem parte diremit. Neque enim vel ſic deſaeviit I. Gronovii ira, ſed et manes Voſſii vexavit poſtea in edit. 1696. Ceterum multa, quod hodie, facta comparationis poteſtate, conſtat, tacite ſubtraxit Nunneſio et Ciacconio, cui, notante Perizonio 1, 2, 6. ad verba *ſuper illum alterum*, addi poteſt Holſtenius. Deſcripſit omnino hanc editionem Baumgarten in merkwürdigen Büchern T. 6. p. 210. Exemplar eius uſurpatum et notis inſtructum a Stephano le Moyne ſervatur in bibliotheca

publica Univerſitatis Lugduno-Batavae, uti teſtatur catalogus p. 200. Errat autem ſine dubio Harwood in libro Ueberſicht verſchiedener Ausgaben der Gr. und Röm. Klaſſiker ex interpretatione Alteri p. 259. praeeunte tamen ipſo Harwoodio in ed. 3. p. 205. cum narrat, Voſſii editionem Londini 1686. 4. repetitam fuiſſe, quod tantum de epiſtola ſ. appendice paullo ante notata valet. Sed nec in aliis ſatis accurate ille egit, adeo ubi de civibus narrat, uti Reinholdii (ſic) editionem 1761. 4. indicat.

82. Rintelii 1666. 12.

Ex recenſione Schotti. Brevi praefationi ſubiungitur P. Melae vita ex Ger. Io. Voſſio de hiſtoricis Latinis, ſequitur deinceps textus nudus, claudit index. Hager c. l. et Kappius c. l. Hannoveranam faciunt. At titulus, quem ſupra poſui ex ipſo adſpectu, locum notatum praefert, ſumtusque tantum feciſſe bibliopolam Hannoveranum addit. Schotti textum exhibet, ſed in multis locis depravatum, ut taceam vitia alia typographica. Quod tamen mirum, ſed ipſo uſu a me eſt cognitum, discrepant in quibusdam locis eius exemplaria. Sic in uno 1, 8, 3. inveni, quod praeivit Schottus: *Proximis nullae quidem urbes, ſtata tamen domicilia ſunt;* in altero: *Proximis nullae quidem urbes ſtant, tamen* — quale ſupra de ed. Olivariana ad an. 1536. notavi. Praefatio Duncani Liddelii, Prof. Mathem. in academia Helm-

ſtadienſi, notas in Melam, in editoris manus delatas, laudat et vulgandas olim promittit.

83. Lugduni Batavorum 1685. 8.

P. Mela — cum Iulii Honorii excerpto Coſmographiae primum hic edito. Auctor, qui tunc latere voluit, eſt Iac. Gronovius. Textus, qui Voſſianam recenſionem paſſim deſerit, in fine totius libri notis maximam partem criticis inluſtratus eſt, in quibus concinnandis codices conſuluerat, certe unum, quod diſerte ipſe profitetur ad 1, 2, 3. adhibuerat. De rixis, quas excitavit haec editio inter ipſum eius auctorem et Voſſium, pluribus antea eſt expoſitum. Laudat tamen, et recte quidem et vere, Voſſii in Mela explicando poſitum ſtudium, quod et in ipſo Gronovio omnes libenter agnoſcunt gratique praedicant. Expertus vero eſt etiam Gronovius impetum ab Rutgero Hermannide factum, quippe qui elegiam, rudiorem quidem, in hanc editionem emiſit, acerbo poſt carmine exploſus et agitatus ab Eraſmo Regio, contra quem poſt ille inſurrexit, cauſamque vitiorum deriſorum tueri libro peculiari conatus eſt anno 1696. ſed barbare prorſus et inſcite, ita ut vix ſerio egiſſe videatur. Ceterum quod in editione A. Gronovii 1748. p. 858. praefatio ad editionem 1688. refertur, itemque a Dukero p. 880. editio I. Gronovii ad an. 1686. ad vitia typographica revocari debet, aut certe poſterius non ſatis accurate traditur. In bibl. Senatoria Lipſienſi ſervatur exemplar, in cuius margine

ignota manus adſcripſerat variantes lectiones multorum locorum ex cod. Bononienſi depromtas, quibus uti contigit.

84. Lugduni Batavorum 1696. 8.

Auctor eius I. Gronovius, qui hic nomen ſuum in fronte libri adpoſuit. Acceſſit praeterea Geographus Ravennas, quem primus Porcheron ex codice Regio Pariſiis 1688. 8. cum notis vulgaverat, hic ex MSto Lugdunenſi ſubpletus. Notae etiam paſſim prodeunt auctae. Voſſium, quem antea, ſubpreſſo nomine, velut virum doctum, adgreſſus erat, nunc aperto Marte impugnat, praeciſis etiam iis, quae in laudes eius antea immiſcuerat. Additi praeterea ſunt numi et adhibiti codices tres, Mediolanenſis, Gudianus et Chiſianus, quem Rulaeus ad ed. Sanctii contulerat, ipſo Gronovio teſte ad 3, 1, 9. unde factum eſt, ut alias ſaepe, atque in priori editione, lectiones reciperet. Quod vitia typographica, quae praeter unum, idemque in priori editione indicatum, negarat Gronovius, extricavit tamen et notavit plura Perizonius de ſuspendio Iudae p. 60. etſi eum refutare aliquatenus ſtuduit A. Gronovius in praefat. ad ed. 1722. Kappius in editionum Gronovianarum recenſu hanc omiſit.

85. Franekerae 1700. 8.

Alia exemplaria etiam praeferunt an. 1701. Eſt repetitio Voſſianae, quae *ſecunda* hic dicitur, notas

textui ſubiicit, quae poſt textum antea erant poſitae, et in fine appendicem ſeparatim antea editam, a Gronoviis caute omiſſam, etſi multa bona in Melam confert, exhibet.

86. Iſcae 1711. 4.

Haec eſt prima Reinoldii editio, quam quidam Londini fuiſſe impreſſam ſcribunt. At diſerte Wardus in A. Gronovii epiſtola ad Wardum praefixa edit. an. 1743. ubi lectoribus de hac editione ex Wardi epiſtola narrationem repetit, ita ſcribit: „Editio haec primum lucem adſpexit anno 1711. Iſcae, haud Londini impreſſa. Nomen editoris eſt Io. Reynoldus, (nempe nominis ſcriptura variatur) vir non indoctus ſcholaeque publicae apud Iſcanos moderator. Melam autem in diſcipulorum praecipue uſum edidit, quorum cauſa etiam chartis Geographicis adornavit. In contextu ſine MSC. auctoritate nihil ſe mutaſſe auctor adfirmat. Quod ad codices autem attinet, quorum ope adiutus fuit, dicit ſe impreſſum exemplar nactum fuiſſe, in cuius margine clariſſ. Bernardus, apud Oxonienſes olim aſtronomiae Profeſſor, multorum MSC. variantes lectiones, dum peregre eſſet, adſcripſerat. MS. autem ex collegio noſtro Greshamienſi; alterum ex Archiepiſcopi Cantuarienſis bibliotheca, quem Voſſius prae omnibus, quos viderat, aliis commendat; tertium ex novo collegio Oxonii; quartum denique apud Hibernos ſe contuliſſe ait." Idem adfirmat poſtea ſe notas et variantes lectiones cum aliis,

quae parata habeat, brevi publici iuris facere conſtituiſſe. Sed intra promiſſa ſubſtitit. Quantum enim ſciam, nunquam illa prodierunt, ita ut certum iudicium de receptis ab eo lectionibus ferri nequeat. Titulum, quem ex repetitis eius editionibus addo, hunc praefert: *P. M. — ad omnium Angliae et Hiberniae codicum MSS. fidem ſumma cura et diligentia recogniti et collati, tabulisque, cuncta in eo ſcriptore Gentium Locorumque amplectentibus, nunc primum illuſtrati.* Ex hac editione capita aliqua, quae ad rem ſuam facerent, excerpſit Shaw in itineris ſui deſcriptione. Mirum igitur eſt eo magis, quod Erneſti an. 1773. ex Memoriis Trevoltinis an. 1709. pag. 2045. exſpectare nos iubet hanc editionem, tunc quidem (an. 1709.) recte et vere ibi promiſſam.

87. Londini 1719. 4.

Apud Iulium Taylor. Repetita eſt editio Reineldi, quam ſic indicat Crevenna in catalogue raiſonné de la collection de livres (ed. 1775.) Vol. 5. p. 22. (ſeu ed. 1789. Vol. 4. p. 7.) qui addit haec: „edition recommendable ſpecialement pour les 27 belles cartes." Cf. etiam Brüggeman a view of the engliſh editions — et ſupplement p. 648. Uſus illa erat A. Gronovius.

88. Lugduni Batavorum 1722. 8.

Curante Abr. Gronovio, Iacobi filio, qui non ſolum patris notas addidit multis acceſſionibus

locupletatas, ſed et inluſtriorum interpretum ſubſidia repetiit, Herm. Barbari, Olivarii, Pintiani, Ciacconii, Schotti, Voſſii. Melius tamen et accuratius Herm. Barbari caſtigationes prodeunt in ed. 1748. uti prima editio earum docet Romae 1493. facta. Eadem diverſitas animadvertitur in notis Ciacconii et Pintiani, quas altera illa editio diligentius repetit. Adiuncti ſunt Geographi ſupra in ed. 1696. recenſiti. Textus fere in ſingulis verbis expreſſus eſt ex editione paterna. Notarum tamen illarum acerbitatem omiſſis paſſim contumeliis mitigat, etſi non removet.

89. Curiae Variſcorum 1738. 8.

Auctor eius Henr. Adam. Meiſnerus, qui repetiit textum Gronovii, et in adiecto indice quantitatem multarum ſyllabarum, quae in pronuntiandis gentium et locorum nominibus morari aut impedire poſſunt, utiliter notavit, etſi Hunterum maxime ducem ſequitur, gravioribus auctoribus ſaepe neglectis. Ad Melae explicationem parum aut nihil confert.

90. Londini 1739. 4.

Editio repetita Reinoldii ſine ulla et tituli et textus varietate, qui illum deinceps ſubſequitur, adnexis etiam tabulis geographicis, quarum ſingulae inſcriptae ſunt nominibus procerum Angliae, quorum cura et beneficio inſculptae erant. Eius exemplar ſervat bibliotheca Senatoria Lipſienſis, in

qua ad usus meos promto studio perlustravit Ge. Sig. Iaspis, verbi divini in illa urbe minister.

91. Lugduni Batavorum 1743. 12.

Curavit A. Gronovius, qui nomen dedicationi praefixit. Usus est in primis editione Reinoldii, ad quam passim textum sine notis tamen emissum informavit. Editionem aliam eodem anno et loco in 8. adparatam cum observationibus Vossii et appendice commemorat Georgius in subplementis ad librum supra nominatum Bücher-Lexicon P. 1. pag. 253. An recte et vere, dubitare licet, nec temere in hoc auctore et libro dubitavit Hagerus p. 537. c. 1.

92. Curiae Variscorum 1744. 8.

Meisnerianae editionis, quam antea ad an. 1738. indicavi, repetitio.

93. Lugduni Batavorum 1748. 8.

Curante Abr. Gronovio. Praeter ea, quae in edit. 1722. reperiuntur, si exceperis Iulium Honorium, Aethicum et Geographum Ravennatem, exclusos, accesserunt hic notae Pe. Io. Nunnesii in duo priora capita libri primi, Iac. Perizonii ad libri primi capp. 17. Ibi enim, cum Melae editionem criticam adornare instituisset, in medio operae cursu morte interceptus substitit. Ultimum locum occupant ipsius Abr. Gronovii notae, quae textus maxime

lustrationem spectant. Usus erat codicibus octo et trium variis lectionibus, in quibus praecipue laudat Vossianum 1. et Mediolanensem, tum editionibus quibusdam priscis, de quibus in praefatione disserit, veluti Mediolanensi an. 1471. literis tamen ea saepe erasis, Aldina, Iuntina, Vinetiana et Reinoldiana. Inde effectum est, ut hic textus a superiorum editionum forma discreparet, aliqua etiam mutata daret, quae in ed. 1743. posuerat. Ciacconii notae meliori hic prodeunt ordine, in ipsa tamen oratione et explicatione diversae, quod et subinde animadverti in Hermolai castigationibus, quas ex prima earum editione Romae 1493. fol. comparavi. Ex codicibus de Gudiano tantum iudicare licuit, a cuius vera lectione aliquoties A. Gronovii oculos aberrasse deprehendi. Sic diserte quidem, neque tamen vere adfirmat ad 3, 5, 2. in illo legi *temeratus est.* Ultimam vero hanc A. Gronovii editionem habendam esse, ideo monendum duxi, ne, si quis ex annalibus literariis Goettingensibus an. 1774. scida 44. p. 370. recentiorem an. 1761. factam legerit, negligentiae me accusandum putet. Cum enim magnum Heynium, ut me dubitantem certa doceret, literis adiissem, statim ille satisfecit, et ex proxima linea numerum illum 1761. reiectum irrepsisse significavit. Ceterum experta est haec editio acerbum Schloezeri iudicium in libro: Neue allgemeine Welt-Geschichte T. 13. p. 63.

94. Glasgoviae 1752. 8.

Innotuit mihi primum ex Deltophili (Rewizky) bibl. Gr. et Lat. p. 72. (ed. 1.) Poſt notatam etiam inveni in catalogo Pinellii Vol. 1. p. 364. ex quo videtur eſſe repetitio Gronovianae.

95. Curiae Variſcorum 1756. 8.

Repetita Meiſneri editio ad recenſum Gronovii informata.

Vratislaviae 1756. 8.

Pomp. Melae libri 3 — ad exemplar Gronovianum. Ita eam notavi ex catalogo aliquo librorum publice divendendorum.

96. Etonae 1761. 4.

Editio Reinoldiana, quam titulus alteram vocat, uti iam antea praeferebat ed. 1739. a qua non niſi loco et bibliopola differt. Deeſt etiam hic Canonici honos, qui in illa Reinoldiano nomini adpenditur. Conſentit etiam cum altera illa in reliquis; caret enim praefatione, indicem exhibet nudis verbis propoſitis, ut ipſum textum ſine notis eodemque numero et ordine tabulas. Prolixius eam deſcripſit Kappius in Hageri libro Geogr. Bücher-Saal Vol. 2. P. 9. p. 700 ſq. eiusque variantes lectiones poſt in ed. 2. an. 1781. ſubiecit Melae verbis. Equidem manibus oculisque eius exemplar verſavi, unde adparuit, Voſſianam textus recenſionem in primis

ſequi, nec tamen caeco ſtudio, ſed vel ex codicibus novas lectiones depromſiſſe, vel illorum lectiones, a Voſſio immutatas, aut neglectas revocaſſe, ut 2, 3, 10. — Admiſſa tamen etiam ſunt vitia typographica, de quibus certe monendum erat, ne in dubitationem et ſuſpicionem receptae lectiones incurrerent, in primis cum illae ipſae in variis eius editionibus a ſe invicem paſſim disſentiant, de quo cf. ad ann. 1775.

97. Lipſiae 1773. 8.

Editor, quod ex praefatione diſcitur, fuit Aug. Wilh. Erneſti, eloquentiae Prof. Lipſ. qui repeti iuſſit textum Gronovianum cum indice, adſperſis ad calcem quibusdam aliorum notis in uſum ſcholarum. Aberravit tamen aliquoties in textu typothetae manus, quod et Kappius monuit in praefatione.

98. Curiae Regnitianae 1774. 8.

Auctore Io. Kappio ex recenſione A. Gronovii cum varietate lectionis Kappianae. Utiliſſima eſt haec editio et iuvenum ſtudiis accommodata, praeſtat etiam indice, qui non ſolum penultimarum ſyllabarum quantitatem in locorum gentiumque nominibus ſignat et plerumque hodiernam adpellationem addit, ſed et, quamvis parcius, Latinitatem Melae ſenſumque verborum explicat, aut inluſtrat. Textus ipſe refert Gronovianum.

99. Etonae 1775. 4.

Reinoldianae repetitio et tantum non in omnibus conſentiens cum ſuperioribus, etiam in eo, quod *altera* vocatur, quod torſit Kappium. Mihi quidem id videtur a librario profectum, qui forte *altera* ſuo ſenſu pro nova editione haberi et intelligi voluit. Neque tamen ſimpliciter repetitam eſſe ſuperiorem editionem, ſed factis paſſim mutationibus denuo impreſſam, ipſe ex uſu, quem benevole conceſſerat Heyne, cognovi. Non enim paginae ſolum discrepant, ſed et in quibusdam locis textus verba. Quod porro Reinoldius, non Reynoldius in praefatione ad ed. 2. ſcribendum eſſe monet Kappius, illud quidem in tribus editionibus, quarum accuratior data eſt notitia, locum habet, etſi per y efferunt Wardus in praefatione ad A. Gronovii ed. a. 1743. Gronovius ipſe et Saxius in Onomaſt. literario P. 1. pag. 243. Sic etiam per y in libris Anglica quidem lingua editis legi, docuit me Heyne.

100. Curiae Regnitianae 1781. 8.

Kappianae editionis eſt repetitio, in qua tamen auctor providit, ut augmentis locupletata prodiret. Acceſſerunt enim praeter alia textus novae quaedam lectiones a Reinoldio maxime receptae, tum notae textui ſubnexae breves quidem et numero paucae, doctae tamen et acutae. Crevit etiam index explicationibus geographicis et philologicis, addi-

tusque recenſus Geographiae recentioris et veteris. At dolendum eſt, quod, cum iuventutis commodis dicata ſit, typotheta negligentius egit, multaque vitia intulit, non in textum ſolum, ſed et in indicem Reinoldianarum lectionum, quae, ſi non omnia, at pleraque ad calcem libri notata ſunt, repetitis quidem etiam vitiis quibusdam.

101. Wirceburgi 1782. 8.

Nudus eſt textus ex Gronoviano exemplo redditus.

102. Norimbergae 1803. 12.

Nudus eſt textus ex recenſione, ut in fronte indicatur, Iſ. Voſſii atque Gronovii.

103. A Paris et Poitiers 1804. 8.

P. M. traduit en Français ſur l'edition d'Abraham Gronovius le texte vis à vis la traduction par C. P. Pradin. T. 1 — 3. Praemittuntur aliqua de Mela, quem omnino Hiſpanum prope Gades natum putat, et vixiſſe ante et poſt Claudium, deinde aliquas editiones commemorat, at ultra Gronovianam an. 1722. non adſurgit, quippe quam ultimam facit omnium. Ex quo adparet, quam parum curioſe egerit, in primis cum in poſterioribus multa loca in melius fuerint mutata, quibus bonis ſic caret. Textum praecedit tabula orbis terrarum ex mente Pomponii Melae. Textui ſubiecit notas breves ex aliis excerptas, adſperſis ſuis, quas finitis ſingulis

libris excipiunt prolixiores, in quibus Melam explicare et cum recentioribus Geographis comparare ſtudet. Quod notas criticas in titulo iactat, rarae illae ſunt, repetitae plerumque ex aliis, ſine novi codicis ope et textus commodo.

104. Lincii 1804. 8.

Auctor eſt Fr. Nic. Titze, hiſtoriae Profeſſor in Lyceo Lincenſi, qui bibliothecam Latinam claſſicam octo tomis inſtruxit, quibus auctores Rom. veteres, proſaicos et poeticos, partim integros, partim excerptos in commodum iuventutis complecti et notas criticas maxime adiicere ſtatuit. Agmen ducit Mela, cui introductionem praemiſit, in qua de eius vita, ſcriptis et libros eius legendi ratione omnino breviter disſerit. In textu ſequitur recenſionem Voſſii, ita tamen, ut aliqua ad vetuſtiorum exemplarium fidem, pauca etiam ad ſuam coniecturam immutaverit, quorum quidem rationem ſatis perite in notis dedit. Equidem hanc editionem, quae ſero nimis et recenſu textus acto in manus meas venit, ad Melam adhibere non potui.

Haec eſt enumeratio editionum omnium, quae mihi adhuc innotuerunt et maximam partem Melae uſibus inſervierunt. Quam olim indixerat *Salmaſius* ad Solinum p. 176. 293. et alibi, item ad Lampridii Heliagabalum cap. 6. f. editionem, aliquot centum urbium et locorum nominibus ſaniorem et integriorem, adhibitis etiam exemplaribus ſcriptis, uti

ipſe adfirmat ad Solin. p. m. 113. ſine dubio eius morte intercepta periit, ſaltem in catalogo operum, qui eius epiſtolis praefixus eſt Lugd. Batav. 1656. 4. nulla Melae editio invenitur. Nec ſucceſſum alia habuit, quam meditatus erat *Chriſtoph. Cellarius*, ut refert Gundling in Hiſt. der Gelahrheit Tom. 3. p. 4368. Eventu etiam caruit ſimile *Perizonii* conſilium, quod in medio curſu, ut infra monebitur, evanuit. Novam noſtra aetate promiſerunt *Penzelius* et *St. Croix;* ille quidem ante plures annos privatis literis, quae editionem geographorum minorum exſpectare iubent, Latinorum etiam, quod puto; hic publice in Memoire envoyé à Meſſieurs du Journal des Sçavans ſur une nouvelle edition des petits Geographes anciens an. 1789. menſe Aprili p. 657-753. et ſeparatim in peculiari libello, cuius conſpectum dedit Harleſius in Fabricii bibl. Gr. Vol. 4. p. 668 ſqq. In aliis, qui Melam vel notis inluſtrarunt, vel inluſtratum edere conſtituerant, Erneſti in Fabricii bibl. Lat. T. 2. p. 482. praeterea commemorat *Iac. Sirmondum*, *Caſpar. Barthium*, *Marqu. Gudium*, *Io. Ge. Graevium*, *Iac. Perizonium;* quibus addi poſſunt et alii, ſi ſubſiſtas in iis, qui Melam notis ſeorſum explicarunt aut inluſtrarunt.

Scholiaſten quidem Melae paſſim producit Geſnay de Maſſilia, ut lib. 1. cap. 3. p. 5. cap. 3. p. 8. quod veterem aliquem Grammaticum innuere videtur. At re diligentius explorata factaque aliorum interpretum comparatione, vidi ipſa Münſteri eſſe

verba, atque ad Scholiaſtae ſuſpicionem illum deductum veniſſe, quod Münſterus, ut ſuas notas ab Olivarianis diſtingueret, ſcholiorum nomine ſignavit. Cf. ad ann. 1538. et 1543.

Adnotationes autem illae virorum doctorum in Melam adparatae in bibliothecis vel publicis vel privatis latent, quas indicare hic paucis non abs re eſſe arbitror. Sic Melam tentarunt, vel in ſcholis explicarunt

Duncanus, de cuius notis manuſcriptis varia leguntur in auctoribus. Sic Montfaucon in bibl. bibliothecarum MSStorum nova T. 2. p. 765. haec habet: „Duncani adnotationes in librum 1. Pomponii Melae de ſitu orbis.“ In catalogo bibliothecae Regiae n. 4854. producitur codex chartaceus, olim Mentellianus, qui videtur ſaeculo 16. eſſe exaratus, et continet Duncani Marrudaeri, Scoti, adnotationes in Pomp. Melam de ſitu orbis. Hiſtoire literaire de la France, quae epiſcopum facit, T. 6. p. 549 ſq. haec de illo leguntur: „Duncan a fait auſſi des obſervations ſur le livre de Pomponius Mela, touchant la ſituation de la terre. On voit par là, que ce profeſſeur tachoit de donner à ſes diſciples quelque gout pour la geographie, qui étoit alors ſi univerſellement negligée. Ses obſervations ſe trouvent dans le Manuſcrit cotté 6639. de la bibliotheque du Roi.“

Frontonis Ducaei adnotationes memorantur ex bibliotheca Reginae Sueciae in Vaticana n. 493. in

Montfaucon bibliotheca bibliothecarum MSStorum nova T. 1. p. 25. Eaedem etiam producuntur in catalogo MSS. bibliothecae Regiae Parif. P. 3. T. 4. p. 8. n. 4853. ex cod. chartac. olim Colbertino.

Anonymi adnotationes in 5 priora capita libri 1. continentnr in cod. chartaceo, olim Mentelliano n. 4855. eiusdem bibliothecae Parif. Regiae, quae ad faeculum 17. referuntur.

Sic intelligendum puto Scholiaften ineditum, cuius meminit Gonzalez, Hifpanus interpres p. 283. ad 1, 19, 15. ad vocem *ore*, quam ab eo *freto* explicari fcribit.

Iacobi Sirmondi adnotationes ineditae et anno 1586. exceptae reperiuntur in codicibus duobus Parifienfibus n. 4835. et 4836. Porro earundem duo exemplaria fub eodem titulo exhibet catalogus MSStorum codd. collegii Claromontani Societatis Iefu, Parif. 1764. 8.

Politiani caftigationes in Melam commemorat Gundlingius in Hiftorie der Gelahrheit T. 2. p. 2119. at per errorem ita editum, et Pintiani caftigationes intelligi debent, ut docet nexus.

Camertis etiam indicantur fcholia ad Pomp. Melam, quae fupra in recenfu editionum ad an. 1512. adtigi.

Holftenii notam refpicit Perizonius ad Melam 1, 2, 6. p. 903. ed. Gronov. an. 1748. quam ex obfervationibus eius ad caftigationes Pintiani ductam

eſſe putat ibi Dukerus. At idem de iis magis expoſite ſic ſcribit p. 882. in praefatione ad Perizonii notas: „Holſtenii obſervationes in Pomponium Melam ed. Antwerp. 1582. (ea eſt editio Schotti) in caſtigationes Hermolai Barbari: in Pintiani notas: in Andr. Schotti obſervationes: in ed. Henr. Stephani 1577. Sunt autem non plures, quam quae ſex, aut ſummum ſeptem, harum Obſervationum paginas implere poſſint, nec Holſtenii nomen praeferunt, ſed hunc earum auctorem eſſe, ex alia charta didici.“ Poſt tamen intellexi ex epiſtola Uhdenii ad Geislerum data, ad marginem editionis Stephanianae, quam ſervat bibliotheca Barberina Romae, aliquas Holſtenii notas adlitas eſſe, quae eaedem eſſe videntur.

Mariangeli emendationes paſſim in notis adtingit Pintianus, v. c. 2, 1, 10. et 12. 2, 7, 4. easque a poſterioribus probatas fuiſſe addit.

Duncani Liddelii, Profeſſ. Mathem. in academia Helmſtadienſi, praefatio ad edit. Rintelienſem 1666. 12. notas in Melam ad editoris manus delatas laudat et vulgandas olim, modo pax redierit, promittit.

Io. Geo. Graevii dictata in Melam fuerunt in bibl. Burmanniana, in cuius catalogo MSStorum p. 18. producuntur. Eadem, foediſſimis tamen vitiis inquinata, ſervantur etiam in bibliotheca Muſei Britannici, unde cum prior pars magno pretio deſcripta

ad me veniſſet, vidi poſt Voſſium, cuius notas reſpicit ad 1, 9, 8. eſſe confecta, et in expediendo ſenſu Melae et explicanda Geographia verſari, remota textus exploratione critica, nec niſi nota ſatis plerumque adferre, utilia tamen et apta.

Curioſius in Melam inquirunt notae Iac. Gronovii manuſcriptae, quas ex eius ore exceperat diſcipulus, et melior ſors in Seyboldii, Profeſſoris quondam Tubingenſis, bibliothecam deduxerat, qui vir doctus ad omnem humanitatem lubenter paratus, earum uſum benevole conceſſit, ſic ut maximam partem in notis adpoſitae ab aliis etiam lectoribus cognoſci et iudicari poſſint. Eiusdem Gronovii breviores, ſed frugiferas notas ſubminiſtraverat Adelungius, praeclare de adiuvando Mela meritus, Perizonii quidem nomine inſcriptas, ſed vere Gronovii, quod uſu cognovi ad 3, 6. in. ubi patris meminit in notis ad Liv. 5, 34.

Praeterea publicae auctionis obportunitate oblata comparatas teneo *Petri Burmanni* adnotationes in publicis ſcholis editas, eas tamen tenues et exiles, ſic ut ad explicandum Melam parum aut nihil conferant.

Neque hic ingrato ſilentio licet praeterire notas b. Geisleri, quas Meiſnerianae editioni ille adſcriptas ultro ad me miſerat, ſi quid inde ad uſum Melae converti poſſe intellexiſſem. Continentur illae fere explicationibus et comparationibus geographiae

veteris et recentioris, rituum, morum et ſimilium, atque hactenus ex iis paſſim excerpta dedi.

Multa etiam ad Melae explicationem conlegiſſe *Conr. Sam. Schurtzſleiſchium* narrat Gundlingius in Hiſt. der Gelahrheit Tom. 3. p. 4064. Is enim in ſupellectile literaria, qua in itinere ſuſcepto utebatur, Varroni et Cenſorino adiunxerat Melam, cui notatu digniora ex vetere Geographia adſcribere ſolitus erat. At num edita fuerint, et ubi lateant, equidem dicere non habeo.

Subſequantur nunc eae virorum doctorum in Melam adnotationes, quae typis redditae proſtant. Primo hic loco prodeat

Hermolaus Barbarus, de cuius quidem caſtigationibus ſupra dictum eſt in recenſu editionum n. 11. p. LXXI ſq. Reſpicit in iis maxime editionem Venetam 1482. 4. quod ex iis locis intelligitur, ubi ante eum illa ſola et primum lectionem aliquam praefert, ut 2, 2, 7. *Iſchnon*, 2, 5, 4. *Albiana*, 2, 7, 11. *Cathon* et alia. Quam incerta fide A. Gronovius illas reddiderit, iam ſupra monui. Saepius illae poſtea et in editionibus et ſeorſum prodierunt.

Alterum locum tenet *Pintianus*, ſ. ut quidam ſcribunt, *Pincianus*, qui proprie dictus eſt *Ferdinandus Nuñez de Guzman*, poſt a patria *Ferdinandus Nonius Pintianus*, de quo cf. Antonius in bibl. Hiſpan. (Rom. 1672. f.) p. 291. De eius caſtigationibus ita multi loquuntur, ut dubius quis haerere poſſit,

utrum feorfum prodierint, an ipfum Melam comitem nactae fuerint. Sic enim diferte refert Fabricius Erneftii T. 2. pag. 79. Ferd. Nonus Pintianus, Hifpanus, Rhetorices et utriusque linguae Profeffor in academia Salmanticenfi — caftigationes cum textu Melae primum edidit Salmanticae a. 1543. 8. fed poftea eas diligenter retractavit in caftigationibus Plinianis poft lib. 6. an. 1547. 8. Ita Salmafius in exercitationibus Plin. in Solinum p. m. 605. editionem Pintiani commemorat, qua etiam ufus effe videtur Petrus de Marca in Marca Hifp. 1, 9, 6. Scribit enim de Pintiani emendatione in Mela 2, 5. f. „Sic edidit hunc locum: *Tum in Pyrenaei promontorio templum Veneris* — Correctionis rationem reddit in adnotationibus fuis ad hunc locum." Quibus verbis editionem ab adnotationibus diftinguit. Schottus etiam, qui noffe poterat, ita ad 3, 7, 2. fcribit: Edito iam Mela *Noviffima India* legi voluit Pintianus. Et fic ex aliorum narrationibus in recenfu editionum interpofuit etiam hanc Hagerus p. 524. c. l. et cum caftigationibus eius paralipomenisque et retractationibus an. 1543. prodiiffe refert, etfi fic minus accurate mifcet. At in aliis auctoribus, qui certa noffe et adferre debebant et poterant, editionis mentione omiffa, omnino tantum obfervationes notantur, in quibus Antonius in bibl. Hifp. vetere T. 1. lib. 1. c. 11. p. 52. f. p. 68. ed. Bayerii, et in bibl. Hifpana nova T. 1. p. 291. f. 384. Ita in fpecimine bibliothecae Hifpano-Majanfianae pag. 57. tantum haec a Majanfio notata leguntur: „Scripfit

etiam Pintianus caſtigationes in Pomponium Melam easque dicavit Iohanni Quinoni anno 1543. et nullum reſponſum ab eo accepit, ut ipſe refert in laudata epiſtola," nempe ad Hieronymum Suritam apud Dormerium in progreſſibus hiſtoriae in regno Aragonum p. 532. „Sunt autem eius caſtigationes et retractationes notiſſimae, quippe aliquoties repetitae a Schotto et A. Gronovio. Ita autem ipſe de earum ratione et conſilio in illa dedicatione, poſtquam de Melae ulceribus et vomicis queſtus erat, haec tradit: „Plurima in eo verba deſiderabantur, nec ſingula modo verba, ſed verſus interdum aliquot. Quaedam redundabant, falſo ei adtributa; alia praepoſtero ordine, alia mendoſiſſime ſcripta legebantur. Multis imperitorum Grammaticorum ſacrificulorumque gloſſematis ineptis, item impudentium caſtigatorum appendicibus refertus erat. Quae omnia, qua potui diligentia, partim ſolus poſt tot cenſuras, ut reor, ſanavi; partim in meliorem conditionem redegi ad accuratiorem magisque exactam disquiſitionem revocata." Hactenus. Subnatae autem illae erant, quod ipſe profitetur, ex ſcholis privatis, per ferias academicas habitis, in quibus Melam adoleſcentibus quibusdam expoſuerat. Poſt emiſit retractationes, in quibus, quae aut non ſatis recte dicta in Pomponium viſa eſſent, aut omiſſa, emendavit, aut ſubplevit; tumultuaria enim opera priores obſervationes compoſitas fuiſſe. Atque eorum monitorum rationem etiam habuit A. Gronovius, omiſitque antea ab eo notata, veluti

de Margiana 1, 2, 4. quippe quae deleri poſt ipſe cuperet, ut ex facta comparatione didici. In fine operis, cuius etiam verba repetita dat A. Gronovius, graviſſime queritur, quod in poſtremo fere terrarum orbe relegatus omnibus literarum praeſidiis deſtitutus ſit, otio ad ſcribendum, copia emendatorum codicum, conſuetudine vel mediocriter doctorum, ſpe omni aut emolumenti, aut honoris, aut obſcurae ſaltem grati animi ſignificationis; multis inſuper ſolicitudinibus et anxietatibus vexatus, quae ipſi ab invidis, ingratis, perfidis et ſceleratiſſimis hominibus conflatae fuerint. Multa iis ſurripuiſſe Olivarium, ſupra notatum eſt. Quodſi obſervationum illarum ad Melam utilitatem ſpectes, facile ex iis elucet ſagaciſſima et acutiſſima mens Pintiani, et doctrina ampliſſima et exculta, etſi liberius ſaepe in auctorem graſſatur, et quae prima ſpecie magis adriderent, reponit, quae palatum faſtidiret, extrudit, ſic ut modo inſerat, modo tollat, blandis modo, modo idoneis argumentis uſus, cum nusquam codicis conſulti veſtigium cernatur, ſine qua ope lubrica proceditur via, niſi alia vel invitum trahant. Gravius illum de cavendo eo intemperantiae vitio monuerat Sepulveda epiſtol. 3, 15. his verbis: „Quod in caſtigando P. Mela te occupatum eſſe ſcribis, gaudeo conſiliumque probo — ſed ut humaniter, quantum res patietur, tractes, te vehementer rogo — utque in eo caſtigando auctorem adhibeas Ciceronem, qui docet, omnem caſtigationem contumelia vacare debere; quod vereor equi-

dem, ut praeſtare poſſis in tanta ſeveritate, qui te ſexcenta loca in opere tam parvo vixque tot verba continente, corrigere profiteris. Erit igitur tuae prudentiae et gravitatis cavere, ne quid cupidius, ne quid ambitioſius feciſſe videaris, atque eo magis, quod iniuſtae caſtigationis contumelia ſolet in caſtigantem nonnunquam recidere." Eandem caſtigandi in eo libidinem notavit etiam epiſtol. 3, 19. Magni tamen iudicii virum recte eum adpellat Voſſius ad Melam 2, 1, 4. etſi diligentiam eius paſſim deſiderat Ciacconius, uti ad 1, 19, 6. Inde vero factum eſt, ut multa poſtea probarentur et exciperentur. Quam textus recenſionem ſecutus ſit, indagare non potui, cum in plerisque referat Vadianum, in aliis Olivarium, in quibusdam ignotam mihi editionem, Salmanticenſem forte 1498. 4. ante oculos habuiſſe videtur.

Io. Oporini, typographi, adnotationes in Pomp. Melam ſupra in editionibus indicavi ad an. 1576. Breves illae ſunt et tenues, nec niſi ſummas rerum adtingunt.

Petrus Io. Nunneſius, Valentinus, in epiſtola ad Schottum miſſa, disſeruerat de patria Melae, quam Mellariam fuiſſe ſtatuit, additis notis in prooemium atque duo priora capita libri primi, in quibus adhibuerat codicem mſctum et edit. Salmanticenſem 1498. 4. et diligentius de vera lectione ſenſuque verborum et geographica ratione quaeſivit. Repe-

titae illae ſunt in ed. A. Gronovii an. 1748. a p. 519. ad 545.

Petrus Ciacconius totum Melam explicavit notis criticis et philologicis ſat frugiferis, maxime ad cap. 9. libri 1. nam reliquae erant in margine ſcriptae et confuſae, quae cum in priori editione Abr. Gronovii a. 1722. minus accurate redditae eſſent et plene, in altera a. 1748. meliori ordine et diligentiori cura prodierunt. Commemorat ipſe Ciacconius duo potiſſimum codices a ſe ad diiudicandum textum conſultos, ex quibus ſaepe meliorem lectionem fingit, tertium etiam, raro tamen, adiungit, ut 3, 6. in. Propiori adpellatione ita eos deſignat, ut notet librum Latini Latinii, ut 1, 6, 1. ad verba *Iubae et Syphacis;* Fulvii Urſini, ut 3, 1, 1. ad verba *non alios aliosque;* denique ſuum, ut ad 1, 19, 5. ad verba *conditor Iaſo.* In ipſa verborum explicatione luculenta utitur brevitate et rerum apta intelligentia. Equidem repetii eas, quas exhibet editio A. Gronovii a. 1748.

Reſtant notae *Iacobi Perizonii*, apti et diligentis interpretis, et criticae et philologicae et geographicae, quibus Mela egregie adornatur et adiuvatur ad capp. 16. libri 1. quia morte obpreſſus conficere illas non potuit. Larga fuit ſubſidiorum copia, in quibus ſunt, praeter excerptas ab aliis lectiones variantes, ſeptem codices, Lipſienſis, ipſius et quinque Voſſiani, quibus acceſſerunt editiones multae veteres. Eas Obſervationibus miſcellaneis d'Or-

villio miſerat Dukerus, adſperſis etiam ſubinde ſuis. Nempe Perizonius editionem Schotti a ſe emendatam typographo exprimendam daturus erat, teſte Dukero p. 893. in ed. A. Gronoviana 1748. in qua repetitae leguntur a pag. 883. ad 972. Videtur eas ſcripſiſſe poſt an. 1685. et ante an. 1696, uti coniici poteſt ex nota ad 1, 16. in.

Fuerunt praeterea viri eruditi alii, qui oblata ſcribendi obportunitate Melam explicare vel totum, vel praecipua eius capita tentarunt. Ex iis, quos novi, priori nomine adpellandus eſt *Io. Aug. Müller*, ſcholae Electoralis Miſnenſis nuper Rector meritiſſimus, qui nactus lectiones codicis Cibinienſis, cum antea in ſcholis publicis Melam expoſuiſſet, proluſiones 18 edidit ſcholaſticas ad habendas orationes inde ab a. 1789. ad an. 1802. quae conlectas illas opes publico uſui committerent. Quae in iis ſunt potiora et exſtantiora, inde relata in meis notis adpoſui, omiſſis notis et facile obviis.

Aliquatenus Melam tractavit *Georg. Wilh. Kirſchius*, ſcholae, quae Curiae Regnitianae floret, Rector. Hic enim an. 1784. in diatribis 2 ſcholaſticis dedit Lectionis Gronov. et Reinold. in aliquot P. Melae locos *σύγκρισιν*, et a. 1791. de vera Africae figura ſecundum P. Melam contra Reinoldium disſeruit.

Quae per libros ſparſa obiiciuntur, vel ad viam quaſi monendum viderunt viri docti, quatenus

in lectionis curſu conlegi, ſuis locis digeſta in notis dedi.

Reſtant verſiones diverſis linguis editae. *Hiſpanicam* fecit Ludovic. Tibaldus, Toletanus, regius chorographus, quam omnino ſine mentione loci et anni memorat Fabricius Erneſtii in bibl. Latina T. 2. p. 83. Ipſum titulum plenius indicat Antonius in bibl. Hiſpana vetere T. 1. p. 52. ſic: *La Geographia de P. Mela illuſtrada con nombres modernos de lugares, montes, y rios* an. 1642. 8. Madrid. Qualis illa ſit, dicere non habeo. Alteram, quae ſervatur in Electorali bibliotheca Dresdenſi, uſu cognovi. Titulum praefert hunc: *Compendio Geographico i hiſtorico de el orbe antiquo; deſcripſcion de el ſitio de la tierra eſcripta por P. Mela — de la libreria de Don Juſepe Antonio Gonzalez de Salas — en Madrid* 1644. 4. Haec verſio, adſperſis ſubinde uberioris explicationis gratia verbis ſynonymis, preſſius auctoris narrationem ſequitur ex recenſione Schotti redditam. In margine Geographica adtingit, vel ſenſum verborum breviter diiudicat, quod notis textum ſubſequentibus uberius perfecit, in quibus tantum non ſemper Pintianum probat. Tandem adiecit 3 disputationes de cauſis verſionis, de Geographia antiqua, de patria, aetate Melae et libri virtutibus. Aliquoties mentionem iniicit editionis Latinae, v. c. pag. 274. quae an prodierit, neſcio. Promittit enim p. 358. *ſi el Segnor concede vida,* et quidem cum notis *de no menor novedad*, quales opes paſſim in hac interpretatione iactat.

Italica ita inſcribitur: *I tre libri del ſito, forma e miſura del mondo di Pomponio Mela tradotti per Tommaſo Porcacchi, in Venezia per Gabriele Giolito*, 1557. 8. Cf. Catalogo della libreria Capponi (Rom. 1747. 4.) p. 255. Raram eam eſſe, teſtatur Oſmont in dictionaire typographique T. 1. p. 465. et Paitoni in bibl. degli autori antichi T. 2. p. 243. Equidem ne vidi quidem.

Aliam verſionem Italicam in bibliotheca Vaticana inter Ottobonianos codd. ſervatam cod. chartac. 1779. in 8. indicavit Frider. Adelungius hoc titulo: *Pomponio Mela del Sito del Mondo tradotto di Latino in volgare Toſcano per Meſſer Nicodemo Tagli Seneſe al Magnifico et generoſo Meſſer Pier Franceſco Borgherini Fiorentino*, MDLII.

Franco-Gallicam verſionem dedit *Fradin*, eamque comitem adiunxit Melae Latino, in editione eius a. 1804. facta, de qua ſuo loco dictum eſt. Liberior illa eſt, nec preſſius ſequitur auctoris verba.

Anglia hanc tulit, ut narrat Ames in topographical antiquities p. 371. *The rare and ſingular Work of Pompon Mela, that excellent and worthy Coſmographer, by John Charlrewood*, London 1590. 4. omiſſo auctoris nomine, qui fuit *Arthur Golding*. Ego non vidi.

In Germanicam linguam transtulit *Io. Chriſti. Dietz* atque inſcripſit *Pomp. Mela drey Bücher von der Lage der Welt, Gieſen* 1774. 8. Dura multa habet

et aſpera a noſtrae linguae forma et colore aliena. In notis Cellarium fere reddit et nota plerumque adfert.

Explicatio numerorum in notis criticis.

N. 1. indicat ed. 1. ſ. l. et a. p. 60.
— 2. — ed. Mediolan. 1471. 4.
— 3. — — Venet. 1478. 4. per Pictorem.
— 4. — — Venet. 1478. 4. per Franciſcum renner.
— 5. — — Venet. 1482. 4.
— 6. — — ſ. l. et a. 4. Cf. p. 70. n. 11.
— 7. — — ſ. l. 1501. 4.
— 8. — — ſ. l. 1502. 4.
— 9. — — Pariſ. 1507. 4.
— 10. — — Wittemberg. 1509. 4.
— 11. — — Norimberg. 1511. 4.
— 12. — — Viennae 1512. 4.
— 13. — — Pariſ. 1513. 4.
— 14. — — Lipſiae ſ. a. 4.
— 15. — — Florent. 1517. 8.
— 16. — — Viennae 1518. f.
— 17. — — Venet. 1518. 8.
— 18. — — Viennae 1520. 4.
— 19. — — Lipſ. 1521. 4.
— 20. — — ſ. l. 1521. 16.
— 21. — — ſ. l. et a. Camertis.
— 22. — — Baſil. 1522. f.
— 23. — — Florent. 1526. 8.
— 24. — — Pariſ. 1532. 8.

N. 25.	indicat	ed.	Paris. 1536. 8.
— 26.	—	—	Basil. 1538. f.
— 27.	—	—	Paris. 1539. 8.
— 28.	—	—	Tubing. 1550. 8.
— 29.	—	—	Paris. 1561. 4.
— 30.	—	—	Basil. 1564. 8.
— 31.	—	—	Paris. 1572. 4.
— 32.	—	—	Basil. 1576. 8.
— 33.	—	—	Paris. 1577. 8.
— 34.	—	—	August. Vindel. 1577. 8.
— 35.	—	—	Antwerp. 1582. 4.
— 36.	—	—	Rostochii 1591. 8.
— 37.	—	—	Basil. 1595. 8.
— 38.	—	—	Lugd. 1609. 8.
— 39.	—	—	Hagae 1658. 4.
— 40.	—	—	Lugd. Bat. 1685. 8.
— 41.	—	—	— 1696. 8.
— 42.	—	—	— 1722. 8.
— 43.	—	—	Londini 1739. 4.
— 44.	—	—	Lugd. Bat. 1743. 12.
— 45.	—	—	— 1748. 8.
— 46.	—	—	Curiae Regnit. 1781. 8.

POMPONII MELAE

DE

SITU ORBIS

LIBER I.

POMPONII MELAE
DE
SITU ORBIS
LIBER I.

PROOEMIUM.

Orbis ſitum dicere adgredior, impeditum 1
opus, et facundiae minime capax; (conſtat enim fere gentium locorumque nominibus, et eorum perplexo ſatis ordine, quem perſequi, longa eſt magis, quam benigna materia) verum adſpici tamen cognoſcique digniſſimum, et quod, ſi non ope ingenii orantis, at ipſa ſui contemplatione pretium operae adtendentium abſolvat. Dicam autem alias plura et 2
exactius: nunc ut quaeque erunt clariſſima et ſtrictim. Ac primo quidem quae ſit forma Totius, quae maximae Partes, quo ſingulae modo ſint atque habitentur, expediam; deinde rurſus oras omnium et litora, ut intra extra-

que ſunt, atque ut ea ſubit ac circumluit pelagus; additis, quae in natura regionum incolarumque memoranda ſunt. Id quo facilius ſciri poſſit atque accipi, paullo altius ſumma repetetur.

CAP. I.

De Mundo et partibus eius.

1 Omne igitur Hoc, quidquid eſt, cui Mundi Coelique nomen indidimus, unum id eſt, et uno ambitu ſe cunctaque amplectitur. Partibus differt; unde ſol oritur, Oriens nuncupatur, aut Ortus: quo demergitur, Occidens, vel Occaſus: qua decurrit, Meridies: ab ad-
2 verſa parte, Septemtrio. Huius medio Terra ſublimis cingitur undique Mari: eodemque in duo latera, quae Hemiſphaeria nominantur, ab oriente diviſa ad occaſum, zonis quinque diſtinguitur. Mediam aeſtus infeſtat, frigus ultimas: reliquae habitabiles paria agunt anni tempora, verum non pariter. Antichthones alteram, nos alteram incolimus. Illius ſitus ob ardorem intercedentis plagae incognitus,
3 huius dicendus eſt. Haec ergo ab ortu porrecta ad occaſum, et quia ſic iacet, aliquanto, quam ubi latiſſima eſt, longior, ambitur omnis

oceano, quatuorque ex eo maria recipit;
unum a ſeptemtrione, a meridie duo, quar-
tum ab occaſu. Suis locis illa referentur.
Hoc primum anguſtum, nec amplius decem 4
milibus paſſuum patens, terras aperit atque
intrat. Tum longe lateque diffuſum, abigit
vaſte cedentia litora, iisdemque ex diverſo
prope coëuntibus, adeo in artum agitur, ut
minus mile paſſibus pateat. Inde ſe rurſus,
ſed modice admodum, laxat: rurſusque etiam,
quam fuit, artius exit in ſpatium. Quo cum
eſt acceptum, ingens iterum et magno ſe ex-
tendit ambitu, et magnae paludi, ceterum
exiguo ore, coniungitur. Id omne qua venit,
quaque diſpergitur, uno vocabulo Noſtrum
mare dicitur. Anguſtias introitumque ve- 5
nientis, nos Fretum, Graeci πορθμὸν, appel-
lant. Qua diffunditur, alia aliis locis cogno-
mina acceptat. Ubi primum ſe artat, Helles-
pontus vocatur. Propontis, ubi expandit.
Ubi iterum preſſit, Thracius Bosporus. Ubi
iterum effundit, Pontus Euxinus. Qua pa-
ludi committitur, Cimmerius Bosporus. Palus
ipſa, Maeotis. Hoc mari et duobus inclutis 6
amnibus, Tanai atque Nilo, in tres partes
univerſa dividitur. Tanais a ſeptemtrione ad
meridiem vergens, in mediam fere Maeotida

defluit: ex diverſo Nilus in pelagus. Quod terrarum iacet a freto ad ea flumina, ab altero latere Africam vocamus; ab altero, Europen: [ad Nilum, Africam; ad Tanain, Europen.] Ultra quidquid eſt, Aſia eſt.

CAP. II.

Brevis Aſiae deſcriptio.

1 Tribus hanc e partibus tangit Oceanus, ita nominibus, ut locis differens. Eous ab oriente, a meridie Indicus, a ſeptemtrione Scythicus. Ipſa ingenti ac perpetua fronte verſa ad orientem, tantum ibi ſe in latitudinem effundit, quantum Europe et Africa, et quod inter ambas pelagus immiſſum eſt. Inde cum aliquatenus ſolida proceſſit, ex illo Oceano, quem Indicum diximus, Arabicum mare et Perſicum, ex Scythico Caſpium recipit: et ideo, qua recipit anguſtior, rurſus expanditur, et fit tam lata, quam fuerat. Deinde cum iam in ſuum finem aliarumque terrarum confinia devenit, media noſtris aequoribus excipitur; reliqua altero cornu pergit ad Nilum, altero
2 ad Tanain. Ora eius cum alveo Nili amnis ripis deſcendit in pelagus, et diu, ſicut illud incedit, ita ſua litora porrigit: deinde fit

venienti obviam, et primum ſe ingenti am-
bitu incurvat, poſt ſe ingenti fronte ad Hel-
lesponticum fretum extendit: ab eo iterum
obliqua ad Bosporum, iterumque ad Ponticum
latus curva, aditum Maeotidos transverſo mar-
gine adtingit: ipſam gremio ad Tanaim usque
complexa, fit ripa, qua Tanais eſt. In ea pri- 3
mos hominum ab oriente accipimus Indos,
et Seras, et Scythas. Seres media ferme Eoae
partis incolunt, Indi *et Scythae* ultima: ambo
late patentes, neque in hoc tantum pelagus
effuſi. Spectant enim etiam meridiem Indi,
oramque Indici maris (niſi quoad aeſtus in-
habitabilem efficiunt) diu continuis gentibus
occupant. Spectant et ſeptemtrionem Scythae,
ac litus Scythicum (niſi unde frigoribus ar-
centur) usque ad Caſpium ſinum poſſident.
Indis proxima eſt Ariane, deinde Aria, et 4
Cedroſis, et Perſis ad ſinum Perſicum. Hunc
populi Perſarum ambiunt, illum alterum
Arabes. Ab his, quod in Africam reſtat, Ae-
thiopum eſt. Illic Caſpiani Scythis proximi
ſinum Caſpium cingunt. Ultra Amazones,
ultraque eas Hyperborei eſſe memorantur.
Interiora terrarum multae variaeque gentes 5
habitant. Gandari et Paricani, et Bactri, Sug-
diani, Harmatotrophi, Comarae, Comani, Pa-

ropamisii, Dahae super Scythas Scytharumque deserta. At super Caspium sinum Chomari, Massagetae, Cadusii, Hyrcani, Iberi. Super Amazonas et Hyperboreos Cimmerii, Zygi, Heniochoe, Gorgippi, Moschi, Cercetae, Toretae, Arimphaei, atque, ubi in nostra maria tractus excedit, Matiani, Tibarani, et notiora iam nomina, Medi, Armenii, Commageni, Murrani, Veneti, Cappadoces, Gallograeci, Lycaones, Phryges, Pisidae, Isauri, Lydi, Syroci-
6 lices. Rursus ex his, quae meridiem spectant, eaedem gentes interiora a litore tenent usque ad sinum Persicum. Super hunc sunt Parthi et Assyrii: super illum alterum Babylonii, et super Aethiopas Aegyptii. Ripis Nili amnis et mari proxima iidem Aegyptii possident. Deinde Arabia angusta fronte sequentia litora adtingit. Ab ea usque ad flexum illum, quem supra retulimus, Syria, et in ipso flexu, Cilicia: extra autem, Lycia et Pamphylia, Caria, Ionia, Aeolis, Troas usque ad Hellespontum. Ab eo Bithyni sunt ad Thracium Bosporum. Circa Pontum aliquot populi, alio alioque fine, uno omnes nomine Pontici. Ad lacum, Maeotici: ad Tanain, Sauromatae.

CAP. III.

Brevis Europae deſcriptio.

Europa terminos habet ab oriente Tanaim, 1
et Maeotida, et Pontum; a meridie reliqua noſtri maris; ab occidente Atlanticum, a ſeptemtrione Britannicum Oceanum. Ora eius forma litorum a Tanai ad Hellespontum, qua ripa eſt dicti amnis, qua flexum paludis ad Pontum redigit, qua Propontidi et Hellesponto latere adiacet, contrariis litoribus Aſiae non obpoſita modo, verum etiam ſimilis eſt.
Inde ad Fretum nunc vaſte retracta, nunc pro- 2
minens, tres maximos ſinus efficit, totidemque in altum ſe magnis frontibus evehit. Extra Fretum ad occidentem inaequalis admodum, praecipue media, procurrit: ad ſeptemtrionem, niſi ubi ſemel iterumque grandi receſſu abducitur, paene ut directo limite extenta eſt.
Mare, quod primo ſinu accipit, Aegaeum 3
dicitur: quod ſequenti, in ore, Ionium: Hadriaticum, interius: quod ultimo, nos Tuſcum, Graii Tyrrhenum perhibent. Gen- 4
tium prima eſt Scythia, alia quam dicta eſt, a Tanai in media ferme Pontici lateris; hinc in Aegaei partem pertinens Thracia Macedoniae adiungitur. Tum Graecia prominet, Ae-

gaeumque ab Ionio mari dirimit. Hadriatici latus Illyris occupat. Inter ipſum Hadriaticum et Tuſcum Italia procurrit. In Tuſco
5 intimo Gallia eſt, ultra Hiſpania. Haec in occidentem, diuque etiam ad ſeptemtrionem, diverſis frontibus vergit. Deinde rurſus Gallia eſt, longe et a noſtris litoribus huc usque permiſſa. Ab ea Germani ad Sarmatas porriguntur, illi ad Aſiam.

CAP. IV.

Brevis Africae deſcriptio.

1 Africa ab orientis parte Nilo terminata, pelago a ceteris, brevior eſt quidem, quam Europa, quia nec usquam Aſiae, et non totis huius litoribus obtenditur, longior tamen ipſa, quam latior, et, qua ad fluvium adtingit, latiſſima, utque inde procedit, ita, media praecipue, in iuga exſurgens, pergit incurva ad occaſum, faſtigatque ſe molliter: et ideo ex ſpatio paullatim adductior, ubi fini-
2 tur, ibi maxime anguſta eſt. Quantum incolitur, eximie fertilis: verum quod pleraque eius inculta, et, aut arenis ſterilibus obducta, aut ob ſitim coeli terrarumque deſerta ſunt, aut infeſtantur multo ac malefico genere ani-

malium, vaſta eſt magis, quam frequens. Mare, quo cingitur, a ſeptemtrione, Libycum; a meridie, Aethiopicum; ab occidente, Atlanticum dicimus. In ea parte, quae Libyco ad- 3
iacet, proxima Nilo provincia, quam Cyrenas vocant: dein, cui totius regionis vocabulo cognomen inditum eſt, Africa. Cetera Numidae et Mauri tenent: ſed Mauri et in Atlanticum pelagus expoſiti. Ultra Nigritae ſunt et Pharuſii usque ad Aethiopas. Hi et reliqua huius et totum latus, quod meridiem ſpectat, usque in Aſiae confinia poſſident. At ſuper 4
ea, quae Libyco mari adluuntur, Libyes Aegyptii ſunt, et Leucoaethiopes, et natio frequens multiplexque Gaetuli. Deinde late vacat regio, perpetuo tractu inhabitabilis. Tum primos ab oriente Garamantas, poſt Augilas et Troglodytas, et ultimos ad occaſum Atlantas audimus. Intra (ſi credere libet) vix iam homines magisque ſemiferi, Aegipanes, et Blemyae, et Gamphaſantes, et Satyri, ſine tectis ac ſedibus paſſim vagi, habent potius terras, quam habitant.

Haec ſumma noſtri orbis, hae maximae 5
partes, hae formae gentesque partium. Nunc exactius oras ſitusque dicturo inde eſt commo-

diſſimum incipere, unde terras Noſtrum pelagus ingreditur; et ab iis potiſſimum, quae influenti dextra ſunt: deinde ſtringere litora ordine, quo iacent, peragratisque omnibus, quae mare adtingunt, legere etiam illa, quae cingit Oceanus; donec curſus incepti operis, intra extraque circumvectus Orbem, illuc, unde coeperit, redeat.

CAP. V.

Particularis Africae deſcriptio.

MAURETANIA.

1 Dictum eſt Atlanticum eſſe Oceanum, qui terras ab occidente contingeret. Hinc in Noſtrum mare pergentibus, laeva Hiſpania, Mauretania dextra eſt; primae partes, illa Europae, haec Africae. Eius orae ſinis Mulucha: caput atque exordium eſt promontorium, quod Graeci Ἀμπελουσίαν, Afri aliter, ſed idem ſignificante vocabulo, adpellant.
2 In eo eſt ſpecus Herculi ſacer: et ultra ſpecum Tinge, oppidum pervetus, ab Antaeo (ut ferunt) conditum. Exſtat rei ſignum, parma elephantino tergori exſecta, ingens, et ob magnitudinem nulli nunc uſuro habilis; quam

locorum accolae ab illo geſtatam pro vero
habent traduntque, et inde eximie colunt.
Deinde eſt mons praealtus, ei, quem ex ad- 3
verſo Hiſpania adtollit, obiectus: hunc Aby-
lam, illum Calpen vocant, Columnas Hercu-
lis utrumque. Addit fama nomini fabulam,
Herculem ipſum iunctos olim perpetuo iugo
diremiſſe colles, atque ita excluſum antea
mole montium Oceanum, ad quae nunc in-
undat, admiſſum. Hinc iam mare latius fun-
ditur, ſubmotasque vaſtius terras magno im-
petu inflectit. Ceterum regio ignobilis, et 4
vix quidquam illuſtre ſortita, parvis oppidis
habitatur, parva flumina emittit, ſolo, quam
viris, melior, et ſegnitia gentis obſcura. Ex 5
iis tamen, quae commemorare non piget,
montes ſunt alti, qui continenter et quaſi de
induſtria in ordinem expoſiti, ob numerum
ſeptem, ob ſimilitudinem Fratres nuncupan-
tur. Tamuada fluvius, et Ruſgada, et Siga,
parvae urbes; et portus, cui Magno eſt
cognomen ob ſpatium. Mulucha ille, quem
diximus, amnis eſt, nunc gentium, olim
regnorum quoque terminus, Bocchi Iugur-
thaeque.

CAP. VI.

NUMIDIA.

1 Ab eo Numidia ad ripas expoſita fluminis Ampſaci, ſpatio quidem, quam Mauretania, anguſtior eſt, verum et culta magis et ditior. Urbium, quas habet, maximae ſunt, Cirta procul a mari, nunc Sittianorum colonia, quondam regum domus; et, Syphacis cum foret, opulentiſſima. Iol ad mare, aliquando ignobilis; nunc, quia Iubae regia fuit, et, quod Caeſarea vocitatur, illuſtris. Citra hanc (nam in medio ferme litore ſita eſt) Cartinna et Arſinna ſunt oppida, et Quiza caſtellum, et Laturus ſinus, et Sardabale fluvius. Ultra, Monumentum commune regiae gentis; deinde Icoſium et Ruthiſia urbes, et fluentes inter eas Savus et Nabar, aliaque, quae taceri nul-
2 lum rerum famaeve diſpendium eſt. Interius, et longe ſatis a litore (ſi fidem res capit) mirum ad modum, ſpinae piſcium, muricum oſtrearumque fragmenta, ſaxa adtrita (uti ſolent) fluctibus, et non differentia marinis, infixae cautibus ancorae, et alia eiusmodi ſigna atque veſtigia effuſi olim usque ad ea loca pelagi, in campis nihil alentibus eſſe inveniri que narrantur.

CAP. VII.

Africa proprie dicta.

Regio, quae ſequitur a promontorio Me- 1
tagonio ad aras Philaenorum, proprie nomen Africae uſurpat. In ea ſunt oppida, Hippo Regius, et Ruſicade, et Thabraca. Dein tria 2
promontoria, Candidum, Apollinis, Mercurii, vaſte proiecta in altum, duos grandes ſinus efficiunt. Hipponenſem vocant proximum ab Hippone Diarrhyto, quod litori eius adpoſitum eſt. In altero ſunt caſtra Laelia, caſtra Cornelia, flumen Bagrada, urbes Utica et Carthago, ambae inclutae, ambae a Phoenicibus conditae: illa fato Catonis inſignis, haec ſuo; nunc populi Romani colonia, olim imperii eius pertinax aemula; iam quidem iterum opulenta, etiam nunc tamen priorum excidio rerum, quam ope praeſentium clarior. Hadrumetum, Leptis, Clupea, Macomades, Thenae, Neapolis hinc ad Syrtim adiacent, ut inter ignobilia celeberrimae. Syrtis ſinus 3
eſt centum fere millia paſſuum, qua mare accipit, patens; trecenta, qua cingit: verum importuoſus atque atrox, et ob vadorum frequentium brevia, magisque etiam ob alternos motus pelagi adfluentis ac refluentis infeſtus.

4 Super hunc ingens palus amnem Tritona re-
cipit, ipſa Tritonis: unde et Minervae cogno-
men inditum eſt, ut incolae arbitrantur, ibi
genitae: faciuntque ei fabulae aliquam fidem,
quod, quem natalem eius putant, ludicris vir-
5 ginum inter ſe decertantium celebrant. Ultra
eſt Oea oppidum, et Cinyps fluvius per uber-
rima arva decidens: tum Leptis altera et Syr-
tis, nomine atque ingenio par priori; ceterum
altero fere ſpatio, qua dehiſcit, quaque flexum
agit, amplior. Eius promontorium eſt Bo-
rion, ab eoque incipiens ora, quam Lotophagi
tenuiſſe dicuntur, usque ad Phycunta (et id
promontorium eſt) importuoſo litore pertinet.
6 Arae ipſae nomen ex Philaenis fratribus traxe-
re, qui contra Cyrenaicos miſſi Carthagine ad
dirimendum conditione bellum, diu iam de
finibus, et cum magnis amborum cladibus
geſtum; poſtquam in eo, quod convenerat,
non manebatur, ut, ubi legati concurrerent,
certo tempore utrimque dimiſſi, ibi termini
ſtatuerentur; pacti de integro, ut, quidquid
citra eſſet, popularibus cederet (mirum et me-
moria digniſſimum facinus!) hic ſe vivos ob-
rui pertulerunt.

CAP. VIII.

Cyrenaica.

Inde ad Catabathmon Cyrenaica provincia 1
eſt; in eaque ſunt, Hammonis oraculum, fidei inclutae: et fons, quem Solis appellant: et rupes quaedam Auſtro ſacra. Haec, cum hominum manu adtingitur, ille immodicus exſurgit, arenasque quaſi maria agens, ſic ſaevit, ut fluctibus. Fons media nocte fervet, mox et paullatim tepeſcens, ſit luce frigidus; tunc ut ſol ſurgit, ita ſubinde frigidior, per meridiem maxime riget: ſumit dein tepores iterum; et prima nocte calidus, atque, ut illa procedit, ita calidior, rurſus cum eſt media, perfervet. In litore promontoria ſunt Zephy- 2
rion et Nauſtathmos, portus Paraetonius, urbes Heſperia, Apollonia, Ptolemais, Arſinoë, atque (unde terris nomen eſt) ipſa Cyrene. Catabathmos, vallis devexa in Aegyptum, finit Africam. Orae ſic habitantur, ad noſtrum 3
maxime ritum moratis cultoribus, niſi quod quidam linguis differunt, et cultu Deum, quos patrios ſervant, ac patrio more venerantur. Proximis nullae quidem urbes ſtant, tamen domicilia ſunt, quae mapalia adpellantur. Victus aſper et munditiis carens. Primores

ſagis velantur; vulgus beſtiarum pecudum-
que pellibus. Humi quies epulaeque capiun-
tur. Vaſa ligno fiunt, aut cortice. Potus eſt
lac ſuccusque baccarum. Cibus eſt caro, plu-
rimum ferina: nam gregibus, (quia id ſolum
4 opimum eſt) quod poteſt, parcitur. Interio-
res etiam incultius, ſequuntur vagi pecora:
utque a pabulo ducta ſunt, ita ſe ac tuguria
ſua promovent: atque, ubi dies deficit, ibi
noctem agunt. Quanquam, in familias paſſim
et ſine lege diſperſi, nihil in commune con-
ſultant: tamen, quia ſingulis aliquot ſimul
coniuges, et plures ob id liberi agnatique ſunt,
5 nusquam pauci. Ex his, qui ultra deſerta
eſſe memorantur, Atlantes ſolem exſecrantur,
et dum oritur, et dum occidit, ut ipſis agris-
que peſtiferum. Nomina ſinguli non habent:
non veſcuntur animalibus: neque illis in
quiete, qualia ceteris mortalibus, viſere datur.
6 Troglodytae, nullarum opum domini, ſtri-
dent magis, quam loquuntur, ſpecus ſubeunt,
7 aluntur que ſerpentibus. Apud Garamantas
etiam armenta ſunt, eaque obliqua cervice
paſcuntur; nam pronis directa in humum
cornua officiunt. Nulli certa uxor eſt. Ex
his, qui tam confuſo parentum coitu paſſim
incertique naſcuntur, quos pro ſuis colant,

formae ſimilitudine agnoſcunt. Augilae ma- 3
nes tantum Deos putant; per eos deierant; eos, ut oracula, conſulunt: precatique, quae volunt, ubi tumulis incubuere, pro reſponſis ferunt ſomnia. Feminis eorum ſolemne eſt, nocte, qua nubunt, omnium ſtupro patere, qui cum munere advenerint: et tum, cum plurimis concubuiſſe, maximum decus; in reliquum pudicitia inſignis eſt. Nudi ſunt 9
Gamphaſantes, armorumque omnium ignari: nec vitare ſciunt tela, nec iacere: ideoque obvios fugiunt, neque aliorum, quam quibus idem ingenii eſt, aut congreſſus, aut colloquia patiuntur. Blemyis capita abſunt, vul- 10
tus in pectore eſt: Satyris, praeter effigiem, nihil humani. Aegipanum, quae celebratur, ea forma eſt. Haec de Africa.

CAP. IX.

Particularis Aſiae deſcriptio.

AEGYPTUS.

Aſiae prima pars Aegyptus inter Catabath- 1
mon et Arabas; ab hoc litore penitus immiſſa, donec Aethiopiam dorſo contingat, ad meridiem refugit. Terra expers imbrium, mire

tamen fertilis, et hominum aliorumque ani-
malium perfecunda generatrix. Nilus efficit,
amnium, in Noſtrum mare permeantium, maxi-
2 mus. Hic ex deſertis Africae miſſus, nec ſta-
tim navigari facilis, nec ſtatim Nilus eſt: et
cum diu ſimplex ſaevusque deſcendit, circa
Meroën, late patentem inſulam, in Aethio-
piam diffunditur, alteraque parte Aſtabores,
altera Aſtape dictus eſt. Ubi rurſus coit, ibi
nomen hoc capit. Inde partim aſper, partim
navigia patiens, in immanem lacum devenit:
ex quo praecipiti impetu egreſſus, et Ta-
chompſo, alteram inſulam, amplexus, usque
ad Elephantinen, urbem Aegyptiam, atrox ad-
huc fervensque decurrit. Tum demum pla-
cidior et iam bene navigabilis, primum iuxta
Cercaſorum oppidum triplex eſſe incipit. De-
inde iterum iterumque diviſus ad Delta et ad
Melin, it per omnem Aegyptum vagus atque
diſperſus: ſeptemque in ora ſe ſcindens, ſin-
3 gulis tamen grandis, evolvitur. Non pererrat
autem tantum eam, ſed aeſtivo ſidere exun-
dans etiam irrigat, adeo efficacibus aquis ad
generandum alendumque, ut praeter id, quod
ſcatet piſcibus, quod hippopotamos crocodi-
losque, vaſtas belluas, gignit, glebis etiam
infundat animas, ex ipſaque humo vitalia

effingat. Hoc eo manifeſtum eſt, quod, ubi
ſedavit diluvia, ac ſe ſibi reddidit, per hu-
mentes campos quaedam nondum perfecta
animalia, ſed tunc primum accipientia ſpiri-
tum, et ex parte iam formata, ex parte adhuc
terrena, viſuntur. Creſcit porro, ſive quod 4
ſolutae magnis aeſtibus nives, ex immanibus
Aethiopiae iugis, largius, quam ripis accipi
queant, defluunt: ſive quod ſol hieme terris
propior, et ob id fontem eius minuens, tunc
altius abit, ſinitque integrum, et ut eſt ple-
niſſimus, ſurgere: ſive quod per ea tempora
flantes Eteſiae, aut actas a ſeptemtrione in me-
ridiem nubes ſuper principia eius imbre prae-
cipitant; aut venienti obvii adverſo ſpiritu
curſum deſcendentis impediunt, aut arenis,
quas cum fluctibus litori adplicant, oſtia ob-
ducunt: ſitque maior, vel quod nihil ex
ſemet amittit; vel quod plus, quam ſolet, acci-
pit; vel quod minus, quam debet, emittit.
Quod ſi eſt alter Orbis, ſuntque obpoſiti no-
bis a meridie Antichthones; ne illud quidem
a vero nimium abſceſſerit, in illis terris or-
tum amnem, ubi ſubter maria caeco alveo pe-
netraverit, in Noſtris rurſus emergere, et hac
re ſolſtitio accreſcere, quod tunc hiems ſit,
unde oritur. Alia quoque in his terris mira 5

ſunt. In quodam lacu Chemmis inſula, lucos ſilvasque et Apollinis grande ſuſtinens templum, natat, et, quocunque venti agunt, pellitur. Pyramides tricenum pedum lapidibus exſtructae; quarum maxima (tres namque ſunt) quatuor fere ſoli iugera ſua ſede occupat, totidem in altitudinem erigitur. Moeris, aliquando campus, nunc lacus, viginti milia paſſuum in circuitum patens, altior, quam ad navigandum magnis onuſtisque navibus ſatis eſt. Pſammetichi opus Labyrinthus, domos *ter* mile et regias duodecim pepetuo parietis ambitu amplexus, marmore exſtructus ac tectus, unum in ſe deſcenſum habet, intus paene innumerabiles vias, multis ambagibus huc et illuc remeantibus, ſed continuo amfractu, et ſaepe revocatis porticibus ancipites: quibus ſubinde alium ſuper alios orbem agentibus, et ſubinde tantum redeunte flexu, quantum proceſſerat, magno et explicabili ta-
6 men errore perplexus eſt. Cultores regionum multo aliter a ceteris agunt. Mortuos limo obliti plangunt: nec cremare, aut fodere fas putant, verum arte medicatos intra penetralia collocant. Suis literis perverſe utuntur. Lutum inter manus, farinam calcibus ſubigunt. Forum ac negotia feminae, viri penſa ac

domos curant; onera illae humeris, hi capitibus accipiunt: parentes cum egent, illis necesse est, his liberum alere. Cibos palam et extra tecta sua capiunt: obscoena intimis aedium reddunt. Colunt effigies multorum 7
animalium, atque ipsa magis animalia: sed alii alia: adeo ut quaedam eorum, etiam per imprudentiam, interemisse, capital sit: et, ubi morbo aut forte exstincta sint, sepelire ac lugere solenne sit. Apis populorum omnium numen est; bos niger, certis maculis insignis, et cauda linguaque dissimilis aliorum. Raro nascitur, nec coitu pecudis, (ut aiunt) sed divinitus et coelesti igne conceptus; diesque, quo gignitur, genti maxime festus est. Ipsi 8
vetustissimi (ut praedicant) hominum, trecentos et triginta reges ante Amasin, et supra tredecim milium annorum aetates, certis annalibus referunt, mandatumque literis servant, dum Aegyptii sunt, quater cursus suos vertisse sidera, ac solem bis iam occidisse, unde nunc oritur. Viginti milia urbium 9
Amasi regnante habitarunt, et nunc multas habitant. Earum clarissimae, procul a mari, Sais, Memphis, Syene, Bubastis, Elephantine, et Thebae, uti quae (ut Homeri dictum est) centum portas, sive (ut alii aiunt) centum

aulas habent, totidem olim principum domos, ſolitasque ſingulas, ubi negotium exegerat, dena armatorum milia effundere: in litore Alexandria Africae contermina, Peluſium Arabiae. Ipſas oras ſecant Canopicum, Bolbiticum, Sebennyticum, Pathmeticum, Mendeſium, Cataptyſtum, Peluſiacum, Nili oſtia.

CAP. X.

ARABIA.

Arabia hinc ad Rubrum mare pertinet; ſed illic magis laeta et ditior, ture atque odoribus abundat: hic, niſi qua Caſio monte adtollitur, plana et ſterilis, portum admittit Azotum, ſuarum mercium emporium; qua in altum abit, adeo edita, ut ex ſummo vertice a quarta vigilia ortum ſolis oſtendat.

CAP. XI.

SYRIA.

1 Syria late litora tenet, terrasque etiam, latius introrſus, aliis aliisque nuncupata nominibus; nam et Coele dicitur, et Meſopotamia, et Damascene, et Adiabene, et Baby-

lonia, et Iudaea, et Commagene. Hic Pa- 2
laeſtine eſt, qua tangit Arabas: tum Phoe-
nice; et ubi ſe Ciliciae committit, Antiochia;
olim ac diu potens, ſed cum eam regno Se-
miramis tenuit, longe potentiſſima. Operibus
certe eius inſignia multa ſunt: duo maxime
excellunt; conſtituta urbs mirae magnitudi-
nis Babylon, ac ſiccis olim regionibus Eu-
phrates et Tigris immiſſi. Ceterum in Palae- 3
ſtina eſt ingens et munita admodum Gaza;
(ſic Perſae aerarium vocant: et inde nomen
eſt, quod, cum Cambyſes armis Aegyptum
peteret, huc belli et opes et pecuniam intu-
lerat,) eſt non minor Aſcalon; eſt Iope, ante
diluvium (ut ferunt) condita; ubi Cephea
regnaſſe eo ſigno accolae affirmant, quod titu-
lum eius, fratrisque Phinei, veteres quae-
dam arae cum religione plurima retinent:
quin etiam rei celebratae carminibus ac fa-
bulis, ſervatae a Perſeo Andromedae clarum
veſtigium marinae belluae oſſa immania
oſtentant.

CAP. XII.

PHOENICE.

1 Phoenicen illuſtravere Phoenices, ſollers hominum genus, et ad belli pacisque munia eximium: literas et literarum operas, aliasque etiam artes, maria navibus adire, claſſe confligere, imperitare gentibus, regnum prae-
2 liumque commenti. In ea eſt Tyros, aliquando inſula, nunc adnexa terris deficit, quod ab impugnante quondam Alexandro iacta opera vici tenent. Ulterior et adhuc opulenta Sidon, antequam a Perſis caperetur,
3 maritimarum urbium maxima. Ab ea ad promontorium Euproſopon duo ſunt oppida, Byblos et Botrys: ultra tria fuerunt, ſingulis inter ſe ſtadiis diſtantia; locus ex numero Tripolis dicitur: tum Simyra caſtellum, et
4 urbs non obſcura Marathos. Inde iam non obliqua pelago, ſed adverſa adiacens Aſia, grandem ſinum inflexo tractu litoris accipit. Populi dites circumſident; ſitus efficit: quia regio fertilis crebris et navigabilibus alveis fluminum pervia, diverſas opes maris atque terrarum facili commercio permutat ac miſcet.
5 In eo prima eſt reliqua pars Syriae, cui Antiochiae cognomen additur: et in ora eius

urbes, Seleucia, Paltos, Berytos, Laodicea, Rhoſos; amnesque, qui inter eas eunt, Lycos, et Baudos, et Orontes: tum mons Amanus, et ab eo ſtatim Myriandros et Cilices.

CAP. XIII.

CILICIA.

At in receſſu intimo locus eſt magni ali- 1
quando discriminis, fuſorum ab Alexandro
Perſarum fugientisque Darii ſpectator ac
teſtis: nunc ne minima quidem, tunc ingenti
urbe celebris Iſſo fuit; et hac re ſinus Iſſicus
dicitur. Procul inde Ammodes promonto-
rium inter Pyramum Cydnumque fluvios ia-
cet. Pyramus Iſſo propior Mallon praeter-
fluit: Cydnus ultra per Tarſum exit. Deinde 2
urbs eſt olim a Rhodiis Argivisque, poſt pi-
ratis, Pompeio adſignante, poſſeſſa; nunc
Pompeiopolis, tunc Soloë: iuxta in parvo
tumulo Arati poëtae monumentum; ideo re-
ferendum, quia ignotum, quam ob cauſam
iacta in id ſaxa disſiliant. Non longe hinc
Corycos oppidum portu ſaloque incingitur,
angusto tergore continenti adnexum. Supra 3
specus eſt, nomine Corycius, ſingulari in-
genio, ac, ſupra quam ut deſcribi facile poſſit,

eximius. Grandi namque hiatu patens, montem litori adpoſitum, et decem ſtadiorum clivo ſatis arduum, ex ſummo ſtatim vertice aperit. Tunc alte demiſſus, et quantum demittitur, amplior, viret lucis pendentibus undique, et totum ſe nemoroſo laterum orbe complectitur: adeo mirificus ac pulcher, ut mentes accedentium primo adſpectu conſternat; ubi contemplari duravere, non ſatiet. Unus in eum deſcenſus eſt, anguſtus, aſper, quingentorum et mile paſſuum, per amoenas umbras et opaca ſilvae quiddam agreſte reſonantis, rivis hinc atque illinc fluitantibus. Ubi ad ima perventum eſt, rurſum Specus alter aperitur, ob alia dicendus. Terret ingredientes ſonitu cymbalorum, divinitus et magno fragore crepitantium. Deinde aliquamdiu perſpicuus, mox, et quo magis ſubitur, obſcurior, ducit auſos penitus, alteque quaſi cuniculo admittit. Ibi ingens amnis ingenti fonte ſe extollens, tantummodo ſe oſtendit, et, ubi magnum impetum brevi alveo traxit, iterum demerſus abſconditur. Intra ſpatium eſt, magis, quam ut progredi quispiam auſit, horribile, et ideo incognitum. Totus autem auguſtus et vere ſacer, habitarique a Diis et dignus et creditus, nihil non

venerabile, et quaſi cum aliquo numine ſe oſtentat. Alius ultra eſt, quem Typhoneum 4
vocant, ore anguſto, et multum (ut experti tradidere) preſſus, et ob id adſidua nocte ſubfuſus, neque unquam perſpici facilis: ſed, quia aliquando cubile Typhonis fuit, et quia nunc demiſſa in ſe confeſtim exanimat, natura fabulaque memorandus. Duo deinde promontoria ſunt, Sarpedon, finis aliquando 5
regni Sarpedonis, et quod Ciliciam a Pamphylia diſtinguit, Anemurium: interque ea Celenderis et Nagidos, Samiorum coloniae; ſed Celenderis Sarpedoni propior.

CAP. XIV.

PAMPHYLIA.

In Pamphylia eſt Melas, navigabilis flu- 1
vius; oppidum Sida; alter fluvius Eurymedon. Magna apud eum Cimonis, Athenienſium ducis, adverſus Phoenicas et Perſas navalis pugna atque victoria fuit. Mare, quo pugnatum eſt, ex edito admodum colle proſpectat Aſpendos, quam Argivi condiderant, poſſedere finitimi. Deinde alii duo validiſſimi 2
fluvii, Ceſtros et Catarrhactes: Ceſtros navigari facilis; hic, quia ſe praecipitat, ita dictus.

Inter eos Perga eſt oppidum, et Dianae, quam ab oppido Pergaeam vocant, templum. Trans eosdem mons Sardemiſos, et Phaſelis, a Mopſo condita, finis Pamphyliae.

CAP. XV.

LYCIA.

1 Lycia continuo, cognominata a Lyco rege, Pandionis filio, atque (ut ferunt) infeſtata olim Chimaerae ignibus, Sidae portu et Tauri
2 promontorio grandem ſinum claudit. Taurus ipſe ab Eois litoribus exſurgens, vaſte ſatis adtollitur: dein dextro latere ad ſeptemtrionem, ſiniſtro ad meridiem verſus, it in occidentem rectus et perpetuo iugo; magnarumque gentium, qua dorſum agit, terminus, ubi terras diremit, exit in pelagus. Idem autem, et totus ut dictus eſt, dicitur etiam, qua ſpectat orientem: deinde Hemodes, et Caucaſus, et Paropamiſus, tum Caſpiae pylae, Niphates, Armeniae pylae, et, ubi iam Noſtra
3 maria contingit, Taurus iterum. Poſt eius promontorium flumen eſt Limyra, et eodem nomine civitas: atque ut multa oppida, ſic praeter Pataram non illuſtria. Illam nobilem facit delubrum Apollinis, quondam opibus

et oraculi fide Delphico fimile. Ultra eft Xanthus flumen, et Xanthos oppidum, mons Cragus, et, quae Lyciam finit, urbs Telmeffos.

CAP. XVI.

CARIA.

Caria fequitur. Habitant incertae originis, 1
(alii indigenas, funt qui Pelasgos, quidam Cretas exiftimant) genus usque eo quondam armorum pugnaeque amans, ut aliena etiam bella mercedibus agerent. Hic caftella funt aliquot: dein promontoria duo, Pedalion et Crya, et fecundum Calbim amnem Caunus oppidum valetudine habitantium infame.
Inde ad Halicarnaffon haec iacent: Rhodio- 2
rum aliquot coloniae; portus duo, Gelos, et, cui ex urbe, quam amplectitur, Tifanufa cognomen eft; inter eos oppidum Larumna, et Pandion collis, in mare emiffus: tum tres ex ordine finus, Tymnias, Schoenus, Bubaffius; Tymniae promontorium Aphrodifium eft, Schoenus ambit Hylam, Bubaffius Cyon. Tum Cnidus in cornu paene infulae, interque eam et Ceramicum finum in receffu pofita Euthanae. Halicarnaffos Argivorum colonia eft,

et cur memoranda ſit, praeter conditores, Mauſoleum efficit, regis Mauſoli monumentum, unum de miraculis ſeptem, Artemiſiae opus. Trans Halicarnaſſon illa ſunt: litus Leuca, urbes Myndos, Caryanda, Neapolis, ſinus Iaſius et Baſilicus. In Iaſio eſt Bargylos.

CAP. XVII.

IONIA.

1 Poſt Baſilicum Ionia aliquot ſe ambagibus ſinuat: et primum a Poſideo promontorio flexum inchoans, cingit oraculum Apollinis, dictum olim Branchidae, nunc Didymei; Miletum, urbem quondam Ioniae totius belli pacisque artibus principem, patriam Thaletis aſtrologi, et Timothei muſici, et Anaximandri phyſici, aliorumque civium inclutis ingeniis merito inclutam, ubicunque Ioniam vocant: urbem Hippum, amnis Maeandri exitu; Latmum montem, Endymionis, a Luna
2 (ut ferunt) adamati, fabula nobilem. Dein rurſus inflexa cingit urbem Prienen, et Gaeſi fluminis oſtium: moxque ut maiore circuitu, ita plura complectitur. Ibi eſt Panionium, ſacra regio, et ob id eo nomine adpellata, quod eam communiter Iones colunt: ibi a

fugitivis, ut aiunt, condita (nomen famae adnuit) Phygela: ibi Epheſus, et Dianae clariſſimum templum, quod Amazones, Aſia potitae, conſecraſſe traduntur: ibi Cayſtros amnis: ibi Lebedos, Clariique Apollinis fanum, quod Manto, Tireſiae filia, fugiens victores Thebanorum Epigonos; et Colophon, quam Mopſus, eiusdem Mantus filius, ſtatuit.
At promontorium, quo ſinus clauditur, quod 3
altera parte alium, quem Smyrnaeum vocant, efficit, anguſtisque cervicibus reliqua extendit in latius, abit in paene inſulae faciem. Super anguſtias, hinc Teos, illinc Clazomenae, qua terga agunt, confinio adnexae muri, diverſis frontibus diverſa maria proſpectant. In ipſa paene inſula eſt Coryna. In ſinu Smyrnaeo eſt Hermus amnis, et urbs Leuca: extra Phocaea, Ioniae ultima.

CAP. XVIII.

AEOLIS.

Proxima regio, ex quo ab Aeoliis incoli 1
coepit, Aeolis facta, ante Myſia, et, qua Helleſpontum adtingit, Troianis poſſidentibus, Troas fuit. Primam urbium a Myrino conditore Myrinam vocant: ſequentem Pelops

ſtatuit, victo Oenomao reverſus ex Graecia;
Cymen nominavit, pulſis, qui habitarant, dux
Amazonum Cyme. Supra Caicus inter Elaeam
decurrit et Pitanen, illam, quae Arceſilan tulit,
nihil adfirmantis Academiae clariſſimum anti-
2 ſtitem. Tum in promontorio eſt Cana oppi-
dum: quod praetervectos ſinus excipit, non
pronus, ſed longe ac molliter flexus, retra-
hensque paullatim oras usque ad ima montis
Idae. Is primo parvis urbibus adſperſus eſt,
quarum clariſſima eſt Ciſthena. Gremio in-
teriore campus, Thebe nomine, Adramytion,
Aſtyra, Chryſam, oppida, eodem, quo dicta
ſunt, ordine adiacentia, continet; in altero
latere Antandrum. Duplex cauſa nominis
iactatur. Alii Aſcanium, Aeneae filium, cum
ibi regnaret, captum a Pelasgis, ea ſe rede-
miſſe commemorant: alii ab his putant con-
ditam, quos ex Andro inſula vis et ſeditio
exegerat. Hinc hi Antandrum, quaſi pro
3 Andro, illi quaſi pro viro accipi volunt. Se-
quens tractus tangit Gargara et Aſſon, Aeolio-
rum colonias. Tum ſinus alter, Ἀχαιῶν λιμὴν,
non longe ab Ilio litora incurvat, urbe bello
excidioque clariſſima. Hic Sigeum fuit oppi-
dum; hic Achivorum fuit bellantium ſtatio.
Huc ab Idaeo monte demiſſus Scamander exit,

et Simois, fama, quam natura, maiora flu-
mina. Ipſe mons vetere Divarum certamine 4
et iudicio Paridis memoratus, orientem ſolem
aliter, quam in aliis terris ſolet adſpici, oſten-
tat. Namque ex ſummo vertice eius ſpecu-
lantibus, paene a media nocte ſpargi ignes
paſſimque micare, et, ut lux adpropinquat,
ita coire ac ſe coniungere videntur, donec
magis magisque collecti, pauciores ſubinde
et una ad poſtremum flamma ardeant. Ea cum
diu clara et incendio ſimilis effulſit, cogit ſe
ac rotundat, et fit ingens globus. Diu is
quoque grandis et terris adnexus adparet:
deinde paullatim decreſcens, et quanto de-
creſcit, eo clarior fugat noviſſime noctem, et
cum die iam ſol factus, adtollitur. Extra 5
ſinum ſunt Rhoetea litora, Rhoeteo et Dar-
dania claris urbibus; Aiacis tamen ſepulcro
maxime illuſtria. Ab his fit artius mare, nec
iam adluit terras, ſed rurſus dividens, anguſto
Helleſponti freto litus obvium ſindit, facitque,
ut iterum terrae, qua fluit, latera ſint.

CAP. XIX.

Bithynia, Paphlagonia, aliaeque Ponticae et Maeoticae gentes in ora Aſiatica.

1 Interius Bithyni ſunt et Mariandyni: in ora Graiae urbes, Abydos, et Lampſacum, et Parion, et Priapos. Abydos magni quondam amoris commercio inſignis eſt. Lampſacum, Phocaeis adpellantibus, nomen ex eo traxit, quod conſulentibus, in quasnam terras potiſſimum tenderent, reſponſum erat, ubi pri-
2 mum fulſiſſet, ibi ſedem capeſſere. Tum rurſus fit apertius mare, Propontis. In id Granicus effunditur, qua primum inter Perſas et Alexandrum pugna fuit nobilis. Trans amnem ſedet in cervice paene inſulae Cyzicum: nomen Cyzicus indidit, quem a Minyis imprudentibus, cum Colchos peterent, fuſum acie caeſumque accepimus: poſt Placia et Scylace, parvae Pelasgorum coloniae, quibus a tergo imminet mons Olympus (ut incolae
3 vocant) Myſius. Is flumen Rhyndacum in ea, quae ſequuntur, emittit. Circa angues naſcuntur immanes; neque ob magnitudinem modo, ſed ob id etiam mirabiles, quod, ubi in alveum eius aeſtus ſolemque fugerunt, emergunt atque hiant, ſupervolantesque aves,

quamvis alte et perniciter ferantur, abſorbent.
Trans Rhyndacum eſt Daſcylos, et, quam
Colophonii collocavere, Myrlea. Duo ſunt 4
inde modici ſinus. Alter ſine nomine Cion
amplectitur, Phrygiae haud longe iacentis
obportuniſſimum emporium: alter Olbianos
in promontorio fert Neptuni fanum, in gre-
mio Aſtacon, a Megarenſibus conditam. De- 5
inde propiores terrae iterum iacent, exituri-
que in Pontum pelagi canalis anguſtior Euro-
pam ab Aſia ſtadiis quinque diſterminat,
Thracius (ut dictum eſt) Bosporus. Ipſis in
faucibus oppidum, in ore templum eſt: op-
pidi nomen Calchedon, auctor Archias, Me-
garenſium princeps; templi numen Iupiter,
conditor Iaſo. Hic iam ſeſe ingens Pontus 6
aperit: niſi qua promontoria ſunt, huc atque
illuc longo rectoque limite extentus, ſinuatus
cetera, ſed quia contra minus, quam ad lae-
vam et dextram abſcedit, mollibusque faſti-
giis, donec anguſtos utrimque angulos faciat,
inflectitur, ad formam Scythici arcus maxime
incurvus: brevis, atrox, nebuloſus, raris
ſtationibus, non molli neque arenoſo circum-
datus litore, vicinus aquilonibus, et, quia
non profundus eſt, fluctuoſus atque fervens:
olim ex colentium ſaevo admodum ingenio

Axenus, poſt commercio aliarum gentium mollitis aliquantum moribus, dictus Euxinus.
7 In eo primum Mariandyni urbem habitant, ab Argivo (ut ferunt) Hercule datam. Heraclea vocitatur: id famae fidem adiicit. Iuxta ſpecus eſt, Acheruſia, ad Manes (ut aiunt) pervius, atque inde extractum Cerberum exi-
8 ſtimant. Tum Tios oppidum, Mileſiorum quondam colonia, ſed iam ſoli gentisque Paphlagonum: quorum in litoribus paene mediis promontorium eſt Carambis; citra Parthenius amnis, urbesque Seſamus et Cromnos, et a Cytiſoro, Phrixi filio, poſita Cytoros; tum Cinolis, Anticinolis, et, quae Paphlago-
9 niam finit, Armene. Chalybes proximi clariſſimas habent Amiſon et Sinopen, Cynici Diogenis patriam, amnes Halyn et Thermodonta. Secundum Halyn urbs eſt Lycaſto: ad Thermodonta campus. In eo fuit Themiſcyrium oppidum: fuere et Amazonum caſtra;
10 ideo Amazonium vocant. Tibareni Chalybas adtingunt, quibus in luſu riſuque ſummum bonum eſt. Ultra [Carambin] Moſyni turres ligneas ſubeunt, notis corpus omne perſignant, propatulo veſcuntur, promiſce concumbunt et palam: reges ſuffragio deligunt, vinculisque et artiſſima cuſtodia tenent, atque,

ubi culpam prave quid imperando meruere, inedia diei totius adficiunt: ceterum aſperi, inculti, pernoxii adpulſis. Dein minus feri 11
(verum et hi inconditis moribus) Macrocephali, Becheri, Buzeri: rarae urbes; Ceraſus et Trapezus maxime illuſtres. Inde is locus 12
eſt, ubi finem ductus a Bosporo tractus accipit; atque inde ſe in ſinu adverſi litoris flexus adtollens anguſtiſſimum Ponti facit angulum. Hic ſunt Colchi; huc Phaſis erumpit; hic eodem nomine, quo amnis eſt, a Themiſtagora Mileſio deductum oppidum, hic Phrixi templum, et lucus, fabula vetere pellis aureae nobilis. Hinc orti montes longo ſe iugo, et 13
donec Rhipaeis coniungantur, exporrigunt: qui altera parte in Euxinum et Maeotida et Tanain, altera in Caſpium pelagus obverſi, Ceraunii dicuntur: iidem aliubi Taurici, Moſchici, Amazonici, Caſpii, Coraxici, Caucaſii; ut aliis aliisve adpoſiti gentibus, ita aliis aliisque dicti nominibus. At in primo 14
flexu iam curvi litoris oppidum eſt, quod Graeci mercatores conſtituiſſe, et (quia, cum caeca tempeſtate agerentur, ignaris, quae terra eſſet, cycni vox notam dederat) Cycnum adpellaſſe dicuntur. Reliqua eius ferae incultaeque gentes, vaſto mari adſidentes, tenent,

Melanchlaeni, Serri, Siraces, Colici, Coraxi,
Phthirophagi, Heniochi, Achaei, Cercetici,
et iam in confinio Maeotidis Sindones. In
Heniochorum finibus Dioſcorias, a Caſtore
et Polluce, Pontum cum Iaſone ingreſſis;
Sindos in Sindonum ab ipſis terrarum culto-
15 ribus condita eſt. Obliqua tunc regio, et in
latum modice patens, inter Pontum Paludem-
que ad Bosporum excurrit: quam duobus
alveis in lacum et in mare profluens Coro-
condame paene inſulam reddit. Quatuor
urbes ibi ſunt, Hermonaſſa, Cepoe, Phana-
16 goria, et in ipſo ore, Cimmerium. Hac in-
greſſos Lacus accipit, longe lateque diffuſus:
qua terras tangit, incurvo circumdatus litore;
qua mari propior eſt, (niſi ubi aperitur) ae-
quali margine obductus, citra magnitudinem,
17 prope Ponto ſimilis. Oram, quae a Bosporo
ad Tanaim usque deflectitur, Maeotici inco-
lunt, Toretae, Arrechi, Phicores, et oſtio
fluminis proximi Ixamatae. Apud eos eas-
dem artes feminae, quas viri, exercent, adeo
ut ne militia quidem vacent. Viri pedibus
merent, ſagittisque depugnant: illae equeſtre
proelium ineunt, nec ferro dimicant, ſed,
quos laqueis intercepere, trahendo conficiunt.
Nubunt tamen, verum ut nubiles habeantur,

non in aetate modus eſt; niſi quae hoſtem
interemere, virgines manent. Ipſe Tanais, 18
ex Rhipaeo monte deiectus, adeo praeceps
ruit, ut, cum vicina flumina, tum Maeotis
et Bosporus, tum Ponti aliqua brumali ri-
gore durentur, ſolus aeſtus hiememque iuxta
ferens, idem ſemper et ſui ſimilis incitatus-
que decurrat. Ripas eius Sauromatae et ripis 19
haerentia poſſident: una gens, aliquot populi,
et aliquot nomina. Primi Maeotidae γυναικο-
κρατούμενοι, regna Amazonum, fecundos pa-
bulo, at alia ſteriles nudosque campos tenent.
Budini Gelonon, urbem ligneam, habitant.
Iuxta Thyſſagetae Iyrcaeque vaſtas ſilvas occu-
pant, aluntur que venando. Tum continuis 20
rupibus late aſpera et deſerta regio ad Arim-
phaeos usque permittitur. His iuſtiſſimi mo-
res; nemora pro domibus; alimenta baccae;
et feminis et maribus nuda ſunt capita. Sacri
itaque habentur, adeoque ipſos nemo de tam
feris gentibus violat, ut aliis quoque ad eos
confugiſſe pro aſylo ſit. Ultra ſurgit mons
Rhipaeus, ultraque eum iacet ora, quae
ſpectat Oceanum.

POMPONII MELAE
DE
SITU ORBIS
LIBER II.

CAP. I.
Scythia Europaea.

1 Aſiae in Noſtrum mare Tanaimque vergentis, quem dixi, finis ac ſitus eſt. At per eundem amnem in Maeotida remeantibus, ad dextram Europe eſt, modo ſiniſtro latere innavigantium adpoſita. Rhipaeis montibus proxima (et huc enim pertinent) cadentes adſidue nives adeo invia efficiunt, ut ultra ne viſum quidem incedentium admittant. Deinde eſt regio ditis admodum ſoli, inhabitabilis tamen: quia Gryphi, ſaevum et pertinax ferarum genus, aurum, terra penitus egeſtum, mire amant mireque cuſtodiunt, et ſunt infeſti ad-
2 tingentibus. Hominum primi ſunt Scythae

Scytharumque, quis ſinguli oculi eſſe dicuntur, Arimaſpoe: ab eis Eſſedones usque ad Maeotida. Huius flexum Buces amnis ſecat: Agathyrſi et Sauromatae ambiunt; quia pro ſedibus plauſtra habent, dicti Hamaxobioe. Obliqua tunc ad Bosporum plaga excurrens, Ponto ac Maeotide includitur. In paludem 3
vergentia Satarchae tenent: in Bosporum Cimmerica oppida, Myrmecion, Panticapaeon, Theodoſia, Hermiſium: in Euxinum mare, Taurici. Super eos ſinus portuoſus, et ideo Καλὸς λιμὴν appellatus, promontoriis duobus includitur. Alterum Κριοῦ μέτωπον vocant, Carambico, quod in Aſia diximus, par et adverſum: Parthenion alterum. Oppidum adiacet Cherrone, a Diana (ſic creditur) conditum, et Nymphaeo ſpecu, quod in arce eius Nymphis ſacratum eſt, maxime illuſtre. Subit 4
tum ripam mare, et donec quinque milium ſpatio abſit a Maeotide, refugientia usque ſubſequens litora, quoad Satarchae et Taurici tenent, paene inſulam reddit. Quod inter paludem et ſinum eſt, Taphrae nominatur: ſinus Carcinites. In eo urbs eſt Carcine: quam duo flumina, Gerrhos et Hypacaris, uno oſtio effluentia, adtingunt; verum diverſis fontibus, et aliunde delapſa. Nam Gerrhos

inter Baſilidas et Nomadas, *Hypacaris per*
5 *Nomadas* evolvitur. Silvae deinde ſunt,
quas maximas hae terrae ferunt, et Panticapes,
qui Nomadas Georgosque diſterminat. Terra
tum longe diſtenta excedens, tenui radice
litori adnectitur: poſt ſpatioſa modice, paul-
latim ſe ipſa faſtigat, et quaſi in mucronem
longa colligens latera, facie poſiti enſis ad-
lecta eſt. Achilles infeſta claſſe mare Ponti-
cum ingreſſus, ibi ludicro certamine celebraſſe
victoriam, et, cum ab armis quies erat, ſe ac
ſuos curſu exercitaviſſe memoratur. Ideo
6 dicta eſt δρόμος Ἀχίλλειος. Tum Boryſthenes
gentem ſui nominis adluit, inter Scythiae
amnes amoeniſſimus: turbidis aliis, liquidiſſi-
mus defluit, placidior, quam ceteri, potarique
pulcherrimus. Alit laetiſſima pabula magnos-
que piſces, quibus et optimus ſapor et nulla
oſſa ſunt. Longe venit, ignotisque ortus e
fontibus, quadraginta dierum iter alveo ſtrin-
git: tantoque ſpatio navigabilis, ſecundum
Boryſthenida et Olbian, Graeca oppida, egre-
7 ditur. Callipidas Hypanis includit. Ex grandi
palude oritur, quam Matrem eius accolae
adpellant: et diu, qualis natus eſt, defluit.
Tandem non longe a mari, ex parvo fonte,
cui Exampeo cognomen eſt, adeo amaras

aquas accipit, ut ipſe quoque iam ſui diſſimilis
et non dulcis hinc defluat. Axiaces proxi-
mus intra Callipidas Axiacasque deſcendit.
Hos ab Iſtricis Tyra ſeparat, ſurgit in Neuris:
qua exit, ſui nominis oppidum adtingit. At 8
ille, qui Scythiae populos a ſequentibus diri-
mit, apertis in Germania fontibus, alio, quam
deſinit, nomine exoritur. Nam per immania
magnarum gentium diu Danubius eſt: deinde
aliter eum adpellantibus accolis, ſit Iſter, ac-
ceptisque aliquot amnibus, ingens iam. et
eorum, qui in Noſtrum mare decidunt, tan-
tum Nilo minor, totidem, quot ille, oſtiis,
ſed tribus tenuibus, reliquis navigabilibus,
effluit. Ingenia cultusque gentium differunt. 9
Eſſedones funera parentum laeti et victimis ac
feſto coitu familiarium celebrant. Corpora
ipſa laniata, et caeſis pecorum viſceribus im-
miſta, epulando conſumunt. Capita, ubi fabre
expolivere, auro vincta pro poculis gerunt.
Haec ſunt apud eos ipſos pietatis ultima officia.
Agathyrſi ora artusque pingunt: ut quique 10
maioribus praeſtant, ita magis, vel minus:
ceterum iisdem omnes notis, et ſic ut ablui
nequeant. Satarchae, auri argentique, maxi-
marum peſtium, ignari, vice rerum commercia
exercent, atque ob ſaeva hiemis admodum

adſiduae, demerſis in humum ſedibus, ſpecus aut ſubfoſſa habitant, totum bracati corpus,
11 et, niſi qua vident, etiam ora veſtiti. Tauri, Iphigeniae et Oreſtis adventu maxime memorati, immanes ſunt moribus, immanemque famam habent, ſolere pro victimis advenas caedere. Baſilidis ab Hercule et Echidna generis principia ſunt, mores regii, arma tantum ſagittae. Vagi Nomades pecorum pabula ſequuntur, atque ut illa durant, ita diu ſtatam ſedem agunt. Colunt Georgi exercentque agros. Axiacae, furari quid ſit, ignorant: ideoque nec ſua cuſtodiunt, nec aliena con-
12 tingunt. Interius habitantium ritus aſperior, et incultior regio eſt. Bella caedesque amant: mosque bellantibus, cruorem eius, quem primum interemerunt, ipſis e vulneribus ebibere. Ut quisque plures interemerit, ita apud eos habetur eximius: ceterum expertem eſſe caedis, inter opprobria vel maximum. Ne foedera quidem incruenta ſunt; ſauciant ſe, qui paciſcuntur, exemtumque ſanguinem, ubi permiſcuere, deguſtant. Id putant manſurae fidei pignus certiſſimum. Inter epulas, quot quisque interfecerit, referre, laetiſſima et frequentiſſima mentio: binisque poculis, qui plurimos retulere, perpotant. Is inter iocan-

tes honos praecipuus eſt. Pocula, ut Eſſedones parentum, ita inimiciſſimorum capitibus
expoliunt. Apud Anthropophagos ipſae etiam 13
epulae viſceribus humanis adparantur. Geloni hoſtium cutibus equos ſeque velant, illos reliqui corporis, ſe capitum. Melanchlaenis atra veſtis, et ex ea nomen: Neuris ſtatum ſingulis tempus eſt, quo, ſi velint, in lupos, iterumque in eos, qui fuere, mutentur. Mars omnium Deus; ei pro ſimulacris enſes et cinctoria dedicant, hominesque pro victimis
feriunt. Terrae late patent, et, ob exceden- 14
tia ripas ſuas plerumque flumina, nusquam non ad pabula fertiles: alicubi usque eo ſteriles ad cetera, ut, qui habitant, lignorum egentes, ignes oſſibus alant.

CAP. II.

THRACIA.

His Thracia proxima eſt, eaque a Pontici 1
lateris fronte usque in Illyrios penitus immiſſa, qua latera agit, Iſtro pelagoque contingitur. Regio nec caelo laeta, nec ſolo; et, niſi qua mari propior eſt, infecunda, frigida, eorumque, quae feruntur, maligne admodum patiens, raro usquam pomiferam arborem.

vitem frequentius tolerat: ſed nec eius qui-
dem fructus maturat ac mitigat, niſi ubi fri-
gora obiectu frondium cultores arcuere. Viros
benignius alit; non ad ſpeciem tamen; nam
et illis aſper atque indecens corporum habitus
eſt: ceterum ad ferociam et numerum, ut
2 multi immitesque ſint, maxime ferax. Paucos
amnes, qui in pelagus evadunt, verum cele-
berrimos, Hebrum, et Neſton, et Strymona
emittit. Montes interior adtollit, Haemon, et
Rhodopen, et Orbelon, ſacris Liberi patris, et
coetu Maenadum, Orpheo primum initiante,
celebratos. E quis Haemos in tantum altitu-
dinis abit, ut Euxinum et Hadriam ex ſummo
3 vertice oſtendat. Una gens, Thraces, habitant,
aliis aliisque praediti et nominibus, et mori-
bus. Quidam feri ſunt et ad mortem para-
tiſſimi, Getae utique. Id varia opinio perficit;
alii redituras putant animas obeuntium: alii,
etſi non redeant, non exſtingui tamen, ſed ad
beatiora transire: alii, emori quidem, ſed id
melius eſſe, quam vivere. Itaque lugentur
apud quosdam puerperia, natique deflentur;
funera contra feſta ſunt, et, veluti ſacra,
4 cantu luſuque celebrantur. Ne feminis qui-
dem ſegnis eſt animus. Super mortuorum vi-
rorum corpora interfici ſimulque ſepeliri,

votum eximium habent: et quia plures ſimul
ſingulis nuptae ſunt, cuius id ſit decus, apud
iudicaturos magno certamine adfectant. Mori-
bus datur, eſtque maxime laetum, cum in
hoc contenditur, vincere. Moerent aliae vo-
cibus, et cum acerbiſſimis planctibus efferunt.
At quibus conſolari eas animus eſt, arma opes-
que ad rogos deferunt; paratique (ut dicti-
tant) cum fato iacentis, ſi detur in manus,
vel paciſci, vel decernere, ubi nec pugnae,
nec pecuniae locus ſit, manent dominas proci.
Nupturae virgines non a parentibus viris tra-
duntur, ſed publice aut locantur ducendae,
aut veneunt. Utrum fiat, ex ſpecie et mori-
bus cauſa eſt. Probae formoſaeque in pretio
ſunt: ceteras qui habeant, mercede quaerun-
tur. Vini uſus quibusdam ignotus eſt: epu-
lantibus tamen ubi ſuper ignes, quos circum-
ſident, quaedam ſemina ingeſta ſunt, ſimilis
ebrietati hilaritas ex nidore contingit. In lito- 5
ribus Iſtro proxima eſt Iſtropolis; deinde a
Mileſiis deducta Callatis; tum Tomoe, et por-
tus Caria, et Tiriſtis promontorium: quod
praetervectos alter Ponti angulus accipit, ad-
verſus Phaſiaco, et, niſi amplior foret, ſimilis.
Fuit hic Bizone; motu terrae intercidit. Eſt
portus Crunos: urbes, Dionyſopolis, Odeſſos,

Meſembria, Anchialos; et intimo in ſinu, atque ubi Pontus alterum ſui flexum angulo finit magno, Apollonia. Recta dehinc ora, niſi quod media ferme in promontorium, quod Thyniam vocant, exit, et incurvis contra ſe litoribus obtenditur, urbesque ſuſtinet Halmydeſſon, et Phileas, et Phinopolim.
6 Hactenus Pontus. Deinde eſt Bosporus et Propontis: in Bosporo, Byzantium: in Propontide, Selymbria, Perinthos, Bithynis: amnesque, qui interfluunt, Erginos et Athyras: tum Rheſo regnata quondam pars Thraciae, et Biſanthe Samiorum, et ingens aliquando Cypſela: poſt locus, quem Graii Μακρὸν τεῖχος adpellant, et in radicem magnae paene inſu-
7 lae ſedens Lyſimachia. Terra quae ſequitur, nusquam lata, atque hic artiſſima inter Hellespontum Aegaeumque procurrit. Anguſtias Iſthmon; frontem eius Maſtuſiam; totam Cherſoneſum adpellant: ob multa memorabilem. Eſt in ea flumen Aegos, naufragio claſſis Atticae inſigne. Eſt et Abydo obiacens Seſtos, Leandri amore pernobilis. Eſt et regio, in qua Perſarum exercitus diviſas ſpatio pelagoque terras, auſus pontibus iungere (mirum atque ingens facinus!) ex Aſia in Graeciam pedes et non navigata maria transgreſſus eſt.

Sunt Protesilai ossa, consecrata delubro. Est et
portus Coelos, Atheniensibus et Lacedaemo-
niis navali acie decernentibus, Laconicae classis
signatus excidio. Est Cynos sema, tumulus
Hecubae, sive ex figura canis, in quam con-
versa traditur, sive ex fortuna, in quam deci-
derat, humili nomine accepto. Est Madytos:
est Eleus, quae finit Hellespontum. Aegaeum 8
statim pelagus vaste longum litus impellit,
submotasque terras hinc ad promontorium,
quod Sunium vocatur, magno ambitu molli-
que circumagit. Eius tractum legentibus prae-
vectisque Mastusiam, sinus intrandus est, qui
alterum Chersonesi latus adluens, iugo facie
vallis includitur, et ex fluvio, quem accipit,
Melas dictus, duas urbes amplectitur, Alope-
connesum, et in altero Isthmi litore sitam
Cardiam: eximia est Aenos, ab Aenea profugo
condita: circa Hebrum Cicones: trans eun-
dem Doriscos, ubi Xerxen copias suas, quia
numero non poterat, spatio mensum ferunt:
deinde promontorium Serrhium, et, quo ca-
nentem Orphea secuta narrantur etiam ne-
mora, Zone: tum Schoenos fluvius, et ripis
eius adiacens Maronia. Regio ulterior Dio- 9
meden tulit, immanibus equis mandendos
solitum obiectare advenas, et iisdem ab Her-

cule obiectum. Turris, quam Diomedis vocant, ſignum fabulae remanet: et urbs, quam ſoror eius ſuo nomine nominavit, Abdera; ſed ea magis id memorandum habet, quod Democritum Phyſicum tulit, quam quod ita condita eſt. Ultra Neſtos fluit, interque eum et Strymona urbes ſunt Philippi, Apollonia, Amphipolis: inter Strymona et Athon, turris Calarnaea, et Κάπρου λιμὴν, urbs Acanthos et Echymnia: inter Athon et Pallenen, Cleona et Olynthos. Strymon (ſicut diximus) amnis eſt, longeque ortus et tenuis, alienis ſubinde aquis fit amplior, et, ubi non longe a mari lacum fecit, maiore, quam venerat, alveo
10 erumpit. Athos mons eſt adeo elatus, ut credatur altius etiam, quam unde imbres cadunt, ſurgere. Capit opinio fidem, quia de aris, quas in vertice ſuſtinet, non abluitur cinis, ſed, quo relinquitur aggere, manet. Ceterum non promontorio, ut alii, verum totus et toto longe dorſo procedit in pelagus. Qua continenti adhaeret, a Xerxe in Graios tendente perfoſſus tranſiugatusque eſt, et factus freto navigabili pervius. Ima eius tenent parvae Pelasgorum coloniae. In ſummo fuit oppidum Acroathon, in quo (ut ferunt) dimidio longior, quam in aliis terris, aetas habi-

tantium erat. Pallene, ſoli tam patentis, ut 11
quinque urbium ſedes ſit atque ager, tota in altum abit, anguſta ſatis, unde incipit. Ibi eſt Potidaea: at ubi laxius patet, Mende Scioneque referendae; illa ab Eretriis, haec ab Achivis, capto Ilio remeantibus, poſita.

C A P. III.

Macedonia, Graecia, Peloponneſus, Epirus et Illyricum.

Tum Macedonum populi quot urbes ha- 1
bitant, quarum Pelle eſt maxime illuſtris. Alumni efficiunt, Philippus Graeciae domitor, Alexander etiam Aſiae. In litore flexus Mecybernaeus, inter promontoria Derrin, et Canaſtraeum, et portum, qui Κωφὸς dicitur: urbes Toronen et Miſcellam, atque, unde ipſi nomen eſt, Mecybernam incingit. Canaſtraeo promontorio Sane proxima eſt. Mecybernaeus autem in medio, qua terra dat gremium, modice in litora ingreditur. Ceterum longis in altum immiſſis lateribus, ingens inde Thermaicus ſinus eſt. In eum Axius per Macedonas, et iam per Theſſalos Peneus excurrit. Ante Axium Theſſalonice eſt: inter utrumque Caſſandria, Cydna, Aloros, Icaris:

a Peneo ad Sepiada, Gyrtona, Meliboea, Ca-
ſtanaea, pares ad famam, niſi quod Philocte-
2 tes alumnus Meliboeam illuminat. Terrae
interiores claris locorum nominibus inſignes,
paene nihil ignobile ferunt. Hinc non longe
eſt Olympus, Pelion, Oſſa, montes gigantum
fabula belloque memorati: hic Muſarum pa-
rens domusque Pieria: hic noviſſime calcatum
Graio Herculi ſolum, ſaltus Oetaeus: hic
ſacro nemore nobilia Tempe: hic Libethra,
3 carminum fontes. [Obiacet] tum iam vaſte et
multum prominens Graecia, et dum Myr-
toum pelagus adtingat, a ſeptemtrione in me-
ridiem vecta, qua ſol oritur, Aegaeis; qua
occidit, Ioniis fluctibus obiacet. Ac proximo
ſpatioſa et Hellas nomine, grandi fronte pro-
cedit: mox mari utroque, et Ionio magis,
latera eius intrante, donec quatuor milia
paſſuum pateat, media ferme prope inciditur.
Deinde rurſum terris huc ſe et illuc, verum
in Ionium mare magis expandentibus, pro-
greſſisque in altum, non tam lata, quam coe-
perat, ingens tamen iterum et quaſi paene
inſula extenditur, vocaturque Peloponneſos,
ob ſinus et promontoria, quis, ut fibris, litora
eius inciſa ſunt, ſimulque tenui tramite in
latus effunditur, platani folio ſimillima.

A Macedonia prima eſt Theſſalia, deinde 4
Magneſia, Phthiotis, Doris, Locris, Phocis, Boeotis, Atthis, Megaris; ſed omnium Atthis clariſſima: in Peloponneſo Argolis, Laconice, Meſſenia, Achaia, Elis, Arcadia: ultra Aetolia, Acarnania, Epiros, usque in Hadriam. De locis atque urbibus, quae mare non adluit, haec maxime memoranda ſunt: in Theſſalia Lariſſa, aliquando Iolcos: in Magneſia Antronia: in Phthiotide Phthia: in Doride Pindus [et iuxta ſita Erineus:] in Locride Cynos et Calliaros: in Phocide Delphi, et mons Parnaſos, et Apollinis fanum atque oraculum: in Boeotia Thebae, et Cithaeron, fabulis carminibusque celebratus: in Atthide Eleuſin, Cereri conſecrata, et clariores, quam ut indicari egeant, Athenae: in Megaride, unde regioni nomen eſt, Megara: ut in Argolide Argos, et Mycenae, et templum Iunonis, vetuſtate et religione percelebre: in Laconide Therapne, Lacedaemon, Amyclae, mons Taygetus: in Meſſenia, Meſſene et Methone: in Achaia atque Elide quondam Piſae Oenomai, Elis etiam nunc, delubrumque Olympii Iovis, certamine gymnico et ſingulari ſanctitate, ipſo quidem tamen ſimulacro (quod Phidiae opus eſt) maxime nobile. Arcadiam 5

Peloponnesiacae gentes undique incingunt. In ea sunt urbes Psophis, Tegea, Orchomenos; montes Pholoë, Cyllenius, Parthenius, Maenalus; flumina Erymanthus et Ladon: in Aetolia Naupactos, in Acarnania Stratos, oppida: in Epiro Dodonaei Iovis templum, et fons ideo sacer, quod, cum sit frigidus, et immersas faces, sicut ceteri, exstinguat, ubi sine
6 igne procul admoventur, accendit. At cum litora leguntur, a promontorio Sepiade per Demetrium, et Halon, et Pteleon, et Echinon ad Pagasaeum sinum cursus est. Ille urbem Pagasam amplexus, amnem Sperchion accipit: et, quia Minyae, Colchida petentes, inde Argo navem solvere, memoratur. Ab eo ad Sunium tendentibus illa praenaviganda: Maliacus et Opuntius, grandes sinus, et in his, caesorum etiam Laconum tropaea, Thermopylae, Opoës, Scarpha, Cnemides, Alope: Anthedon, Larymne, Aulis, Agamemnoniae Graiorumque classis in Troiam coniurantium statio: Marathon, magnarum multarumque virtutum testis, iam inde a Theseo, Persica maxime clade, pernotus: Rhamnus parva, illustris tamen, quod in ea fanum est Amphiarai et Phidiaca Nemesis: Thoricos et Brauronia, olim urbes, iam tantum nomina.

Sunium promontorium eſt, finitque id litus
Hellados, quod ſpectat orientem. Inde ad 7
meridiem terra convertitur usque ad Mega-
ram, Atticae, ut modo latere, ita nunc fronte
pelago adiacens. Ibi eſt Piraeeus Athenien-
ſium portus: Scironia ſaxa, ſaevo quondam
Scironis hoſpitio etiam nunc infamia. Mega-
renſium tractus Iſthmon attingit, (Diolco
cognomen eſt) qui quatuor milium ſpatio
Aegaeum mare ab Ionio ſubmovens, anguſto
tramite Helladi Peloponneſon adnectit. In eo
eſt oppidum Cenchreae: fanum Neptuni,
ludis, quos Iſthmicos vocant, celebre: Corin-
thos, olim clara opibus, poſt clade notior,
nunc Romana colonia, ex ſumma arce, quam
Acrocorinthon adpellant, maria utraque con-
tuens. Peloponneſi oram (ſicut diximus) 8
ſinus et promontoria lacerant: ab oriente Bu-
cephalos, et Cherſoneſus, et Scyllaeon; ad
meridiem Malea, Taenaros, Acritas, Ichthys:
ad veſperum Chelonates et Araxos. Habitant
ab Iſthmo ad Scyllaeon Epidaurii, Aeſculapii
templo incluti, et Troezenii, fide ſocietatis
Atticae illuſtres. Portus Saronicus, et Schoe-
nitas, et Pogonus: oppida autem Epidaurus,
et Troezene, et Hermiona his litoribus adpo-
ſita ſunt. Inter Scyllaeon et Malean, ſinus

Argolicus dicitur: inter Malean et Taenaron,
Laconicus: inter Taenaron et Acritan, Aſi-
naeus: inter Acritan et Ichthyn, Cypariſſius.
9 In Argolico ſunt noti amnes, Eraſinus atque
Inachus, et notum oppidum Lerne: in Laco-
nico Gythius et Eurotas: in ipſo Taenaro
Neptuni templum, et ſpecus, illi, quem in
Ponto Acheruſiam diximus, facie et fabula
ſimilis: in Aſinaeo flumen Pamiſum; in Cy-
pariſſio Alpheus; nomen dedit urbs, in litore
ſita, huic Cypariſſae, illi Aſine: Meſſenii
Pyliique terras colunt, et ipſa pelago Pylos
adiacet. Cyllene, Enneapolis, Patrae oram
illam tenent, in quam Chelonates et Araxos
excurrunt: ſed Cyllene, quod Mercurium ibi
natum arbitrantur, inſignis. Rhion deinde
(maris id nomen eſt) anguſte, et velut freto,
latus orae ſequentis incidens, inter Aetolos
et Peloponneſiacos usque ad Iſthmon irrum-
10 pit. In eo ad ſeptemtriones ſpectare litora in-
cipiunt. In his eſt Aegion, et Aegira, et Olu-
ros, et Sicyon: at in adverſis Pagae, Creuſis,
Anticyra, Oeanthia, Cirrha, et notior ali-
quanto nomine, Calydon, et Evenos extra
Rhion. In Acarnania maxime clara ſunt
oppidum Leucas, flumen Achelous. In Epiro
nihil Ambracio ſinu nobilius eſt. Facit ſinus,

qui anguſtis faucibus, et quae minus mile
paſſibus pateant, grande pelagus admittit.
Faciunt urbes, quae adſidunt; Actium, Argos
Amphilochi, Ambracia, Aeacidarum regna
Pyrrhique. Buthroton ultra eſt: deinde Ce-
raunii montes: ab his flexus in Hadriam.
Hoc mare magno receſſu litorum acceptum, 11
et vaſte quidem in latitudinem patens, qua
penetrat, tamen vaſtius, Illyricis usque Ter-
geſtum, cetera Gallicis Italicisque gentibus
cingitur. Partheni et Daſſaretae prima eius
tenent: ſequentia Taulantii, Encheliae, Phaea-
ces. Deinde ſunt, quos proprie Illyrios vo- 12
cant: tum Pyraei, et Liburni, et Iſtria. Ur-
bium prima eſt Oricum, ſecunda Dyrrha-
chium; Epidamnos ante erat: Romani nomen
mutavere, quia, velut in damnum ituris,
omen id viſum eſt. Ultra ſunt Apollonia, Sa- 13
lona, Iadera, Narona, Tragurium, ſinus Pola-
ticus, et Pola, quondam a Colchis, ut ferunt,
habitata, (in quantum res transeunt!) nunc
Romana colonia. Amnes autem Aeas et Nar,
et Danubius, qui iam dictus eſt Iſter: ſed Aeas
ſecundum Apolloniam, Nar inter Pyraeos et
Liburnos, per Iſtros Iſter emittitur. Terge-
ſtum, intimo in ſinu Hadriae ſitum, finit Illy-
ricum.

CAP. IV.

ITALIA.

1 De Italia, magis quia ordo exigit, quam quia monſtrari eget, pauca dicentur: nota ſunt omnia. Ab Alpibus incipit in altum excedere, atque, ut procedit, ſe media perpetuo iugo Apennini montis adtollens, inter Hadriaticum et Tuſcum, ſive (ut aliter eadem adpellantur) inter Superum mare et Inferum excurrit, diu ſolida. Verum ubi longe abit, in duo cornua ſcinditur, reſpicitque altero Siculum pelagus, altero Ionium: tota anguſta, et alicubi multo, quam unde coepit, anguſtior.
2 Interiora eius aliae aliaeque gentes; ſiniſtra parte Carni et Veneti colunt Togatam Galliam: tum Italici populi, Picentes, Frentani, Dauni, Apuli, Calabri, Sallentini. Ad dextram ſunt ſub Alpibus Ligures, ſub Apennino Etruria; poſt Latium, Volſci, Campania, et ſuper Lucaniam Bruttii. Urbium, quae procul a mari habitantur, opulentiſſimae ſunt, ad ſiniſtram Patavium Antenoris, Mutina et Bononia, Romanorum coloniae: ad dextram Capua a Tuſcis, et Roma, quondam a paſtoribus condita; nunc, ſi pro materia dicatur, alterum
3 opus. At in oris proxima eſt a Tergeſte Con-

cordia. Interfluit Timavus, novem capitibus
exſurgens, uno oſtio emiſſus: deinde Natiſo
non longe a mari ditem adtingit Aquileiam.
Ultra eſt Altinum. Superna late occupat 4
litora Padus. Namque ab imis radicibus Ve-
ſuli montis exortus, parvis ſe primum e fon-
tibus colligit; et aliquatenus exilis ac macer,
mox aliis amnibus adeo augeſcit atque alitur,
ut ſe per ſeptem ad poſtremum oſtia effundat.
Unum de eis magnum, Padum appellant.
Inde tam citus proſilit, ut discuſſis fluctibus
diu, qualem emiſit, undam agat, ſuumque
etiam in mari alveum ſervet, donec eum ex
adverſo litore Iſtriae eodem impetu profluens
Iſter amnis excipiat. Hac re per ea loca na-
vigantibus, qua utrimque amnes eunt, inter
marinas aquas dulcium hauſtus eſt. A Pado 5
ad Anconam tranſitur Ravenna, Ariminum,
Piſaurum, Faneſtris colonia; flumen Metau-
rus atque Aeſis. Exin illa in anguſto duorum
promontoriorum ex diverſo coëuntium, inflexi
cubiti imagine ſedens, et ideo a Graiis dicta
Ancon, inter Gallicas Italicasque gentes quaſi
terminus intereſt. Haec enim praegreſſos 6
Piceni litora excipiunt: in quibus Numana,
Potentia, Cluana, Cupra, urbes; caſtella au-
tem Firmum, Hadria, Truentinum: id et

fluvio, qui praeterit, nomen eſt. Ab eo Frentani iam Matrini habent et Aterni fluminis oſtia, urbes Bucam et Hiſtonium: Dauni autem Tifernum amnem; Cliterniam, Larinum, Teanum, oppida; montemque Garganum.
7 Sinus eſt continuo Apulo litore incinctus, nomine Urias, modicus ſpatio, pleraque aſper acceſſu: extra Sipontum, vel (ut Graii dixere) Sipus; et flumen, quod Canuſium adtingens, Auſidum adpellant: poſt Barium, et Gnatia, et Ennio cive nobiles Rudiae: et iam in Calabria Brunduſium, Valetium, Lupiae, Hydrus mons: tum Sallentini campi, et Sallentina litora, et urbs Graia Callipolis. Hucusque Hadria, hucusque Italiae
8 latus alterum pertinet. Frons eius in duo quidem ſe cornua (ſicut ſupra diximus) ſcindit: ceterum mare, quod inter utraque admittit, tenuibus promontoriis ſemel iterumque diſtinguens, non uno margine circuit, nec diffuſum patensque, ſed per ſinus recipit. Primus Tarentinus dicitur, inter promontoria Sallentinum et Lacinium; in eoque ſunt Tarentum, Metapontum, Heraclea, Croto, Thurium: ſecundus Scylaceus, inter promontoria Lacinium et Zephyrium; in quo eſt Petelia, Carcinus, Scylaceum, Myſtiae: tertius inter Ze-

phyrium et Bruttium, Conſentiam, Caulo-
niam, Locrosque circumdat. In Bruttio ſunt,
Columna Rhegia, Rhegium, Scylla, Tauria-
num, et Metaurum. Hinc in Tuſcum mare 9
eſt flexus, et eiusdem terrae latus alterum.
Medama, Hippo, nunc Vibon, Temeſa, Clam-
petia, Blanda, Buxentum, Velia, Palinurus,
olim Phrygii gubernatoris, nunc loci nomen,
Paeſtanus ſinus, Paeſtum oppidum, Silerus
amnis, Picentia, Petrae, quas Sirenes habita-
vere, Minervae promontorium, omnia Luca-
niae loca; ſinus Puteolanus, Surrentum, Her-
culaneum, Veſuvii montis aſpectus, Pompeii,
Neapolis, Puteoli, lacus Lucrinus et Avernus,
Baiae, Miſenum, (id nunc loci, aliquando
Phrygii militis nomen) Cumae, Liternum,
Volturnus amnis, Volturnum oppidum, amoe-
na Campaniae litora; Sinueſſa, Liris, Mintur-
nae, Formiae, Fundi, Tarracina; Circes do-
mus, aliquando Circeii, Antium, Aphrodi-
ſium, Ardea, Laurentum, Oſtia, citra Tibe-
rim in hoc latere ſunt: ultra Pyrgi, Minio,
Caſtrum novum, Graviſcae, Coſa, Telamon,
Populonia, Cecina, Piſae, Etruſca et loca et
nomina; deinde Luna Ligurum, et Tigulia,
et Genua, et Sabatia, et Albingaunum; tum
Paulo et Varum flumina, utraque ab Alpibus

delapſa, ſed Varum, quia Italiam finit, ali-
10 quanto notius. Alpes ipſae ab his litoribus longe lateque diffuſae, primo ad ſeptemtrionem magno gradu excurrunt: deinde ubi Germaniam adtigerunt, verſo impetu in orientem abeunt, diremtisque populis immanibus, usque in Thraciam penetrant.

CAP. V.

Gallia Narbonenſis.

1 Gallia Lemanno lacu et Cebennicis montibus in duo latera diviſa, atque altero Tuſcum pelagus adtingens, altero Oceanum, hinc a Varo, illinc a Rheno ad Pyrenaeum usque permittitur. Pars Noſtro mari adpoſita, (fuit aliquando Bracata, nunc Narbonenſis,) eſt magis culta et magis conſita, ideoque etiam
2 laetior. Urbium, quas habet, opulentiſſimae ſunt, Vaſio Vocontiorum, Vienna Allobrogum, Avenio Cavarum, Arecomicorum Nemauſus, Toloſa Tectoſagum, Secundanorum Arauſio, Sextanorum Arelate, Septimanorumque Baeterrae. Sed anteſtat omnes Atacinorum Decimanorumque colonia, unde olim his terris auxilium fuit, nunc et nomen et
3 decus eſt, Martius Narbo. In litoribus ali-

quot ſunt cum aliquibus nominibus loca:
ceterum rarae urbes, quia rari portus, et
omnis plaga auſtro atque africo expoſita eſt.
Nicaea tangit Alpes, tangit oppidum Decia-
tum, tangit Antipolis. Deinde eſt Forum
Iulii, Octavanorum colonia: tum poſt Athe-
nopolin, et Olbiam, et Tauroin, et Cithariſten
eſt Lacydon, Maſſilienſium portus, et in eo
ipſa Maſſilia. Haec a Phocaeis oriunda, et
olim inter aſperas poſita, nunc ut pacatis, ita
diſſimillimis tamen vicina gentibus, mirum
quam facile et tunc ſedem alienam ceperit, et
adhuc morem ſuum teneat. Inter eam et 4
Rhodanum Maritima Avaticorum ſtagno ad-
ſidet. Foſſa Mariana partem eius amnis na-
vigabili alveo effundit. Alioquin litus igno-
bile eſt, lapideum, ut vocant; in quo Hercu-
lem contra Albiona et Bergion, Neptuni libe-
ros, dimicantem cum tela defeciſſent, ab in-
vocato Iove adiutum imbre lapidum ferunt.
Credas pluiſſe, adeo multi paſſim et late iacent.
Rhodanus non longe ab Iſtri Rhenique fonti- 5
bus ſurgit: deinde, Lemanno lacu acceptus,
tenet impetum, ſeque per medium integer
agens, quantus venit, egreditur; et inde con-
tra occidentem ablatus, aliquamdiu Gallias
dirimit: poſt curſu in meridiem abducto, hac

intrat, accessuque aliorum amnium iam grandis, et subinde grandior, inter Volcas et Cavaras emittitur.
6 Ultra sunt stagna Volcarum, Ledum flumen, castellum Latera, Mesua collis, incinctus mari paene undique, ac, nisi quod angusto aggere continenti adnectitur, insula. Tum ex Cebennis demissus Arauris iuxta Agathan, secundum Baeterras Orbis fluit. Atax ex Pyrenaeo monte degressus, qua sui fontis aquis venit, exiguus vadusque est; et iam ingentis alioquin alvei tenens, nisi ubi Narbonem adtingit, nusquam navigabilis: sed cum hibernis intumuit imbribus, usque eo solitus insurgere, ut se ipse non capiat. Lacus accipit eum Rubresus nomine, spatiosus admodum, sed qua mare admittit, tenuis aditu.
7 Ultra est Leucata, litoris nomen, et Salsulae fons, non dulcibus aquis defluens, sed salsioribus etiam, quam marinae sunt: iuxta campus minuta arundine gracilique perviridis, ceterum stagno subeunte suspensus. Id manifestat media pars eius, quae abscissa proximis, velut insula natat, pellique se atque adtrahi patitur. Quin et ex iis, quae ad imum perfossa sunt, subfusum mare ostenditur. Unde Graiis nostrisque etiam auctoribus, verine ignorantia, an, prudentibus etiam, mendacii

libidine viſum eſt tradere poſteris, in ea regione piſcem e terra penitus oriri, qui, ubi ex alto hucusque penetravit, per ea foramina, ictu capulantium interfectus, extrahitur. Inde 8
eſt ora Sordonum, et parva flumina Telis et Tichis, ubi accrevere, perſaeva: colonia Ruſcino, vicus Illiberri, magnae quondam urbis et magnarum opum tenue veſtigium. Tum inter Pyrenaei promontoria Portus Veneris in ſinu ſalſo, et Cervaria locus, finis Galliae.

C A P. VI.

Hiſpaniae ora citerior.

Pyrenaeus primo hinc in Britannicum pro- 1
currit Oceanum; tum in terras fronte converſus, Hiſpaniam irrumpit, et minore eius parte ad dextram excluſa, trahit perpetua latera continuus, per omnem donec provinciam longo limite immiſſus, in ea litora, quae occidenti ſunt adverſa, perveniat. Ipſa Hiſpania, 2
niſi qua Gallias tangit, pelago undique incincta eſt: ubi illis adhaeret, maxime anguſta paullatim ſe in Noſtrum et Oceanum mare extendit: magisque et magis latior ad occidentem abit, ac fit ibi latiſſima: viris, equis, ferro, plumbo, aere, argento auroque etiam

abundans, et adeo fertilis, ut, ſicubi ob penuriam aquarum effeta et ſui diſſimilis eſt, linum
3 tamen, aut ſpartum alat. Tribus autem eſt diſtincta nominibus; parsque eius Tarraconenſis, pars Baetica, pars Luſitania vocatur. Tarraconenſis altero capite Gallias, altero Baeticam Luſitaniamque contingens, mari latera obiicit Noſtro, qua meridiem; qua ſeptemtrionem ſpectat, Oceano. Illas fluvius Anas ſeparat, et ideo Baetica maria utraque proſpicit: ad occidentem, Atlanticum; ad meridiem, Noſtrum. Luſitania Oceano tantummodo obiecta eſt, ſed latere ad ſeptemtriones,
4 fronte ad occaſum. Urbium de mediterraneis in Tarraconenſi clariſſimae fuerunt Palantia et Numantia, nunc eſt Caeſarauguſta: in Luſitania Emerita: in Baetica Aſtigi, Hiſpal, Cor-
5 duba. At ſi litora legas, a Cervaria proxima eſt rupes, quae in altum Pyrenaeum extrudit: dein Tichis flumen ad Rhodam, Clodianum ad Emporias: tum mons Iovis, cuius partem occidenti adverſam, eminentia cautium, quod inter exigua ſpatia, ut gradus, ſubinde conſurgunt, Scalas Hannibalis adpellant. Inde ad Tarraconem parva ſunt oppida, Blanda, Eluro, Baetulo, Barcino, Subur, Tolobi: parva flumina, Baetulo iuxta Iovis montem,

Rubricatum in Barcinonis litore, inter Subur et Tolobin Maius. Tarraco urbs eſt in his oris maritimarum opulentiſſima: Tulcis eam modicus amnis, ſuper ingens Iberus Dertoſam adtingit.
Inde ſe in terras pelagus inſinuat, 6
et primum magno impetu admiſſum, mox in duos ſinus promontorio, quod Ferrariam vocant, finditur. Prior Sucronenſis dicitur, maiorque ac magno ſatis ore pelagus accipiens, et, quo magis penetratur, anguſtior, Saetabim, et Turiam, et Sucronem non magna excipit flumina: urbes complexus, et alias quidem, ſed notiſſimas Valentiam, et Saguntum illam, fide et aerumnis inclutam. Sequens Illicitanus Alonen habet, et Lucentiam, et, unde ei nomen eſt, Illicen. Hic iam terrae magis in altum eunt, latioremque, quam fuerat, Hiſpaniam faciunt.
Verum ab his, quae dicta ſunt, 7
ad principia Baeticae, praeter Carthaginem, quam dux Poenorum Hasdrubal condidit, nihil referendum eſt. In illis oris ignobilia ſunt oppida, et quorum mentio tantum ad ordinem facit; Urci in ſinu, quem Urcitanum vocant: extra Abdera, Suel, Hexi, Maenoba, Malaca, Salduba, Lacippo, Barbeſula.
Aperit 8
deinde anguſtiſſimum pelagus, et proxima inter ſe Europae atque Africae litora montes

efficiunt, ut initio diximus, Columnae Herculis, Abyla et Calpe: uterque quidem, sed Calpe magis, et paene totus in mare prominens. Is mirum in modum concavus, ab ea parte, qua spectat occasum, medium fere latus aperit: atque inde ingressis totus admodum
9 pervius, prope quantum patet, specus. Sinus ultra est, in eoque Carteia, (ut quidam putant, aliquando Tartessos,) et quam transvecti ex Africa Phoenices habitant, atque unde nos sumus, Tingentera. Tum Mellaria, et Belo, et Besippo usque ad Iunonis promontorium oram Freti occupat. Illud iam in occidentem et Oceanum obliquo iugo excurrens, atque ei, quod in Africa Ἀμπελουσίαν esse dixeramus, adversum, qua Nostra maria sunt, finit Europen.

CAP. VII.

Mediterranei maris insulae.

1 Gades insula, quae egressis Fretum obvia est, admonet ante reliquas dicere, quam in Oceani litora Terrarumque circuitum, ut initio promisimus, oratio excedat. Paucae sunt in Maeotide, (inde enim videtur commodissimum incipere) neque omnes tamen in-

coluntur: nam ne pabula quidem large ferunt.
Hac re habitantibus caro magnorum piſcium
ſole ſiccata, et in pollinem usque contuſa,
pro farre eſt. Paucae et in Ponto; Leuce, 2
Boryſthenis oſtio obiecta, parva admodum, et
quod ibi Achilles ſitus eſt, Achillea cogno-
mine: non longe a Colchis Aria, quae, Marti
conſecrata, (ut fabulis traditur) tulit aves cum
ſumma clade advenientium pennas, quaſi tela,
iaculatas. Sex ſunt inter Iſtri oſtia: ex his
Peuce notiſſima et maxima. Thynias, Ma-
riandynorum finibus proxima, urbem habet,
quam, quia Bithyni incolunt, Bithynida ad-
pellant. Contra Thracium Bosporum duae 3
parvae, parvoque diſtantes ſpatio, et ali-
quando creditae dictaeque concurrere, et
Cyaneae vocantur et Symplegades. In Pro- 4
pontide tantum Proconneſos habitatur. Extra
Hellespontum earum, quae Aſiaticis regioni-
bus adiacent, clariſſimae ſunt, Tenedos, Sigeis
adverſa litoribus, et, quo dicentur ordine, ad
promontorium Tauri montis expoſitae, quas
quondam dici putavere Μακάρων; ſive quod
fortunati admodum coeli ſolique ſunt, ſive
quod eas ſuo ſuorumque regno Macar occu-
paverat: in Troade Lesbos, et in ea quinque
olim oppida, Antiſſa, Pyrrha, Ereſos, Me-

thymna, Mytilene: in Ionia Chios et Samos: in Caria Cos: in Lycia Rhodos; in illis ſingulae ſunt iisdem nominibus urbes: in Rhodo tres quondam erant, Lindos, Camiros, Ialyſos.
5 Quae contra Tauri promontorium importunae navigantibus obiacent, Chelidoniae nominantur. In ſinu, quem maximum Aſia recipit prope media, Cypros, ad ortum occaſumque ſe immittens, recto iugo inter Ciliciam Syriamque porrigitur; ingens, ut quae aliquando novem regna ceperit, et nunc aliquot urbes ferat, quarum clariſſimae Salamis et Paphos, et, quo primum ex mari Venerem egreſſam
6 accolae adſirmant, Palaepaphos. Arados in Phoenice eſt parva, et, quantum patet, tota oppidum: frequens tamen, quia etiam ſuper aliena tecta ſedem ponere licet. Parva et Canopos, Nili oſtio, quod Canopicum vocant, obvia eſt. Menelai gubernator Canopus, ibi forte moriens, nomen inſulae, illa oſtio dedit. Pharos nunc Alexandriae ponte coniungitur, olim (ut Homerico carmine proditum eſt) ab eisdem oris curſu diei totius abducta: et, ſi ita res fuit, videri poteſt coniectantibus in tantum mutatae cauſas Nilum praebuiſſe, dum limum ſubinde, et praecipue cum exundaret, litori adnectens, auget terras, ſpatiumque au-

geſcentium in vicina vada promovet. In Africa 7
contra maiorem Syrtim Euteletos: contra mi-
noris promontoria, Meninx et Cercina: con-
tra Carthaginis ſinum, Tarichiae et Aegates,
Romana clade memorabiles. Plures Europae 8
litoribus ſunt adpoſitae: in Aegaeo mari
prope Thraciam Thaſos, Imbros, Samothrace,
Scandile, Polyaegos, Sciathos, Halonneſos;
et, quam aliquando, omnibus, qui mares
erant, caeſis, tantum feminae tenuiſſe dicun-
tur, Atho monti Lemnos adverſa. Pagaſaeus
ſinus Scyron proſpicit, Cicynethon amplecti-
tur. Euboea ad meridiem promontorium 9
Geraeſton et Caphareа, ad ſeptemtrionem
Cenaeum extrudit, et nusquam lata, duum
milium ſpatium habet, ubi artiſſima eſt: cete-
rum longa, totique Boeotiae adpoſita, anguſto
freto diſtat a litore. Euripon vocant, rapi-
dum mare, et, alterno curſu ſepties die ac
ſepties nocte fluctibus in vicem verſis, adeo
immodice fluens, ut ventos etiam ac plena
ventis navigia fruſtretur. Aliquot in ea ſunt
oppida, Styra, Eretria, Pyrrha, Neſos, Oecha-
lia: verum opulentiſſimae Caryſtos et Chalcis.
In Atthide Helene, eſt, nota ſtupro Helenae, et 10
Salamis, excidio claſſis Perſicae notior: circa
Peloponneſon etiam nunc in Aegaeo Pityuſſa,

et Aegina, Epidaurico litori proxima, Troe-
zenio Calauria, inter ignobiles alias leto De-
moſthenis nobilis: in Myrtoo Cythera contra
Malean, Oenuſſa et Theganuſſa contra Acri-
tan: in Ionio Prote, Aſteria, Cephallenia,
Neritos, Same, Zacynthos, Dulichium; et
inter non ignobiles, Ulixis nomine Ithaca
maxime illuſtris: in Epiro Echinades, et olim
Plotae, nunc Strophades: contra Ambracium
ſinum Leucadia, et vicina Hadriatico mari
Corcyra. Hae Thracum Graiorumque terris
11 obiacent. At interius Melos, Olearos, Aegilia,
Cothon, Ios, Thia, Thera, Gyaros, Hippuris,
Dionyſia, Cythnos, Chalcia, Icaria, Cinara,
Niſyros, Lebinthos, Calymnia, Syme. Hae,
quia diſperſae ſunt, Sporades. Ab eis Sici-
nos, Siphnos, Seriphos, Rhenea, Paros, My-
conos, Syros, Tenos, Naxos, Delos, Andros,
12 quia in orbem iacent, Cyclades dictae. Super
eas iam in medio mari, ingens et centum
quondam urbibus habitata Crete, ad orientem
promontorium Samonium, ad occidentem
Κριοῦ μέτωπον immittit; niſi maior eſſet, Cypri
ſimilis: multis famigerata fabulis, adventu
Europae, Paſiphaës et Ariadnae amoribus,
Minotauri feritate fatoque, Daedali operibus
et fuga, Tali ſtatione atque morte; maxime

tamen eo, quod ibi ſepulti Iovis paene clarum
veſtigium, ſepulcrum, cui nomen eius inſcul-
ptum eſſe accolae oſtendunt. Urbium notiſſi-
mae, Gnoſos, Gortyna, Lyctos, Lycaſtos,
Holopyxos, Therapnae, Cydonea, Marathuſa,
Dictynna. Inter colles, quod ibi nutritum
Iovem accepimus, fama Idaei montis excellit.
Iuxta eſt Aſtypalaea, Naumachos, Zephyre, 13
Chryſe, Caudos, et quas Μουσαγόρους numero
tres, uno tamen vocabulo adpellant: atque,
unde Carpathio mari cognomen eſt, Carpa-
thos. In Hadria Apſoros, Dyſcelados, Abſyr-
tis, Iſſa, Pityia, Hydria, Electrides, nigra
Corcyra, Tragurium, Diomedia, Aeſtria, Sa-
ſon, atque, ut Alexandriae, ita Brunduſio
adiacens Pharos. Sicilia (ut ferunt) aliquando 14
continens, et agro Bruttio adnexa, poſt freto
maris Siculi abſciſſa eſt. Id anguſtum et an-
ceps alterno curſu modo in Tuſcum, modo in
Ionium pelagus perfluit, atrox, ſaevum, et
Scyllae Charybdisque ſaevis nominibus inclu-
tum. Scylla ſaxum eſt, Charybdis mare,
utrumque noxium adpulſis. Ipſa ingens et
tribus promontoriis in diverſa procurrens,
Graecae literae imaginem, quae Delta dicitur,
efficit. Pachynum vocatur, quod Graeciam 15
ſpectat: Lilybaeum, quod Africam: Peloris,

quod in Italiam vergens Scyllae adverſum eſt. Cauſa nominis Pelorus, gubernator, ab Hannibale ibidem conditus; quem idem vir profugus ex Africa, ac per ea loca Syriam petens, quia procul intuenti videbantur continua eſſe litora, et non pervium pelagus, proditum ſe
16 arbitratus occiderat. Ab eo ad Pachynum ora quae extenditur, Ionium mare adtingens, haec fert illuſtria, Meſſanam, Tauromenium, Catinam, Megarida, Syracuſas, et in iis mirabilem Arethuſam. Fons eſt, in quo viſuntur iacta in Alpheum amnem, ut diximus, Peloponneſiaco litori infuſum: unde ille creditur non ſe conſociare pelago, ſed, ſubter maria terrasque depreſſus, huc agere alveum, atque hic ſe rurſus extollere. Inter Pachynum et Lilybaeum Acragas eſt, et Heraclea, et Thermae: inter Lilybaeum et Pelorida Panhormus, et Himera: interius vero Leontini, et Centuripinum, et Hybla, aliaeque complures; famam habet ob Cereris templum Henna.
17 Praecipui montium Eryx, maxime memoratus ob delubrum Veneris, ab Aenea conditum, et Aetna, quae Cyclopas olim tulit, nunc adſiduis ignibus flagrat. De amnibus Himera referendus, quia in media admodum ortus, in diverſa decurrit, ſcindensque eam utrim-

que, alio ore in Libycum, alio in Tuſcum
mare devenit. Circa Siciliam in Siculo freto 18
eſt Aeaee, quam Calypſo habitaſſe dicitur;
Africam verſus Gaulos, Melita, Coſſura; pro-
pius Italiam Calatha, et illae ſeptem, quas
Aeoli adpellant, Oſteodes, Lipara, Heraclea,
Didyme, Phoenicuſſa, ac, ſicut Aetna, per-
petuo flagrantes igne Hiera et Strongyle. Sed
Pithecuſſa, Leucothea, Aenaria, Phitonia, Ca-
preae, Prochyta, Pontiae, Pandateria, Sinonia,
Palmaria, Italico lateri citra Tiberina oſtia
obiacent. Ultra aliquot ſunt parvae, Dia- 19
nium, Igilium, Carbania, Urgo, Ilva, Capra-
ria: duae grandes, fretoque diviſae, Corſica
et Sardinia; quarum Corſica Etruſco litori
propior, intra latera tenuis et longa, praeter-
quam ubi Aleria et Mariana coloniae ſunt, a
Barbaris colitur: Sardinia Africum pelagus
adtingens, niſi quod in occidentem, quam in
orientem, anguſtius ſpectat, par et quadrata
undique, et nusquam non aliquanto ſpatioſior,
quam ubi longiſſima eſt Corſica; ceterum fer-
tilis, et ſoli, quam coeli, melioris, atque ut
fecunda, ita paene peſtilens. In ea antiquiſſimi
populorum ſunt Ilienſes: urbium antiquiſſi-
mae Caralis et Sulci. At in Gallia, quas re- 20
ferre conveniat, ſolae ſunt Stoechades, ab

ora Ligurum ad Maſſiliam usque diſperſae. Baleares in Hiſpania, contra Tarraconenſia litora ſitae, non longe inter ſe diſtant, et ex ſpatio ſui cognominibus acceptis, maiores, minoresque perhibentur. Caſtella ſunt in minoribus, Iamno et Maio: in maioribus,
21 Palma et Pollentia coloniae. Ebuſos e regione promontorii, quod in Sucronenſi ſinu Ferrariam vocant, eodem nomine urbem habet, frumentis tantum non fecunda, at alia largior, et omnium animalium, quae nocent, adeo expers, ut ne ea quidem, quae de agreſtibus mitia ſunt, aut generet, aut, ſi
22 invecta ſunt, ſuſtineat. Contra eſt Colubraria, cuius meminiſſe ſuccurrit, quod, cum ſcateat multo ac malefico genere ſerpentium, et ſit ideo inhabitabilis, tamen ingreſſis eam, intra id ſpatium, quod Ebuſitana humo circumſignaverunt, ſine pernicie et rata eſt; iisdem illis ſerpentibus, qui ſolent obvios adpetere, adſpectum eius pulveris, aliud velut virus, procul et cum pavore fugientibus.

POMPONII MELAE

DE

SITU ORBIS

LIBER III.

CAP. I.

Hiſpaniae ora exterior.

Dicta eſt ora Noſtri maris: dictae inſulae, 1
quas amplectitur. Reſtat ille circuitus, quem (ut initio diximus) cingit Oceanus. Ingens infinitumque Pelagus, et magnis aeſtibus concitum, (ita enim motus eius appellant) modo inundat campos, modo late nudat ac refugit, non alios aliosque in vicem, neque alternis acceſſibus nunc in hos, nunc in illos toto impetu verſum: ſed ubi in omnia litora, quamvis diverſa ſint, Terrarum Inſularumque ex medio pariter effuſum eſt, rurſus ab illis colligitur in medium, et in ſemet ipſum redit; tanta vi ſemper immiſſum, ut vaſta etiam

flumina retro agat, et aut terreſtria deprehen-
2 dat animalia, aut marina deſtituat. Neque
adhuc ſatis cognitum eſt, anhelitune ſuo id
Mundus efficiat, retractamque cum ſpiritu
regerat undam undique, ſi (ut doctioribus
placet) unum animal eſt: an ſint depreſſi ali-
qui ſpecus, quo reciprocata maria reſidant,
atque unde ſe rurſus exuberantia adtollant:
an Luna cauſas tantis meatibus praebeat. Ad
ortus certe eius occaſusque variantur: neque
eodem adſidue tempore, ſed ut illa ſurgit ac
demergitur, ita recedere atque adventare
3 comperimus. Huc egreſſos, ſequentesque ea,
quae exeuntibus dextra ſunt, aequor Atlanti-
cum et ora Baeticae frontis excipit, quae, niſi
quod ſemel iterumque paullulum in ſemet ab-
ducitur, usque ad fluvium Anam paene recta
4 eſt. Turduli et Baſtuli habitant. In proximo
ſinu portus eſt, quem Gaditanum, et lucus,
quem Oleaſtrum adpellant: tum caſtellum
Ebora in litore, et procul a litore Aſta colonia.
Extra Iunonis ara templumque eſt: in ipſo
mari monumentum Caepionis, ſcopulo magis,
5 quam inſulae impoſitum. Baetis ex Tarraco-
nenſi regione demiſſus, per hanc fere mediam
diu, ſicut naſcitur, uno amne decurrit: poſt,
ubi non longe a mari grandem lacum fecit,

quaſi ex uno fonte geminus exoritur: quan-
tusque ſimplici alveo venerat, tantus ſingulis
effluit. Tum ſinus alter usque ad finem pro-
vinciae inflectitur, eumque parva oppida,
Olintigi, Onoba, Laepa, contingunt. At Lu- 6
ſitania trans Anam, qua mare Atlanticum
ſpectat, primum ingenti impetu in altum
abit: deinde reſiſtit, ac ſe magis etiam, quam
Baetica, abducit. Qua prominet, his in ſemet
recepto mari, in tria promontoria diſpergitur.
Anae proximum, quia lata ſede procurrens,
paullatim ſe ac ſua latera faſtigat, Cuneus ager
dicitur: ſequens, Sacrum vocant: Magnum,
quod ulterius eſt. In Cuneo ſunt, Myrtili,
Balſa, Oſſonoba: in Sacro Lacobriga, et Por-
tus Hannibalis: in Magno Ebora. Sinus inter-
ſunt: et eſt in proximo Salacia; in altero,
Ulyſſippo, et Tagi oſtium, amnis gemmas au-
rumque generantis. Ab his promontoriis in 7
illam partem, quae receſſit, ingens flexus ape-
ritur; in eoque ſunt Turduli veteres, Turdu-
lorumque oppida: amnes autem, Monda, in
medium fere ultimi promontorii latus effluens,
et radices eiusdem adluens Durius. Frons
illa aliquamdiu rectam ripam habet: dein
modico flexu accepto, mox paullulum eminet:
tum reducta iterum iterumque recto margine

iacens, ad promontorium, quod Celticum
8 vocamus, extenditur. Totam Celtici colunt,
ſed a Durio ad flexum Grovii: fluuntque per
eos, Avo, Celadus, Naebis, Minius, et, cui
Oblivionis cognomen eſt, Limia. Flexus ipſa
Lambricam urbem amplexus, recipit fluvios
Laeron et Ullam. Partem, quae prominet,
Praeſamarchi habitant, perque eos Tamaris et
Sars, flumina non longe orta, decurrunt;
Tamaris, ſecundum Ebora portum; Sars, iuxta
turrem Auguſti titulo memorabilem. Cetera
ſuper Tamarici Neriique incolunt, in eo tractu
ultimi. Hactenus enim ad occidentem verſa
9 litora pertinent. Deinde ad ſeptemtriones
toto latere terra convertitur a Celtico promon-
torio ad Scythicum usque. Perpetua eius ora,
niſi ubi modici receſſus ac parva promontoria
ſunt, ad Cantabros paene recta eſt. In ea
primum Artabri ſunt, etiamnunc Celticae
gentis; deinde Aſtures. In Artabris ſinus ore
anguſto admiſſum mare non anguſto ambitu
excipiens, Adobricam urbem et quatuor
amnium oſtia incingit: duo, etiam inter acco-
lentes, ignobilia ſunt; per alia duo Mearus
exit, et Ivia. In Aſturum litore Noega eſt
oppidum: et tres arae, quas Seſtianas vocant,
in paene inſula ſedent, et ſunt Auguſti no-

mine ſacrae, illuſtrantque terras ante ignobiles. At ab eo flumine, quod Saliam vocant, 10
incipiunt orae paullatim recedere, et latae adhuc Hiſpaniae magis magisque ſpatia contrahere, usque adeo ſemet terris anguſtantibus, ut earum ſpatium inter duo maria dimidio minus ſit, qua Galliam tangunt, quam ubi ad occidentem litus exporrigunt. Tractum Cantabri et Varduli tenent. Cantabrorum aliquot populi amnesque ſunt, ſed quorum nomina noſtro ore concipi nequeant. Per Concanos et Salenos Saunium, per Autrigones et Origenomeſcos Nanaſa deſcendit: et Devales Tritium Toboricum cingit, et Decium Aturia, et Oeaſonem Magrada. Varduli, una gens, hinc ad Pyrenaei iugi promontorium pertinens, claudit Hiſpanias.

CAP. II.

Galliae ora exterior.

Sequitur Galliae latus alterum, cuius ora 1
primo nihil progreſſa in altum, mox tantumdem paene in pelagus excedens, quantum retro Hiſpania abſceſſerat, Cantabricis fit adverſa terris, et grandi circuitu amflexa, ad occidentem litus advertit. Tunc ad ſeptem-

triones converſa, iterum longo rectoque tractu
2 ad ripas Rheni amnis expanditur. Terra eſt
frumenti praecipue ac pabuli ferax, et amoena
lucis immanibus. Quicquid ex ſatis frigoris
impatiens eſt, aegre, nec ubique alit; ſalubris,
et noxio genere animalium minime frequens.
3 Gentes ſuperbae, ſuperſtitioſae, aliquando
etiam immanes adeo, ut hominem optimam
et gratiſſimam Diis victimam caederent. Ma-
nent veſtigia feritatis iam abolitae, atque ut
ab ultimis caedibus temperant, ita nihilomi-
nus, ubi devotos altaribus admovere, deli-
bant. Habent tamen et facundiam ſuam, ma-
giſtrosque ſapientiae Druidas. Hi Terrae
Mundique magnitudinem et formam, motus
coeli ac ſiderum, et, quid Dii velint, ſcire
profitentur. Docent multa nobiliſſimos gentis
clam et diu, vicenis annis, aut in ſpecu, aut
in abditis ſaltibus. Unum ex his, quae prae-
cipiunt, in vulgus effluxit, videlicet, ut fo-
rent ad bella meliores, aeternas eſſe animas,
vitamque alteram ad manes. Itaque cum
mortuis cremant ac defodiunt apta viventibus.
Olim negotiorum ratio etiam et exactio cre-
diti deferebatur ad inferos: erantque, qui ſe
in rogos ſuorum, velut una victuri, libenter
4 immitterent. Regio, quam incolunt, omnis

Comata Gallia. Populorum tria ſumma nomina ſunt, terminanturque fluviis ingentibus. Nam a Pyrenaeo ad Garumnam, Aquitani; ab eo ad Sequanam, Celtae; inde ad Rhenum pertinent Belgae. Aquitanorum clariſſimi ſunt Auſci; Celtarum, Aedui; Belgarum, Treveri: urbesque opulentiſſimae, in Treveris Auguſta, in Aeduis Auguſtodunum, in Auſcis Elimberrum. Garumna ex Pyre- 5
naeo monte delapſus, niſi cum hiberno imbre, aut ſolutis nivibus intumuit, diu vadoſus et vix navigabilis fertur. At ubi obvius Oceani exaeſtuantis acceſſibus adauctus eſt, iisdemque retro remeantibus, ſuas illiusque aquas agit; aliquantum plenior, et quanto magis procedit, eo latior fit, ad poſtremum magni freti ſimilis; nec maiora tantum navigia tolerat, verum etiam, more pelagi ſaevientis, exſurgens, iactat navigantes atrociter, utique ſi alio ventus, alio unda praecipitat. In eo 6
eſt inſula, Antros nomine, quam pendere et adtolli aquis increſcentibus ideo incolae exiſtimant, quia, cum videantur editiora, quis obiacet, ubi ſe fluctus implevit, illa operit, haec, ut prius, tantum ambitur: et quod ea, quibus ante ripae collesque, ne cernerentur, obſtiterant, tunc velut ex loco ſuperiore per-

7 ſpicua ſunt. A Garumnae exitu latus illud incipit terrae, procurrentis in pelagus, et ora Cantabricis adverſa litoribus, aliis populis media eius habitantibus, ab Santonis ad Oſismios usque deflexa. Ab illis enim iterum ad ſeptemtriones frons litorum reſpicit, pertinetque ad ultimos Gallicarum gentium Morinos, nec portu, quem Geſoriacum vocant,
8 quidquam notius habet. Rhenus, ab Alpibus decidens, prope a capite duos lacus efficit, Venetum et Acronium. Mox diu ſolidus, et certo alveo lapſus, haud procul a mari huc et illuc diſpergitur, ſed ad ſiniſtram amnis etiam tum, et donec effluat, Rhenus; ad dextram primo anguſtus et ſui ſimilis, poſt ripis longe ac late recedentibus, iam non amnis, ſed ingens lacus, ubi campos implevit, Flevo dicitur, eiusdemque nominis inſulam amplexus, fit iterum artior, iterumque fluvius emittitur.

CAP. III.

G E R M A N I A.

1 Germania hinc ripis eius usque ad Alpes, a meridie ipſis Alpibus, ab oriente Sarmaticarum confinio gentium, qua ſeptemtrionem

ſpectat, Oceano litore obducta eſt. Qui habi- 2
tant, immanes ſunt animis atque corporibus, et ad inſitam feritatem vaſte utraque exercent, bellando animos, corpora ad conſuetudinem laborum, maxime frigoris. Nudi agunt, antequam puberes ſint; et longiſſima apud eos pueritia eſt: viri ſagis velantur, aut libris arborum, quamvis ſaeva hieme. Nandi non patientia tantum illis, ſtudium etiam eſt. Bella cum finitimis gerunt: cauſas eorum ex libidine arceſſunt; neque imperitandi prolatandique, quae poſſident, (nam ne illa quidem enixe colunt) ſed ut circa ipſos, quae iacent, vaſta ſint. Ius in viribus habent, adeo ut ne latrocinii quidem pudeat, tantum hoſpitibus boni, miteſque ſupplicibus. Victu ita aſperi incultique, ut cruda etiam carne veſcantur, aut recenti, aut cum rigentem in ipſis pecudum ferarumque coriis, manibus pedibusque ſubigendo, renovarunt. Terra ipſa 3
multis impedita fluminibus, multis montibus aſpera, et magna ex parte ſilvis ac paludibus invia. Paludum, Sueſia, Eſtia et Melſiagum, maximae: ſilvarum, Hercynia et aliquot ſunt, quae nomen habent; ſed illa dierum ſexaginta iter occupans, ut maior aliis, ita et notior. Montium altiſſimi Taunus et Rhetico; niſi

quorum nomina vix eſt eloqui ore Romano. Amnium in alias gentes exeuntium, Danubius et Rhodanus; in Rhenum, Moenis et Lupia; in Oceanum, Amiſius, Viſurgis et Albis cla-
4 riſſimi. Super Albim Codanus, ingens ſinus, magnis parvisque inſulis refertus eſt. Hac re mare, quod gremio litorum accipitur, nusquam late patet, nec usquam mari ſimile; verum aquis paſſim interfluentibus ac ſaepe transgreſſis, vagum atque diffuſum, facie amnium, ſpargitur: qua litora adtingit, ripis contentum inſularum non longe diſtantibus, et ubique paene tantumdem, it anguſtum et par freto; curvansque ſe ſubinde, longo ſupercilio inflexum eſt. In eo ſunt Cimbri et Teutoni: ultra, ultimi Germaniae Hermiones.

CAP. IV.

SARMATIA.

1 Sarmatia intus, quam ad mare, latior, ab his, quae ſequuntur, Viſtula amne discreta, qua retro abit, usque ad Iſtrum flumen immittitur. Gens habitu armisque Parthicae proxima, verum ut caeli aſperioris, ita ingenii. Non ſe urbibus tenent, et ne ſtatis quidem
2 ſedibus. Ut invitavere pabula, ut cedens et

ſequens hoſtis exigit, ita res opesque ſecum trahens, ſemper caſtra habitant; bellatrix, libera, indomita, et usque eo immanis atque atrox, ut feminae etiam cum viris bella ineant; atque ut habiles ſint, natis ſtatim dextra aduritur mamma: inde expedita in ictus manus, quae exſeritur, virile ſit pectus. Arcus ten- 5
dere, equitare, venari, puellaria penſa ſunt: ferire hoſtem, adultarum ſtipendium eſt; adeo ut non percuſſiſſe, pro flagitio habeatur, ſitque eis poenae virginitas.

CAP. V.

S C Y T H I A.

Inde Aſiae confinia, niſi ubi perpetuae 1
hiemes ſedent et intolerabilis rigor. Scythici populi incolunt, fere omnes etiam in unum Bergae adpellati. In Aſiatico litore primi Hyperborei, ſuper Aquilonem Rhipaeosque montes, ſub ipſo ſiderum cardine iacent: ubi ſol non quotidie, ut nobis, ſed primum verno aequinoctio exortus, auctumnali demum occidit: et ideo ſex menſibus dies, et totidem aliis nox usque continua eſt. Terra auguſta, 2
aprica, per ſe fertilis. Cultores iuſtiſſimi, et diutius, quam ulli mortalium, et beatius

vivunt. Quippe feſto ſemper otio laeti non bella novere, non iurgia; ſacris operati, maxime Apollinis, quorum primitias Delon miſiſſe, initio per virgines ſuas, deinde per populos, ſubinde tradentes ulterioribus, moremque eum diu, et donec vitio gentium temeratus eſt, ſervaſſe referuntur. Habitant lucos ſilvasque, et ubi eos vivendi ſatietas magis, quam taedium, cepit, hilares, redimiti ſertis, ſemet ipſi in pelagus ex certa rupe praecipites dant. Id eis funus eximium eſt.
3 Mare Caſpium, ut anguſto, ita longo etiam freto, primum terras, quaſi fluvius, irrumpit: atque ubi recto alveo influxit, in tres ſinus diffunditur; contra os ipſum in Hyrcanum, ad ſiniſtram in Scythicum, ad dextram in eum, quem proprie et totius nomine Caſpium adpellant: omne atrox, ſaevum, ſine portubus, procellis undique expoſitum; ac belluis magis, quam cetera, refertum, et ideo minus
4 navigabile. Ad introëuntium dextram Scythae Nomades, freti litoribus, inſident. Intus ſunt ad Caſpium ſinum Caſpii et Amazones, ſed quas Sauromatidas adpellant: ad Hyrcanum Albani, et Moſchi, et Hyrcani: in Scythico Amardi, et Paeſicae, et iam ad fretum Derbices. Multi in eo ſinu magni parvique amnes

fluunt: ſed qui famam habent, ex Ceranniis
montibus uno alveo deſcendit, duobus exit in
Caſpium Caſius. Araxes Tauri latere demiſ- 5
ſus, quoad campos Armeniae ſecat, labitur
placidus et ſilens, neque, in utram partem eat,
quanquam intuearis, manifeſtus: cum in
aſperiora devenit, hinc atque illinc rupibus
preſſus, et quanto anguſtior, tanto magis
pernix, frangit ſe ſubinde ad obpoſita cau-
tium: atque ob id ingenti cum murmure ſo-
nansque devolvitur, adeo citus, ut, qua ex
praecipiti in ſubiecta caſurus eſt, non declinet
ſtatim undam, ſed ultra quam canalem habet,
evehat, plus iugeri ſpatio ſublimis, et aquis
pendentibus ſemet ipſe ſine alveo ferens:
deinde ubi incurvus arcuatoque amne deſcen-
dit, ſit tranquillus, iterumque per campos
tacitus et vix fluens, in id litus elabitur.
Cyrus et Cambyſes, ex radicibus Coraxici 6
montis vicinis fontibus editi, in diverſa ab-
eunt, perque Iberas et Hyrcanos diu et mul-
tum diſtantibus alveis defluunt: poſt non
longe a mari eodem lacu accepti, in Hyrca-
num ſinum uno ore perveniunt. Iaxartes et
Oxos per deſerta Scythiae ex Sugdianorum
regionibus in Scythicum exeunt; ille ſuo
fonte grandis, hic incurſu aliorum grandior,

et aliquamdiu ad occaſum ab oriente excurrens, iuxta Dahas primum inflectitur: curſuque ad ſeptemtrionem converſo, inter Amar-
7 dos et Paeſicas os aperit. Silvae alia quoque dira animalia, verum et tigres ferunt, utique Hyrcaniae; ſaevum ferarum genus, et usque eo pernix, ut illis longe quoque progreſſum equitem conſequi, nec tantum ſemel, ſed aliquotiens etiam curſu, unde coeperit, ſubinde repetito, ſolitum et facile ſit. Cauſa ex eo eſt, quod, ubi ille interceptos earum catulos citus coepit avehere, et, rabiem appropinquantium aſtu fruſtraturus, unum de pluribus omiſit, hae proiectum excipiunt, et ad cubilia ſua referunt, rurſumque et ſaepius remeant, atque idem efficiunt, donec ad frequentiora, quam adire audeant, profugus
8 raptor evadat. Ultra Caſpium ſinum quidnam eſſet, ambiguum aliquamdiu fuit; idemne Oceanus, an Tellus infeſta frigoribus, ſine ambitu ac ſine fine proiecta. Sed praeter Phyſicos Homerumque, qui univerſum Orbem mari circumfuſum eſſe dixerunt, Cornelius Nepos, ut recentior, ita auctoritate certior; teſtem autem rei Q. Metellum Celerem adiicit, eumque ita retuliſſe commemorat: Cum Galliae pro conſule praeeſſet, Indos

quosdam a rege Boiorum dono ſibi datos; unde in eas terras deveniſſent, requirendo cognoſſe, vi tempeſtatum ex Indicis aequoribus abreptos, emenſosque, quae intererant, tandem in Germaniae litora exiiſſe. Reſtat ergo pelagus; ſed reliqua lateris eiusdem adſiduo gelu durantur, et ideo deſerta ſunt.

CAP. VI.

Hiſpaniae exterioris et ſeptemtrionalis Oceani inſulae.

His oris, quas angulo Baeticae adhuc us- 1
que perſtrinximus, multae ignobiles inſulae, et ſine nominibus etiam, adiacent: ſed earum, quas praeterire non libeat, Gades fretum adtingit; eaque anguſto ſpatio, et, veluti flumine, a continenti abſciſſa, qua terris propior eſt, paene rectam ripam agit: qua Oceanum ſpectat, duobus promontoriis evecta in altum, medium litus abducit, et fert in altero cornu eiusdem nominis urbem opulentam, in altero templum Aegyptii Herculis, conditoribus, religione, vetuſtate, opibus illuſtre. Tyrii conſtituere: cur ſanctum ſit, oſſa eius ibi ſita efficiunt: annorum, quis manet numerus, ab Iliaca tempeſtate principia ſunt:

2 opes tempus aluit. In Luſitania Erythia eſt,
quam Geryonae habitatam accepimus, aliae-
que ſine certis nominibus; adeo agri fertiles,
ut, cum ſemel ſata frumenta ſint, ſubinde re-
cidivis ſeminibus ſegetem novantibus, ſeptem
minimum, interdum plures etiam meſſes
ferant. In Celticis aliquot ſunt, quas, quia
plumbo abundant, uno omnes nomine Caſſi-
3 teridas adpellant. Sena in Britannico mari,
Oſismicis adverſa litoribus, Gallici numinis
oraculo inſignis eſt: cuius antiſtites, perpetua
virginitate ſanctae, numero novem eſſe tra-
duntur: Gallicenas vocant, putantque inge-
niis ſingularibus praeditas, maria ac ventos
concitare carminibus, ſeque, in quae velint
animalia, vertere, ſanare, quae apud alios
inſanabilia ſunt, ſcire ventura et praedicare:
ſed non niſi deditas navigantibus, et in id
4 tantum, ut ſe conſulerent, profectis. Bri-
tannia qualis ſit, qualesque progeneret, mox
certiora et magis explorata dicentur. Quippe
tamdiu clauſam aperit ecce Principum maxi-
mus, nec indomitarum modo ante ſe, verum
ignotarum quoque gentium victor, propria-
rum rerum ſidem ut bello adſectavit, ita
triumpho declaraturus portat. Ceterum, ut
adhuc habuimus, inter ſeptemtrionem occi-

dentemque proiecta, grandi angulo Rheni
oſtia proſpicit; deinde obliqua retro latera
abſtrahit, altero Galliam, altero Germaniam
ſpectans: tum rurſus perpetuo margine directi
litoris ab tergore obducta, iterum ſe in diver-
ſos angulos cuneat triquetra, et Siciliae maxi-
me ſimilis, plana, ingens, fecunda, verum
his, quae pecora, quam homines, benignius
alant. Fert nemora, lacus ac praegrandia 5
flumina, alternis motibus modo in pelagus,
modo retro fluentia, et quaedam gemmas
margaritasque generantia. Fert populos re-
gesque populorum: ſed ſunt inculti omnes,
atque ut longius a continenti abſunt, ita magis
aliarum opum ignari, tantum pecore ac ſini-
bus dites, incertum ob decorem, an quid
aliud, vitro corpora infecti. Cauſas tamen
bellorum et bella contrahunt, ac ſe frequen-
ter invicem infeſtant, maxime imperitandi
cupidine, ſtudioque ea prolatandi, quae poſſi-
dent. Dimicant non equitatu modo, aut pe-
dite, verum et bigis et curribus, Gallice ar-
mati: covinnos vocant, quorum falcatis axi-
bus utuntur. Super Britanniam Iuverna eſt, 6
paene par ſpatio, ſed utrimque aequali tractu
litorum oblonga: caeli ad maturanda ſemina
iniqui, verum adeo luxurioſa herbis, non

laetis modo, ſed etiam dulcibus, ut ſe exigua parte diei pecora impleant, et niſi pabulo prohibeantur, diutius paſta disſiliant. Cultores eius inconditi ſunt, et omnium virtutum ignari magis, quam aliae gentes; pietatis ad-
7 modum expertes. Triginta ſunt Orcades, anguſtis inter ſe diductae ſpatiis: ſeptem Haemodae, contra Germaniam vectae. In illo ſinu, quem Codanum diximus, ex inſulis Scandinovia, quam adhuc Teutoni tenent, ut fecunditate alias, ita magnitudine anteſtat.
8 Quae Sarmatis adverſa ſunt, ob alternos acceſſus recurſusque pelagi, et quod ſpatia, quis diſtant, modo operiuntur undis, modo nuda ſunt, alias inſulae videntur, alias una et continens terra. In his eſſe Oaeonas, qui ovis avium paluſtrium et avenis tantum alantur: eſſe equinis pedibus Hippopodas, et Panotos, quibus magnae aures, et ad ambiendum corpus omne patulae, nudis alioquin pro veſte ſint, praeterquam quod fabulis traditur, auctores etiam, quos ſequi non pigeat, invenio.
9 Thule Bergarum litori obpoſita eſt, Graiis et noſtris celebrata carminibus. In ea, quod ibi ſol longe occaſurus exſurgit, breves utique noctes ſunt: ſed per hiemem, ſicut aliubi, obſcurae; aeſtate lucidae, quod per id tempus

iam ſe altius evehens, quanquam ipſe non
cernatur, vicino tamen ſplendore proxima
illuſtrat: per ſolſtitium vero nullae, quod
tunc iam manifeſtior non fulgorem modo, ſed
ſui quoque partem maximam oſtentat. Talge 10
in Caſpio mari, ſine cultu fertilis, omni fruge
ac fructibus abundans: ſed vicini populi,
quae gignuntur, adtingere nefas et pro ſacri-
legio habent, Diis parata exiſtimantes, Diis-
que ſervanda. Aliquot et illis Oris, quas de-
ſertas diximus, aeque deſertae adiacent, quas
ſine propriis nominibus Scythicas vocant.

CAP. VII.

Oceanus Eous et India.

Ab his in Eoum mare curſus inflectitur, 1
inque oram terrae, ſpectantis orientem. Per-
tinet haec a Scythico promontorio ad Colida:
primumque omnis eſt invia; deinde ob im-
manitatem habitantium inculta. Scythae ſunt
Androphagi et Sacae, diſtincti regione, quia
feris ſcatet, inhabitabili. Vaſta deinde ite-
rum loca belluae infeſtant, usque ad montem
mari imminentem, nomine Tabim. Longe
ab eo Taurus adtollitur. Seres interſunt;
genus plenum iuſtitiae, et commercio, quod

rebus in ſolitudine relictis abſens peragit, no-
2 tiſſimum. India non Eoo tantum adpoſita
pelago, ſed et ei, quod ad meridiem ſpectans
Indicum diximus, et hinc Tauri iugis, ab
occidente Indo finita, tantum ſpatium litoris
occupat, quantum per quadraginta dies noctes-
que velificantibus curſus eſt; ita multum a
noſtris abducta regionibus, ut in aliqua parte
eius neuter ſeptemtrio adpareat, aliterque,
quam in aliis oris, umbrae rerum ad meridiem
iaceant. Ceterum fertilis, et vario genere
hominum aliorumque animalium ſcatet. Alit
formicas non minus maximas canibus; quas
more Gryphorum aurum penitus egeſtum
cum ſumma pernicie adtingentium cuſtodire
commemorant: immanes et ſerpentes, aliqui
ut elephantos morſu atque ambitu corporis
adficiant. Tam pinguis alicubi et tam feracis
ſoli, ut in eo mella frondibus defluant, lanas
ſilvae ferant, arundinum fiſſa internodia, vel-
uti navia, binos, et quaedam ternos etiam
5 vehant. Cultorum habitus moresque disſimi-
les. Lino alii veſtiuntur, aut lanis, quas dixi-
mus; alii avium ferarumque pellibus: pars
nudi agunt; pars tantum obſcoena velati: alii
humiles parvique; alii ita proceri et corpore
ingentes, ut elephantis etiam, et ibi maximis,

ſicut nos equis, facile atque habiliter utantur. Quidam nullum animal occidere, nulla carne veſci optimum exiſtimant: quosdam tantum piſces alunt. Quidam proximi parentes, priusquam annis, aut aegritudine in maciem eant, velut hoſtias caedunt: caeſorumque viſceribus epulari fas et maxime pium eſt. At ubi ſenectus, aut morbus inceſſit, procul a ceteris abeunt, mortemque in ſolitudine nihil anxii exſpectant. Prudentiores, et quibus ars ſtudiumque ſapientiae contingit, non exſpectant eam, ſed ingerendo ſemet ignibus, laeti et cum gloria arceſſunt. Urbium, quas incolunt 4
(ſunt autem plurimae) Nyſa eſt clariſſima et maxima: montium Meros, Iovi ſacer. Famam hinc praecipuam habent; in illa genitum, in huius ſpecu Liberum patrem arbitrantur eſſe nutritum: unde Graecis auctoribus, ut femori Iovis inſitum dicerent, aut materia ingeſſit, aut error. Oras tenent ab Indo ad Gangen 5
Palibothri, a Gange ad Colida (niſi ubi magis, quam ut habitetur, exaeſtuat) atrae gentes et quodammodo Aethiopes. A Colide ad Cudum recta ſunt litora, timidique populi, et marinis opibus affatim dites. Tamos promontorium 6
eſt, quod Taurus adtollit: Colis alterius partis angulus, initiumque lateris, ad meridiem

versi: Ganges et Indus amnes. Ille multis fontibus in Hemode, Indiae monte, conceptus, simul unum alveum fecit, fit omnium maximus, et alicubi latius, quando angustissime fluit, decem milia passuum patens, in septem ora dispergitur. Indus ex monte Paropamiso exortus, et alia quidem flumina admittit, sed clarissima, Cophen, Acesinen, Hydaspen: conceptamque pluribus alveis undam lato spatio trahit. Hinc paene Gangen magnitudine exaequat. Post ubi aliquot saepe magnis flexibus cinxit iugum ingens, iterum rectus solidusque descendit: donec ad laevam dextramque se diducens, duobus ostiis, longe distan-
7 tibus, exeat. Ad Tamum insula est Chryse, ad Gangen Argyre: altera aurei soli (ita veteres tradidere) altera argentei: atque, ut maxime videtur, aut ex re nomen, aut ex vocabulo fabula est. Taprobane, aut grandis admodum insula, aut prima pars Orbis alterius Hipparcho dicitur: sed quia habitatur, nec quisquam circum eam isse traditur, prope ve-
8 rum est. Contra Indi ostia illa sunt, quae vocant Solis, adeo inhabitabilia, ut ingressos vis circumfusi aëris exanimet confestim; et inter ipsa ostia Patalene. Regio ob aestus intolerabilis, alicubi cultoribus egens, inde

ad principia Rubri maris pertinet. Ipſa invia atque deſerta; humus cineri magis fit, quam pulveri ſimilis; ideoque per eam rara et non grandia flumina emanant, quorum Tuberonem et Aruſacen notiſſima accepimus.

CAP. VIII.

Mare Rubrum, ac uterque huius Sinus Perſicus et Arabicus.

Rubrum mare Graeci, ſive quia eius colo- 1
ris eſt, ſive quia ibi Erythras regnavit, Ἐρυθρὰν θάλασσαν adpellant: procelloſum, aſperum mare, profundum, et magnorum animalium magis, quam cetera, capax. Primo recedentes oras aequabiliter impellit; et ut non intret interius, aliquantum patens ſinus arcuat. Sed quas ripas inflexerat, bis irrumpit, duosque iterum ſinus aperit. Perſicus voca- 2
tur dictis regionibus propior; Arabicus ulterior. Perſicus, qua mare accipit, utrimque rectis lateribus grande oſtium, quaſi cervice, complectitur: dein terris in omnem partem vaſte et aequa portione cedentibus, magno litorum orbe pelagus incingens, reddit formam capitis humani. Arabici et os artius et 3
latitudo minor eſt, maior aliquanto receſſus,

et multo magis longa latera. Init penitus in-
trorſusque, dum Aegyptum paene et montem
Arabiae Caſium adtingit, quodam faſtigio mi-
nus ac minus latus, et, quo magis penetrat,
4 anguſtior. Ab his, quae diximus, ad ſinum
Perſicum (niſi ubi Chelonophagi morantur)
deſerta ſunt. In ipſo Carmanii navigantium
dextra poſiti, ſine veſte ac fruge, ſine pecore
ac ſedibus, piſcium cute ſe velant, carne
veſcuntur, praeter capita toto corpore hirſuti.
Interiora Cedroſii, dehinc Perſae habitant.
Sabis per Carmanios, ſupra Andanis et Coros
5 effluunt. In parte, quae pelagi oſtio adverſa
eſt, Babyloniorum ſines Chaldaeorumque
ſunt, et duo clari amnes, Tigris Perſidi pro-
pior, ulterior Euphrates. Tigris ut natus eſt,
ita deſcendens usque in litora permeat: Eu-
phrates, immani ore aperto, non exit tantum,
unde oritur, ſed et vaſte quoque decidit; nec
ſecat continuo agros, ſed late diffuſus in
ſtagna, diu ſedentibus aquis piger, et ſine
alveo patulus, poſt, ubi marginem rupit,
vere fluvius, acceptisque ripis celer et fre-
mens, per Armenios et Cappadocas occiden-
tem petit; ni Taurus obſtet, in Noſtra maria
venturus. Inde ad meridiem avertitur, et
primum Syros, tum Arabas ingreſſus, non

ɔerdurat in pelagus, verum ingens modo et ıavigabilis, inde tenuis rivus, defpectus emoitur, et nusquam manifefto exitu effluit, ut lii amnes, fed deficit. Alterum latus ambit 6
ɔlaga, quae inter utrumque pelagus excurrit. Arabia dicitur, cognomen Eudaemon, angufta, rerum cinnami et turis aliorumque odorum naxime ferax. Maiorem Sabaei tenent parem, oftio proximam et Carmaniis contrariam Macae. Frontem, quae inter oftia oftendiur, filvae cautesque exafperant. Aliquot funt n medio infulae fitae: Ogyris, quod in ea Erythrae regis monumentum eft, magis clara, uam ceterae. Alterum finum undique Ara- 7
es incingunt. Ab ea parte, quae introëunibus dextra eft, urbes funt, Cana, et Arabia, t Gadamus: in altera, ab intimo angulo prina, Berenice, inter Heroopoliticum et Strobilum: deinde inter promontoria Μυὸς ὅρμον t Coloba, Philoteris et Ptolemais: ultra Arfioe et alia Berenice: tum filva, quae hebeıum odoresque generat, et manu factus amnis, deoque referendus, quod ex Nili alveo dioyge adductus. Extra finum, verum in flexu 8
amen, etiam non modico, Rubri maris, pars ɔeftiis infefta ideoque deferta eft: partem Panchaei habitant, quos ex facto, quia ferpen-

tibus veſcuntur, Ophiophagos vocant. Fuere
interius Pygmaei, minutum genus, et quod
pro ſatis frugibus contra grues dimicando
9 defecit. Sunt multa volucrum, multa ſer-
pentum genera: de ſerpentibus memorandi
maxime, quos parvos admodum et veneni
praeſentis, certo anni tempore ex limo con-
cretarum paludum emergere, in magno exa-
mine volantes Aegyptum tendere, atque in
ipſo introitu finium ab avibus, quas Ibidas
adpellant, adverſo agmine excipi pugnaque
10 confici traditum eſt. De volucribus praeci-
pue referenda Phoenix, ſemper unica; non
enim coitu concipitur, partuve generatur
ſed ubi quingentorum annorum aevo perpe-
tua duravit, ſuper exaggeratam variis odori-
bus ſtruem ſibi ipſa incubat ſolviturque
deinde putreſcentium membrorum tabe con-
creſcens, ipſa ſe concipit, atque ex ſe rurſus
renaſcitur: cum adolevit, oſſa priſtini cor-
poris incluſa myrrha Aegyptum exportat
atque in urbe, quam Solis adpellant, fragran-
tibus archio buſtis inferens, memorando fu-
nere conſecrat. Ipſum promontorium, quo
id mare clauditur, a Cerauniis ſaltibus in-
vium eſt.

C A P. IX.

A E T H I O P I A.

Aethiopes ultra ſedent; Meroën habent 1
erram, quam Nilus primo ambitu amplexus
nſulam facit: pars, quia vitae ſpatium dimi-
lio fere, quam nos, longius agunt, Macrobii;
ars, quia ex Aegypto advenere, dicti Auto-
noloe: pulchri forma, aequi corporis, pa-
umque venerati opes, veluti optimarum
lumni virtutum. In illis mos eſt, cui potiſſi-
num pareant, ſpecie ac viribus legere. Apud
os plus auri, quam aeris eſt: ideo quod mi-
us eſt, pretioſius cenſent. Aere exornantur,
uro vincula ſontium fabricant. Eſt locus 2
dparatis epulis ſemper refertus; et quia, ut
ibet veſci volentibus, licet, ἡλίου τράπεζαν
dpellant; et quae paſſim adpoſita ſunt, adfir-
mant innaſci ſubinde divinitus. Eſt lacus,
quo perfuſa corpora, quaſi uncta, pernitent:
bibitur idem; adeo eſt liquidus, et ad ſuſti-
nenda, quae incidunt, aut immittuntur, in-
firmus, ut folia etiam proximis deciſa frondi-
bus, non innatantia ferat, ſed peſſum et peni-
tus accipiat. Sunt et ſaeviſſimae ferae, omni
colore varii Lycaones, et quales accepimus,
Sphinges. Sunt mirae aves cornutae Trago-

3 panes, et equinis auribus Pegaſi. Ceterum oras ad Eurum ſequentibus nihil memorabile occurrit. Vaſta omnia, vaſtis praeciſa montibus, ripae potius ſunt, quam litora. Inde ingens et ſine cultoribus tractus. Dubium aliquamdiu fuit, eſſetne ultra Pelagus; caperetne Terra circuitum, an exhauſto fluctu ſine fine ſe Africa extenderet: verum [ipſe] Hanno Carthaginienſis, exploratum miſſus a ſuis, cum per Oceani oſtium exiſſet, magnam partem eius circumvectus, non ſe mare, ſed commeatum defeciſſe, memoratu retulerat: et Eudoxus quidam, avorum noſtrorum temporibus, cum Lathurum, regem Alexandriae, profugeret, Arabico ſinu egreſſus, per hoc pelagus (ut Nepos adfirmat) Gades usque pervectus eſt; ideo
4 eius orae notae ſunt aliqua. Sunt autem trans ea, quae modo deſerta diximus, muti populi, et quibus pro eloquio nutus eſt; alii ſine ſono linguae; alii ſine linguis; alii labris etiam cohaerentibus, niſi quod ſub naribus etiam fiſtula eſt, per quam bibere avenis, et, cum inceſſit libido veſcendi, grana ſingula frugum paſſim naſcentium abſorbere dicuntur. Sunt quibus ante adventum Eudoxi adeo ignotus ignis fuit, adeoque viſus mirum in modum placuit, ut amplecti etiam flammas, et ardentia

ſinu abdere, donec noceret, maxime libuerit.
Super eos grandis litoris flexus grandem inſu- 5
lam includit, in qua tantum feminas eſſe nar-
rant, toto corpore hirſutas, et ſine coitu ma-
rium ſua ſponte fecundas; adeo aſperis efferis-
que moribus, ut quaedam contineri, ne re-
luctentur, vix vinculis poſſint. Hoc Hanno
retulit, et, quia detracta occiſis coria pertule-
rat, fides habita eſt. Ultra hunc ſinum mons
altus (ut Graeci vocant) Θεῶν ὄχημα perpetuis
ignibus flagrat. Ultra montem viret collis, 6
longo tractu longis litoribus obductus, unde
viſuntur patentes magis campi, quam ut per-
ſpici poſſint, Panum Satyrorumque. Hinc opi-
nio cauſae fidem cepit, quod, cum in his nihil
culti ſit, nullae habitantium ſedes, nulla veſti-
gia, ſolitudo in diem vaſta, et ſilentium vaſtius,
nocte crebri ignes micant, et veluti caſtra, late
iacentia, oſtenduntur, crepant cymbala et tym-
pana, audiunturque tibiae, ſonantes maius hu-
manis. Tunc rurſus Aethiopes, nec tam dites, 7
quam, quos diximus, nec ita corporibus
ſimiles, ſed minores incultique ſunt, et nomi-
ne Ἑσπερίων. In horum finibus fons eſt, quem 8
Nili eſſe aliqua credibile eſt. Nuchul ab inco-
lis dicitur: et videri poteſt non alio nomine
adpellari, ſed a barbaro ore corruptus. Alit

papyrum et minora quidem, eiusdem tamen generis animalia. Aliis amnibus in Oceanum vergentibus, ſolus in mediam regionem et ad orientem abit: et, quonam exeat, incertum eſt. Inde colligitur, Nilum hoc fonte conceptum, actumque aliquamdiu per invia, et ideo ignotum, iterum ſe, ubi ad Eoa poſſit, oſtendere: ceterum ſpatio, quo abſconditur, effici, ut hic alio cedere, ille aliunde videatur exſurgere.
9 Catoblebas, non grandis fera, verum grande et praegrave caput aegrè ſuſtinens, atque ob id in terram plurimum ore converſa, apud hos gignitur: ob vim ſingularem magis etiam referenda, quod, cum impetu morſuque nihil unquam ſaeviat, oculos eius vidiſſe mortiferum. Contra eosdem ſunt inſulae Gorgades, domus (ut aiunt) aliquando Gorgonum. Ipſae terrae promontorio, cui Ἑσπέρου Κέρας nomen eſt, finiuntur.

CAP. X.

Atlanticum Mare et huic adſita Aethiopiae ac Mauretaniae pars.

1 Inde incipit frons illa, quae in occidentem vergens mari Atlantico abluitur. Prima eius Aethiopes tenent, media nulli; nam aut ex-

usta sunt, aut arenis obducta, aut infesta serpentibus. Exustis insulae adpositae sunt, quas Hesperidas tenuisse memoratur. In arenis mons est Atlas, dense consurgens, verum incisis undique rupibus praeceps, invius, et, quo magis surgit, exilior; qui quod altius, quam conspici potest, usque in nubila erigitur, caelum et sidera non tangere modo vertice, sed sustinere quoque dictus est. Contra Fortu- 2
natae insulae abundant sua sponte genitis, et subinde aliis super aliis innascentibus nihil sollicitos alunt, beatius quam aliae urbes excultae. Una singulari duorum fontium ingenio maxime insignis: alterum qui gustavere, risu solvuntur in mortem; ita adfectis remedium est ex altero bibere. Ab eo tractu, quem 3
ferae infestant, proximi sunt Himantopodes, inflexi lentis cruribus, quos serpere potius, quam ingredi referunt: deinde Pharusii, aliquando tendente ad Hesperidas Hercule dites; nunc inculti, et, nisi quod pecore aluntur, admodum inopes. Hinc iam laetiores agri 4
amoenique saltus citro, terebintho et ebore abundant. Nigritarum Gaetulorumque passim vagantium ne litora quidem infecunda sunt, purpura et murice efficacissimis ad tingendum; et ubique, quae tinxere, clarissima.

5 Reliqua eſt ora Mauretaniae exterior, et in finem ſui faſtigantis ſe Africae noviſſimus angulus; iisdem opibus, ſed minus dives. Ceterum ſolo etiam ditior et adeo fertilis eſt, ut frugum genera, non cum ſerantur modo, benigniſſime procreet; ſed quaedam profundat etiam non ſata. Hic Antaeus regnaſſe dicitur, et (ſignum quod fabulae clarum prorſus) oſtenditur, collis modicus reſupini hominis imagine iacentis, illius, ut incolae ferunt, tumulus: unde ubi aliqua pars eruta eſt, ſolent imbres ſpargi, et, donec effoſſa repleantur,
6 eveniunt. Hominum pars ſilvas frequentant, minus, quam quos modo diximus, vagi: pars in urbibus agunt; quarum, ut inter parvas, opulentiſſimae habentur, procul a mari Gilda, Volubilis, Priſciana: propius autem Sala et Lixo flumini Lixo proxima. Ultra eſt colonia et fluvius Zilia, et, unde initium fecimus, Ἀμπελουσία in Noſtrum iam fretum vergens promontorium, Operis huius atque Atlantici litoris terminus.

CON-

CONSPECTUS CAPITUM.

LIBER II.

LIBER III.

INDEX VERBORUM

IN

POMPONIUM MELAM.

Ubi tres numeri adpofiti funt, Latinus denotat *librum*, alter minor *caput*, tertius capitis *paragraphum*.

Ubi duo cernuntur, Latinus prior refpicit *Volumen*, pofterior minor eius *Partem*.

A.

A. Commutantur *a* et *ab* V. II. 1. p. 34. 50. alibi, et quae notantur a Stavereno in Nepot. Miltiad. 5, 3. et in Curtii indice. Sic *ab* pro *a* faepe reftituit Oudendorpius in Iulio Caefare et Hirtio.

— et *ci* V. II. 1. p. 183.

— et *e* in nominativis multorum nominum propriorum, ut *Europa* et *Europe*, *Pella* et *Pelle*. V. II. 1. p. 52. II. 1. p. 48. II. 2. p. 158.

— et *e* in ablativis fubftantivorum, quorum nominativus promifcue exit in *a* et *es*, ut *fegnitia* et *fegnities*. V. II. 1. p. 212 fq.

— et *o*. V. II. 1. p. 25 fqq. et infra *ob*.

Promifcue in *a* et *e* terminantur multa nomina, quae ex ufu cognofci debent, ut *Europa* et *Europe*. V. fupra. Alia enim retinent *a*, ut *Africa*.

— in *a*, *am* et *em*, in quibus vel ufus Graecus dominatur, vel nominativi diverfa forma fpectari debet. Sic *Ancona* dicitur, *Anconem* et *Anconam*. V. II. 2. p. 296 fq. et cf. Staveren. ad Nepot. Themift. 2, 8. et Tennul. ad Frontin. 3, 7, 4. ut taceam alios.

— *a*, *ea* et *ia*, ut *Aegilia* et *Aegila*. V. II. 2. p. 527. ut alia. Sic *Mantina* et *Mantinea*, *Apama* et *Apamea*. Cf. Euftath. ad Homer. Il. 2, 607. p. 228. f. 302.

altins abit 1, 9, 4. promontorium abit in paene insulae faciem 1, 17, 3.

abigere; mare internum abigit vaste cedentia litora 1, 1, 4.

ablativus; absolutus, v. c. huius medio Terra sublimis cingitur undique mari 1, 1, 2. Etesiae nubes super principia Nili imbre praecipitant 1, 9, 4. ora Asiae cum alveo Nili amnis ripis descendit in pelagus 1, 2, 2. V. II. 1. p. 54. ora Europae forma litorum — Asiae obposita est 1, 3, 1. V. II. 1. p. 157. *ubi similia adferuntur exempla. De ablativo omissa praepositione ex v.* II. 1. p. 206. *Quem cum passivis positum casum ablativum putant, omissa praepositione a, dativus potius est ex usu Graeco, ut docent in primis verba* 2, 5, 2. calcatum Herculi solum. *V. dativus infra.*

ablativos consequentiae passim Melae obtrudunt. V. II. 1. p. 29 sq.

abluere; cinis non abluitur de aris, sed manet 2, 2, 10. *De commutatione cum adluo v. s. l.*

abolere; feritatis iam abolitae vestigia 3, 2, 3.

abripere; vi tempestatum ex Indicis aequoribus abrepti 3, 5. f.

abscedere; ne illud quidem a vero nimium abscesserit 1, 9, 4. Pontus contra minus, quam ad laevam et dextram abscedit 1, 19, 6. Hispania retro abscesserat 3, 2, 1.

abscindere; Sicilia freto maris Siculi abscissa est 2, 7, 14. insula (*Gades*) a continenti abscissa 3, 6, 1. pars (campi) proximis abscissa 2, 5, 7. *Commutatur saepe in MSStis cum abscisa, de quo v.* II. 2. *p.* 403. 562. *et quos indicat Munckerus ad Fulgent. mythol.* 1, 2. *p.* 32. *et* 3, 5. *p.* 111.

abscondere; amnis demersus absconditur 1, 13, 3. spatium, quo absconditur Nuchul 3, 9, 8.

absolvere; opus, quod ipsa sui contemplatione pretium operae adtendentium absolvit prooem. 1. i. e. *rependit operae in se conlocatae pretium.*

absorbere; angues absorbent supervolantes aves 1, 19, 3. grana frugum absorbere dicuntur (*populi*) 3, 9, 4. *Nota de rebus aridis.* Cf. III. 3. p. 394.

abstrahere; Britannia obliqua retro latera abstrahit 3, 6, 4.

abundare; Arabia ture et odoribus abundat 1, 10. Hispania viris, equis, ferro — 2, 6, 2. Cassiterides plumbo 3, 6, 2. Talge omni fruge ac fructibus 3, 6, 10. Fortunatae insulae sua sponte genitis 3, 10, 2. saltus citro, terebintho et ebore 3, 10, 4.

ac et *at* commutantur V. II. 1. p. 7. 101. 428. II. 2. p. 4. 180. et alibi.

ac et *hac*, ut *acre* pro *hac re.* V. III. 3. p. 98.

ac non dicitur ante vocalem. V. II. 2. p. 253. 302. 314. Male

saltus Oetaeus 2, 3, 2. Cf. III. 1. p. 535 sq. et Torren. ad Valer. Max. 3, 2, 23. p. 254.

adiicere; id famae fidem adiicit 1, 19, 7. testem rei adiicit Cornelius Nepos 3, 5, 8.

adiicere et similia libri in medio per *i* simplex efferunt, ut *adicere, conicere, inicere, subicere.* V. II. 3. p. 144 sq.

adire; maria navibus 1, 12, 1. donec ad frequentiora, quam adire audeant (*tigres*), profugus raptor evadat 3, 5, 7.

aditus; aditus Maeotidos 1, 2, 2. lacus, qua mare admittit, tenuis aditu 2, 5, 6.

adiungere; Thracia Macedoniae adiungitur 1, 3, 14.

adlegere; terra facie positi ensis adlecta est 2, 1, 5. ubi cf. nota V. II. 2. pag. 38. quae tamen in integrum restituenda sic est: etsi potius ad *adligo* s. *adlego, ĕre* — nostris auctoribus hoc sensu —

adluere; loca, quae mare non adluit 2, 3, 4. mare adluit terras 1, 18, 5. quae Libyco mari adluuntur 1, 4, 4. frons mari Atlantico adluitur 3, 10, 1. sinus alterum Chersonesi latus adluens 2, 2, 8. Borysthenes gentem sui nominis adluit 2, 1, 6. Durius radices promontorii adluens 3, 1, 7. Sic Graeci κλύζεσθαι.

adluere et *abluere.* Vid. notae criticae citata proxime loca, et in primis Vol. II. 1. p. 186 sq.

admittere; nives ultra ne visum quidem incedentium admittunt 2, 1, 1. specus ausos (*subire*) penitus alte quasi cuniculo admittit 1, 13, 3. Oceanus, exclusus antea mole montium, ad quae nunc inundat, admissus 1, 5, 3. mare, quod inter utraque (*cornua Italiae*) admittit 2, 4, 8. pelagus magno impetu admissum 2, 6, 6. mare ore angusto admissum 3, 1, 9. lacus, qua mare admittit, tenuis aditu 2, 5, 6. Indus alia flumina admittit 3, 7, 6. *Pro eo alias dicitur* accipere, excipere. Cf. II. 3. p. 42. *de sensu.*

admissum et *admixtum* s. *admistum.* V. II. 3. p. 41 sq.

admodum; admodum munita Gaza 1, 11, 3. editus admodum collis 1, 14, 1. saevum adm. ingenium 1, 19, 6. hiems adm. adsidua 2, 1, 10. Thracia eorum, quae feruntur, maligne admodum patiens 2, 2, 1. admodum inopes 3, 10, 3. specus admodum pervius 2, 6, 8. de amnibus Himera in media admodum (*Sicilia*) ortus 2, 7, 17. pietatis admodum expertes 3, 6, 6. *Modum autem verborum, quibus additur, ita indicat, ut sit idem, quod satis, aliquantum, fere, prout nexus suadet.* V. III. 2. p. 864. *Facciolatus* epist. 9. p. m. 432. et quae notavi ad Eutrop. 8, 1. p. 532.

adſidere; vaſto mari gentes adſidentes 1, 19, 14. ſtagno adſidet (*urbs*) 2, 5, 4.
adſidere ab *adſido;* urbes quae adſidunt (*pelago*) 2, 3, 10.
adſideo et *adſido.* V. II. 2. p. 260.
adſidere et *obſidere.* V. II. 2. p. 386.
adſidue; cadentes nives 2, 1, 1. eodem adſidue tempore 3, 1, 2.
adſidue et *adſiduo.* V. II. 2. p. 9.
adſiduus; hiems 2, 1, 10. ignes 2, 7, 17. *poſt* §. 18. perpetuus ignis; gelu 3, 5, 8.
adſignare; urbem piratis adſignante Pompeio 1, 12, 2.
adſpectus; primo adſpectu 1, 13, 3. Veſuvii montis adſpectus 2, 4, 9. adſpectum pulveris fugere 2, 7. f.
adſpergere; ſinus parvis urbibus adſperſus eſt 1, 18, 2.
adſpicere; opus adſpici cognoſcique digniſſimum prooem. 1.
adſpirationem amant codices et editiones veteres, v. c. *bosphorus, hoſtium, harena.*
— mediae voci ex Graeca ratione hodie multi inferunt, ut *Gerrhos* 2, 1, 4. *Panhormus* 2, 7, 16. *Dyrrhachium* 2, 3, 12. Cf. II. 2. p. 274.
— praeferunt cum bonis libris critici in nominibus Punicis, ut Hannibal, Hasdrubal. V. II. 2. p. 425.
adtendere; pretium operae adtendentium abſolvit prooem. 1.
adterere; ſaxa fluctibus adtrita, *i. e. exeſa* 1, 6, 2.
adtingere; cum hominum manu adtingitur rupes 1, 8, 1. qua Hellespontum adtingit Aeolis 1, 18, 1. Myrtoum pelagus Graecia 2, 3, 3. Gallia Tuſcum pelagus 2, 5, 1. Sardinia Africum pelagus 2, 7, 19. ora (*Siciliae*) Ionium mare adtingens 2, 7, 16. Aufidus (*fl.*) Canuſium adtingens 2, 4, 7. *Cf. de fluminibus* 2, 5, 6. 2, 6, 5. fretum (*de Gadibus*) 3, 6, 1. Megarenſium tractus Iſthmon 2, 3, 7. montem Arabiae Caſium (*ſinus Arabicus*) 3, 8, 3. Tibareni Chalybas 1, 19, 10. quae gignuntur, adtingere nefas habent 3, 6. f. *Cum praepoſitionibus:* qua ad fluvium (*Nilum*) adtingit Africa 1, 4, 1. *et ſic multi,* quae in mare adtingunt 1, 4. f. V. II. 1. p. 179. 196 ſqq.
adtingere et *contingere.* V. II. 2. p. 416. Havercamp. ad Oroſ. 1, 1. pag. 7.
adtollere; mons, quem Hiſpania adtollit 1, 5, 3. montes Thracia 2, 2, 2. Taurus adtollitur 1, 15, 2. 3, 7, 1. Taurus adtollit promontorium 3, 7, 6. Arabia adtollitur Caſio monte 1, 10. Italia media perpetuo iugo Apennini montis ſe adtollens 2, 4, 1. flexus ſe adtollens 1, 19, 12. exuberantia maria ſe rurſus adtollunt, *obp.* reſidunt 3, 1, 2.
adtrahere; pelli ſe atque adtrahi patitur 2, 5, 7.

aequinoctium; vernum *et* auctumnale 3, 5, 1.
aequor; Atlanticum 3, 1, 3.
aequor et *qua.* V. II. 1. p. 336 fqq.
aequus; terrae aequa in omnem partem cedunt 3, 8, 2. *i. e. recedunt, ut alibi. Vid. recedere;* aequi corporis *homines* 3, 9, 1. *i. e. aequali corporum magnitudine, vel, ut infra* §. 7. *dicit,* corporibus fimiles. V. II. 3. p. 314.
aer; aeris circumfufi vis 3, 7, 8.
aerarium; Perfae aerarium vocant gazam 1, 11, 3.
aeris et *Perfis.* V. II. 3. p. 318.
aerumna; urbs fide et aerumnis incluta (*de Sagunto*) 2, 6, 6. *i. e. excidio.*
aes; apud Aethiopes plus auri quam aeris eft 3, 9, 1. aere exornantur 3, 9, 1. aere abundans Hifpania 2, 6, 2.
aeftivus; aeftivo fidere exundans (*Nilus*) 1, 9, 3. *i. e. aeftate.* V. III. 1. p. 265.
aeftus; aeftum folemque fugiunt angues 1, 19, 3. Tanais folus aeftus hiememque iuxta ferens 1, 19, 18. aeftus inhabitabilem efficiunt oram 1, 2, 3. mediam zonam infeftat 1, 1, 2. magni, 1, 9, 4. regio ob aeftus intolerabilis, cultoribus egens, *al.* intolerabiles, *de quo cf.* II. 3. *p.* 255. magnis aeftibus concitum pelagus 3, 1, 1. *i. e. agitationibus, commotionibus.*
aetas; dimidio longior aetas habitantium 2, 2, 10. ut nubiles habeantur, non in aetate modus eft 1, 19, 17. *i. e. non annorum numero aeftimatur* III. 1. p. 639. fupra tredecim milium annorum aetates 1, 9, 8. *Gr.* γενεαί. V. III. 1. p. 302.
aeternus; aeternae funt animae 3, 2, 3.
aevum; ubi quingentorum annorum aevo perpetua duravit (*phoenix*) 3, 9, 10.
affatim; marinis opibus affatim dites 3, 7, 5.
Africus; plaga auftro atque africo (*ventis*) expofita eft 2, 5, 3.
ager; agro Bruttio adhaeret Sicilia 2, 7, 14. non continuo fecat agros Euphrates 3, 8, 5. colunt Georgi exercentque agros 2, 1, 11. laetiores agri 3, 10, 4. urbium fedes atque ager 2, 2, 11.
agere; propellere, extendere. Rhodanus fe integer agit per medium lacum Lemannum 2, 5, 5. Garumna fuas et Oceani aquas agit 3, 2, 5. Padus diu, qualem emifit, undam agit 2, 4, 4. Nilus per invia aliquamdiu actus 3, 9. 8. Arethufa huc agit alveum 2, 7, 16. fons arenas quafi maria agit 1, 8, 1. rectam ripam agit (de Gadibus) 3, 6. 1. qua Taurus dorfum agit 1, 15, 2. qua terga agunt (de urbibus) 1, 17, 3. qua latera agit Thracia 2, 2, 7. qua flexum agit Syrtis 1, 7, 5. in altum agitur mare 1, 1, 4. quocunque venti agunt, pelli-

C.

Noſtrum mare decidunt 2, 1, 8. *de origine et primo curſu* decidens ab Alpibus Rhenus 3, 2, 8. vaſte decidit (*de Euphrate*) 3, 8, 5. Cinyps per uberrima arva decidens 1, 7, 5. *Cum ablativo ponitur, ut ſimilia, vel addita, vel omiſſa praepoſitione, de, quo cf.* II. 3. p. 82. Fortuna, in quam deciderat (*de Hecuba*) 2, 2, 7.

declarare; triumpho 3, 6, 4.

declinare; declinat undam Araxes 3, 5, 5.

declinatio variatur. Sic *gryphi* et *gryphes* 2, 1, 1. II. 2. p. 11. III. 2. p. 4. *elephanti* et *elephantes* 3, 7, 2. ubi vid. II. 3. p. 221. et II. 2. p. 281. et 564. ubi plura conlegi. Sic *ſegnitia* et *ſegnities* 1, 5, 4. II. 1. p. 213. et alia. Cf. ſupra ſub *a* et infra *terminatio*.

decor; ob decorem vitro corpora infecti 3, 6, 5.

decreſcere; *de ſole* 1, 18, 4.

decurrere; qua ſol decurrit, meridies nuncupatur, 1, 1, 1. Nilus atrox ad Elephantinen decurrit 1, 9, 2. Caicus (*fl.*) inter Elaeam decurrit et Pitanen 1, 18, 1. Tanais incitatus ſemper decurrit 1, 19, 18. Himerus in diverſa decurrit 2, 7, 17. Baetis uno amne decurrit 3, 1, 5. per Praeſamarchos Tamaris et Sars decurrunt 3, 1, 8. *De verbo* decurrere *vid.* III. 1. p. 24 ſq.

decus; cum plurimis concubuiſſe, maximum decus 1, 8, 8. nunc decus eſt Martius Narbo 2, 5, 2.

dedere; Gallicenae navigantibus deditae 3, 6, 3.

dedicare; Marti enſes dedicant 2, 2, 13.

deducere; a Mileſiis deducta Calatis 2, 2, 5. a Themiſtagora deductum oppidum 1, 19, 12. *Dicitur de coloniis.* V. III. 2. p. 87.

deducere et *diducere*. V. II. 3. p. 180. et 249.

deferre; arma opesque ad rogos deferunt (*de Thracibus*) 2, 2, 4. olim negotiorum ratio — deferebatur ad inferos 3, 2, 3.

deferre et *differre*. V. II. 3. p. 67.

deficere; ubi dies deficit 1, 8, 4. cum tela defeciſſent 2, 5, 4. Euphrates deficit 3, 8, 5. Pygmaei, minutum genus, dimicando defecit 3, 8, 8. defecit eum non mare, ſed commeatus 3, 9, 3. Tyros, aliquando inſula, nunc adnexa terris deficit 1, 12, 2. *i. e. inſula deſiit eſſe, non amplius eſt inſula. Vid.* de ſenſu II. 1. p. 402 ſqq. de ſtructura II. 3. p. 336 ſq. *Cf. praeterea* Heinſ. ad Ovid. Faſtor. 3, 674. Burmann. ad Quinctil. declam. 13, 2.

deflectere; ora a Boſporo ad Tanaim usque deflectitur 1, 19, 17. ora ab Santonis ad Oſiſmios usque deflexa 3, 2, 7.

es et *i* in terminatione pluralis, ut *Cavares* et *Cavari* 2, 5, 2. V. III. 2. p. 453. *Tectosages* et *Tectosagi* ib. V. III. 2. p. 457. *Teutones* et *Teutoni*. V. II. 3. p. 101 sq. ad 3, 3, 4. Cf. supra *elephantes*.

es et *is* in plurali, ut *omnes* et *omnis*. V. II. 2. p. 375. ad 2, 5, 2. ubi leg. *omnis*. Idem fit, ubi ex nexu adiectivum vel participium ad alterutrum substantivum referri potest. Vid. supra s. v. *adiectiva*. Sic *recedentis* (sc. maris) *oras*, vel *recedentes* 3, 8, 1.

esse; si ita res fuit 2, 7, 6. hinc non longe est Olympus 2, 3, 2. i. q. *abest*. Cf. notata ad Eutrop. 1, 4, 3. p. 18. *Pro nominari, ut* nec statim Nilus est 1, 9, 2. diu Danubius est 2, 1, 8. fuit aliquando Bracata, nunc Narbonensis (*Gallia*) 2, 5, 1. Est *sequente infinitivo ex Graeca ratione, idem quod licet, ut:* quorum nomina vix est eloqui ore Romano 3, 3, 3. V. III. 3. p. 93. et quae notavit Heinsius ad Ovid. A. A. 2, 28. Fuit *de locis destructis, exstinctis, ut* fuit hic Bizone; motu terrae intercidit 2, 2, 5. V. III. 3. p. 92. Portus, cui Magno est cognomen 1, 5, 5.

erat et *arcuat*. V. h. v.

esse et *isse*. V. II. 3. p. 252 sq.

sint et *sinunt*. V. II. 3. p. 90.

sint et *sunt*. V. II. 3. p. 6.

et; in recensibus locorum saepius interponit Mela, v. c. *Abydos, et Lampsacum, et Parion, et Priapos* 1, 19, 1. Sic 2, 2, 2. 2, 7, 5. 16. Alibi in eodem nexu modo repetit, modo ad ultimum nomen reiicit, ut 1, 2, 5. 2, 3, 10. In aliis codices et editiones variant. Cf. II. 1. p. 90. II. 2. p. 490.

et explicat priora, ut *Colubraria — sine pernicie et rata est* 2, 7, 22. *cibos palam et extra tecta sua capiunt* 1, 9, 6. Plura vid. II. 1. p. 7.

et disiunctivam habet vim, ut sit idem quod *at*, *sed*, v. c. *magno et explicabili tamen errore* 1, 9, 5. V. II. 1. p. 346. et quae praeterea adtulerunt Harles. et Staveren. ad Nepot. Pausan. c. 3. f. Datam. c. 6, 4.

et et *ac*. V. II. 2. p. 302.

et et *at*. V. II. 1. p. 346. II. 2. p. 588. et passim.

et et *ei*. V. II. 2. p. 306.

et et *sed*. V. II. 1. p. 306. 346. II. 2. p. 588.

et iam; vid. infra *iam*.

et iam et *etiam*; vid. II. 1. p. 627. II. 2. p. 323.

etiam, adiectam habet vim, et adhibetur, ubi aliquid notabile et mirabile subiecturus est. Exempla habebis V. II. 2. p. 126.

F.

G.

L.

N.

nusquam; late patet mare 3, 3, 4. nusquam pauci 1, 8, 4. nusquam non ſpatioſior 2, 7, 19. nusquam non fertiles terrae 2, 1, 14. nusquam lata terra 2, 2, 7. lata Euboea 2, 7, 9. Euphrates nusquam manifeſto exitu effluit 3, 8, 5. nusquam navigabilis Atax niſi — 2, 5, 6.

nutrire; nutritus ibi Iupiter 2, 7, 12. in ſpecu Liber pater 3, 7, 4.

nutus; nutus quibusdam pro eloquio eſt 3, 9, 4.

nympha; Nymphaeum ſpecus, quod in arce Dianae nymphis ſacratum eſt 2, 1, 3.

O.

o et *a* in praepoſitionibus *ob* et *ab*. Vid. *ab*.

o et *e* promiſcue ponuntur in multis adverbiis, ut *adſiduo, proximo* — V. II. 2. p. 180 ſq.

o paſſim, ubi Graeci habent ε. Vid. *e*.

o et *on* in terminationibus, ut *Aſcalon, Croton* — *Aſcalo, Croto* — V. II. 1. p. 393. 576. III. 2. p. 405.

o et *u* in ſcriptura nominum quorundam variantur, ut *Sogdiani* et *Sugdiani*. Cf. III. 3. pag. 163. *Volturnus* et *Vulturnus*. V. II. 2. p. 352 ſq.

obducere; pleraque arenis ſterilibus obducta 1, 4, 2. oſtia arenis 1, 9, 4. media arenis obducta 3, 10, 1. *i. e. tecta, operta*; Germania litore Oceano obducta 3, 3, 1. *i. e. circumdata*. V. III. 3. p. 81. Lacus aequali margine obductus 1, 19, 16. perpetuo margine directi litoris ab tergore obducta (*de Britannia*) 3, 6, 4. collis longo tractu longis litoribus obductus 3, 9, 6.

obducere et *abducere*. V. II. 1. p. 165. 532. II. 3. p. 167 ſq.

obducere et *adducere*. V. II. 1. p. 532.

obiacere; videntur editiora, quis obiacet Antros (*inſula*) 3, 2, 6. obiacens Abydo Seſtos 2, 2, 7. Graecia Ioniis fluctibus 2, 3, 3. inſulae importunae navigantibus 2, 7, 5. Thracum terris inſulae 2, 7, 10. inſulae Italico lateri obiacent 2, 7, 18.

obiacere et *adiacere*. Vid. *adiacere*.

obiectare; advenas equis mandendos obiectare (*de Diomede*) 2, 2, 9.

obiectus; obiectu frondium frigora arcere 2, 2, 1.

obiicere; Hiſpania Tarraconenſis mari obiicit latera 2, 6, 3. Leuce Boryſthenis oſtio obiecta 2, 7, 2. Luſitania Oceano obiecta eſt 2, 6, 3. mons monti obiectus 1, 5, 3. equis obiicere 2, 2, 9.

obire; obeuntium animae redeunt 2, 2, 3.

P.

R.

S.

T.

V.

flexus urbes incingit 2, 3, 1. finus incingit 3, 1, 9. urbes oram tenent 2, 3, 9. urbes fert infula 2, 7, 5. in urbibus agere 3, 10, 6. urbes habitare 1, 9, 9. 2, 3, 1. urbs Solis 3, 8, 10.

urbium peregrina nomina a Gr. detorta, ut *Paeftum* a Ποσειδωνία. V. III. 2. p. 416.

urbium nomiua prifca mutata. Sic *Barce* poft Ptolemais 1, 8, 2. *Epidamnos* poft *Dyrrhachium* 2, 3, 12. et alia.

urbium terminatio discrepat, v. c. in *us* et *um*. Vid. f. l.

usquam; nec usquam Afiae Africae obtenditur 1, 4, 1. raro usquam Thracia tolerat pomiferam arborem 2, 2, 1.

usquam, *unquam* et *usque*. V. II. 1. p. 176.

usque; ad 3, 5, 1. usque in 2, 2, 1. 2, 7, 1. usque eo, ut 1, 16, 1. 2, 1, 14. 2, 5, 6. 3, 4, 2. 3, 5, 7. usque adeo, ut 3, 1, 10. totidem diebus nox usque continua eft 3, 5, 1. refugientia usque fubfequens (*mare*) litora, quoad 2, 1, 4. *i. e. femper;* hucusque pertinet 2, 4, 8.

usque eo et *usque adeo*. V. II. 2. p. 71. II. 3. p. 109.

usque et *usquam*. Vid. antea.

uffa in terminatione et *ufa*, ut *Pityuffa*, *Oenuffa* et alia. V. II. 2. p. 515. 517.

ufurpare; regio — proprie nomen Africae ufurpat 1, 7, 1.

ufus; vini 2, 2, 4.

ufus et *vifus*. Vid. fupra *videre*.

ut; ut — ita 2, 1, 11. ita nominibus et locis differens, *i. e. et — et* 1, 2, 1. Cypros, ut quae olim novem regna ceperit 2, 7, 5. ferpentes, ut qui elephantos ambitu corporis adficiant 3, 7, 2. (*ut quidam legunt*, *pro* ferpentes, aliqui ut) *Cf. deinceps* uti; ut quique maioribus praeftant, ita 2, 1, 10. ut quisque plures interemerit, ita 2, 1, 12. ut ferunt 1, 19, 7. *V. de fimilibus formulis infertis V.* III. 1. *p.* 581. *et differt. de Mela cap.* 5. *p.* 25.

ut et *at*. Vid. h. v.

uti; parma nulli nunc ufuro habilis 1, 5, 2. habiliter uti elephantis 3, 7, 3.

uti; Thebae, uti quae centum portas habent 1, 9, 9.

uti quae et *utique*. V. II. 1. p. 359.

utique; i. e. praefertim, *maxime*, *ut* 2, 2, 3. 3, 2, 5. 3, 5, 7. 3, 6, 9. Cf. III. 1. p. 359.

INDEX

GEOGRAPHICUS ET HISTORICUS

IN

POMPONIUM MELAM.

A.

B.

C.

K 2

D.

E.

F.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

T.

V.

LECTIONES

editionis Mediolanenſis an. 1471. 4. a priori conlatore in duobus prioribus libris, quod ipſe eius uſus me poſtea docuit, male notatae, vel omiſſae, hae ſunt:

Vol. II. 1.

p. 18. fere m. poſt ed. 1. adde 2.
29. m. — — 2.
47. m. — — 2. in voce *Meotidam.*
49. f. — — 2.
131. in. — — 2. in voce *Armeni.*
139. m. delendum 2. et poſt *tum* ponendum 2.
167. m. poſt ed. 1. adde 2. in voce *quod.*
171. f. poſt *Edd.* adde 2. in voce *Graeciae.*
172. f. poſt 9. 13 adde: Sic et 2.
175. m. poſt *Africae deſcriptio* 1. adde 2.
176. fere m. poſt *Europe,* reliquis omiſſis, lege ſic: *Europe.* Edd. omnes 1. 2. 3.
185. m. leg. *Pharuſii;* tantum 2. *Caruſii.*
192. in. leg. repetit fere 9. Sic et 2.
193. m. leg. Ex edd. 1. 2. 9. *Gampaſantes.*
199. in. leg. uti 2. et recentiſſimae.
203. in. leg. Alii codd. et edd. ut 2. ſervant.
— m. leg. in quibus prima item ſecunda.
237. f. leg. edd. 1. 2. 9. 13.
246. f. leg. uti edd. 1. 2. 3. 4.
253. in. leg. Cibin. Prag. *inclitae,* ut ed. 2.
265. in. leg. poſt *cinyphs;* 2. 3. 4.
275. fere m. leg. *Hammonis* ut 1. 2. 3. 4.
305. m leg. quidam et edd. 1. 2. 3. 5.
315. f. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. 5.
327. f. dele 2. poſt verba: ut edd. 1. 2. 13. et paullo inferius poſt *hyppopotamos* leg. 2. 9. 19.
335. f. ubi legitur: Pro *tum* ed. 2. *tam* ſubſtitue Tum ed. 2. *accreſcere: tum hyeme ſit, unde* —
336. in. leg. edd. antiquae 2. 5. 6. 7.
343. f. leg. in edd 1. 2. 3. 4.
390. in. poſt 2. dele interrogationis ſignum.
398. m. leg. Olivarianis, etiam 2. 9. 15.
410. m. leg. uti ex edd. 2. 7. 8.
412. in. leg. Edd. 1. 2. 9. *Bacthros;* tum dele 2 *baethros.*
448. in. dele poſt 2. interrogationis ſignum.
456. in. adde 2. poſt edd. 1. et dele 2 *Cetenderis.*
476. m. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. — poſt dele 2. *perpaniſus.*
477. poſt verba: cum edd. 1. adde 2.
487. m. dele verba 2 *mercedes* vitioſe.
491. m. leg. Edd. 1. 2. 9. *galbram* et poſt dele: 9. *galbram.*

p. 492. m. post *Caunus* adde, ut 2.
516. f. leg. Edd. 1. 2. et dele verba: de 2 nihil monitum erat.
524. m. leg. 2. *pansonum.*
527. in. leg. et edd. 1. 2. 9. *tyresiae;* post dele 2. *lyresiae.*
— m. leg. Edd. 1. 9. deleto 2. et post *ephigonos* lege: 2. 3. 4. 5. —
530. m. leg. edd. vetustae 1. 2. 3. 4. 5. — deletis, quae de ed. 2. interposita sunt.
— extr. leg. uti edd. 1. 2. 3. 4. —
533. m. leg. Rhediger. edd. 1. 2. 9.
537. in. leg. Edd. 1. 2. 9. *phocacrisioneae,* deletis proximis: 2. *phocaerisioneae.*
540. m. post verba ut edd. 1. adde 2.
547. m. dele: 2 *adrymenon;* tum leg. 2. 3. 4. 5. —
550. m. leg. et edd. 2. 3. 4. —
552. f. leg. ut edd. 1. 2. 9. 13. *illo.*
555. m. leg. alii ut edd. 1. 2. 3. 11.
573. m. leg. tantum 2. 9. *Calchedon.*
586. f. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. 5. — *thios;* tum dele sequentia: 2 *tyos.*
587. f. leg Edd. 1. 2. *Parthenius.*
— leg. Venet. cum edd. 1. 2. 3. 4. —
602. extr. dele Ed. 2. *Tibereni* et deinceps lege: 1. 2. 3. 4. —
617. m. post verba: ut edd. 1. insere 2.
618. f. leg. ut edd. 1. 2. 9. 11.
619. m. leg. alii cum edd. 2. 3. 4. 5. —
— leg. ut edd. 1. 2. 3. 4. 5.
627. f. leg. edd. 2. 9. *meotydis.*
628. leg. Nempe 1. 2. 9. 13. *dioscoras.*
630. extr. leg. Edd. 1. *corocanda;* 2. 3. 9. *coracanda.*
636. m. leg. Lips. ed. 2. *proprior.*
637. in. leg. *meothici,* ut edd. 2. 11.

Vol. II. 2.

p. 4. f. leg. ed. 1. *Europe — erope;* 2. 3. 4. 5. —
6. m. leg. Edd. 1. 2. 9. *in rypheis;* 3. 4. 5.
29. in. leg. uti post 1. 2. 9. 11. *carcyne.*
42. m. post *hipanis* leg. 2. 16. 22. et Vadianae.
56. extr. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. 5. —
57. extr. leg. cum edd. 1. 2. 3. 4. — omissis verbis: 2. nihil notatum.
59. in. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. —
72. extr. leg. et sic edd. 1. 2. 9.
73. extr. leg. et edd. 1. 2. 13. *arguere,* deletis, quae subsequuntur.
75. m leg. et edd. 1. 2. 3. 4. —
76. in. leg. Edd. 1. 2. 9. 11. —
83. m. leg. et edd. 1. 2. 3. 4. 5. 9. —
100. extr. leg. et edd. 1. 2. 3. 4. 5. —
101. f. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. —
111. in. leg. Prag. et edd. 1. 2. 3. 4. —
114. m. leg. Edd. 1. 2. 9. *impellitur.*
115. f. leg. Edd. 1. 2. 5. 9. 11. *in Assusiacum;* 3. 4. *in astusiacum* deletis, quae sunt interiecta.

p. 120. in. leg. Edd. 2. 3. 4. —
126. in. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. —
— m. leg. Editiones varie legunt: 1, 2. 3. 4. —
134. in. leg. Edd. 2. 9 13. *neſchos.* In proxima nota: ut edd. 2. 11. Pariſ. 2. *Stymonia.*
— extr. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. —
144. f. leg. 1. 2. *et Xerſe.*
153. del. 2 *pontidea* et antea leg. Edd. 1. 2. 9. *Ponticlea.*
162. f. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. —
— extr. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. —
164. m. leg. Edd. 1. 2. 3.
181. leg. 2. *Helcas.*
192. m. leg. Edd. 1. 2. 9. *Phiotide.*
193. extr. leg. uti 1. 2. 3. 4. —
194. in. leg. edd. 1. 2. 3. 4. —
— m. leg. Vindob. edd. 1. 2. 3. 4. —
195. in. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. — inferius paullo: in iis 2. 20. 23. *Attide.*
196. m. leg. et edd. 1. 2. 9. *Argolida.*
197. m. leg. Edd. 1. 2. 9. *Helide.*
205. m. edd. 2. 11. *erimanthus.*
206. f. leg. et edd. 1. 2. 3. 4. —
209. f. leg. edd. 1. 2. 9. *Pegaſam.*
229. in. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. 5. 9. *Chencerea;* 11. *cenchrea;* deletis prioribus.
230. m. leg. cum edd. 1. 2. 8. 9.
232. in. dele: Edd. 2. *Ictis;* et deinceps lege: 1. 2. 3. 4. —
238. in. leg. Gud. et edd. 1. 2. 3. 4. 5. 9.
239. in. leg. veluti 1. 2. 9. *Ictim.* Poſt: *cypariſius;* 2. 9. 11. *cypariſſus.* Inferius: *cinthius;* 2. 3. 4. 5. 9. —
243. m. leg. Edd. 1. 2. 9. *Cylene;* tum del. 2 *Cylane.*
253. f. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. 5. 9. 11.
262. m. leg. ut edd. 1. 2. 9. *ambrachia.*
268. m. dele: Edd. 2. *daſaretae;* et deinceps lege: 1. 2. 3. 4. 5.
275. m. leg. et ſic 1. 2. 9. *Iardena rona;* tum dele ſequentia: 2. *Iardena vano.*
282. m. leg. Sic editiones 1. 2. 9.
289. m. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. —
296. in. leg. *de his;* 2. 3. 4. 5. —
315. in. leg. Havn. et edd. 1. 2. 3. — paullo poſt: ed. 9. *bucata.*
337. leg. quaedam ut 2. 12. 14.
342. in. dele: Edd. 2. *Sylae,* et deinceps lege: 2. 9. 13. *Syla.*
345. extr. leg. 2. *emiea;* 5. *emica.*
348. m. leg. *Buxentum.* Edd. 1. 2. 3. 4.
349. f. poſt Edd. 2. dele *Lyrenes.* Superius in. leg. Vindob. et edd. 1. 2. 9.
354. f. dele poſt 2. ſignum interrogandi.
366. m. leg. ut edd. 1. 2. 6.
368. in. leg. *Gebenniciis;* 2. 5. 6. 7. 8.
370. m. dele: 2. *Vaxo* et antea poſt Edd. 1. inſere 2.
376. in. leg. Zaluſc. cum ed. 1. et del. 2.
385. extr. leg. uti edd. 1. 2. 9. 25.
393. in. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. 5. poſt m. dele interrogandi ſignum adpoſitum.

p. 397. in. leg. *Betherras.* Edd. 1. 2. 9. 13.
399. f. dele ſignum interrogandi.
400. m. dele: 2. *et ing.* et antea inſere 2. poſt Edd. 1.
403. m. leg. Gud. edd. 1. 2. 9. 13.
405. m. leg. Edd. 1. 2. *caplantium.*
412. in. leg. *Hiſpania;* 1. 2. 3. 4. 9.
— m. leg. Edd. 1. 2. 3. 4. 5. —
414. extr. leg. Edd. 1. 2. 9.
422. f. leg. Gud. edd. 1. 2. 9. *rodam.*
424. in. poſt 2. dele ſignum interrogationis.
428. m. leg. uti 1. 2. 3. 4. —
441. f. poſt 1. 2. 9. adde: *erunnus* 2.
443. in. leg. et mei cum ed. 1. Poſt inde — ceter.
445. f. dele ſignum interrogandi, ut p. 448. f. 452. m. 480. f. 487. f.
453. f. poſt *tartheſos* adde: 2. *thartheſos;*
472. f. leg. cum edd. 1. 2. *egreſſi.*
478. f. leg. ed. 2. *qu* i. e. quia *Bithini.*
479. f. leg. Sic edd. 1. 2. 9. *cianitae;* adiecta tolle.
488. in. leg. Vatic. et edd. 1. 2. 9. 20.
498. in. leg. Edd. 1. 2. *chercina;* tum ſubiecta dele. Sic p. 500. ubi item 2. addendum poſt Edd. 1.
506. f. poſt Ed. 1. *Sciatos* inſere: 2. *Sciathos.*
507. f. Dele poſt 2. interrogandi notam, ut p. 511. f. 513. f. 525. m. 536. m. 543. m. 572. f. 573. extr.
516. m leg. Gud. cum edd. 1. 2.
517. m. poſt 2. dele *Nyrthio.*
525. in. leg. cum edd. 1. 2. 9. *nime.* Infra: (uti 1. 2. 9.)
543. in. leg. cum edd. 1. 2. 9.
556. m. leg. cum edd. 1. 2. Alii —
559. m. leg. Edd. 1. 2. 3. (ſic Havn.) 4. — tum dele: 2. *Phlectrides.*
566. extr. leg. *ſcile;* edd. 1. 2. *ſilae.*

Corrigenda in contextu.

p. 9. *poſt Augilas* interpone inciſum minus.
21. f. leg. *ut Homero dictum eſt.*
23. m. leg. *Aſcalo.*
26. m. leg. *conſternat.*
27. m. in margine ad vocem *Duo* adſcribendum 5. ut p. 29. ad extremum verſum 3.
36. m. f. leg. *Themiſcyrum.*
41. in. leg. *Obliqua tum ad Bosporum.*
50. m. *Athos mons eſt adeo altus.*
62. f. leg. *anteſtat omnis.*
66. m. leg. *Pallantia.*
76. m. leg. *Iamno et Mago;* poſt *ſerpentum.*
99. et 106. in capitum inſcriptionibus pro *ac* legendum eſt *et.*

Addenda et corrigenda in notis criticis.

Vol. II. P. 1.

p. 14. m. post verba: etiam Olivarius adde: *maxime.*
21. extr. leg. ἡ κόσμος.
47. in. post verba: ad superiora illa leg. *Haec ergo ab Ortu* —
49. m. pro gravant leg. gravent.
58. m. pro *Hellesponticum fretum* leg. *Hellespontum fretum.*
68 f. post verba: ut Vindob. et Paris. 3. *enim* dele *quod.*
89. in. leg Herodot. [3, 94. 7, 68. et 86.]
— m. leg. Peutingeri [12. b.]
129. in. m. leg. patria fuit possessio.
145. m. pro contractu leg. contactu.
— f. adde post permissae: Titze *interiora a litore.*
149 f. leg. uti et fecit 5, 8, 5. Post pro ab hoc parte leg. ab hac parte.
167. in. leg. infra notata sunt ad 2, 4, 1.
183. m. pro cosuluerat leg. consuluerat.
185. f. ante *abluuntur* dele 27.
191. m. post verba: Strabo lib. 1. in. et alibi, adde Porphyr. de abstinent. anim 1, 5. 4. 21.
195. m. post Olivarianis adde *habitent.*
199. m. pro *opum* 1, 8. 44. leg. pro *opum* 1, 8, 6.
216. extr. pro *Rusicada* leg. *Rusigada.*
225. extr. post tamen ponenda distinctio maxima.
237. extr. ab initio notae leg. *et Ruthisia.*
252. f. leg. in quo Βαγάδρας.
261. in. post Prius *Syrti* adde: vel *Sirti.*
276. f. *et aequor fluctibus* dele *aequor.*
297. f. pro Diodorus Siculus lib. 5. [c. 49.] leg. Diodorus Siculus lib. 3. [c. 50.]
309. m. post *Astasobas* adde: Rode: *Astabosas.*
316. m. pro c. 78. leg. c. 79.
332. in. pro *adverso spiritu* leg. *adverso flatu.*
339. m. *qua sedat* leg. *qua sedet.*
347. extr. leg. πηλεῦσθαι.
383. m. leg. *Syria late litora.*
389. in. leg. *Commagene* dictum ad 1, 2. 3. p. 131.
400. m. pro Retinui et ego repone: Omisi et ego. V. p. 409.
423. m. pro *Hpatos* leg. *Hyppatos.*
453. m. post Venet. et Havn. leg. *quisquam* pro *quispiam.*
455. extr. post Paris. 2. adde: MS. d'Orvillianus teste Wesselingio ad Hieroclis Synecdemum p. 708.
459. f. Schottus etiam, adde: *Oestros;*
471. in. pro Lyciae aditu leg. Pamphyliae aditu.
475. in. post *dicitur:* adde: Sic Huet in hist. du commerce c. 56. p. 453. vult: *idem autem et Torus* i. e. *Taurus.*
575. in. post Chanaan 1, 26. f. adde: et Rhoer ad Porphyr. de abstin. 3. 4. p. 224.
— extr. pro *conditore Iasone* post Edd. 1. 2. 3. 4. 5. 11. 13. leg. *conditore Iaso.*

p. 579. extr. poſt verba: Vide deinceps inferendum: Titze repoſuit: *et quia — quam ad laevam — abſceſſit, — inflectitur ad* — remota parentheſi.
583. extr. leg. κτίστης pro κτιστής.
588. m. dele etiam poſt optimi.
590. m. leg. Graece Φρίξος.
598. m. poſt verba: Adſpirationem Strabonis ſubiice: Pintianus.
598. in. pro *theiodopta* leg. *thermodonta.*
603. in. poſt Vadianae leg. *Tabereni.*
— extr. poſt verba: et reliquae adde: *Carabin* vel *Carambin.*
619. m. leg Edd. 2. 9 *tanayn.* Tum ib. m. pro *aliubi* repone *alicubi*, quod praeeunt —
622. m. Melanchlaenos in Aſia, leg. Melanchlaenos in Europa.
639. m. leg. Ptolemaeus 5, 9.
653. in. leg. et edd. de ordine verborum.

Vol. II. P. 2.

p. 5. in. m. pro revertentibus repone revertenti.
20. m. poſt Vineto adde: *patet.*
38. in. poſt verba: etſi potius ab *adligo*, leg. ſ. *adlego*, quam ab *adlicio* derivem. Nec obſtat, quod illum verbum plane eſt noſtris auctoribus hoc ſenſu incognitum.
40. m. f. poſt verba: Editiones vel *Boryſtenida* adde: ſ. *boriſtenida.*
57. m. dele 99. ante *Baſilidis*)
59. m. in nota *mosque* praefige: §. 12.
99. extr. leg. *Gipſella* pro *Gipſela.*
111. m. poſt 2. 9. adde *cinoſenia.*
125. f. in notae indicio leg. *et quo.*
160. in. m. poſt 4. 5. 9. delendum *caneſtreum.*
217. m. Lege: Martialis 9, 54. *ſiat quod utrique volenti*, quamvis vulgo aliter legatur is locus. [*ſiat, quod uterque iubemus* ſ. ut alii, *volemus.*]
282. in. pro *hadrie* leg. *hadriae.*
337. m. edd. ad 42. *Brutio* leg. *Brutium.*
379. extr. pro *Antenopolim* leg. *Antinopolim.*
387. m. pro *lapideos;* Vinetus leg. *lapideus;* Vinetus.
406. m. f. pro Vol. I. leg. Vol. III. 2. p. 493.
442. extr. pro libri *hyſpania* leg. libri *hyſpaniam.*
446. m. f. ceteri *Suel, Hexi* leg. ceteri *Suel, Ex.*
480. f. in notae indicio leg. *quas quondam.*

Vol. II. P. 3.

p. 23. m. leg. literae C et L.
63. m. adde poſt vocem faſtidio: V. comment. Lipſ. philol. III. 1. p. 33.
— m. f. in indicio notae pro *humanis caedibus* leg. *ultimis caedibus.*
117. in. pro *Bercae* leg. *Bergae.*
132. in. pro [ita Guarinus] leg. [ita vetus interpres]
193. in. pro ὠαίον leg. ὠαίων.
255. m. f. leg. ad Eutrop. 7, 21. p. 709.
300. m. pro 2, 1, 12. leg. 1, 8, 7.

In notis exegeticis.

Vol. III. P. 1.

p. 111. m. Non *quos* leg. Non *quas.*
116. m. post verba: sensu dixit, adde: Cf. Strabo lib. 11. p. 513. in. Paris.
127. m. *Iulium Iazam* leg. *Iuliam Iozam.*
212. m. de Mela cap. 7. leg. de Mela cap. 6.
291. m. pro millibus domibus leg. milibus domuum.
333. f. in notae indicio leg. *litora.*
358. m. f. ante notam leg. *Cephea.*
604. m. f. pro Iidem etiam leg. Eosdem etiam.
627. m. leg. Plin. 6, 5. paullo post: Cercius.

Vol. III. P. 2.

p. 144. in. ante notam ipsam leg. *altus* pro *elatus.*
£ 38. f. ante notam leg. *Corinthos.*
381. m. Voci *Padus* in titulo notae praepone §. 4. contra idem dele p. 383. in.
674. f. in fronte notae scribe: *Cicynethon.*
684. f. item *Capharea* pro *Caphareo.*
747. extr. item: *Cythnos*, et
761. extr. *Seriphos;* item
811. m. f. *Gortyna*, tum
816. m. *Holopyxos*, et
863. in. *Cyclopas.*
883. in. ut hi antea leg. ut hic antea.

Vol. III. P. 3.

p. 81. m. ante *immanes* adpone §. 2. Contra idem dele p. 84. m.
182. in. m. leg. Vid. Burmann. ad Suetonii Tiber.
211. in. pro *Iverna* leg. *Iuverna.*
223. in. in fronte notae leg. *Panotos*, ut
251. m. f. *proximi.*
259. m. f. *Tamos.*
365. m. *paludum.*
380. m. *sedent.*
385. ante *passim* pone §. 2. idemque dele ad proximam notam.
388. m. praepone §. 3. verbis: *ad Eurum.*
389. m. leg. *exhausto fluctu.*

Alia, quae exquirere nunc non vacat, benevolus lector vel excusabit, vel emendabit.

In recensu editionum p. CXXXVII. n. 103. pro Pradin leg. est Fradin.